
ÆDES CHRISTI
in Academia Oxoniensi

Nordiske Oldskrifter

udgivne

af

det nordiske Literatur-Samfund.

XIX.

Íslenzk fornkvæði,

ved *Svend Grundtvig* og *Jón Sigurðsson.*

Første Hefte.

KJØBENHAVN.

Trykt i Brødrene Berlings Bogtrykkeri.

1854.

DET NORDISKE LITERATUR-SAMFUND.

Det nordiske Literatur-Samfund har til Formaal at udbrede Kundskab til Nordens ældre Literatur, navnlig ved at udgive nordiske Oldskrifter paa en med Almenhedens Tarv overenstemmende Maade, og ved at udbrede disse i saa vid en Kreds som muligt. Samfundet vil derfor nærmest foranstalte Haandudgaver af de vigtigste islandske og andre oldnordiske Skrifter med en vel bearbejdet Text, og vil ved Siden heraf ogsaa søge at fremkalde lignende Udgaver af de senere Sprogmindesmærker, navnlig af Levningerne fra vor egen Middelalder. Men da Kundskaben til Nordens Oldsprog er saa lidet udbredt, vil Samfundet, i det mindste indtil Tilvejebringelsen af andre fornødne Hjælpemidler gjör det overflødigt, ledsage hine Textudgaver med Oversættelser eller saadanne Oplysninger, som ere nødvendige til fuldstændig at forstaae det udgivne. De af Samfundet besørgede Skrifter skulle indrettes saaledes, at Texterne og Oversættelserne eller Oplysningerne kunne samles i særskilte Bind. Samfundets Love ere:

§ 1. Samfundet har til Formaal, at fremme Kundskab til Nordens ældre Literatur, nærmest ved at udgive og udbrede nordiske Oldskrifter og de til disses Benyttelse fornødne Hjælpemidler.

§ 2. Aarlig afholdes i Kjøbenhavn et Møde, hvorpaa samtlige Medlemmer have Stemmeret.

§ 3. Til at bestyre Samfundets Anliggender vælges paa det aarlige Møde et Raad af 5 Medlemmer. Af disse afgaae efter det förste Aar tre, næste Aar to, og saa fremdeles.

§ 4. Medlemmer optages af Samfundsraadet. Det halvaarlige Bidrag er 1 Rdl. Den der undlader at betale, betragtes som udtraadt af Samfundet. Ethvert Medlem

1.

Kvæði af Ólafi liljurós.

Olav rider frem langs med klipperne. Han ser røden lue brænde*), og for sig finder han elvernes bolig. En elvemø kom der ud med guldflættet hår, en anden med sølvkande på hånd, én tredje med sølvbælte om midje, en fjerde går frem og taler til ham: velkommen, Olav Liljerose! gak i bjærget og drik med os. Olav svarer nej:

> Ikke vil jeg med elver bo,
> heller vil på min Gud jeg tro.

Elvemøen svarer:

> Enddog du monne med elver bo,
> så vel du på din Gud må tro.
>
> Bid du mig en liden stund,
> meden jeg går i grönne lund.

Så går hun til kiste, aksler en kåbe, griber et sværd, går atter ud til Olav og siger:

> Ikke må du så heden fare,
> at du monne os kysset spare.

---

*) *Luen nævnes kun i omkvædet; men dette tilhører udelukkende denne vise, så man her vel tör tage dets angivelser med ind i fortællingen, hvad ellers sjælden lader sig göre. Det 2det omkvæds vaklen mellem* ***bliden bør*** *og* ***snækken*** (byrðing) *gör det tvivlsomt, om vi tör göre en lignende brug af det og forestille os Olav ridende langs stranden til eller fra sin snække, som ligger rede der udenfor.*

Olav böjer sig over sadelbue og kysser hende, men i det samme støder hun ham sværd i side:

Sværdet ind under hans hærde randt,
odden vej til hans hjærte fandt.

Olav så sit hjærteblod
flyde hen under folefod.

Olav giver hesten af sporerne og rider til sin moders gård. Han banker på, hun lader op og spör:

Hveden kommer du, sönne min!
og hvi da falmer din fagre kind?

Så est du blå, og så est du bleg:
som du havde været i elveleg.

Olav svarer:

Ikke duer at dølge for dig:
elvemøen har sveget mig.

Moder, red du mig bløden sæng,
søster, bind du mig sidebånd.

Hun ledte ham i loft, og hun lagde ham så blødt, men snart kyste hun sönnens lig.

Der var mere gråd end gammen:
tre bares lig i grav tilsammen.

Denne vise hører endnu til de mest yndede og udbredte på Island, hvorom de mange nye optegnelser vidne. Den er trykt i Berggreen's Folkesange og Melodier, III (nr. 8 mellem de „danske") og i „Snót", s. 200, hvilke tryk her ere benyttede som **Ib** og **M**. Den haves også:

færøisk: Schröters hdskr. (ny kgl. saml. 346. 8vo) nr. 8;

norsk: Landstad, nr. 40 og s. 843;

svensk: Afzelius, nr. 93—94; Arwidsson, nr. 148; (jfr. Afzel. Sagohäfder, II, s. 141);

dansk: P. Syv, nr. 87; Abr., Nyer. og Rahb., nr. 35; Danm. gl. folkev., nr. 47.

Alle disse nordiske optegnelser have navnet Olav (for iljurós have de norske liljukrans, den færøiske: riddararós) og stemme temmelig nöje overens i indhold; dog tilföje de andre, hvad den islandske vise i alle sine ældre og nyere optegnelser fattes: at det var dagen för hans bryllup, at elvemøen dræbte ham, og, hvad den islandske kun antyder: at hans brud tog sin død derover.

Beslægtede sagn og viser findes desuden:

engelsk: folkevisen om „Clerk Colvill and the mermaid" hos Herd, I, s. 161; fordansket i S. Grundtvig's eng. og sk. folkev., nr. 48;

tysk: nye folkesagn og et digt fra først i 14de århundrede om „Peter von Stauffenberg und die merfeie" (senest udg. af Engelhardt, Strassb. 1823; og af Culemann, Hannover, 1849; jfr. Des Knaben Wunderhorn, I, s. 407—18; Grimm's Deutsche Sagen, nr. 522; Grässe's Lehrb. der Litt. Gesch., II, 2, s. 948—49);

vendisk: folkeviser hos Haupt og Schmaler, I, nr. 3 og II, nr. 182;

bømisk: folkevise hos Čelakowský, derefter oversat på tysk hos Wenzig, s. 47, hos Haupt og Schmaler, I, s. 327 og i Wolff's Hausschatz, s. 309; på engelsk i Bowring's Cheskian Anthology, s. 69;

bretonsk: folkevise i Villemarqué's Barzas-Breiz, 4de udg., I, s. 39; oversat på tysk hos Keller og Seckendorff, nr. 2.

(**A**, **a**: Giss. Sv., 7. **b**: kgl. fol., 7. **c**: G. Ív., 7. **B**: Arnam. 151, d, 17. **C**: Arnam. 153, e, 9. **D**: Arch., D, 8. **E**: Arch., E, 4. **F**: J. Steph., 16. **G**: Arch., F. **H**: Arch., B, 1. **I**, **a**: Opskr. ved G. Thórarensen. **b**: Berggreen, III, 8. **K**: Arch., L, 3. **L**: Arch., M. **M**: Snót, s. 200.)

1.

Ólafur reið með björgum fram,
— rauður loginn brann —
hitti fyrir sèr álfa rann.
— þar lá búinn byrðíng undan björgunum fram.

2.

Þar kom út ein álfa mær,
gulli snúið var hennar hár.

3.

Þar kom út hin önnur,
hèlt á silfurkönnu.

4.

Þar kom út hin þriðja,
silfurlinda um sig miðja.

5.

Þar kom út hin fjórða,
henni varð skjótt til orða:

6.

„Velkominn, Ólafur liljurós,
gakk í búð og drekk hjá oss!"

7.

„Eg vil ei með álfum búa,
heldur vil eg á guð minn trúa."

8.

„Þó þú vilir með álfum búa,
samt máttú á guð þinn trúa.

9.

Bíðtu mín um litla stund,
meðan eg geng í græna lund."

10.

Hún gekk sig til kistu,
axlaði yfir sig skikkju.

11.

Hún gekk sig til arkar,
greip upp saxið snarpa.

12.

„Þú munt ei svo hèðan fara,
að þú munir oss kossinn spara."

13.

Ólafur laut um söðulboga,
kysti hann frú með hálfum huga.

14.

Hún lagði undir hans herðarblað,
í hjarta rótum staðar gaf.

15.

Hún lèt honum svíða
sára sax með síðu.

16.

Ólafur leit sitt hjartablóð
undir fæti á fola stóð.

17.

Ólafur keyrði hest með spora,
svo reið hann til móður dyra.

18.

Klappar á dyr með lófa sín:
„ljúktu upp ástar-móðirin mín!"

19.

„Hvaðan komstu sonurinn minn?
hvernig ertu svo fölur á kinn?

20.

Svo ertu blár og svo ertu bleikur:
sem þú hafir verið í álfa leik."

21.

„Mèr tjáir ekki að dylja þig:
álfamærin blekkti mig.

22.

Móðir, ljáðu mèr mjúka sæng,
systir, ljáðu mèr síðuband."

23.

Leiddi hún hann í loptið inn,
dauðan kysti hún soninn sinn.

24.

Þar var meiri grátur en gaman:
— rauður loginn brann —
þrjú fóru lík í steinþró saman.
— þar lá búinn byrðíng undan björgunum fram.

Overskrift. **A**: Kvæði af Ólafi liljurós; **H**: Ólafs kvæði.

Omkvæd. **Aa** *har i det 2det omkv. 4 gange:* byrðíng, *2 gange:* byrinn; **Abc**=**Aa**, *kun at de overalt have:* byrðíng, *og foran det 2det omkv. indskyde et:* segir hann, *ved sidste v.:* sagði hann. **B**=**Aa**, *kun overalt:* byrinn. **C** *har 1ste omkv. som* **AB**, *men indskyder foran 2det:* segir hann, *og har dette:* þá var búinn byrinn u. b. f. **K**= **Aa**, *kun at den foran 2det omkv. indskyder:* sagði hann (*ved v. 7. 11. 17:* sagði hún við hann), *og at 2det omkv. her lyder:* þá lá búinn byrinn u. b. f. **DEFGHILM** *have som 1ste omkvæd* (*efter 1ste verselin.*): villir hann, stillir hann; *2det omkv. lyder da i* **DEFHILM**: þar [*fattes i* **FH**; **Ia**: hvar] rauður loginn brann, blíðan lagði [**E**: leggur] byrinn u. b. f. **G** *har 2det omkv.:* segir hann [*v. 8:* segir hún við hann], blíður rann þá byrinn undan björgunum fram.

Ifølge **D** *bruges for sidste l. af 2det omkv.* (blíðan .... fram) *også:* Riddarinn keyrir folann sinn með vendi.

Desuden synges visen, ifølge G. Thórarensen's bemærkn. (*opskr.* **Ia**), *også med ganske andre omkvæd:* Heyrðu hvað eg greini; — Í leyni, enginn veit sitt ángrið fyrr enn reynir.

V. 1, l. 2. **CDEHKL**: hitti hann f. s. [**C**: einn] á. r.; **BG**: fann hann f. s. á. r.

V. 2, l. 2. **BDEFGHILM**: sú [**HILM**: hún] var [**B**: er] ekki guði [**EFHLM**: Kristi; **D**: kristnum] kær; **K**: Ólafi var hún hvergi kær.

V. 2—3. Mellem dem har **K** (*v. 3*):

þar kom út hin fyrsta — hèlt á silfurlista.

V. 3, l. 1. hin, **AbcBEGHIbLM**: ein. *L. 2.* hèlt, **DIa**: hún hèlt; **E**: og hèlt.

V. 4, l. 2. **B**: gullbelti um sig miðja; **DEGHIK**: með gullbelti u. s. m.; **FM**: með gullband u. s. m.; **L**: með silfurbelti [*el.* gullband] u. s. m.

V. 5, l. 2. **DFILM**: hún tók svo til orða; **E**: sú tók fyrst t. o.; **G**: sú tók t. o.; **H**: henni varð fljótt t. o.

V. 6, l. 1. **D**: Heill sèrtu Ó. l. *L. 2.* **DEFGHIKLM**: gakk [**EFHIM**: gakktu] í björg [**G**: berg] og bú [**E**: búðu] með oss. *L. 2.* gakk, **B**: gakktu. *L. 2.* búð, **Ab**: bað. *L. 2.* drekk, **B**: drekktu. *L. 2.* hjá, **AbcB**: með.

V. 7, l. 1. Eg vil ei, **BDEFGHIKLM**: Ei [**EFIKLM**: Ekki] vil eg. *L. 1.* með, **DGL**: hjá. *L. 2.* heldur vil eg, **G**: heldur; **F**: heldur skal eg. *L. 2.* guð minn, **LM**: Krist minn; **DF**: Kristum; **H**: guðs son; **I**: herrann; **G**: minn skaparann.⁷ (*L. 2. også ifølge* **D**: heldur vil eg á heiðar snúa).

V. 8. **B** *ombytter linierne. L. 1.* þú vilir, **Ab**: að v.; **Ac**: þ. vildir; **BGILM**: þú gjörir. *L. 1.* með, **GL**: hjá. *L. 2.* samt, **L**: eins. *L. 2.* guð þinn, **LM**: Krist þinn; **I**: herrann.

V. 9, l. 1. litla, **LM**: eina. *L. 2.* græna, **AbcLM**: grænan.

V. 10, l. 1. sig, **H**: svo; **IbL**: sèr. *L. 1.* til, **M**: í. *L. 2.* axlaði, **D**: hleypti; **H**: steypti; **EK**: steypti hún; **Ib**: kastaði; **LM**: lagði.

V. 11, L. 1. sig, **IbL**: sèr; **F**: þá; **H**: svo. *L. 2.* **E**: og gr. u. s. s.; **F**: gr. þar s. s.; **K**: gr. hún s. s.; **LM**: tók upp s. s.; **D**: og tók upp s. s.; **B**: tók þar sverðið snarpa; **Ib**: greip upp sverðið bjarta.

V. 12, l. 1. **EGHIKM**: Ei [**HIKM**: Ekki] muntu svo h. f.; **FL**: Ei máttu svo h. f. *L. 2.* **H**: að oss eigi kossinn sp. *L. 2.* munir, **FILM**: gjörir. *L. 2.* oss, **BILM**: mèr.

V. 13, l. 1. laut, **AbcEFHIKLM**; **AaB**: leit; **G**: hèlt; **D**: tegist. *L. 2.* kysti hann, **F**: kysti þó; **GHIbKLM**: kysti; **DIa**: og kysti. *L. 2.* frú með hálfum, **BDEGHIK LM**; **Aa**: frúna af heilum; **Abc**: frú af hálfum; **F**: með hálfum.

V. 14, l. 1. Hún lagði, **L**: Lagði hún; **D**: Hún stakk; **E**: Stakk hún; **GK**: Hún rak. *L. 2.* **Abc**: í hjarta rótum gaf það stað; **DEGHL**: svo [*fattes i* **H**] oddurinn nam í hjarta stað; **K**: lagið nam í hjarta stað.

V. 15. **B**: Ólafi þótti sèr svíða — hún lagði sax með síðu; **H**: Hún lagði undir hans síðu — strax tók sár að svíða; **IM**: Saxinu hún [*fattes i* **Ia**] stakk í síðu — Ólafi nokkuð svíður.

V. 16. I dets sted har **H** (*v. 13*):

Ólafur reið og rendi — feitan folann sprengði.

L. 1. leit, **B**: sá. *L. 2.* **Ab**: u. f. og sóla st.; **BG**: u. fola fótum st.; **K**: u. fótum folans st.; **LM**: líða niður við hestsins hóf.

V. 17, l. 1. **L**: þá keyrir Ó. h. m. sp. *L. 1.* keyrði, **DFGH IKM**: keyrir; **B**: lysti. *L. 1.* hest með spora, **H**: hestinn

spora; **I**: hestinn sporum; **G**: sinn hest með sporum. *L. 2.* **F**: hann reið svo til m. d.; **G**: reið svo heim til m. d.; **HLM**: heim til sinnar m. d.; **D**: og ríður svo heim til m. d.; **EI**: þar til hann kom til m. d.

V. 18, l. 2. ástar-móðirin mín, **Abc**: ástar-móðir mín; **B**: móðir og láttu mig inn; **D**: fyrir mèr móðir mín; **EGILM**: kæra móðir mín; **H**: heilla móðirin mín; **K**: Signý systir mín.

V. 19, findes kun i **A**; **LM** *have i dets sted (v. 18):* Mjóa [**M**: Fatta] hafði hann fingur og smá — með listum plokkar hann lokuna frá. *L. 1.* sonurinn, **Abc**: sonur.

V. 20, l. 1. **BDHIL**: því [**Ia**: Hví] ertu bleikur og [*fattes i* **I**] því [**Ia**: hví] ertu blár; **E**: því ertu svo bleikur og blár; **K**: Hvernig ertu svo fölur og blár; **FM**: Hvern [**M**: því] ertu fölur, og hve [**M**: því] ertu fár. *L. 2.* **B**: eins og sá maður með álfum stár; **D**: eins og þú hefðir hjá álfum stár; **HK**: eins og þú hafir með álfum stár; **I**: líkt [*fattes i* **Ib**] sem þú hafir af álfum sár; **EL**: eins og þú hafir álfa-sár; **FM**: eins, og sá [sem, **M**] með álfum gár.

V. 21. I dets sted have **F** *(v. 14) og* **M** *(v. 20):* Ei er eg fölur, og ei er eg fár — [ei hann [**M**: eins og sá] sem með álfum gár; **L** *(v. 20):* Ei er eg bleikur og ei er eg blár — heldur hefi eg síðu-sár; *hvilket vers, skøndt det står isteden for (og i modstrid med) tekstens v. 21, dog i* **H** *er stillet ved siden af (forud for) dette, og lyder der (v. 17.):* Ei er eg bleikur og ei er eg blár — og allra sízt með álfum stár.

L. 1. **B**: Mig tjáir ekki a. d. þ.; **K**: þess tjáir eigi a. d. þ.; **D**: Dugir mèr ei a. d. þ.

V. 22. Linierne ombyttes i **G**. *L. 1.* ljáðu, **H**: ljá; **BF**: búðu. *L. 1.* mjúka, **F**: hæga. *L. 2.* **D**: systir bindtu minn síðuvæng. *L. 2.* ljáðu mèr, **F**: bind mèr; **H**: bind þú; **LM**: bittu mèr; **Ib**: gefðu mèr.

V. 23—24. Ikke to opskrr. ere enige om denne Slutning: **A** *23 ellers ingensteds;* **A** *24 kun desuden i* **HK**, *med disse afvigelser; l. 1.* þar var meiri, **K**: Meiri varð þar. *L. 2.* fóru, **HK**: voru. *L. 2.* lík, **AbH**: líkin. *L. 2.* í, **H**: lögð í.

De andre slutningsmåder ere disse:

B (*v.* 20): Móðir bjó honum mjúka sæng,
Ólafur gaf upp sína önd.

D (*v.* 18): Móðir kastar kodda blá,
Ólafur lá þar dauður á.
E (*v.* 16): Móðir lèði honum mjúka sæng,
systir batt honum síðu band.
(*v.* 17): Móðir kastar &c. [=**D**, 18].
F (*v.* 16): þá Ólafur kom í hæga sæng,
hann gaf þá upp sína önd.
G (*v.* 16): Vík eg mínu kvæði í kross,
Kristur Jesús veri með oss!
H (*v.* 20): Móðir lèði... en systir... [*jfr.* **E**, 16].
— (*v.* 21): Móðir kastaði k. bl., Ó. dauður lá þar á [*jfr.* **D**, 18].
— (*v.* 22): þar var... [*svarer til* **A**, 24; *se ovenfor*].
I (**a**, 16; **b**, 18): Ei leið nema stundir þrjár,
að [*fatt. i* **b**] Ó. var sem bleikur nár.
— (**a**, 17; **b**, 19): Ei leið nema lítil stund,
Ó. úngi gaf upp önd.
— (**a**, 18; **b**, 20): Vendi eg mínu kvæði í kross,
sankte María sè með oss!
K (*v.* 20): Kastar hún niður kodda blá,
þar lèt Ólafur líf sitt á.
— (*v.* 21): Breiddi hún niður klæði grænt,
þar lèt hann sitt lífið vænt.
— (*v.* 22): Meiri varð... [*svarer til* **A**, 24; *se ovenfor*].
L (*v.* 22): Móðir gaf honum &c. [=**E**, 16].
— (*v.* 23): Móðir kastaði kodda blá,
Ólafur lèt sitt líf þar á.
— (*v.* 24): þá Ólafur kom í mjúka sæng,
þá gaf hann upp sína önd.
M (*v.* 22): Móðir gaf honum &c. [=**E**, 16].
— (*v.* 23): Ei leið &c. [=**Ib**, 18].
— (*v.* 24): Ei leið &c. [=**Ia**, 17; **b**, 19].
— (*v.* 25): Vendi eg &c. [=**Ia**, 18; **b**, 20].

Opskrifternes versefølge ses af hosstående tavle

A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I, a.	I, b.	K.	L.	M.
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
										3		
3	3		3	3	3	3	3	3	3	4	3	3
4	4		4	4	4	4	4	4	4	5	4	4
5	5		5	5	5	5	5	5	5	6	5	5
6	6		6	6	6	6	6	6	6	7	6	6
7	7		7	7	7	7	7	7	7	8	7	7
8	8					8		8	8		8	8
9	9										9	9
10			9	9			8		9	9	11	10
11	10		10	10	8		9		10	10	10	11
12	11		8	8	9	9	10	9	11	11	12	12
13	12		11	11	10	10	11	10	12	12	13	13
14			12	12	11	11	12			13	14	
15	13						12b	11	13			14
16	14					12				14	15	15
							13					
17	15		13	13	12	13	14	12	14	15	16	16
18	16		14	14		14	15	13	15	16	17	17
19												
											18	18
20	17		15	15	13		16	14	16	17	19	19
					14		17				20	20
21	18		16				18			18		
22	19		17		15	15	19	15	17	19	21	21
				16			20				22	22
			18	17			21			20	23	
										21		
	20				16						24	
								16	18			23
								17	19			24
23												
24							22			22		
						16		18	20			25

2.

Elenar ljóð.

Liden Ellen beder sin fader om lov at gå til vågestue. Han råder hende derfra, for de mange dårers skyld, som komme did. Hun svarer, at hun vil dog fare. Faderen beder hende farvel med de ord: at sligt gjorde aldrig hendes moder. Liden Ellen går da til vågestue og kvæder så höjt, at nøkken i vandet hører det. Han lægger gylden sadel på gangeren grå, rider did hvor hun er; tager hende op på sin hest og binder hende ved sit sadelbånd. Så ride de langs med vandet, indtil Ellen beder om at måtte hvile. Nøkken siger, at hun må gærne hvile, når hun så vil love at høre ham til. Hun svarer, at det nænner hun ikke, hvorpå nøkken forlader hende, og hun vender hjem, med tak til Gud for sin frelse.

For at forstå udgangen af denne vise, må man vide, at Nennir er et navn for nøkken, og at det hører med til forestillingen om ham, som om flere lignende væsener, at når han nævnes ved sit rette navn, da taber han magten. I den færøiske opskrift siger møen rentud: „Eg meini, tú ert eitt nikartröll" og i det norske vers hos Faye: „Så er du nøkken, det skadelige dyr"; og i begge tilfælde må da nøkken vige. De fleste af de andre folks optegnelser af visen have en anden udgang: de lade nøkken føre den stolte jomfru, der netop for sin hovmods skyld er hjemfalden til hans magt, og som, indtagen af hans skönhed, med glæde rækker ham hånd til dans, med sig ned i havet eller elven. Undertiden træder en djævel i nøkkens sted, hvad da kun

er en senere forvanskning. Alle de herefter anførte tyske sidestykker, samt et af de slaviske, nemlig den vendiske vise, har denne vise sammenslynget til én med begyndelsen af det her følgende Gauta-kvæði, og den vendiske har desuden dermed forbundet æmnet for den dansk-tyske Agnetes vise (Abr. nr. 50; Danm. gl. folkev. nr. 38); hvilket æmne, uden tilkomst af Gauta-kvæði's, er forbundet med nærværende vise i dens slovenske skikkelse. Samme vise eller (i bømisk og bretonsk) dog samme æmne gjenfindes:

færøisk: „Nikurs vísa", som endnu er útrykt.

norsk: Landstad, nr. 39; Faye's norske folkesagn, 2den udg., s. 49;

svensk: Afzel. nr. 11 og 89; jfr. Sagohäfder, II, s. 154.

dansk: Syv, nr. 91; Danm. gl. folkev., nr. 39;

engelsk: W. Scott's Minstrelsy, 5te udg., II, s. 427; Motherwell's Minstrelsy, s. 93; P. Buchan's Ancient Ballads, I, s. 214;

tysk: Meinert's Altdeut. Volkslieder, s. 77 (optr. hos Erlach, IV, s. 219); Hoffmann v. Fallersleben's Schles. Volksl. nr. 2; Erk und Irmer's Deut. Volksl. I, 6, nr. 4; Deutsches Museum f. 1852, II, s. 164; Wunderhorn, IV, s. 77; Zuccalmaglio's Deut. Volksl. nr. 92;

vendisk: Haupt og Schmaler, I, nr. 34;

slovensk: Achacel og Korytko, I, s. 30; Haupt og Schmaler, I, s. 339; jfr. Valvassor's Die Ehre des Herzogthums Crain, IV, s. 685; V, s. 461; Grimm's Deut. Sagen, nr. 51;

bømisk: Ida von Düringsfeld's Böhmische Rosen, s. 183 (efter Erben's Pjsné národnj w Čechach);

bretonsk: Villemarqué's Barzas-Breiz, 4de udg., I, s. 259; Keller og Seckendorff, nr. 12.

A.

(Cod. Holm. 11.)

1.

Elen litla kvað svo hátt,
— laufið á þann linda —
heyrði nykur í vatni lá.
— allt er óhægra að leysa en að binda.

2.

Elen beiddi föður sinn:
„lofaðu mèr til vökunnar inn."

3.

„Þú skalt þig ei til vökunnar gá,
þig kann margur dárinn sjá."

4.

„Fari dárinn sem hann kann,
eg skal mig til vökunnar fram."

5.

„Far vel, far vel dóttir mín,
slíkt gjörði aldrei móðir þín."

6.

Elen litla kvað svo hátt:
Það heyrði nykur í vatni lá.

7.

Nykurinn tók sinn gángvara grá,
setti gylltan söðulinn á.

8.

Hann tók í hennar hægri hönd,
batt hana við sín söðulbönd.

9.

Riðu þau svo með vatni fram;
Elen beiddi hvíldar hann.

10.

„Eg skal gjarnan hvíla þig,
ef þú lofar að eiga mig.“

11.

„Eg því ekki nenni.“
Svo hvarf hann frá henni.

12.

Elen snerist heim í leið,
— laufið á þann linda —
hún lofaði guð það varð ei meir.
— allt er óhægra að leysa en að binda.

B.

(Arnam. 153, e, 30.)

Elen talar við föður sinn:
— ljós var loginn sá —
„eg vil mig til vökunnar fram.“
— hinn væni,
þar lundurinn brann hinn græni.

Overskrift. **A**: Elenar lióþ.

3.

Gauta kvæði.

Gøde og fru Magnild ligge sammen i lofte. Han spör hende, hvi hun sørger. Hun svarer: fordi hun skal drukne i Skotbergs å. Han siger, at det skal aldrig ske:

han skal lade slå jærnbro derover. Men hun svarer hertil:

Om du end slår den så höjt som sky:
ingen dog kan sin skæbne fly.

I tre dage vare de til gilde, den fjerde rede de over åen. Gøde spör sine svende, hvor Magnild er. De sige, at da hun kom midt på broen, brast det stærke jærn: 50 karle styrtede i strömmen, ingen agtede på Magnild. Gøde lader hente sin harpe. Han kaster den i gulvet, så tolv strenge briste. Han kaster den anden gang, så endnu fem strenge briste.*) Så slår han harpen, så stjærnen sank i det mørke hav, naggler sprang af låse, ko gik af båse, hest gik af stalde, hind løb af fjælde, skib randt af ruller, og den fagre kvinde kom op fra flodens bund. Gøde gik på hviden sand; der var Magnild dreven i land. Han kyste hendes lig og grov det i viet muld; tog så hendes lyse hår og spandt sig harpestrenge deraf.

Andre kvæde så: at Gødes hjærte brast, da han kyste sin elskedes lig, og at han da kom til at hvile i samme grav som hun og hendes moder, der døde af sorg.

Denne vise er vidt udbredt; den findes:

norsk: Landstad, nr. 51 og 52;
svensk: Afzel. nr. 91; Arwidss. nr. 149;
dansk: Abr. nr. 53; Danm. gl. folkev., nr. 40;
tysk og **vendisk**: således som anført ved forrige vise.

De islandske optegnelser af denne vise ere deri forskjellige fra de andre nordiske, at de lade bruden finde sin død i bølgen (opskrifterne **BD** tilföje jo endnu brudgom-

---

*) *De to vers (12. 13). som indeholde sidstnævnte træk, fattes i de tre opskrifter* **BCD**. *De havde måske rettest sin plads efter harpeslættet.*

mens endeligt); medens harpeslættet i de andre har en glædeligere virkning: det er nøkken, som har røvet hende, og han må give hende levende og uskadt tilbage. At „Skotbergs á" ikke er nogen islandsk stedbetegnelse, men derimod stærkt ligner det danske Skodborg-å (på grænsen mellem Nörre- og Sønder-Jylland), kunde synes at antyde, at visen var kommen til Island fra Danmark; dog nævnes Skodborg-å ikke i nogen af de danske opskrifter, man nu har; personnavnene Gauti og Magnild genfindes ikke heller i nogen af dem, men vel i den færøiske og i en af de norske.

(**A**, **a**: Giss. Sv., 62. **b**: kgl. fol., 58. **c**: G. Ív., 58. **B**, **a**: Arnam. 153, g, 3. **b**: Arnam. 153, e, 11 [kun v. 1]. **C**: cod. Holm., 3. **D**: Arnam. 151, d, 8.)

1.

Gauti og hún Magnhild frú,
— riddarinn herlegur og vel —
þau lágu saman í lopti tvö.
— hún dansar,
sú ber gull og klæðin brún, hún dansar vel.

2.

Gauti spurði Magnhildi sín:
„hvað syrgir þig, sætan mín?"

3.

„Mig syrgir það þú mátt ei sjá:
eg mun drukkna í Skotbergsá."

4.

„Þú skalt ei drukkna í Skotbergsá,
járnbrú skal eg miðja slá."

5.
„Þó þú sláir svo hátt sem ský,
enginn getur sín forlög flýð."

6.
Drukku þau daginn og drukku þau þrjá,
fjórða riðu að Skotbergsá.

7.
Gauti talar við sveina sín:
„hvað sáu þèr til Magnhild mín?"

8.
„Það sáum vær til Magnhild frú:
hún var komin á miðja brú.

9.
Þegar hún kom á miðja brú,
járnbrú stökk í stykkin þrjú.

10.
Fimmtigi karlar flutu í straum,
en enginn gaf að Magnhild gaum."

11.
Gauti talar við sveina sín:
„látið híngað hörpu mín!"

12.
Gauti kastar hörpu á gólf,
stukku úr henni strengir tólf.

13.
Kastar hann henni í annað sinn,
stukku úr henni strengir fimm.

14.
Gauti sló það fyrsta slag:
stjarnan fauk í myrkva haf.

15.

Hann sló kólf úr lási,
fagra kú af bási.

16.

Hann sló hest af stalli,
fagra hind af fjalli.

17.

Hann sló skip af hlunnum,
fagra mey frá grunnum.

18.

Gauti gekk um hvítan sand,
þar var Magnhild rekin á land.

19.

Það var Gauta mikil pín:
dauða kysti hann Magnhild sín.

20.

Hann tók hennar bjarta hold,
gróf það ofan í vígða mold.

21.

Hann tók hennar bjarta hár,
— riddarinn herlegur og vel —
spann sèr úr því strengi smá.
— hún dansar,
sú ber gull og klæðin brún, hún dansar vel.

Overskrift. **AaC**: Gauta kvæði; **Abc**: Kvæði af Gauta og Magnhildi.

Omkvæd. 1. riddarinn h. o. vel, *således overalt.* 2. hún dansar, *sål.* **ABD** (**Aa** *i sidste v.:* dansaði); *fattes i* **C**. 3. **D**=**A**; **B**: Frú ber... og [**Bb**: hún] d. vel með; (**Ba** *ved sidste v.:* Frúin b. g. o. k. góð &c.); **C**: Sú ber... og d. vel með.

V. 1, l. 2. **B**: lágu þau undir líni tvö.

V. 2, l. 1. **BD**: G. talar við M. sín. *L. 2.* syrgir, **C**: stúrir. *L. 2.* þig, **AcB**: þú. *L. 2.* sætan, **Ac**: sætin; **D**: sæti; **C**: Magnhild.

V. 3, l. 1. **B**: Eg syrgi það eg má vel sjá; **C**: Mig stúrir það þú mátt ei sjá; **D**: Það syrgir mig, segir hún þá. *L. 1.* sjá, **Abc**: við sjá. *L. 2.* eg mun, **Abc**: að eg mun; **BD**: eg á að. *L. 2.* Skotbergsá, **C**: Skorbergsá (*ligeså i næste v.*).

V. 4, l. 2. **D**: eg skal járnbrú yfir slá. *L. 2.* eg miðja, **Abc**: eg um miðja; **B**: yfir ána; **C**: yfir miðja.

V. 5, l. 1. sem, **Abc**: við.

V. 6. **D** *har i dets sted tre v. sålydende:*

(5.) Gauti talar við sveina sín:
„þér skuluð söðla hesta mín.
(6.) Söðli þið blakk og söðli þið brún,
vær skulum ríða í prestsins tún."
(7.) Gauti talar við sveina sín:
„gæti þið vel að Magnhild mín!"

L. 2. að **Abc**: þau á.

V. 7, l. 1. talar við, **CD**: spurði. *L. 2.* sáu þér, **B**: sjái þið; **CD**: sáuð þið. *L. 2.* mín, *fattes i* **C**.

V. 8, l. 1. sáum vær, **B**: sjáum vær; **CD**: sáu við. *L. 1.* frú, **C**: þín. *L. 2.* **C**: járnspöng sprakk í stykkin tí. *L. 2.* hún var, **Abc**: að hún var; **B**: hún er.

V. 9, l. 1. hún, **D**: það. *L. 2.* járnbrú, **C**: járnspöng. *L. 2.* stykkin, **Abc**: stykki.

V. 10, l. 1. **C**: Margur fèll þar maður í straum. *L. 1.* fimmtigi, **B**: 60; **D**: níutíu. *L. 2.* en *fattes i* **BCD**. *L. 2.* gaf, **D**: gáði.

V. 11. *Isteden for dette og de to følgende vers har* **C**:

(9.) Gauti tók sèr hörpu í hönd,
gekk hann svo með sjáfar strönd.

L. 2. látið híngað, **B**: berið híngað; **D**: þið skuluð sækja.

V. 14, l. 2. stjarnan, **Abc**: að stjarnan.

V. 15. **BD**: Hann sló kú af bási,
kólf frá [**D**: úr] hverjum lási.

L. 2. fagra, **Abc**: og fagra. (*Samme tilsætn. i l. 2 af v. 16. 17. 20. 21.*)

V. 16, l. 1. af, **C**: frá. *L. 2.* af, **C**: úr.

V. 17, l. 1. hlunnum, **AbcBCD**: hlunni. *L. 2.* **B**: dauða

mey frá grunni; **C**: Magnhild upp af grunni; **D**: dauða Magnhild frá grunni. *L. 2.* grunnum, **Abc**: grunni.
V. 19, l. 1. **BC**: það jók [honum sára [**C**: Gauta mesta] pín. *L. 1.* mikil, **Abc**: geisileg. *L. 2.* **C**: hann kysti dauða M. s. (*og dermed slutter* **C** *visen*).
V. 20—21. Isteden for disse har **B** *to andre slutningsvers:*

(15.) Svo mynntist hann við líkið fast,
sundur mitt hans hjartað brast.
(16.) Vendi eg mínu kvæði í kross:
jómfrú María veri með oss!

D *har derimod disse tre slutningsvers:*

(16.) Gauti kysti Magnhild frú,
hjartað sprakk í stykkin þrjú.
(17.) Meiri var þar harmur en þar var gaman:
þrjú fóru lík í steinþró saman.
(18.) Fyrst var hann Gauti, og þá var hans frú,
móðir hennar, af sorgunum dó.

V. 21, l. 2. smá, **Abc**: þrjá.

* *Versenes indbyrdes følge i de forsk. opskrr. er denne:*

A.	B.	C.	D.	A.	B.	C.	D.
1	1			13			
2	2	1	1			9	
3	3	2	2	14			
4	4	3	3	15	12		14
5	5	4	4	16	11	10	13
			5	17	13	11	15
			6	18			
			7	19	14	12	
6				20			
7	6	6	10	21			
8	7	7	11		15		16
9	8	5	8				17
10	9	8	9				18
11	10		12		16		
12							

4.

Ríka álfs kvæði.

Erik hed en konge, Engelsol hans datter. Hun er sig så bejlevand (knibsk), at hun ikke vil give sin tro til nogen verdsens mand. En aftenstund kommer en ukendt mand til hende og siger: stat op, fru Engelsol, og gak med mig i höjeloft! Hun svarer, at fader og moder forbyde hende at gange så vide. Han tager hende ved hviden hånd og fører hende med sig. Han fører hende ind i et lidet hus; der var helt tjældet forinden, og alle bænke vare besatte. En mand udmærkede sig fremfor alle, der vare; men hun kendte ham ikke. Der var tjældet med silkeskrud og hviden pæld, og hun forstod, at alt var lavet til bryllup, og at hun var bruden. Den rige alf (elvekongen) tager til orde: græd ikke, mit barn, al min kærlighed skal høre dig til. Engelsol svarer:

> Ikke agter jeg godvilje din,
> den gör mig så liden glæde:
> men jeg haver fanget så hård en sot,
> den gör mit hjærte stor møde.

Alfen siger hende da, at hun skal føde ham en sön og kalde ham Jálkus: hendes Gud er vel så nådig, at han under hende og hendes barn alt godt.

Dette kvad synes kun at være et brudstykke (måske egl. to sådanne, da noget synes at mangle mellem v. 7 og 8). Det har sagtens dannet det første afsnit af en længere vise, hvoraf nu resten er tabt. Hermed kan sammenlignes den i de andre nordiske lande udbredte vise om elvekongen

(dværgekongen, bergakongen), som har lokket en mø og avlet börn med hende. Længe bliver det skjult, men omsider tilstår hun det for sin moder, og så kommer da elvekongen og fører hende i bjærget, hvor hun derefter skal bo. Det islandske kvad kan måske være begyndelsen af denne vise, som findes:

færøisk: „Signild og dvörgurin", endnu utrykt;
norsk: Landstad, nr. 42, 44, 45 og 46 (jfr. nr. 43);
svensk: Afzel. nr. 1 og 35, samt II, s. 201; Arwidss. nr. 141 og 142 (jfr. Sagohäfder, II, s. 143; Arwidss. nr. 145);
dansk: Danm. gl. folkev., nr 37;
skotsk: Kinloch's Scott. Ballads, s. 225; Buchan's Anc. Ball. I, s. 6; II, s. 67; Motherwell's Minstrelsy, s. 287.

På den anden side har denne islandske vise nogen lighed med Kötlu-draumur (et på Island almindelig bekjendt, men endnu utrykt digt i fornyrðalag), hvis Indhold er, at en kone ved navn Katla ligger og sover i fulde to dögn og derefter fortæller sin dröm: en elvekone havdeført hende over en bæk til sit hjem i elveverdenen, hvor hendes sön lå syg af kærlighed til Katla. Der var alt rigt og skönt; men Katla længtes efter sit jordiske hjem og sin husbond Már, og hun førtes da efter to dages forløb tilbage; men elvekonens sön, hos hvem hun har måttet sove de to nætter, siger hende, at hun skal føde ham en sön, som skal kaldes Ari. Denne dröm går i opfyldelse, og sönnen er den fra Landnámabók og Eyrbyggjasaga bekendte Ari Mársson.

(Arnam. 153, a, 2.)

1.

Eirek nefni eg kónginn þann,
stýrir beittum brandi;
Engilsól hèt dóttir hans,
ólst hún upp í landi.

2.

Engilsól hèt dóttir hans,
hún gjörir sig blíða og káta,
hún vill engum veraldarmanni
sína blíðu játa.

3.

„Stattu upp, frúin Engilsól!
litlu muntu týna,
gá með mèr í hæga lopt
og sýn mèr blíðu þína."

4.

„Bannar faðir og bannar móðir
mèr að gánga svo víða."
Hann tók í hennar hvítu hönd,
horfist það til kvíða.

5.

Hann tók í hennar hvítu hönd,
lítt var deginum hallað,
leiddi hann hana í eitt lítið hús,
allt var innan tjaldað.

6.

Hann leiddi hana í stofuna inn,
allt var skipað á bekki;
einn var sá af öllum bar,
kenndi hún hann ekki.

7.

Tjaldað var með hvíta pelli
og svo með silkiskrúða,
hugsaði hún með sjálfri sèr:
hún mundi vera ein brúða.

8.

Til orða tók hinn ríki álfur:
„grát ei, barnið góða!
eg skal alla mína blíðu,
sætan, yður bjóða."

9.

„Eg sinni ei um þína blíðu,
hún kemur mèr lítt að haldi:
eg hefi fengið harða sótt
og varla henni valdið."

10.

„Hafir þú fengið harða sorg
og varla henni valdið:
við munum eiga úngan son
undir silkitjaldi.

11.

Ef þú átt einn úngan son,
láttu hann Jálkus heita;
þinn guð er svo myskunsamur,
hann mun ykkur allt gott veita."

V. 1, l. 2. beittum, *håndskriftet:* breyttum.

5.

Sætrölls kvæði.

Kongen og dronningen styre en søndag ud på det mørke hav. Da de komme der, bliver det blikstille, og et par arme, lådne til albuen og med klør for negle, komme op af vandet og holde skibet fast. De kende da, at det er havtrolden, som stanser deres fart, og spörge, hvor meget røde guld de skulle give ham for at lade skibet skride. Trolden svarer, at han skøtter hverken om guld eller fæ, men han vil have den vakkre svend, som sidder på dronningens skød:

Moderen tog en guldkam
og redte svendens hår:
for hver en lok, hun redte,
så fældede fruen tår.

Drengen overgives trolden, og skibet tager atter til at skride.

I denne vise genkende vi — sköndt i en meget ufuldstændig og vistnok meget forvansket form — den danske vise om Germand gladensvend, som i moders liv var lovet til trolden i ravne- eller örne-ham, der stansede hans forældres, kongens og dronningens, færd over havet (Vedel, II, nr. 2; Danm. gl. folkev. nr. 33).

(**A**, **a**: kgl. fol., 94. **b**: G. Ív., 94. **B**, **a**: Arnam. 151, d, 6. **b**: Arnam. 153, e, 54 [kun v. 1].)

1.

Kóngurinn og drottníngin
á þann sunnudag

hèldu sínum skipunum
á það myrka haf.
Enginn veit til ángurs fyr en reynir.
[*eða*:] Af rauða gulli eru strengirnir snúnir.

2.

Þegar að þau komu
á það myrka haf,
þá tók allan byrinn af,
svo hvergi gaf.

3.

Þar komu upp loppur,
og þar komu upp klær,
allt upp undir olnboga
loðnar voru þær.

4.

„Hversu mikið rauðagull
skal eg gefa þèr,
ef þú lætur skipið
skríða undir mèr?"

5.

Eg hirði ei um þitt rauðagull,
nè þitt brennda fè,
og ekkert nema þann fríða svein,
er situr þèr í knè.

6.

Móðir tók sèr gullkamb
og kembdi sveinsins hár,
en með hverjum lokkinum
þá felldi frúin tár.

7.

Þegar þau höfðu af hendi selt
þann hinn únga svein,

bruna tóku skipin
undir báðum þeim.
Enginn veit til ángurs fyr en reynir.
[*eða:*] Af rauða gulli eru strengirnir snúnir.

Overskrift fattes overalt.
Omkvæd: 1) Enginn......reynir, **A**. 2) Af rauða gulli...... snúnir, **Bb**; — **Ba**: Af [*fattes i 2—6 v.*] rauða gullinu strengirnir snúnu.
V. 1, l. 3. **B**: sigldu s. sk. [**Bb**: skipum]. *L. 4.* **Ba**: fram á mitt haf; **Bb**: út á myrkva haf.
(**Ba** *tilföjer her urigtig to linier* = *l. 3—4 i næste v.*)
V. 2, l. 1—2. **Ba**: þegar þau höfðu siglt sínum skipunum
fram á mitt haf.
V. 3. **Ba**: Upp komu loppur
og upp komu klær:
og svo fast í borðstokkinn
hèldu þær.
V. 4, l. 2. **Ba**: viltu eg gefi þèr. *L. 4.* skríða, **Ba**: bruna.
V. 5, l. 1. ei, **Ba**: eigi. *L. 3—4.* **Ba**:
heldur kýs eg sveininn þann,
þú settir þèr í hægra knè.
L. 4. í, **Ab**: á.
V. 6, l. 1. Móðir, **Ba**: Frúin. *L. 3.* en með, **Ba**: undan.
L. 4. þá, *fattes i* **Ba**.
V. 7. **Ba**: þegar þau höfðu fengið henni
sinn fríða svein:
þá tók nú skipið
að bruna undir þeim.
L. 2. þann hinn, **Ab**; — **Aa**: þann.

6.

Kaupmanna kvæði.

Det er købmænds glæde
at vinde sejl i rå,
fare derfra, som nys de lå,
sejle den sø, om søen end over dem driver.

Snækken lå på havet i fyrretyve dage, og ingen bør blæste. Da kom stor hunger over folket ombord: de åde reb og brændte rå, de åde deres hansker og gode klæder. Omsider toge de ved det råd: at kaste lod om, hvem af dem der skulde tjene de andre til føde. Syv søstres sönner vare der, som havde hverandre så kære. En styresmand var der, som ingen frænder åtte. Han gik frem og bad dem ej kaste lod: han vilde tjene dem til føde. Han bad dem tage sin skjorte og svøbe den om hans öjne blå.

Så toge de ham ved gulen lok
og hugge ham død over egestok.

Så toge de lever og lunge
og bare for kongen unge.

Han vilde ikke smage den føde, ti manden havde været hans styresmand. Han så sig op i sky og bad Gud i himlen signe sig. Da så han en fager due flyve; han bød at bringe sig pil og bue: den fugl vilde han have til føde. Men fuglen taler og siger: gode ridder, lad mig leve, fagren bør vil jeg eder give.

Således har **A**; men **B** fortæller: at søstersönnerne kastede lodderne så, at lodden traf styresmanden, som ingen frænder åtte; men at för de fik taget ham af dage, kom fuglen og gav bør, så de kom hjem til land.

Denne vise vides ikke at have nogen tilsvarende i noget andet sprog. Tacitus har vel et sagn fra England om, at nogle folk i hungersnød på havet fortærede hinanden (Agricola, kap. 28; jfr. Grimm's Deutsche Sagen, nr. 367), og samme træk forekommer i den tyske folkebog om Henrik Løve (Reichard's Bibliothek der Romane, VIII, s. 127); men noget sådant er vel oftere virkelig indtruffet. Visens indledningsvers (omkvædets stamme) kan sammenlignes med det tyske i Uhland's Alte hoch- und niederdeutsche Volkslieder, nr. 172:

Dat vögelken singet sinen sank,
de sommernacht de is nicht lank,
dat is des koepmans beste;
got vorlehn uns ein guden wint
van norden und van westen!

A.

(Arnam. 153, a, 9.)

Það er kaupmanna prýði
að vinda segl við rá,
þaðan í burt sem áður lá
sigla þeir sjó, þó sjórinn yfir þá drífi.

1.

Lágu þeir í höfnunum
— það er kaupmanna prýði —
fjörutíu dagana;
— þeir vinda segl við rá —
lágu þeir svo lengi,
sulturinn gekk að drengjum.
— sigla þeir sjó, þó sjórinn yfir þá drífi.

2.

Átu reip en brenndu rá,
allt það laust í skipinu lá;
átu þeir sína glófa,
marga gripina góða.

3.

Sjö voru þeir systra synir,
allir voru af einu kyni:
„nú skulum vær þann hlutinn taka,
hvern vèr eigum til matar að hafa."

4.

Þar kom fram einn stýrimann,
engvan frændann átti hann:
„þurfi þèr ei þann hlut að taka,
þèr skuluð mig til matar hafa.

5.

Taki þèr mína skyrtu [smá],
sveipið um mín augun blá."
Tóku þeir í hans gula lokk,
hjuggu hann við einn eikarstokk.

6.

Tóku þeir lifur og lúngu,
þeir báru fyrir kónginn únga.
„Eg má ekki neyta hans,
hann hefir verið minn stýrimann."

7.

Hann leit upp fyrir sig:
„guð á himnum signi mig!
eg sá einn fuglinn fljúga,
það er ein fögur dúfa.

8.

Ljá mèr ör og bogatrè,
— það er kaupmanna prýði —
eg skal fánga fuglinn mèr."
— þeir vinda segl við rá —
„Góði riddarinn! fáng ei mig,
fagran byrinn gef eg þèr."
— sigla þeir sjó, þó sjórinn yfir þá drífi.

B.

(a: kgl. fol., 81. b: G. Ív., 81.)

Það er kaupmannanna prýði,
að þeir vinda segl við rá
og hjálpa sínu lífi;
sigla þeir, þó sjórinn yfir þá drífi.

1.

Lágu þeir í hafinu,
— það er kaupmanna prýði —
fjörutíu dagana;
— þeir vinda upp segl við rá —
lágu þeir svo lengi,
að sulturinn gekk á drengi.
— sigla þeir, þó sjórinn yfir þá drífi.

2.

Hjuggu þeir trè og hjuggu þeir rá,
allt var eydt á skipinu lá;
átu þeir sína glófa
og marga gripina góða.

3.

Þá tóku þeir hlutina kera,
hvern þeir skyldu til matar skera;

allir voru af einu kyni,
og allir voru þeir systra synir.

4.

Utan sá úngi stýrimann,
hann sinn engan frænda fann;
þá tóku þeir í hlutina kera,
að hann skyldu þeir til matar skera.

5.

„Takið þèr mína kápu blá
og bindið fyrir mín augun smá;
takið þèr lifur og lúnga,
og færið kónginum únga!"

6.

Hann leit þá þegar upp fyrir sig,
beiddi svo: "guð minn náða mig!"
þar var ein lítil dúfa,
er hann sá í loptinu fljúga.

7.

„Fáið mèr ör og boga, hann tèr,
að skjóta fugl til matar mèr!"
það var í einu hann heimti
harðan bogann, og spennti.

8.

„Úngi herra, granda ei mèr!
— það er kaupmanna prýði —
hægan byrinn gef eg þèr:
— þeir vinda upp segl við rá —
heim til þinna landa,
líka svo vina og frænda."
— sigla þeir, þó sjórinn yfir þá drífi.

Overskrift fattes overalt.
A, *v. 3, l. 4.* hvern, *hdskr.:* hvort.
B. *Omkvæd 1.* kaupmanna, **b** *ved sidste vers (ligesom i omkvædets stamme):* kaupmannanna.
— *v. 2, l. 2.* á, **b**: sem á.
- *v. 3, l. 2.* hvern, **b**; **a**: hversu.

7.

Hildibrands kvæði.

A. Hildebrand havde en søster Tyborg (Þjóðbjörg). Hun blev bortgiven til en greve i heden-land. Første dag styred hun lande, anden dag lå hun i bånd. En ravn sætter sig på fangetårnets glug, som om den vilde trøste hende. Hun taler til den og byder den klæder, røde, blå, grönne eller brune, om den vil bære Hildebrand bud om hendes nød. Den svarer, at den skøtter ikke om klæder, men vil have lever og lunge, at føde sine unger. Det lover hun den, og så flyver ravnen så vide, der som skibene skride. Den sætter sig på glug og taler:

Hil sidder du, Hildebrand, og harpen slår,
din søster hun sad i bånd i går.

Så var hun blå og blodig,
som åtte hun ingen broder.

Hildebrand fór op, så den brune mjød fløđ hen ad gulvet. Han går til stalden, leder sin brune ganger ud og taler til den: han spör, om den vil vove at bære ham. Den svarer, at gærne vil den göre det, men han må da ikke tale til den. Den farer så afsted med ham over land og vand, men da taler Hildebrand og siger: aldrig så jeg din lige. I det samme fløđ kongen i strömmen, men hesten

vadede i land. Den brune fór frem på tinge, bed og slog, så hundrede mænd lå døde for dens fødder. Tyborg spör hesten, om den vil bære hende. Den svarer ja, om hun kun ej vil tale til den. Hun kyste den for dens fagre mund: så blev den en ægte kongesön.

B. Hildebrands søster hedder Lyborg (Hljóðbjörg, den oprindelige form er måske den norske vises Hildeborg). Grevens navn er Torkel (Þorkell). Da han lader hende binde, spör hun om grunden dertil. Han siger, at derfor sker det: fordi hun kom ikke mø på brudestol. Hun sværger ved Gud og den hellige sol, at denne beskyldning er usand. Det er Torkels lever og lunge hun lover ravnen. Ravnen sætter sig hos Hildebrand ikke på glug, men på „kjallarastóll" (ɔ: egl. kælderstol; men det burde nok hedde: stallarastóll*), flagrer med vingen og synes træt. Da Hildebrand får budskabet, kaster han sin harpe i gulv, så tolv strenge briste; går så i stald og leder sin ganger ud. Denne betegnes her ikke nærmere (ved navn eller lød), og han fører ingen tale med den: det er en ganske almindelig hest, hvorpå han rider den lange vej gennem mørke skove, indtil han sent om kvælden når grevens gård. Torkel byder ham velkommen og beder ham gå i hal og drikke vin. Hildebrand afslår det og spör strax efter sin søster. Hun er gået i bure at føde, siger greven. Men Hildebrand lader sig ikke holde tilbage ved grevens ord: at det er ikke karlesæd at geste barselkvinde; han vil se hende. Han klapper på hendes buredör, og da hun ikke kan åbne, for jærnbånd ligge om hendes hænder, så piller han med liste låsen fra, går ind og bryder hendes lænker med så stort et gny, at det høres over lande. Om morgenen var greven

---

*) *Se* Heimskr., Ólafss. kyrra, kap. 2—3.

hængt i galgen, og ravnen kom klukkende og fik hans lever og lunge.

C. Hildebrands søster hedder som i **A**: Þjóðbjörg, greven som i **B**: Þorkell. Grevens beskyldning og hendes svar som i **B**; ligeledes hendes samtale med ravnen; kun spör Tyborg den her først, om den véd vej til Tún, hvortil den svarer ja. Ravnen flyver i fire dage over mørke skove, för den når did. Der sætter den sig på „stallarasteinn" (?stallarastóll) og skænkebord (könnu-sæti) så folkene kunne ikke komme til deres drikke, slår med vinge og ryster ben. Hildebrand kaster sin harpe, løber til stalden og sadler selv sin brune ganger. Heller ikke her er der noget overnaturligt ved hesten. Hildebrand sprænger én fole, og han sprænger tre, för han sent om kvæld tilfods når grevens gård. Grevens velkomst og Hildebrands svar som i **B**. Hildebrand løber mod dören til hendes fængsel og sprænger den. Efter at have brudt hendes lænker, kæmper han med greven i tre dage, til han endelig får magt med ham, dræber ham og hænger ham i galgen, hvor ravnen da får, hvad den var lovet, medens broder og søster vende tilbage til hjemmet med sølv og guld.

D, som er optegnet efter nutidens tradition, har ganske andre omkvæd end nogen af de foregående, men dens sagnform er væsenlig den samme som **C**'s, dog ligger dens navn Hljóðborg nærmest ved **B**. **E**, af hvilken kun 1ste vers er bevaret, har atter andre omkvæd, end nogen af de forrige.

Endsköndt de sidste optegnelser af visen (navnlig **C**) i visse måder ere de udførligste, så er det dog kendelig den først meddelte, der giver os den ældste sagnform: med den underfulde hest, der går over land og vand og er en forvandlet

kongesön, som forløses ved kongedatterens kys. Således findes sagnet også i andre nordiske folkeviser:

færøisk: „Blanka kvæði", endnu utrykt;
norsk: Landstad, nr. 57 og 58;
svensk: Afzel. nr. 59;
dansk: Abr. nr. 52; Danm. gl. folkev., nr. 62.

Den bemærkning, som Arne Magnussen har efterladt sig på en seddel (i Arn. 153. 8vo): „Það fornkvæði: Hildibrand á sèr systur í borg — er transfererað úr dönsku máli, svo sem af þess orðum auðsèð er", er afgjort urigtig, for så vidt herved skulde forstås, at den islandske vise var en med pennen foretagen oversættelse fra dansk. Den eneste bevarede danske opskrift, hvilken desuden i Arne Magnussens Tid endnu var utrykt, er så langt fra at kunne være originalen til nogen af de islandske, at den endog fra disse kan modtage væsenlige rettelser. De betydelige afvigelser i sagnformen, så vel indbyrdes som i forhold til den danske, som findes i de islandske opskrifter, og hvorved navnlig opskrr. **BCD** vise sig at ligge den norske tradition nærmere end den danske, udelukke desuden her al tanke om nogen anden art af overførelse fra det ene nordiske folk til det andet, end den mundtlige tradition.

Beslægtet med denne vise er ellers også den danske om valravnen (Vedel, II, nr. 2; Danm. gl. folkev. nr. 60); ti også denne vises ravn er, som man ser af de andre optegnelser, en forvandlet kongesön, der løses af sin fortryllelse ved at få Torkels lever og lunge, ligesom hesten forløses ved Tyborgs kys. En nærmere udvikling af hele det i denne vise fremtrædende sagn findes i Danm. gl. folkeviser, i indledningen til nr. 62. Det må her være nok at bemærke, at den vidunderlige hest i de andre nordiske folks optegnelse af visen kaldes Blak, ligesom den

mytiske ganger, som nævnes to gange i Snorra-Edda: „Björn reið Blakki", og „þegn knátti Blakkr bera".

A.

(a: Arnam. 153, g, 6. b: Arnam. 153, h, 10 [kun v. 1].)

1.
Hildibrand á sèr systur í borg,
— í landinu svo víða —
hún var gefin á heiðna torg.
— vel má herinn af Danmörk út ríða.

2.
Hún var gefin og hún var seld:
einum heiðnum greifa á vald.

3.
Fyrsta stýrði hún löndum,
annann sat hún í böndum.

4.
Hrafninn sezt á glugga,
hyggst hann vífið að hugga.

5.
„Eg skal gefa þèr klæðin rauð,
ef krummi linar þú minni nauð."

6.
„Eg hirði ei um þín klæðin rauð,
og ekki lina eg þinni nauð."

7.
„Eg skal gefa þèr klæðin blá,
ef Hildibrand segir þú mína þrá."

8.

„Eg hirði ei um þín klæðin blá,
og ekki segi eg Hildibrand þína þrá."

9.

„Eg skal gefa þèr klæðin græn,
ef krummi gjörir þú mína bæn."

10.

„Eg hirði ei um þín klæðin græn,
og ekki gjöri eg þína bæn."

11.

„Eg skal gefa þèr klæðin brún,
ef þú ber mín boð í tún."

12.

„Eg hirði ei um þín klæðin brún,
og ekki ber eg þín boð í tún."

13.

„Gefðu mèr lifur og lúnga,
að fæða með mína únga."

14.

„Gjarnan, gjarnan skaltu fá,
ef Hildibrand segir þú mína þrá."

15.

Hrafninn flaug svo víða,
þar sem skipin skríða.

16.

Hrafninn sezt á glugga,
hyggst hann vífið að hugga.

17.

„Heill og sæll, Hildibrand, hörpu slær;
í böndum sat þín systir í gær."

18.

Svo var hún blá og blóðug,
sem hún eigi engan bróður."

19.

Hildibrand hrindir borðum fram,
brúni mjöður um gólfið rann.

20.

Hildibrand gengur í hestahús,
sinn brúna gángvara leiddi hann út.

21.

Hildibrand talar hestinn við:
„viltu voga að bera mig?"

22.

„Eg skal gjarnan bera þig,
tala þú aldrei orð við mig."

23.

Hildibrand talar hestinn við:
„sèð hef eg aldrei líkann þinn."

24.

Hesturinn óð með slóðum,
kóngurinn flaut í flóði.

25.

Hesturinn kom á þíngið fram:
þess galt margur velborinn mann.

26.

Hesturinn barði og hesturinn sló,
hundrað manns fyrir fótum dó.

27.

Þjóðbjörg talar hestinn við:
„viltu voga að bera mig?"

28.

„Eg skal gjarnan bera þig,
tala þú aldrei orð við mig."

29.

Hún mynntist við hans fagra munn:
— í landinu svo víða —
svo er hann sannur konúngsson.
— vel má herinn af Danmörk út ríða.

B.

(**a**: kgl. fol., 73. **b**: G. Ív., 73.)

1.

Hildibrand á sèr systur í borg,
— á mína trú —
hún var gefin á heiðna torg,
— og enn er hún jómfrú.

2.

Hún var gefin og hún var seld:
einum ríka greifa í vald.

3.

Einn dag rèð hún fyrir löndum,
en næstan eptir sat í böndum.

4.

Hljóðbjörg spurði greifa sinn:
„fyrir hvað lætur þú binda mig?"

5.

„Fyrir það læt eg binda þig:
að þú komst ekki mey til mín."

6.

„Það veit guð og hin helga sól:
mey kom eg á brúðarstól.

7.

Það veit guð og hið helga skrín:
mey kom eg í sæng til þín."

8.

Hún leit upp og hún leit fram,
hún sá sèr engan hjálparmann.

9.

Hún leit upp til skýja,
hún leit hrafninn fljúga.

10.

Hrafninn sezt á glugga,
hann mun vífið hugga.

11.

„Eg skal gefa þèr kápu blá,
ef segir þú Hildibrandi frá."

12.

„Gefðu mèr lifur og lúnga
úr honum Þorkeli únga."

13.

„Gef eg þèr allt hvað eg gefa má,
ef segir þú Hildibrandi mína þrá."

14.

Hrafninn flaug svo víða,
þar sem skipin skríða.

15.

Hrafninn sezt á kjallara-stól,
blaktir vængjum og lèzt vera móður.

16.

„Hèr situr þú, Hildibrand, og hörpu slær,
en eg sá þína systur í böndum í gær.

17.

Hún var blá og blóðug,
sem engan ætti hún bróður."

18.

Hildibrand kastar hörpu á gólf,
stukku úr henni strengir tólf.

19.

Hildibrand hrindir borðum fram,
bjór og mjöður um gólfið rann.

20.

Hildibrand gekk til hestahúss,
reiður leiddi hann gángvarann út.

21.

Á bak hann stè og burt hann reið,
myrkvan skóg og lánga leið.

22.

Hann kom þar að kveldi,
sem greifinn stýrði veldi.

23.

„Velkominn Hildibrand, mágur minn,
gakk í höll og drekk hèr vín!"

24.

„Eg vil ekki drekka vín;
hvar er hún Hljóðbjörg, systir mín?"

25.

„Hljóðbjörg situr í búðum
og fæðir sveininn prúða."

26.

„Þó fæði hún tvo og fæði hún þrjá,
eg vil hana með augum sjá."

27.

„Það er ekki karla siður:
að gánga þar inn, sem konur eru fyrir."

28.

Klappar á dyr með lófa sín:
„lúktu upp Hljóðbjörg, systir mín!"

29.

„Eg get ei látið lokur í frá,
járnbönd liggja höndum á."

30.

Fatta hefir hann fíngur og smá,
með listum plokkar hann lokur í frá.

31.

Hann hjó af henni járnbönd,
heyrðist það á önnur lönd.

32.

Það var eina morgunstundu:
greifinn hèkk svo hátt sem hundur.

33.

Þar kom hrafn með krúnki,
— á mína trú —
tók hann lifur og lúngu.
— og enn er hún jómfrú.

C.

(J. Steph., 8.)

1.

Hildibrand á sèr systur í borg,
— á heiðna trú —
hún var gefin á heiðna torg.
— enn er hún jómfrú.

2.

Hún var gefin og hún var seld:
einum ríkum greifa í veld.

3.

Á sunnudag rèð hún fyrir löndum,
á mánudaginn sat hún í böndum.

4.

Sjálf gat Þjóðbjörg svarað fyrir sig:
„fyrir hvað lèztu binda mig?"

5.

"Fyrir það fèkkstu böndin þín:
að þú ei komst mey til mín."

6.

„Það veit guð og helgur andi:
að mey kom eg í þetta land.

7.

Það veit guð og hið helga skrín:
að mey kom eg í sæng til þín."

8.

Þorkell kallar sveina á:
skipar að herða böndin þá.

9.

Hún leit upp og hún leit fram,
sá sèr engan hjálparmann.

10.

Hrafn settist á glugga,
hann mun vífið hugga.

11.

„Heyrðu það, hrafninn brúni!
kanntu veg til Túna?"

12.
„Já góð, já góð, eg kann þann,
eg kann fljúga í hvern einn rann.“

13.
„Eg skal skera þèr kyrtil blá,
ef þú ber Hildibrand mína þrá.“

14.
„Eg vil ei þinn kyrtil blá,
eg vil ei segja Hildibrand frá.“

15.
„Eg skal skera þèr kyrtil rauða,
ef þú segir Hildibrand til nauða.“

16.
„Eg vil ei þinn kyrtil rauða,
eg segi ekki til þinna nauða.“

17.
„Hvað viltu þá á mig skilja,
ef þú gjörir nú minn vilja?“

18.
„Eg vil lifur og lúngu,
að fæða mína úngu.“

19.
„Eigðu lifur og lúnga
úr honum Þorkeli únga!“

20.
Hrafninn flaug á skógana
heila fjóra dagana.

21.
Hrafn settist á stallara-stein,
skekur vængi og hristir bein.

22.

Hrafn settist á könnu-sæti,
svo drengir höfðu af mikla þræti.

23.

„Heyrðu, Hildibrandur, er hörpu slær:
systir þín sat í böndum í gær."

24.

Hildibrand kastar hörpu á gólf,
svo hrukku úr henni strengir tólf.

25.

Hann hljóp þá til hesta út
brúnan gángvara leitar út.

26.

Sjálfur lagði hann söðul á,
enginn stár honum sveinninn hjá.

27.

Sprengdi hann einn og sprengdi hann þrjá,
sjálfur gekk hann eptirá.

28.

Hann kom þar síð að kveldi,
er Þorkell stýrði veldi.

29.

„Velkominn, Hildibrand, mágur minn!
eg hefi blandað þèr bjór og vín."

30.

„Eg vil ei þinn bjór nè vín;
hvar er hún Þjóðbjörg, systir mín?"

31.

„Hún gekk suður til búða,
að fæða sveina prúða."

32.
„Þó fæði hún einn og fæði hún þrjá,
samt vil eg hana með augum sjá.”

33.
Hildibrandur um staðinn rann,
dýflissuna fyrir sèr fann.

34.
Klappar á dyr með lófa sín:
„ljúktu upp fyrir mèr, systir mín!”

35.
„Eg get ei látið lokurnar frá:
járnbönd liggja höndum á.”

36.
Hildibrand hleypur dyrnar á,
svo hurðin hrökk í parta þrjá.

37.
Hjó hann af henni fjötur og bönd,
svo heyra mátti í önnur lönd.

38.
Þeir börðust svo daga þrjá,
að Þorkell dauður á grundu lá.

39.
Það var eina morgunstundu,
að Þorkell hèkk sem annar hundur.

40.
Hrafninn fèkk lifur og lúngu
úr honum Þorkel, og túngu.

41.
Systkinin heim svo venda
— á heiðna trú —
með silfur og gullið brennda.
— enn er hún jómfrú.

D.

(Arch. N.)

1.

Hildibrandur á sèr systur í borg,
— sýngur í siglubandi —
hún var gefin á heiðna torg.
— kaldur vindur genginn er burt af landi.

*　　*　　*

2.

Greifinn kallar þræla á:
„herðið þið betur böndin á!"

3.

„Hvar fyrir lætur þú binda mig?"
— „Þú komst ekki mey fyrir mig."

4.

Leit hún upp og leit hún fram:
sá hún sèr engan hjálparmann.

5.

Hrafn einn sezt á glugga,
hann vill vífið hugga.

6.

„Eg skal gefa þèr klæðin blá,
ef þú segir Hildibrand mína þrá."

7.

„Eg hugsa ei um þín klæðin blá,
og ekki segi eg Hildibrand þína þrá."

8.

„Eg skal gefa þèr klæðin rauð,
ef þú segir Hildibrand mína nauð."

9.

„Gef mèr lifur og lúnga,
að seðja mína únga."

10.

Svo flaug hrafninn dagana þrjá,
hvergi hann til landa sá.

11.

Hrafn einn sezt á könnu-stól,
baðar vængjum en blès af móð.

12.

„Þú situr hèr, Hildibrandur, og drekkur mjöð og vín:
hún situr í böndunum, hún Hljóðborg systir þín."

13.

Hildibrandur hrindir borðum fram,
bjór og vín um gólfið rann.

14.

Hann gekk sig í hestahús,
brúnan leiddi hann gángvarann út.

15.

Sprengdi hann einn, og sprengdi hann þrjá,
áður [hann] hana Hljóðborgu sá.

16.

Þegar hann kom að borgarhlið,
þá stóð greifinn úti við.

17.

„Velkominn, Hildibrandur, mágur minn,
hèr er í bland[i] mjöður og vín."

18.

„Eg hugsa ei um þinn mjöð og vín,
hvar er hún Hljóðborg, systir mín?"

19.

„[Hljóðborg] hún situr í búðum
og fæðir sveina prúða."

20.

„Þó fæði hún einn og fæði hún þrjá:
samt skal eg hana Hljóðborg sjá."

21.

„Það er ekki sveina siður,
að gánga þar inn sem konur eru fyrir."

22.

Klappar á dyr með lófa sín:
„ljúktu upp, Hljóðborg, systir mín!"

23.

„Eg læt hèr ei lausar lokur frá:
járnbönd eru mèr höndum á."

24.

Mjúkar hafði hann fíngur smá:
með listum kroppaði hann lokurnar frá.

25.

Hjó hann bönd af hennar hönd:
heyrðist hljómur í önnur lönd.

* * *

26.

Börðust þeir svo dagana fá,
hjó hann sinn mág í hlutina þrjá.

27.

Þá kom hrafn með únga,
— sýngur í siglubandi —
hann tók lifur og lúnga.
— kaldur vindur genginn er burt af landi.

E.

(Arnam. 153, e, 26.)

Hildibrand á sèr systur í borg,
— vel má minn gángvarinn söðul bera —
hún var gefin á heiðna torg.
— bitil og þófa, sjálfan mig til hófa.

Overskrift i **D**: Brot af Hildibrandskvæði.
A, *v. 1, l. 1.* systur, *er i* **a** *kendelig en rettelse fra* dóttur, *som også* **b** *har.*
— *v. 16. Dette vers passer ikke her, men står rigtig som v. 4;* **BCD** *have her rigtigere læsemåder.*
B, *v. 1, l. 1.* á, **b**: átti. *L. 2.* torg, **b**; **a**: borg.
— *v. 6, l. 2. Sål.* **b**; **a**: meyjan kom ekki á brúðarstól.
— *v. 7, fattes i* **b**.
— *v. 12, l. 1.* lúnga, **b**; **a**: lúngu.
— *v. 13, l. 1.* hvað, **b**: það.
— *v. 29, l. 2.* á, **b**; **a**: að.
C, *Omkvæd 2.* enn, *håndskr. to gange:* enn nú.
— *v. 1, l. 2.* á heiðna torg, *håndskr.*: og hún var seld.
— *v. 4, l. 2.* fyrir hvað, *håndskr.*: „firni hver.“

8.

Riddara Stígs kvæði.

Ridder Stig fór i skov og ristede runer; med höjre hånd skænkede han mjød og vin, med venstre kastede han sine runer. Han agtede at kaste dem på fru Kirstin, men de kom alle under kongens datter Regisses skind. Regisse blev rød som blod; men ridder Stig blegnede; han gik til

sin moder og bad hende om råd i sin vånde. Hun kunde ikke give ham andet råd, end at gå i sin sæng og blive liggende rolig i den, hvad der end monne hænde; ti, sagde hun, om han end sejlede langt bort over havet (egl. til det tredje folks land*)), så måtte og vilde Regisse dog geste ham den kommende nat. Ridder Stig fulgte rådet, og om natten kom da også Regisse og lagde sig ved hans side. Han lå stille, vendt imod væggen.

Hun lagde sin hånd om hans hals og arm:
stille lå ridder Stig, som han var et barn.

Hun minded ham for hans mund så rød:
stille lå ridder Stig, som han var død.

Regisse stod op og forlod ham, uden at han havde givet noget livstegn. Nu bares alt rygtet ind for kongen: ridder Stig sover hos din datter. Kongen sender straks bud efter hende; hun aksler sit skind, går i hallen for sin fader og spör, hvad han vil hende. Kongen beder hende sidde hos og spör, om det er sandt, alt hvad ham er sagt. Regisse svarer:

Ja, vel er det sandt: jeg til ham gik,
men ingen uære jeg af ham fik.

Og hun fortæller nu sin fader alt, som det er tilgået. Da blev kongen glad og sagde:

Og haver han sig så hæderlig holden,
så skal han dig og med hæderen volde.

Og det skal han have, for han var mig tro:
min datter og dertil femten bo.

Og det skal han have, for han var mig huld:
min datter og tolv mark røden guld.

---

*) *Jfr. Danm. gl. folkev. I, ss. 55. 228—29.*

Der var da både glæde og gammen:
ridder Stig og Regisse bleve givne sammen.

Dansk haves denne vise i en mængde ældre og nyere optegnelser: Abr. nr. 46; Danm. gl. folkev., nr. 76; **svensk** er hidtil kun trykt et brudstykke af den hos Afzel. nr. 53.

(**a**: Giss. Sv., 21. **b**: kgl. fol., 21. **c**: G. Ív., 21.)

1.

Riddari Stígur fór á skóga,
ristir hann rúnir nógar.
— Frúin gef oss orðlof.

2.

Skóga,
ristir hann rúnirnar nógar.
Með hægri skenkir hann mjöð og vín,
með vinstri ristir hann rúnirnar sín.

3.

Mjöð og vín,
með vinstri ristir hann rúnirnar sín.
Allar koma þær undir Regisu skinn,
sem hann ætlaði frú Kristín.

4.

Regisu skinn,
sem hann ætlaði frú Kristín.
Roðna tók hún Regisa, rauð sem blóð,
blikna tók hann riddari Stígur, þar eð hann stóð.

5.

Rauð sem blóð,
blikna tók hann riddari Stígur, þar eð hann stóð.

„Kæra mín móðir, kenndu mèr ráð,
mitt líf stár nú í hættlegum voða.

6.

Kenndu mèr ráð
mitt líf stár nú í hættlegum voða."
„Eg kann ei ráðið betra en fyrr:
leggstu í sæng og liggðu þar kyrr!

7.

Betra en fyrr:
leggstu í sæng og liggðu þar kyrr!
Þó þú siglir á þriðja þjóðland,
í nátt gistir Regisa þína sæng.

8.

Á þriðja þjóðland,
í nátt gistir Regisa þína sæng."
Regisa lagðist í sængina niður:
riddari Stígur sneri sèr til veggjar viður.

9.

Í sængina niður:
riddari Stígur sneri sèr til veggjar viður.
Lagði hún hendina yfirum hans arm:
kyrr lá hann riddari Stígur, sem hann væri barn.

10.

Yfirum hans arm:
kyrr lá hann riddari Stígur, sem hann væri barn.
Mynntist hún við hans munn svo reyð:
kyrr lá hann riddari Stígur, sem hann væri deyð.

11.

Munn svo reyð:
kyrr lá hann riddari Stígur, sem hann væri deyð.
Upp stóð hún Regisa strax í stað:
ekki gaf hann riddari Stígur sig við það.

12.

Strax í stað:
ekki gaf hann riddari Stígur sig við það.
Sú kom fregn fyrir kónginn inn:
„riddari Stígur sefur hjá dóttur þín."

13.

Kónginn inn:
„riddari Stígur sefur hjá dóttur þín."
Kóngurinn talar við sveinana sín:
„kallið á hana Regisu, hún komi til mín!"

14.

Sveinana sín:
„kallið á hana Regisu, hún komi til mín!"
Axlar hún yfir sig safalaskinn,
svo gengur hún fyrir föður sinn.

15.

Safalaskinn,
svo gengur hún fyrir föður sinn.
Hægra fæti í höllina stè:
„sittu heill, faðir, hvað viltu mèr?"

16.

Í höllina stè:
„sittu heill, faðir, hvað viltu mèr?"
Kóngurinn klappar í sæti hjá sèr:
„heyrðu það, Regisa, sittu hjá mèr!"

17.

Í sæti hjá sèr:
„heyrðu það, Regisa, sittu hjá mèr!
Er það satt sem mèr er sagt:
að þú hafir ást við riddara Stíg lagt?

18.

Mèr er sagt:
að þú hafir ást við riddara Stíg lagt?"
„Satt var það, eg til hans gekk,
en öngva skömm eg af honum fèkk.

19.

Til hans gekk,
en öngva skömm eg af honum fèkk.
Lagða eg mig í sængina niður:
riddari Stígur sneri sèr til veggjar viður.

20.

Í sængina niður:
riddari Stígur sneri sèr til veggjar viður.
Lagða eg hendina yfirum hans arm:
kyrr lá hann riddari Stígur, sem hann væri barn.

21.

Yfirum hans arm:
kyrr lá hann riddari Stígur, sem hann væri barn.
Mynntist eg við hans munn svo reyð:
kyrr lá hann riddari Stígur, sem hann væri deyð.

22.

Munn svo reyð:
kyrr lá hann riddari Stígur, sem hann væri deyð.
Upp stóð eg þá strax í stað:
ekki gaf hann riddari Stígur sig við það.

23.

Strax í stað:
ekki gaf hann riddari Stígur sig við það."
„Hafi hann þökk fyrir heiðurinn þann!
nú skal hann njóta þín sem velborinn mann.

24.

Heiðurinn þann:
nú skal hann njóta þín sem velborinn mann.
Hafi hann það, því hann var mèr svo trúr:
mína dóttur og fimtán bú.

25.

Var mèr svo trúr:
mína dóttur og fimtán bú.
Hafi hann það, því hann var mèr svo hollur:
mína dóttur og tólf merkur gulls.

26.

Var mèr svo hollur:
mína dóttur og tólf merkur gulls."
Þar var bæði gleði og gaman:
riddari Stígur og Regisa gefin voru saman.
— Frúin gef oss orðlof.

Overskrift. Kvæði af riddara [*faltes i* **bc**] Stíg og Regisu.
V. 2, l. 2. rúnirnar, **bc**: rúnir (*ligeså i l. 4 og dennes gentagelse i næste v.*). *L. 4.* ristir, *burde nok hedde:* kastar (rúnum).
V. 3, l. 4. sem hann, **bc**: sem að hann (*i gentagelsen, som* **c** *ganske faltes, har* **b** *intet* að).
V. 4, l. 4. blikna tók, **bc**: bliknaði (*ligeså i gentag.*).
V. 5, l. 3. Kæra, **bc**; **a**: Kæri. *L. 4. Sål.* **bc** (**b** *her:* stendur, *men i gentag.:* stár); **a** *begge gange:* mitt líf stár so í hræðilegum voða.
V. 6, l. 3. fyrr, **b** *her*: fyrir, *men i gentag.:* fyrr.
V. 7, l. 3. á, **c** *her:* í, *men i gentag.:* á.
V. 8, l. 4. sneri sèr, **bc** *her og i gentag.:* snerist, *men i v. 19—20 som* **a**.
V. 9, l. 3. yfirum hans arm, **bc**: yfir hans háls og arm, (*ligeså i gentag.*). *L. 4.* hann væri, **c**: væri hann (*ligeså i v. 20*,

l. 4; v. 21, l. 4, samt i disses gentag.; men i v. 10—11 alle tre gange: hann væri).
V. 13, l. 3. sveinana, **be**: sveina (*ligeså i gentag.*).
V. 14, l. 4. sinn, **be**: sinn inn (*ligeså i gentag.*).
V. 15, l. 4. sittu, **be**: sit (*ligeså i gentag.*). *L. 4.* hvað, **be** *her:* hvað; *men i gentag.:* og hvað.
V. 17, l. 4. ást, **be**; **a**: ástir (*ligeså i gentag.*).
V. 18, l. 1. **be**: Sem mèr er sagt.
V. 20, l. 4. lá hann, **be**: lá (*ligeså i gentag.; **e** har også* lá *for* lá hann *i.v. 21, l. 4 m. gentag.*).
V. 25, fattes i **be**.
V. 26, l. 1. **be**: Hann var mèr svo hollur.

9.

Stafróar kvæði.

Salomon og Kåre
de vare brødre både.
Vel kunde de runer.

Kåre red ud i mørken skov, der kom den stærke skovrå*), tog ham under sit skind og bar ham dybt ind i bjærget. Der måtte han sove ved hendes side, og da glemte han alle sine runer. Kåre bad hende om orlov at ride bort og fik den. Så satte han sig paa sin ganger, red til Salomon sin broder og bad ham lære sig sine runer igjen. Salomon svarer: jeg kan ingen runer lære dig, du førte ingen med fra mig. De satte sig på en sten, og han lærte atter sine runer. Så red Kåre tilbage til fjældet. Skovråen tog imod ham med de ord:

Hør du det, Kåre hin hvide!
hvi bær du nu sværd ved side?

*) *Ordet* stafró *er ubekjendt; men da dets sidste del synes at måtte være lig svensk* rå, *er her, i analogi med det svenske* skogsrå *ɔ: elvekvinde, dannet formen:* skovrå.

Kåre svarer, at derfor bærer han sværd ved lænd: for kongen er vorden ham vred. Da siger skovråen:

Og er nu kongen vorden dig vred,
så tag du mit guld og løs dig med.

Så beder hun ham købe sig hest at ride på; men han svarer, at han kan ingensteds få en hest at købe til hende: hun kan vel løbe med. Og hvorhen Kåre red eller rendte, der var skovråen forud for ham. Da de kom til stranden, lod Kåre sit sværd falde på sandet og bad skovråen at tage det op. Men da hun böjede sig ned for at tage sværdet, da brugte Kåre sine runer*) og sagde:

Skovrå, vorde du nu til sten,
vorde ingen mand til men!

Skovrå med din hvide særk:
stat du her til landemærk'!

Vel kundĕ han runer.

Denne vise kende vi nu kun i dens her meddelte skikkelse. Dog kan den i henseende til sit æmne sammenlignes med visen om ridderen i dværgenes bjærg: **dansk** i Danm. gl. folkev., nr. 35; **svensk** hos Arwidsson, nr. 146 (jfr. de **færøiske** kvad: „Dvörgamoy" I, III og IV i Hammershaimb's Sjúrðar kvæði, ss. 80, 92, 101); samt med den **danske** vise om „hr. Luno og havfruen" i Danm. gl. folkev., nr. 43.

---

*) *De vare måske ristede på sværdet, så da hun berørte det, behøvedes kun hans ord for at binde hende.*

(**a**: Giss. Sv., 15. **b**: kgl. fol., 15. **c**: G. Ív., 15.)

1.

Salómon og Kári,
þeir voru bræður báðir.
— Vel kunna þeir rúnir.

2.

Kári,
þeir voru bræður báðir.
Kári reið á myrkvan skóg,
þar kom hin sterka Stafró.

3.

Myrkvan skóg,
þar kom hin sterka Stafró.
Hún tók hann Kára undir sín skinn,
bar hann lángt í bergið inn.

4.

Undir sín skinn,
bar hann lángt í bergið inn:
„Heyrðu það, Kári hinn bleiki!
við setjumst niður að leiki.

5.

Bleiki,
við setjumst niður að leiki.
En ef við, Kári, lèkjum svo:
við ættum barnið saman tvö.

6.

Lèkjum svo:
við ættum barnið saman tvö."
Þegar þau höfðu leika reynt,
þá hafði hann Kári rúnunum gleymt.

7.

Leika reynt,
þá hafði hann Kári rúnunum gleymt.
„Heyrðu það, Stafró, unnustan mín,
lofaðu mèr burt að ríða ágjen.

8.

Unnusta mín,
lofaðu mèr burt að ríða ágjen."
„Ríðtu, ríðtu sem þú vilt!
fullgott hefir þú leyfið mitt.

9.

Sem þú vilt,
fullgott hefir þú leyfið mitt."
Kári stè á gángverann brún,
svo ríður hann til Salómon.

10.

Gángverann brún,
svo ríður hann til Salómon:
„Heyrðu það, Salómon, bróðir minn,
kenndu mèr mínar rúnir ágjen!

11.

Bróðir minn,
kenndu mèr mínar rúnir ágjen!"
„Eg kann ei rúnir að kenna þèr:
þú hafðir öngvar í burt frá mèr.

12.

Kenna þèr,
þú hafðir öngvar í burt frá mèr."
Þeir höfðu sig upp á einn stein,
þar lærði hann sínar rúnir ágjen.

13.

Upp á einn stein,
þar lærði hann sínar rúnir ágjen.
Kári stè á gángverann grá,
svo ríður hann í fjallið blá.

14.

Gángverann grá,
svo ríður hann í fjallið blá.
„Heyrðu það, Kári, unnusti minn,
því er nú brandurinn slíðrum með?

15.

Unnusti minn,
því er nú brandurinn slíðrum með?"
„Því er nú brandurinn slíðrum með,
að kóngurinn er mèr reiður ágjen.

16.

Slíðrum með,
að kóngurinn er mèr reiður ágjen."
„Ef kóngurinn er þèr reiður orðinn,
taktu mitt gull og leystu þig með.

17.

Reiður orðinn,
taktu mitt gull og leystu þig með.
Heyrðu það, Kári hinn fríði,
kauptu mèr hest að ríða!

18.

Fríði,
kauptu mèr hest að ríða!"
„Eg kann þèr hvergi hest að kaupa,
Stafró, máttu allvel hlaupa.

19.
Hest að kaupa,
Stafró, máttu allvel hlaupa."
Hvort sem hann Kári reið eða rann,
þá var hún Stafró fremri en hann.

20.
Reið eða rann,
þá var hún Stafró fremri en hann.
Þegar þau komu á hvítan sand,
þar felldi hann niður sinn búinn brand.

21.
Hvítan sand,
þar felldi hann niður sinn búinn brand.
„Stafró, með þína hvíta hand,
taktu upp minn búinn brand!

22.
Hvíta hand,
taktu upp minn búinn brand!"
Þegar hún laut til jarðar niður,
þá hafði hann Kári rúnirnar viður.

23.
Til jarðar niður,
þá hafði hann Kári rúnirnar viður:
„Stafró, vertu að steini,
öngvum manni að meini!

24.
Steini,
öngvum manni að meini!
Stafró, með þinn hvíta serk,
stattu þar til landamerks!"
— Vel kunna þeir rúnir.

Overskrift. **a**: Stafrós kvæði; **be**: Kvæði af frúnni Stafró.
V. 2, l. 4. hin, **b**: hún (*ligeså i gentag.*).
V. 3, l. 4. bar, **be**: og bar (*ligeså i gentag.*).
V. 5, l. 3. lèkjum, **be**: leikum (*ligeså i gentag.*).
V. 6, l. 4. rúnunum, **be**: rúnum (*ligeså i gentag.*).
V. 7, l. 3. Heyrðu, *står i* **a** *to gange. L. 3.* unnustan, **be**: unnusta. *L. 4.* ágjen, **be**: ígjen (*ligeså i v. 10, 12, 15 og alle gentag.*).
V. 9, l. 3. stè, **be**: stígur.
V. 11, l. 4. frá mèr, **e** *her:* með þèr, *men i gentag. som teksten.*
V. 12, l. 4. sínar, **be**: Kári (*ligeså i gentag.*).
V. 14, l. 4. **be**: því er nú brandr í slíðrum þinn (*ligeså i gentag.*).
V. 15, l. 3. **be**: Af því er brandur í slíðrum sín [**e**: sèn].
V. 16, l. 1. **be**: Í slíðrum sín [**e**: sèn]. *L. 3.* reiður orðinn, **e**: orðinn reiður (*ligeså i gentag.*). *L. 4.* með, **e**: meður (*ligeså i gentag.*).
V. 24, l. 4. landamerks, **be**: dauðamerks.

10.

Sigmundar kvæði.

Sigmund bode østerpå; han kendte ingen for sin overmand. Han rådte med sin moder om, hvor han skulde finde sig en brud. Valgard har tre døttre, siger hun, en af dem kan du vel få. Tolv riddere i følge drage de afsted og gå i hallen for Valgard. Sigmund beder om hans unge datter. Valgard svarer: jeg har kun tre døttre, og ingen af dem vil jeg volde sorg (göre imod). Sigmund siger: giv mig din yngste datter Ingrid, hun er hverken fager eller væn [men Valgard afslår atter hans forslag]. Da rister

Sigmund runetræ (runekævle) og kaster i Ingrids sked. Hun vågner om midnat og beder lydelig om drikke. Da kaster Sigmund atter runer i drikken [og går så til sit skib, hvor han venter hun må komme, dreven af runernes magt]. Men Ingrid går til svinestien og giver drikken til en griseso. Soen farer da afsted ned til stranden, ud på Sigmunds skib og lige op i sængen til ham. Det er ikke for svin, at søge sæng med folk, siger han, og så hugger han hoved og fødder af soen. Nu løber den hver nat ved stranden og forstyrrer deres sövn. Men Ingrid siger: det var min lykke, at jeg gav agt på dine runer og vidste at vogte mig for din runegalder, så du ikke fik din vilje frem. Og omkvædet istemmer: ingen vilder hende med runer.

Troen på runernes tryllemagt, navnlig til at fremkalde elskov og med en uimodståelig magt at drage den runebundne hen til den, der havde kastet runerne: den er vidt udbredt, og den fremtræder da også her i „riddara Stígs kvæði"; men den forestilling, at den runebundne kunde frigöre sig for runernes magt og overføre den på et umælende, den have vi ellers ingensteds fundet; så denne vise står uden noget sidestykke mellem alle os bekendte folkesagn og viser.

(**a**: Giss. Sv., 9. **b**: kgl. fol., 9. **c**: G. Ív., 9.)

1.

Sigmundur fyrir austan fold,
— í túnum —
enginn þeirra villir hana með rúnum.

2.

Austan fold,
hann vissi ei æðra mann á mold.
Sigmundur talar við móður þá.
— í túnum —
enginn þeirra villir hana með rúnum.

3.

Móður þá:
„hvar skal eg mèr brúðar fá?"
„Valgarður á sèr dætur þrjár.

4.

Dætur þrjár,
einnar máttu vilja fá."
Heiman bjuggust riddarar tólf.

5.

Riddarar tólf,
stigu þeir inn á hallar gólf.
„Siti þèr heilir, Valgarð minn!

6.

Valgarð minn,
giptu mèr únga dóttur þín:"
„Eg á ei dætur fleiri en þrjár.

7.

Fleiri en þrjár,
má eg á engri sorgir sjá."
„Hún er sig hvorki fögur nè fríð.

8.

Fögur nè fríð:
giptu mèr únga Íngiríði."
Sigmundur ristir rúnatrè.

9.

Rúnatrè,
kastar hann kefli í frúinnar knè.
Mærin kallar miðja nátt.

10.

Miðja nátt,
hún biður að drekka einka hátt.
Sigmundur gjörði annan þykk.

11.

Annan þykk:
kastar hann kefli í frúinnar drykk.
Hún gekk sig í svína hús.

12.

Svína hús,
þar er sú gylta, á drykk er fús.
Gyltan sig til skipanna rann.

13.

Skipanna rann,
Sigmunds frá eg hún hvílu fann.
„Það er ekki svína siður.

14.

Svína siður:
að gyltan fari undir fötin niður."
Hann hjó af henni höfuð og fætur.

15.

Höfuð og fætur,
svo gengur hún um allar nætur.
Hún gekk sig með flæða rein.

16.

Flæða rein,
öllum bannar hún svefninn þeim.
„Sèð gat eg við rúnum þín.

17.

Rúnum þín,
það hafa gjört þau forlög mín.
Sèð gat eg við rúnagaldur.

18.

Rúnagaldur:
ei af því við jukum aldur."
Vendi eg mínu kvæði í kross.
— í túnum —
enginn þeirra villir hana með rúnum.

Overskrift: Kvæði af Sigmundi..
V. 1, l. 1. fold, **bc** *her:* borg, *men i n. v.:* fold.
V. 3, l. 2. hvar, **bc**: hverrar.
V. 5, l. 3. Valgarð, **bc**: Valgarður (*ligeså i n. v.*).
V. 6, l. 3. ei dætur, **bc**: ekki.
V. 7, l. 3 og v. 8, l. 2 burde vistnok ombyttes, så verset blev:
Giptu mèr únga Íngiríði,
hún er sig hvorki fögur nè fríð.
hvilket må være Sigmunds ord. Men her fattes da vistnok et el. flere vers mellem dette og det følgende, som blandt andet må have indeholdt faderens bestemte afslag; hvis man ikke vil antage at dette vers Giptu mèr &c. *burde følge umiddelbart efter det her foran:* Siti þèr &c. *og altså gå forud for svaret:* Eg á ei dætur &c. *Men dette göres usandsynligt derved, at da svaret omtaler alle tre døttre, må spörsmålet vel også være holdt i en större almindelighed og ikke have nævnet nogen af dem.*
V. 8, l. 2. Íngiríði, **c**: Íngirið.
V. 9, l. 2. **bc**: kastar hann því fyrir hennar knè.
V. 11, l. 3. í svína hús, **bc**: til svína húss.
V. 13, l. 3. svína, **bc**: sveina (*ligeså i n. v.*).
V. 15, l. 3. flæða rein, **bc**: flæðar reim (*ligeså i n. v.*).
V. 16, l. 3. eg, **b**: ekki. (*Mellem denne og den foregående*

linie er vistnok udfaldet et helt vers, som kunde göre overgangen fra talen om soen til Ingrids ord, som jo her begynde).

V. 18, l. 2. Denne linies mening er noget uklar; kun ved at underforstå et saman (við jukum saman aldur) *kommer den mening ud, som her er antagen: derfor kom vi ikke til at leve vort liv sammen* ɔ: *derfor fik du ikke din vilje med mig.*

11.

Stjúpmóður kvæði.

Kongen sejlede ud og bejlede til den fagreste mø i landet. Sigurlöð (el. Sigurlaug, dansk: Sølverlad) var hendes navn. Han ægtede hende og førte hende hjem. I syv (el. fem) vintre levede de sammen, og hun fødte ham to (el. fem) börn. Da kom sot i hans rige, og Sigurlöð døde. Kongen sejlede atter ud og bejlede til den fagreste mø i landet. Svanborg var hendes navn. Han ægtede hende og førte hende hjem. Ofte græd den yngste sön; det hørte moderen i den anden verden. Hun bad Gud om lov at gå til sine börn. Hun fik lov, men måtte ej tøve for længe hos dem. Da månen opstod, gik Sigurlöð fra kirkegård til borgen. Svanborg stod ude og bød hende ind at drikke vin. Men hun svarer, at hun vil ikke drikke hendes vin, medens hendes börn græde: hun tog intet med sig i graven, men efterlod sig ager og eng, gård og tyende; hun efterlod sig bolstre blå, som hendes börn skulde hvile på. Så løftede hun sin hånd og viste helvedes pine. Anden gang løftede hun sin hånd og viste nu salighedens glæde. Hun bad Svanborg göre vel mod hendes börn, om hun vilde sin egen sjæl vel. Så

hørte hun kaldet fra den anden verden: to gange havde hanen alt galet, og hun kunde ej længer bie. Men Svanborg gik til börnene, tog dem op fra gulvet og begyndte at skære klæder til dem.

Kongen ligger i sængen og kalder: lad kun börnene ligge på gulvet! Men Svanborg svarer:

Haver jeg været dem stifmoder strid,
så vil jeg nu være dem moder blid.

Foruden de her meddelte haves i grunden endnu en fjerde islandsk opskrift af denne vise i den sidste part af vor nr. 52, **E**, hvis første del svarer til den danske vise om Buris og liden Kirstin, kong Valdemar den 1stes søster. Denne forbindelse, der er så enestående, er dog kendelig først indtrådt senere, og de to viser oprindelig hinanden uvedkommende. Nærværende vise forekommer:

færøisk: Schröters håndskr. (ny kgl. saml. 346. 8vo), nr. 7;
norsk: Landstad, nr. 62 og s. 844;
svensk: Afzel. nr. 72; Arwidss. nr. 90;
dansk: Syv, nr. 78; Abr. nr. 28; Alm. dansk litteratur-journal f. 1781, II, s. 92; Danm. gl. folkev., 2den del;
tysk: Meinert, s. 89 (jfr. Wunderhorn, IV, s. 135);
vendisk: Haupt og Schmaler, I, nr. 132; II, nr. 102;
bømisk: Erben, I, s. 1; Haupt og Schmaler, I, s. 370; Ida v. Düringsfeld's Böhm. Rosen, s. 161; Talvj's Gesch. der slav. Spr. u. Litt., s. 333—34;
polsk: Pauli, I, s. 75; II, s. 145; Haupt og Schmaler, I, s. 371;
littauisk: Rhesa's Dainos, nr. 7.

A.

(Kgl. okt., 4.)

1.

Kóngurinn sigldi og meyjar bað,
— svo ríður hann til borgar —
þeirrar helztu í landi var.
— sú var ein neyð, hún aflaði honum sorgar.

2.

Keypti hann frúna Sigurlöð,
flutti hana heim fyrir utan töf.

3.

Voru þaug saman vintrin sjö,
átti hann við henni börnin tvö.

4.

Þá kom sótt í ríkið hans,
Sigurlöð dó fyrir utan stans.

5.

Kóngurinn sigldi og meyjar bað,
þeirrar helztu í landi var.

6.

Keypti hann frúna Svanborg,
og flutti hana heim fyrir utan sorg.

7.

Þá grèt opt hinn ýngri sveinn,
heyrði það móðir í annan heim.

8.

„Herra, lofa mèr upp að stá!
sárt gráta mín börnin smá."

9.

„Eg skal lofa þèr gengi,
vertu eigi í burtu lengi."

10.
Máni fór að standa
en Sigurlöð að gánga.

11.
Svanborg stóð við kirkjuhlið,
en Sigurlöð til borgar [leið].

12.
„Vel þú komin, Sigurlöð mín,
að drekka vín með kóngi þín!"

13.
„Eg vil ekki drekka þitt vín:
sárt gráta nú börnin mín.

14.
Eg skildi hèr eptir akur og eng,
algjört bú og röskvan dreng.

15.
Eg skildi hèr eptir kodda blá:
mín börn skyldi sofa þar á."

16.
Hún lypti upp sinni vinstri hönd,
hún sýndi henni kvalir og píslar-bönd.

17.
„Gjörðu vel við börnin mín!
gott skal eiga sálin þín.

18.
Eg má ei lengur tala við þig,
koma þýðir og kalla á mig."

19.
Svanborg tók sèr skæri,
sneið hún börnum klæði.

20.

Svaraði kóngur, í sænginni lá:
„mín börn mega á gólfi stá."

21.

„Hafi eg verið þeim stjúpan stríð,
svo skal eg vera þeim móðirin blíð.

22.

Hafi eg verið þeim stjúpan móð,
— svo ríður hann til borgar —
þá skal eg vera þeim móðirin góð."
— sú var ein neyð, hún aflaði honum sorgar.

B.

(J. Steph., 21.)

1.

Kóngurinn sigldi og einnar bað,
— blítt lætur veröldin —
þeirrar vænstu á landi var.
— fölnar fögur fold —
lángt er síðan mitt var yndið lagt í mold.

2.

Hann flutti hana heim fyrir utan töf,
af ýtum nefnd var Sigurlaug.

3.

Voru þau saman veturna fimm,
átti hann með henni börnin fimm.

4.

Þar kom sótt í þeirra bý,
kóngurinn misti sitt ektavíf.

5.

Kóngurinn sigldi og annarar bað,
þeirrar vænstu á landi var.

6.

Hann flutti hana heim fyrir utan sorg,
ýtar nefndu hana Svanborg.

7.

Voru þau saman vetur fimm,
átti hann með henni börnin fimm.

8.

Heyrði móðir, í moldu lá,
sáran gráta börnin smá.

9.

Heyrði móðir í annan heim
sáran grát af yngsta svein.

10.

„Herra, lofa mèr upp að stá!
sáran gráta börn mín smá."

11.

„Eg vil lofa þèr brautargengi,
vertu ekki í burtu lengi."

12.

Svanborg sig til kirkju bjó,
Sigurlaug í garði stóð.

13.

„Velkomin, Sigurlaug, heim til mín!
eg hefi blandað þèr bjór og vín."

14.

„Eg vil ei þinn bjór nè vín,
gjörðu vel við börnin mín!

15.

Ef gjörir þú illa við börnin mín,
illt skal eiga sálin þín.

16.

Gjörðu vel við börnin mín!
svo gott megi eiga sálin þín."

17.

Hún lypti upp sinni hægri hönd,
sýndi henni kvalir og píslar-bönd.

18.

Hún lypti henni upp í annað sinn,
sýndi henni í dýrðina inn.

19.

„Eg skildi hèr eptir beðinn blá,
er börn mín skyldu hvíla á.

20.

Eg skildi þar eptir auð og fè,
ekkert með eg í burtu stè.

21.

Eg skyldi þar eptir akra og eng
og einn lítinn raskan dreng.

22.

Eg má ei lengur við þig tala:
tvisvar hefir haninn galað.

23.

Gjörðu vel við börnin mín!
svo gott megi eiga sálin þín."

24.

Svanborg sig til hallar dró,
talar við börn á gólfi þó.

25.

Svaraði kóngur, í sænginni lá:
„mín börn mega á gólfi stá."

26.

„Lítt man eg það, er úti sá,
ef þín börn skulu á gólfi stá.

27.

Eg hefi verið þeim stjúpa stríð,
eg skal vera þeim móðir blíð."

28.

Tók hún nál og söxin bæði,
— blítt lætur veröldin —
sneið hún börnum fögur klæði.
— fölnar fögur fold —
lángt er síðan mitt var yndið lagt í mold.

C.

(Arnam. 153, 8vo, e, 17.)

Kóngurinn fór og brúðar bað,
— væntir frúin þín —
þeirrar vænst í landi var.
— suður við Lundúna-borg þá bíður hún mín.

A, *v. 22, l. 1.* móð, *hdskr.:* stór móð.
B, *v. 7, er her ej på sin plads og burde rettest udgå.*

12.

Gunnhildar kvæði.

Det var en så bliden dag,
Gunhild alle gaver gav:
somme gav hun røden guld,
somme gav hun skåler fuld.

Ragnvald gav hun røden skjold, besat med guld. Ragnvald siger til hende: du skal være min kærest, en nat eller to, om du ej vil længer. Gunhild svarer: hvorledes skulde sligt kunne ske: at jeg skulde vorde din frille, jeg, kong Dideriks ægteviv! Ragnvald svarer: da skal jeg lyve dig på, så hver mand skal tro det. Gunhild svarer:

Ej agter jeg, om du lyver,
så dine öjne udflyve.

Ragnvald stod på stranden, da kong Diderik kom sejlende til land. Kongen spör:

Hør du det, Ragnvald, broder min:
hure må folk i rigerne min'?

Ragnvald svarer:

Vel må folket i Spire,
men ilde må Gunhild dyre.

Hun haver ladet lokke sig,
holdet ilde tro mod dig.

Jeg det med mine öjne så:
erkebispen hos hende lå.

Riddere fem, jeg siger dig,
dem har hun taget i loft til sig.

Da sprang kong Diderik på sin hvide ganger og fór hjem til Spire. Fru Gunhild lå i sin sæng:

Han tog hende i hendes gule lok,
han drog hende frem over sængestok.

Han bårde hende dage, han bårde hende to,
den tredje gjorde han ligeså.

Ingen vovede at tale til kongen, uden hans to yngste börn; de spurde ham, hvad deres moder havde forbrudt. Kongen svarer, at hun har ladet sig lokke og været ham utro. De sige da: lad du hende bære jærn, lad du hende træde stål! Gunhild bar det gloende jærn ni gange, og hun gik over det gloende stål ti gange; og der hun kom på andet land, da brast jærnbåndene af hende. Ragnvald blev til en hund og sank til helvede. Gunhild blev til en fager mø og fór til himmels.

Den islandske opskrift af denne vise har været trykt i Danm. gl. folkev., nr. 13, **F**;

færøisk: står den sammesteds i opskrr. **D** og **E**;

dansk: sammesteds i opskrr. **ABC**;

engelsk: Percy's Reliques, II, 1, nr. 9; W. Scott's Minstrelsy (udg. af 1812), II, s. 269.

Om denne vises og det i den behandlede sagns höje ælde og store udbredelse er udførlig handlet i Danmarks gamle folkeviser, I, s. 177—204.

(**a**: Giss. Sv., 22. **b**: kgl. fol., 22. **c**: G. Ív., 22. **d**: Arnam. 153, e, 32 [kun 1ste vers].)

1.

Það var einn svo blíðan dag,
hún Gunnhildur öllum gjafir gaf:
Sumum gaf hún malið gull,
sumum gaf hún kerin full.
— Vel vilda eg við veröldina skilja.

2.

Malið gull,
sumum gaf hún kerin full:
Rögvaldi gaf hún rauðan skjöld,
hann var ofinn með gull margföld.

3.

Rauðan skjöld,
hann var ofinn með gull margföld.
„Heyrðu það, Gunnhildur væna,
þú skalt vera mín kvæna!

4.

Væna,
þú skalt vera mín kvæna:
Eina nótt eða allar tvær,
þó ekki vilir þú lengur en þær.

5.

Allar tvær,
þó ekki vilir þú lengur en þær."
„Hversu má það verða
af oss hèr á jörðu?

6.

Verða
af oss hèr á jörðu:

Að eg sè þín frillan fríð,
Þiðriks kóngsins eigið víf!

7.

Frillan fríð,
Þiðriks kóngsins eigið víf!"
„Svo skal eg á þig ljúga,
að hver mann skal því trúa.

8.

Ljúga,
að hver mann skal því trúa."
„Hirði eg ei þótt þú ljúgir,
svo þín augun fljúgi.

9.

Ljúgir,
svo þín augun fljúgi."
Rögvaldur stóð á sandi,
þar Þiðrik sigldi að landi.

10.

Sandi,
þar Þiðrik sigldi að landi.
„Heyrðu það, Rögvaldur, bróðir minn,
hversu má fólk í ríkjum mín?

11.

Bróðir minn,
hversu má fólk í ríkjum mín?"
„Vel má fólk í Spíru,
illa má Gunnhildur dýra.

12.

Spíru,
illa má Gunnhildur dýra:
Hún hefir látið lokka sig,
haldið illa trú við þig.

13.

Lokka sig,
haldið illa trú við þig:
Eg með mínum augum sá,
erkibiskup hjá henni lá.

14.

Augum sá,
erkibiskup hjá henni lá:
Það sá eg í annað sinn,
hjá henni láu riddarar fimm.

15.

Í annað sinn,
hjá henni láu riddarar fimm."
Þiðrik stè á hvítan hest,
allra manna reið hann mest.

16.

Á hvítan hest,
allra manna reið hann mest:
Hann kom þá til Spíru,
þar Gunnhildur lá í hvílu.

17.

Spíru,
þar Gunnhildur lá í hvílu:
Hann tók í hennar gula lokk,
dró hana fram á sængurstokk.

18.

Gula lokk,
dró hana fram á sængurstokk:
Hann barði hana daginn, hann barði hana tvo,
þriðja fram til middags svo.

19.

Barði hana tvo,
þriðja fram til middags svo.

Enginn þorði að spyrja
Þiðrik kónginn dýra.

20.

Spyrja
Þiðrik kónginn dýra:
Utan hans ýngstu börnin tvö,
Þiðrik föður sinn spurðu þau.

21.

Börnin tvö,
Þiðrik föður sinn spurðu þau:
„Heyrðu það, Þiðrik, faðir minn,
hvað hefir hún Gunnhildur gjört til þín?

22.

Faðir minn,
hvað hefir hún Gunnhildur gjört til þín?"
„Hún hefir látið lokka sig,
haldið illa trú við mig.

23.

Lokka sig,
haldið illa trú við mig."
„Láttu hana bera járn!
láttu hana troða stál!

24.

Bera járn,
láttu hana troða stál!"
Níu sinnum bar hún járn,
tíu sinnum trað hún stál.

25.

Bar hún járn,
tíu sinnum trað hún stál:
Þegar hún kom á önnur lönd,
af henni stukku öll járnbönd.

26.

Önnur lönd,
af henni stukku öll járnbönd.
Rögvaldur varð að hundi,
Gunnhildur varð að sprundi.

27.

Hundi,
Gunnhildur varð að sprundi:
Rögvaldur ofan til vítis sè,
en Gunnhildur upp til himna stè.

28.

Til vítis sè,
en Gunnhildur upp til himna stè.
Vendi eg mínu kvæði í kross,
sjálfur guð hann veri með oss!
— Vel vilda eg við veröldina skilja.

Overskrift: **a**: Kvæði af Rögvaldi og Gunnhildi; **bc**: Kv. af G. og Rögnvaldi (*sål. have* **bc** *navnet overalt*).
V. 1, l. 2. öllum, **d**; *fattes i* **abc**. *L. 3.* malið gull, **d**: rauðagull.
V. 2, l. 3. gaf hún, **bc**; *fattes i* **a**. *L. 4. sål.* **bc**; **a**: hann var ofinn gulli (*ligeså i n. v.*).
V. 3, l. 3—4. væna...kvæna, **bc**: skæra...kæra (*ligeså i n. v.*).
V. 8, l. 4. **bc**: svo augu þín út fljúgi (*ligeså i n. v.*).
V. 11, l. 4. illa, **bc**: en illa (*ligeså i n. v.*).
V. 12, l. 4. haldið, **bc**: og haldið (*ligeså i n. v.*).
V. 13, l. 3—4. **bc**: Með mínum augum sá eg á,
að erkibiskup hjá henni lá.
V. 14, l. 1—2. **bc**: sá eg á, að erkib. *o. s. v. L. 4.* hjá, **bc**: að hjá (*ligeså i n. v.*).
V. 16, l. 4. þar, **bc**: er (**c** *ligeså i n. v.*).
V. 17, l. 4. dró, **bc**: og dró (**c** *ligeså i n. v.*).
V. 18, l. 3. daginn hann, **bc**; **a**: daginn og. *L. 4.* middags svo, **bc**; **a**: miðja (*ligeså i n. v.*).

V. 19, l. 2. þriðja, **b**: hinn þriðja.
V. 23, l. 3. járn, **bc**: járn eitt mál (*ligeså i n. v.*).
V. 24, l. 1. **bc**: Járn eitt mál. *L. 3.* járn, **bc**: járnin hál. *L. 4.* tíu, **bc**: og tíu.
V. 25, l. 1. **bc**: Járnin hál. *L. 4. sál.* **bc**; **a**: svo stukku af henni járnbönd (*ligeså i n. v.*).
V. 26, l. 4. **bc**: en G. að sprundi (*ligeså i n. v.*).
V. 27, l. 3. sé, **bc**; **a**: sté (*ligeså i n. v.*). *L. 4.* sté, **bc**; *fattes i* **a** (*ligeså i n. v.*).
V. 28, l. 4. veri, **ab**; **c**: sé.

13.

Hörpu kvæði.

Der kom bejlere i jomfruernes gård og bejlede til den yngste af de to søstre. Signe var hendes navn, hun var lys og fager. Men de forsmåde den ældste, Hilde ved navn, som var både sort og led. Hilde bad sin søster følge sig ned til stranden at to. Signe gjorde så, men da hun tren ud på en sten, stødte Hilde hende ud i vandet. Signe rakte sine hænder op og bad søsteren hjælpe sig i land. Men Hilde forlangte først hendes guldsko derfor; dem gav Signe hende gærne. Hilde forlangte endnu hendes fagre åsyn; Signe svarede: det kunde hun ikke skænke hende. Endelig forlangte Hilde hendes fæstemand; men da svarede Signe: alt giver jeg dig, hvad jeg ejer, men min fæstemand må råde sig selv. Så rakte Hilde hende ingen hånd, men vinden kom fra sønden og slog Signe ned til havsens bund. Atter kom vinden fra norden og kastede liget op i land. Fæstemanden kom gangende på stranden, hvor liget var drevet i land. Han tog det blege legeme og lagde det i viet muld. Men af hendes gule hår snode han tre harpestrenge.

Der var bryllup i gårde; Hilde sad som brud på bænke. Da slog brudgommen harpen:

Mældte det strengen den første:
„bruden hun var min søster."

Svarede bruden på bænken sad:
„den harpe gör os megen umag."

Mældte det strengen den anden:
„mig røved hun fæstemanden."

Svarede bruden så rød som blod:
„den harpe gör os så stor uro."

Men brudgommen slog harpen af al magt, og nu lød det fra den tredje streng: bruden var min bane, — og da brast Hildes falske hjærte. Opskr. **B** tilföjer:

Signe blev jordet på kirkegård,
tolv riddere stode om hendes bår.

Hilde blev lagt udi vilden hede,
der færdes end hendes ånd den lede.

Denne vise er almindelig bekendt i norden; den haves:

færøisk: i Svabo's håndskr. I, s. 291; trykt hos Afzel., I, s. 86; Nyeste skilderi af Kbhn. f. 1821, nr. 63;

norsk: Landstad, nr. 53; Norske univ. og skole-annaler f. 1850, ss. 287. 496;

svensk: Afzel. nr. 17 og 69; Arwidss. nr. 99;

dansk: Tilskueren f. 1821, nr. 41—42; Danm. gl. folkev., 2den del;

engelsk: Pinkerton's Ballads, I, s. 18; W. Scott's

Minstrelsy, III, s. 79; Jamieson's Ballads, I, s. 48; Sharpe's Ballad book, nr. 10; Buchan's Anc. Ballads, II, s. 128; oversat på dansk i Engelske og skotske folkev., nr. 15.

A.

(**a**: kgl. fol., 79. **b**: G. Ív., 79.)

1.

Biðlar komu í jómfrúr garð,
— og herja á landið fríða —
þeirrar var beðið, sem ýngri var.
— benja af vendi blóðugar undir svíða.

2.

Sú en ýngri var svo skær á hold,
en hin eldri var svört sem mold.

3.

Systir talar við systur góða:
„gaungum við okkur til sjáfarflóða!"

4.

Sú ýngri settist upp á stein,
hin eldri hratt henni ofan í straum.

5.

Hún rèttir upp sína hvítu hönd:
„systir, gefðu mèr hjálparlönd!"

6.

„Eg gef þèr eigi hjálparlönd mín,
nema þú gefir mèr gullskó þín."

7.

„Gullskó skaltu gjarnan fá,
ef þú lætur mig landi ná."

8.

Hún rèttir upp sína hvítu hönd:
„systir, gefðu mèr hjálparlönd!"

9.

„Eg gef þèr eigi hjálparlöndin,
nema þú gefir mèr yfirlit þinn."

10.

„Yfirlit minn má eg þèr ekki gefa,
guð vill ei láta það svo vera."

11.

Hún rètti upp sína hvítu hönd;
„systir, gefðu mèr hjálparlönd!"

12.

„Eg gef þèr eigi hjálparlöndin,
nema þú gefir mèr biðilinn þinn."

13.

„Gef eg þèr allt það eg gefa má,
biðill minn á sèr sjálfum ráða."

14.

Þá kom vindur á sunnan,
líkinu sló til grunna.

15.

Þá kom vindur að handan,
líkið rak að landi.

16.

Biðillinn gekk á sandi,
þar líkið rak að landi.

17.

Hann tók hennar hvíta hold,
gróf hann það í vígða mold.

18.

Hann tók hennar gula hár,
gjörði úr hörpustrengi þrjá.

19.

Svaraði strengurinn fyrsti:
„brúðurin var mín systir!"

20.

Svaraði brúður, í bekknum sat:
„harpan gjörir oss mikið ómak!"

21.

Svaraði strengurinn annar:
biðilinn mèr hún bannar."

22.

Svaraði í bekknum brúðurin rjóð:
„harpan gjörir oss mikinn móð."

23.

Svaraði strengurinn kani:
„brúðurin varð minn bani."

24.

Hann sló hörpu af magni,
— herja á landið fríða —
brúðurin sprakk af harmi.
— benja af vendi blóðugar undir svíða.

B.

(Gunnl. Jónss., 11.)

1.

Systir talar við systur góð:
— í landinu svo víða —
„gaungum við út á sjáfarflóð!"
— vel má herinn af Danmörk út ríða.

2.

„Hvað skulum við til sjáfarflóð?"
„Silki-tvinna eigum að þvó."

3.

Sú ýngri gekk þá fram á stein,
sú eldri hratt henni út af stein.

4.

Hún rètti út sína hönd:
„kæra systir, hjálp í lönd!"

5.

„Eg hjálpa þèr ekki í lönd um sinn,
nema þú gefir mèr biðil þinn."

6.

„Gefa þèr allt hvað gefa eg má,
á biðlinum á eg engin ráð."

7.

Gefa skal eg þèr bæði
biðil og brúðar klæði."

8.

Þá kom vindur af hafi,
líkinu sló í kafi.

9.

Þá kom vindur og bylgjan blá,
líkinu tók til lands að slá.

10.

Biðillinn reið með ströndum,
meyjuna rak að löndum.

11.

Hann tók í hennar gula hár,
spann í hörpu strengi þrjá.

12.

Svo lèt strengurinn fyrsti:
„brúðurin er vor systir!"

13.

Svo lèt strengurinn ani:
„brúðurin er vor bani."

14.

Hann sló hörpu af magni:
brúðurin sprakk af harmi.

15.

Signý var grafin í hörðum hól,
stóðu yfir henni hirðmenn tólf.

16.

Hildur var grafin í hörðum haug,
allir sögðu, hún yrði að draug.

17.

Þeir hinnar yngri báðu,
— í landinu svo víða —
hina eldri forsmáðu.
— vel má herinn af Danmörk út ríða.

Overskrift. **B**: Kvæði um tvær systur.
Omkvæd 1. og, *står kun i 1ste v. i begge hdskrr.*
2. for vendi *har* **a** *otte gange* veldi.
A, *v. 2. Sål.* **b**; **a**: Sú en yngri var svo göld,
en hin eldri var svo svört sem mold.
— *v. 13, l. 2.* ráða, **b**: ráð.
— *v. 15, l. 2.* rak, **b**; **a**: eg.
— *v. 16 og 17 ombyttes i* **b**.
— *v. 21. Sål.* **b**; **a**: Svaraði strengur manni hjá:
biðillinn var bannaður.
— *v. 22, l. 1.* í bekknum, *fattes i* **b**. *L. 2.* **b**; **a**: brúðurin
varð minn bani.
— *v. 24, l. 1.* hörpu, **b**; **a**: hörpuna.
B, *v. 7, l. 2.* belti og brúðar klæði *turde være den rigtige læsem.*
— *v. 17, er her ikke på sin plads, men hører nok til en begyndelse, hvoraf denne opskrift har tabt resten.*

14.

Margrètar kvæði.

1.

Ville i høre og lyde på,
imeden jeg kvæder frem:
åtte kongen af Danemark
sön og datter væn.
Vi love den Gud, som løst haver al vor vånde.

2.

Fostredes der i riget op
de kongebörn så spæde:
først de kunde gange på gulv,
da bare de skarlagens klæder.

3.

Fostredes der i riget op
de kongebörn så unge;
det vil jeg for sanden sige:
deres lykke gjordes så tunge.

4.

Kongen udaf Danemark
han er så dydefuld:
han gav sin datter i kloster ind
med alt sit røde guld.

5.

Der hun havde i kloster været
fulde måneder tre:
længtes hende Margretelil
fader sin at se.

6.

Der hun havde i kloster været
fulde måneder fem:

længtes hende Margretelil
til sin fader hjem.

7.

Ud da ledte de ganger grå,
med røde guld var han skod:
silke og så skarlagen
slog neder for hestefod.

8.

Ud da ledte de ganger god,
lagde ham sadelen å:
væn var hun, den ædlingsdatter,
der skulde ride oppå.

9.

Det var fru Margretelil,
hun ud ad vejen red:
fager var den ædlingssön,
hun mødte på sin led.

10.

Tog han fru Margretelil
neder af gangerens bag:
bar hende langt i skoven ud,
som løvet falmer så fage.

11.

„Ihvor meget røde guld
du vil af mig begære:
det skal du have, væne mø,
om du vil være min kære."

12.

„Ej vil jeg dit røde guld
og ej dit sølv det klare:
aldrig, meden jeg leve må,
jeg sælger så min ære."

13.

Rev han hendes kåbe
neder med hver en söm:
guldbånd hende om aksler lå,
der blodet rand i ström.

14.

Rev han hendes klæder,
og rev han hendes særk:
för end han fik fremmet
sit syndefulde værk.

15.

Lå de under egerod,
fugl tog til at gale:
det da var den ædlingssön,
han monne til hende tale.

16.

„Hør du det, du væne mø,
vil du sige mig:
hvad er det for en hövdingsmand,
som fader er til dig?"

17.

„Erik konning er fader min,
Gunild heder min moder:
det haver jeg for sanden spurt,
at Ejlif hedde min broder."

18.

„Heder han Erik, fader din,
er fru Gunild din moder:
ilde er os til øde lagt,
og jeg er din egen broder.

19.

Vend tilbage, Margrete,
i din klosterborg:
ingen mand du sige derfra,
så lönlig bær du din sorg!

20.

Vend tilbage, Margrete,
for inden din klostersten:
ingen mand du sige derfra,
så lönlig bær du din men!"

21.

Hvert land haver sin egen sæd,
så have og nonner bolde:
kongen lader om hver en høst
så fagert et gilde holde.

22.

Glade vare møerne,
til gildes skulde fare:
foruden hun fru Margrete,
hun vilde hjemme være.

23.

Glade ginge møerne
i gildesstuen ind:
kongen sidder så mod i hu,
han savner datter sin.

24.

„Haver hun fru Margrete
ladet sit unge liv:
at hun ej kommer hid idag,
som anden lystig viv?"

25.

Alle sænked de hoved neder,
ingen turde kongen svare:
foruden den arme abbedisse,
hun turde ej ansvar spare.

26.

„Ej haver fru Margrete
ladet sit unge liv:
men hun går sig med barn i år,
som anden lystig viv."

27.

„Hvo er her nu inden hal,
haver mig gjort sligt håd;
lokket eneste datter min
og spurt ikke mig om råd?"

28.

„Ingen er her i hallen inde,
som dig haver gjort det håd:
lokket eneste datter din
og spurt ikke dig om råd."

29.

Ingen hest i landet var,
der kongen bære måtte:
foruden den ene abildgrå,
der abbedissen åtte.

30.

Ud da ledte de gangeren,
der kongen vilde ride på:
bidsel og mile af røden guld,
hannem lå gylt sadel å.

31.

Kongen red ad skoven hen,
der som leden lå:
han kom did, som klostret stod,
det var ikke langt derfrå.

32.

Kongen frem for klostret red,
foruden svende, så ene:
Margrete går ved sængestok,
så hviler hun sine bene.

33.

„Hør du det, fru Margrete,
vil du sige mig:
hvo er han, den hövdingsmand,
som haver lokket dig?

34.

Hvad heller vil du, Margrete,
dit unge liv nu lade,
eller sige mig det for sand:
og hvem er barnets fader?"

35.

„Langt heller vil jeg i Jesu navn
tåle den bittre død:
aldrig, meden jeg leve må,
jeg siger dig af min nød."

36.

Det kom kongen brat i hu,
at lægge ild i borg:
at brænde hende Margrete,
så lönlig bar sin sorg.

37.

Det kom kongen brat i hu,
at lægge ild i sten:
at brænde hende Margrete,
så lönlig bar sin men.

38.

Ejlif red i skoven ud
med så mange svende:
der så han den klosterborg
i lysen lue brænde.

39.

Ejlif ud af skoven fór,
han var i hu så mod:
slukte han den røde lue
med sit hjærteblod.

40.

Det var Ejlif kongens sön,
for uden lå han død:
Margrete fødte de sönner tre
for inden den lue rød.

41.

Fagre vare møerne,
der hende stode nær:
sante Birgitte og Barbara
og jomfru Maria skær.

42.

Toge de hendes sönner tre,
svøbte dem i silke små:
bare de dem den fagre sti,
til Himmerige lå.

Vi love den Gud, som løst haver al vor vånde.

Denne vise har vel engang været udbredt i det mindste over hele Norden, og har da vel også lydt på dansk, omtrent som den her foran er gengivet. Udgiverne have dog ikke fundet den uden i den her meddelte islandske og desuden i en **færøisk** opskrift ved kand. V. U. Hammershaimb. Sidstnævnte tekst stemmer i det hele nöje overens med den islandske, men fattes dog dennes begyndelse (v. 1-3); dens første vers lyder:

Magnus kongur í Noregi,
bæði ríkur og reystur,
hann gàv sína einka-dóttur
inn í nunnu-kloystur.

Det færøiske vers, som svarer til vort v. 17, lyder:

Magnús kongur er fàðir àt màr,
frú Gertrúð heitur mín móðir,
Ólàvur eri eg nevndur sjálvur,
eg vax upp á skógum.

hvilken sidste linie er så væsenlig for sagnet, at den må antages at have haft noget tilsvarende i den islandske tekst.

Om samme æmne er digtet en anden islandsk vise i kunstigere udtryk og versemål, som med overskrift „Margrètar vísa" findes i Arnamagn. 154. 8vo, og begynder:

Aðburð einum inni eg frá:
ýtar bið eg hlýði!
dýrlegur kóngur Danmörk á
drottníng rèð hèr ríka fá,
Magnhild hèt sá mektar svanninn fríði.

Der er 20 vers af det, hvilke ses at være nedskrevne efter hukommelsen i Arne Magnussens tid; men hukommelsen har svigtet optegneren med hensyn til den sidste del, hvis indhold da meddeles i prosa. I sit indhold stemmer digtet ganske med folkevisen, kun at Margretes fader kaldes Hákon

kóngur, moderen nævnes Magnhild, og for Barbara i vor vises v. 41 står Sesselja (den hellige Cecilia). Dette digt er kendelig nyere end den her meddelte folkevise: det er intet andet end en omskrivning af denne og står i poetisk henseende, i fremstilling og foredrag, langt under sit simple, folkelige forbillede.

(**a**: kgl. fol., 25. **b**: G. Ív., 25.)

1.

Vilið þèr nokkuð hlýða mèr,
á meðan eg segi frá:
kóngurinn í Danmörk
son og dóttur á.
— Vèr lofum þann guð, sem leyst hefir allan vanda.

2.

Ólust upp í ríkinu
kóngabörnin úng:
snemma vissi hún Margrèt
að forlög voru þúng.

3.

Ólust upp í ríkinu
kóngabörnin bæði:
þegar þau kunnu að gánga um gólf,
báru þau skarlatsklæði.

4.

Kóngurinn í Danmörk
hann er sig vitur og traustur:
allt vill hann sitt rauðagull
með frúnni gefa í klaustur.

5.

Þegar hún hafði í klaustri verið
fulla mánuði þrjá:
lángaði frúna Margrètu
föður sinn að sjá.

6.

Þegar hún hafði í klaustri verið
fulla mánuði fimm:
lángaði frúna Margrètu
að finna föður sinn.

7.

Út var leiddur gángvarinn
undir hallarvegg:
hann var prýddur með skarlati
ofan á hófskegg.

8.

Út var leiddur gángvarinn,
lagður söðullinn á:
væn var sú öðlíngs-dóttir,
þar skyldi sitja uppá.

9.

Það er hún frúin Margrèt,
eptir götunni reið:
vænn var sá öðlíngs-son,
hún mætti á sinni leið.

10.

Tók hann frúna Margrètu
ofan af hesti sín grá:
bar hana lángt á skóginn út,
þar laufið blakar uppá.

11.

„Hversu mikið rauðagull
skal eg gefa þèr,
ef þú, frúin Margrèt,
vilt nú játast mèr?"

12.

„Eg vil ei þitt rauðagull
og eigi þitt brennda fè:
aldrei meðan eg lifi
skal eg játast þèr."

13.

Reif hann hennar stakkinn
ofan úr hverjum geira:
gullband lá um axlirnar,
dreyrinn óx æ meira.

14.

Reif hann hennar stakkinn,
reif hann hennar serk,
áður hann gat framið
það syndsamlega verk.

15.

Lágu þau undir eikinni,
fuglinn tók að gala:
og svo rèð hann Eilífur
við frú Margrètu að tala:

16.

„Heyrðu það, frúin Margrèt,
segja viltu mèr:
hver er sá kóngur, fyrir löndum ræður,
faðir er að þèr?"

17.

„Eiríkur heitir faðir minn,
frú Gunnhildur móðir,
það hefi eg sannlega spurt
að Eilífur heiti minn bróðir."

18.

„Heiti hann Eiríkur faðir þinn,
en frú Gunnhildur móðir:
dauflega hafa okkur dæmin tekizt,
og er eg þinn sannur bróðir.

19.

Snú þú aptur, Margrèt,
í þína klausturborg:
engum segðu manni frá,
leynt ber þína sorg!

20.

Snú þú aptur, Margrèt,
í þinn klausturstein:
engum segðu manni frá,
leynt ber þú þitt mein!"

21.

Sinn er siður í landi hverju,
svo er í nunnuklaustri:
kóngurinn lætur veizlu halda
sína á hverju hausti.

22.

Fagrar voru meyjarnar,
til gildis áttu að fara,
nema hún frúin Margrèt,
hún vildi heima vera.

23.

Kátar gengu meyjarnar
í gildisstofuna inn,
hryggur situr kóngurinn,
hann saknar dóttur sín.

24.

„Hvort hefir frúin Margrèt
látið sitt únga líf?
hún kom ekki á minn fund
sem önnur lystug víf."

25.

Allir drápu höfðum viður,
enginn þorði að svara,
utan sú arma abbadís,
sem ekki mundi spara:

26.

„Eigi hefir frúin Margrèt
látið sitt [únga] líf,
hún stár sig með barni,
sem annað lystugt víf."

27.

„Hver er sá hèr innan hallar,
að mèr hefir gjört þá smán:
legið mína einka-dóttur
og spurt mig ekki að áður?"

28.

"Enginn er sá hèr innan hallar,
þèr hafi gjört þá smán:
legið þína einka-dóttur
og spurt þig ekki að áður."

29.

Enginn var hestur í landinu,
er kónginn bera mátti,
utan sá eini apalgrár,
sem abbadísin átti.

30.

Út var leiddur gángvarinn
og lagður söðullinn á:
allur var hann af gulli prýddur,
þar kóngurinn sat uppá.

31.

Kóngurinn út á skóginn reið,
þar sem leiðin lá:
þar kom hann sem klaustrið var
skammt í burtu frá.

32.

Kóngurinn út að klaustri reið,
hefir alls engan svein:
Margrèt sig með stokkum gengur,
hvílir svo sín bein.

33.

„Heyrðu það, frúin Margrèt,
viltu segja mèr:
hver er nú sá öðlíngs-mann,
er átt hefir barn með þèr?

34.

Hvort viltu, frúin Margrèt,
láta þitt únga líf,
eður segja mèr föðurinn
að barninu þín?"

35.

„Fyr vil eg í Jesú nafni
láta mitt únga líf:
aldrei meðan eg lifa má
greini eg frá því."

36.

Það kom kónginum fyrst í hug
að leggja eld í borg:
að brenna frúna Margrètu,
leynt bar hún sína sorg.

37.

Það kom kónginum fyrst í hug
að leggja eld í stein:
að brenna frúna Margrètu,
leynt bar hún sitt mein.

38.

Eilífur var út' á skóginum
með svo margan mann:
hann sá heim til hallarinnar,
að klaustursteinninn brann.

39.

Eilífur kom af skógi fram
með svo miklum móði:
hann slökkti þann rauða loga
með sínu hjartablóði.

40.

Dauður frá eg hann Eilífur
fyrir utan eldinn lá:
Margrèt í rauðum loga
fæddi sveina þrjá.

41.

Fagrar voru þær meyjarnar,
henni sátu hjá:
hún Bríet og hún Barbara
og jómfrú María.

42.

Tóku þær hennar börnin
og lögðu í silkiklúta:
fagrar lágu leiðir um
til himinríkis búða.
— Vèr lofum þann guð, sem leyst hefir allan vanda.

Overskrift. Kvæði af Margrètu og Eilíf [systkinum [*fattes i* **b**].
V. 2, l. 2. kónga, **b**; **a**: konúnga.
V. 3, l. 1. í, *fattes i* **b**.
V. 4, l. 3. sitt, **b**; **a**: hið.
V. 8, l. 2. lagður, **b**; **a**: settur.
V. 11, l. 4. nú, **b**; *fattes i* **a**.
V. 12, l. 2. eigi, **b**: ei. *L. 4. Sål.* **b**; **a**: játa skal eg þèr.
V. 16, l. 3. fyrir, **b**: er fyrir.
V. 18, l. 4. eg, **b**; **a**: hann.
V. 23, l. 3. kónguriun, **b**; **a**: konúngurinn.
V. 24, l. 3. kom, **b**: kemur.
V. 26, l. 1. Eigi, **b**: Ei.
V. 27, l. 2. hefir, **b**: hafi.
V. 29, l. 2. kónginn, **b**; **a**: konúnginn. *L. 3.* eini, **b**; **a**: armi.
V. 36, l. 4. bar, **b**: ber (*ligeså i n. v.*).
V. 37, l. 4. sitt, **b**: sín.
V. 38, l. 1. var, *fattes i* **b**.
V. 41, l. 3. Bríet, **b**: Brít.
V. 42, l. 2. klúta, **b**: klút.

15.

Vallara kvæði.

Skinner på skjold
sol om sommersens tide;
dönner i dal,
når raske drenge udride.

Torkel har tre døttre: Katrine, Signe og Åse. De to tjene Marie-kirke. Det var om en morgen, de havde sovet så længe, så solen stod höjt på himlen, för de kom op. De gik til brønd og tvættede sig; de gik til kiste og akslede deres kåbe. Så gik de til kirke, hen over den vilde hede. Midtvejs på heden møder dem en stor mand; nogle sige, at det var en vandringsmand eller pilgrim; andre at han kom ridende på en lys (grå eller hvid) hest. Han hilser dem, men får intet svar, da spör han:

Ere i komne af elver,
eller af konningen selver?

(også: Ere i komne af jarler, eller af stavkarle?)
De svare nu, at de ere Torkels døttre og agte sig til Marie-kirke. Da siger manden:

Hvad heller vil i nu lade eders liv,
eller være min egen viv?

Her er det ikke godt at vælge, sige de, ti begge kår ere onde, men dog ville de kåre døden:

Förre ville vi lade vort liv,
end at være din egen viv.

Så tog manden kniv fra belte, skilte begge søstre ved livet og grov ligene ned på heden. Så fór han til Torkels gård,

hvor den tredje søster Åse var. Han sneg sig til hende i loft og bad om at sove hos hende. Han bød hende skönne gaver: silkekjortel og kåbe blå. Hun bad om at se dem, og da kendte hun søstrenes klæder. Hun bad ham vente en liden stund og løb så ind til sin fader med de ord: her er dine døttres banemand kommen! Torkel fór op og kæmpede med røveren, overvandt ham og hængte ham i galgen. Der han nu så ud over heden, da så han lys brænde over søstrenes lig.

Denne vise forekommer:

færøisk: Lyngbye's Færøiske kvæder, s. 534;

svensk: Afzel. nr. 98; Arwidss. nr. 166; jfr. Afzel. Sagohäfder, II, s. 122;

dansk: Abr. nr. 164; jfr. Thiele's Danm. folkesagn, I, ss. 157, 264, 362.

engelsk: Motherwell's Minstrelsy, s. 38; Kinloch's Ballads, s. 210; dansk i Eng. og sk. folkev., nr. 34.

Den islandske vise ligger i alle sine opskrifter den færøiske nærmest, kun at denne sidste er fuldstændigere bevaret. I den svenske, danske og engelske tradition træffe vi overalt på et træk, som den islandske og færøiske fattes: nemlig at morderen er møernes broder. Denne vise er en af dem, der med stor lethed knytter sig til ethvert lokale: dens æmne er lokalsagn i mange egne af Sverig og Danmark. Om det samme er tilfældet på Island, vides ikke.

A.

(a: kgl. fol., 27. b: G. Ív. 27.)

Skín á skildi
sól og sumarið fríða;
dynur í velli,
er drengir í burtu ríða.

1.

Þorkell á sèr dætur tvær,
— skín á skildi —
Katrín og Signý heita þær.
— sól og sumarið fríða —
dynur í velli, er drengir í burtu ríða.

2.

Gengu þær sig til brunna:
að þvægi sína munna.

3.

Gengu þær sig til kistu,
axla yfir sig skikkju.

4.

Gengu þær sig á heiðar
brattar og svo breiðar.

5.

Þegar þær komu á miðja leið:
fundu þær fyrir sèr vallarann einn.

6.

„Heilar þið og sælar!
því vilið þið ekki mæla?

7.

Hvort eruð þið frá álfum,
eða frá kóngi sjálfum?"

8.

„Eigi erum við frá álfum,
og eigi frá köngi sjálfum.

9.

Þorkels dætur erum við,
Maríukirkju þjónum við."

10.

„Hvort vilið þið heldur láta ykkar líf,
eður vera mitt eigið víf?"

11.

Svaraði Katrín en ljósa:
vant er um að kjósa."

12.

Svaraði sú en ýngri:
„hvor mun þrautin þýngri?"

13.

„Fyrri viljum við láta okkar líf,
en að vera þitt eigið víf."

14.

Hann brá sínum tygilkníf,
beggja sveik hann systra líf.

15.

Hann gróf þær í foldu,
rótaði yfir þær moldu.

16.

Þá var litið austur í heim:
að ljós brann yfir báðum þeim.

17.

Hann kom heim á Þorkels garð,
Ása ein þar fyrir var.

18.

Klappar á dyr með lófa sín:
„lúk upp, Ása, og lát mig inn!"

19.

„Eg læt hèr engan inn um nátt,
eg hefi við engan stefnur átt.

20.

Eg læt hèr engan inn um sinn,
eg hefi engum stefnt hèr inn."

21.

Fatta hefir hann fíngur og smá:
með listum plokkar hann lokur í frá.

22.

„Ása litla, sof hjá mèr!
silkiserkinn gef eg þèr.

23.

Eg skal gefa þèr kápu blá:
ef segir þú ekki neinum frá."

24.

„Leys upp bönd og lát mig sjá!"
systra kenndi hún sauminn á.

25.

„Bíðtu mín um litla stund,
meðan eg geng í grænan lund!"

26.

„Heyrðu það Þorkell, faðir minn!
kominn er dætrabani þinn."

27.

Þorkell kastar hörpu á gólf,
stukku úr henni strengir tólf.

28.

Kastar hann henni í annað sinn,
stukku úr henni strengir fimm.

29.

Það var eina morgunstundu:
— skein á skildi —
að vallari hèkk svo hátt sem hundur.
— sól og sumarið fríða —
dynur í velli, er drengir í burtu ríða.

B.

(Cod. Holm., 4.)

1.

Þorkell á sèr dætur tvær,
— leika dýr í skógi —
Ása og Signý hètu þær.
— frúinnar sómi, vel frúinnar sómi.

2.

Sváfu þær svo lengi,
sólin skein á strengi.

3.

Gengu þær til kistu,
köstuðu yfir sig skikkju.

4.

Gengu þær upp heiðar
brattar brekkur og breiðar.

5.

Gengu þær svo lengi,
fundu fyrir sèr drengi.

6.

„Heilar þið og sælar!
megi þið ekki mæla?

7.

Hvort eru þið frá jörlum,
eða frá stafkörlum?"

8.

„Ei erum við frá jörlum,
ekki frá stafkörlum.

9.

Þorkels dætur erum við,
Maríukirkju þjónum við."

10.

„Hvort vilið heldur láta ykkar líf,
eða vera mitt eigið víf?"

11.

Svaraði sú hin ýngri:
„hvor mun þrautin þýngri?"

12.

Svaraði Katrín ljósa:
„dauðann skulum við kjósa."

13.

Rykkti hann sínum tigilhníf,
beggja sveik hann systra líf.

14.

Risti hann af þeim silkiserk,
háðug voru hans handaverk.

15.

Hann dró þær um foldu
og gróf þær í moldu.

16.
Hann tók sinn hinn hvíta hest,
reið hann sem að kunni bezt.

17.
Hann kom þar að kveldi,
er Þorkell rèði for veldi.

18.
„Ása litla, ligg hjá mèr!
silkiserkinn gef eg þèr."

19.
„Leystu hann upp, og lát mig sjá,
áður eg leggst þinn arminn á!"

20.
Hann leysti upp og lèt hana sjá;
systra sauminn sá hún þar á!

21.
„Bíðtu mín svo litla stund,
meðan eg geng í grænan lund!"

22.
„Stattu upp, Þorkell, faðir minn!
kominn er dætrabaninn þinn."

23.
Þorkell kastar hörpu á gólf,
stukku úr henni strengir tólf.

24.
Á morgun skal hann hánga,
dauðann skal hann fánga.

25.
Það varð þeirra morgunfundur:
jarlinn hèkk sem annar hundur.

26.

Venda eg mínu kvæði í kross,
— leika dýr í skógi —
sankta María signi oss!
— frúinnar sómi, vel frúinnar sómi.

C.

(a: Arch. A, 1. b: „Íslenzk æfintýri", 1852, s. 31.)

1.

Þorkell átti sèr dætur tvær,
— leikaradýr í skógi —
lángt á morgna sváfu þær.
— frúarinnar sómi, vel frúarinnar sómi.

2.

Sváfu þær svo lengi:
að sólin skein á mengi.

3.

Sváfu þær svo lánga stund:
sólin skein á heiðar mund.

4.

Gengu þær til brunna,
þvoðu hendur og munna.

5.

Gengu þær til kirkju,
toguðu á sig skikkju.

6.

Gengu þær á björgin fram,
hittu fyrir sèr háfan mann.

7.

„Heilar þið og sælar!"
þær vildu ekki mæla.

8.

„Ei erum við svo sælar:
við viljum ekki mæla."

9.

„Þorkels dætur eruð þið."
„Maríukirkju þjónum við."

10.

„Hvort vilið þið heldur láta ykkar líf,
eða vera mín eigin víf?"

11.

Svaraði sú hin ýngri:
„hvor mun þrautin þýngri?"

12.

Svaraði sú hin eldri:
„dauðann kýs eg heldur."

13.

Tók hann upp sinn tygilkníf,
systra beggja sveik hann líf.

14.

Stè hann á sinn gráa hest,
allra manna reið hann mest.

15.

Kom hann þar að kveldi,
sem Þorkell rèð fyrir veldi.

16.

Klappar á dyr með lófa sín:
„ljúktu upp, Ása litla mín!"

17.
„Eg læt hèr engar lokur frá,
mèr stár engin þerna hjá."

18.
Nettar hafði hann fingur og smá:
með listum plokkar lokur frá.

19.
„Ása litla, sof hjá mèr!
silkisekkinn gef eg þèr."

20.
„Leys upp sekk, og lát mig sjá!"
systra klæðin þekkti hún þá.

21.
Stè hún í það háfa lopt,
hennar faðir svaf þar opt.

22.
„Stattu upp, Þorkell, faðir minn!
hèr er dætrabaninn þinn."

23.
Þorkell kastar hörpu á gólf,
stukku úr henni strengir tólf.

24.
Þorkell kastar í annað sinn,
stukku úr henni strengir fimm.

25.
„Velkominn, Gunnar, mágur minn!
nú er í boði mjöður og vín."

26.
Reif hann í hans gula lokk,
hjó hann niður við hallar stokk.

27.

Þorkèll leit í austurheim:
— leikaradýr í skógi —
logaði ljós yfir systrum tveim.
— frúarinnar sómi, vel frúarinnar sómi.

D.

(Arch. E, 3.)

1.

Þorkell á sèr dætur þrjár,
— leika dýr í skógi —
Ása og Katrín hètu þær.
— frúinnar sómi, vel frúinnar sómi.

2.

Gengu þær til lauga,
að þvo sínar kinnar rauðar.

3.

Gengu þær á heiðar
brattar götur og breiðar.

4.

Þegar þær komu lángt á leið:
sjá þær hvar einn riddari reið.

5.

„Heilar og svo sælar!
þið megið ekkert mæla.

6.

Hvort viljið þið heldur láta ykkar líf,
eða vera mín eigin víf?"

7.
Ansar hún Katrín ýngri:
„hvor mun þrautin þýngri?"

8.
Rykkti hann sínum linda-kníf,
beggja sveik hann systra líf.

9.
Gróf hann þær í foldu,
kastaði yfir þær moldu.

10.
Hann tók þá sinn hvíta hest
og reið svo sem hann mátti mest.

11.
Hann kom þar að kveldi,
sem Þorkell rèð fyrir veldi.

12.
Klappar á dyr með lófa sín:
„ljúktu upp, Ása litla mín!"

13.
„Eg má ei láta lokurnar frá,
því mèr stár engin þerna hjá."

14.
Mjúkar hafði hann fíngur og smá:
með listum plokkar lokurnar frá.

15.
Ása kastar kodda blá:
„stóri maður, sittu þar á!"

16.
„Ása litla, sof hjá mèr!
silkiserkinn gef eg þèr."

17.

Hann leysti af bönd og lèt hana sjá:
systra saum sinn kenndi hún þá.

18.

„Bíð þú mín svo litla stund,
meðan eg geng í grænan lund!"

19.

Stattu upp, Þorkell, faðir minn!
hèr er kominn dætrabaninn þinn."

20.

Þorkell kastar hörpu á gólf,
svo stukku úr henni strengir tólf.

21.

Þorkell hrindir borðum fram,
svo brúna mjöður um gólfið rann.

22.

Börðust þeir svo dagana þrjá,
að hvorugur vann þar annann á.

23.

Það skeði fjórðu morgunstund:
að riddarinn hángdi hátt sem hund.

24.

Sást það suður undir heim:
að ljós brann yfir systrum tveim.

25.

Þegar þær komu í kirkju inn,
hríngdust yfir þeim klukkur fimm.

26.

Þegar [þær] komu á kirkjugólf,
— leika dýr í skógi —
hríngdust yfir þeim klukkur tólf.
— frúinnar sómi, vel frúinnar sómi.

E.

(Arch. F, 12.)

1.

Þorkell átti dætur tvær,
— leikaradýr í skógi —
Ása og Signý hètu þær.
— frúinnar sómi, vel frúinnar sómi.

2.

Þær gengu til brunna,
þvoðu hendur og munna.

3.

Þær gengu til kistu
og lögðu yfir sig skikkju.

4.

Þær gengu til heiðar
lángar götur og breiðar.

5.

Þær sáu einn mikinn mann:
ljósum hesti ríður hann.

6.

„Heilar sælar sèuð þið!
hvers manns dætur eruð þið?"

7.

„Þorkels dætur erum við,
Maríukirkju þjónum við."

8.

„Hvort vilið þið heldur vera mitt víf,
eða missa ykkar eigið líf?"

9.

Svaraði sú hin yngri:
„hvor mun þrautin þýngri?"

10.

Svaraði Katrín ljósa:
„við skulum dauðann kjósa!"

11.

Hann skar af þeim hendur og fætur,
og gróf þær undir viðar rætur.

12.

Hann leit aptur á miðri leið:
ljós sá hann brenna yfir systrum tveim.

13.

Hann kom þar að kveldi,
sem Þorkell stýrði veldi.

14.

„Ása litla, ligg hjá mèr!
silkiserkinn gef eg þèr."

15.

„Leystu upp, og lát mig sjá!
ellegar sef eg þèr ekki hjá."

16.

Hann leysti upp og lèt hana sjá:
systra þekkti hún sauminn á.

17.

„Bíðtu mín svo litla stund,
meðan eg geng í grænan lund!"

18.

„Stattu upp, Þorkell, faðir minn!
kominn er dætrabaninn þinn."

19.

Þorkell hrindir borðum fram,
svo brúni mjöður um gólfið rann.

20.

Þeir börðust svo dagana þrjá,
hvorugur annann vinna má.

21.

Fjórða daginn fyrir sól:
— leikaradýr í skógi —
skálkurinn hèkk í harðri ól.
— frúinnar sómi, vel frúinnar sómi.

F.

(Arnam. 153, e, 19.)

Þorkell á sèr dætur þrjár,
— leika dýr í skógi —
Maríukirkju þjóna tvær.
— frúinnar sómi, vel frúinnar sómi.

G.

(Arnam. 153, h, 8.)

Þorkell á sèr dætur þrjár,
— leikaradýr í skógi —
lángt á morgna sváfu þær.
— frúinnar sómi, er vel frúinnar sómi.

Overskrift. **A**: Kvæði af vallara systrabana; **C**: Systra kvæði.
A. *Omkvæd:* velli, **b**; **a** *overalt:* veldi.
— *v. 5, l. 2.* sèr, *fattes i* **b**.
— *v. 7, l. 2.* kóngi, **b**; **a**: konúngi.
— *v. 8, fattes i* **b**.
— *v. 29, l, 2.* vallari, **b**: vallarinn.

C. *Omkvæd:* frúcrinnar, **b**: *b. st.*: frúinnar.
— *v. 1, l. 1.* sèr, *fattes i* **b**.
— *v. 17, l. 2.* mèr, **b**: hèr.
— *v. 18, l. 2.* lokur, **b**: loka.
— *v. 19, l. 1.* sof, **b**; **a**: svaf. *L. 2.* gef, **b**; **a**: gaf.
— *v. 22, l. 1.* Stattu, **b**: Statt.
D. *v. 17—18, i omvendt orden i optegnelsen.*

16.

Ribbalds kvæði.

A. Skælve løv på lind for østenvinde,
værre er at løse end at binde.

Rige hr. Ribold (Ribbald) taler til Guldborg (Gullbrún) kongens datter:

Hør du det, Guldborg blide:
vil du med mig ride?

Så satte han hende på hviden hest; hun red best af alle kvinder. De vare ikke komne langt på vej, da kom en pilegrim ridende dem imøde. Han hilser: velkommen, rige Ribold, med din stjålne jomfru! Ribold siger:

Ikke da er det kæreste din,
men det er Margrete, søster min.

Men pilegrimmen svarer, at vel kendte han Guldborg, kongens datter. Hun byder ham da sin kåbe for, at han ej må forråde hende; men han afslår tilbuddet, rider i kongens gård og siger:

Her sidder du, konning, og drikker vin:
römt er hun Guldborg, datter din.

Kongen kaster harpe i gulv, lader heste sadle og sætter efter de flygtende.

Guldborg ser sig tilbage: hendes fader, hendes brødre og svogre komme farende efter dem. Hun beder Ribold skåne hendes yngste broder, at han kan bringe deres moder tidende fra kampen. Ribold svarer:

Jeg binder min ganger ved tömme,
sæt du dig neder at sömme!

Guldborg, udi det stævne
ikke mit navn du nævne!

Om du end ser mig bløde,
du nævn mig ikke til døde!

Om du end ser mig dåne,
du nævn mig ikke til bane!

Så står da striden:

Først slog han hendes fader ihjel,
hende tyktes det ilde og ikke vel.

Så slog han i den anden flok
elleve brødre med gulen lok.

Så fældte han hendes syv måge,
det angrede hende så såre.

„Ribold, Ribold! stil du din brand!
så vare dig Gud og den hellig ånd!"

Men i den samme stund, da han var nævnet, da fik han mange og dybe sår.

Ribold törrer af sit blødige sværd:
„Guldborg, Guldborg! sligt var du værd!

Elskoven giver dig skærm og skjold,
at jeg ej gör dig overvold."

Så satte han hende atter på hestens bag, gav sin ganger af sporen og red for sin broders dör. Han kalder ham ud og siger: Broder Rigard, her giver jeg dig en hustru. Men Guldborg svarer:

Aldrig, medens mig vindes liv,
skal jeg mig tvende brødre give.

Så opgav da Ribold sin ånd, og under gråd og klage bares tre lig til samme grav:

Den ene var Ribold, den anden hans mø,
den tredje hans moder, af sorg blev hun død.

B. Ribold stærke (Rubbald sterki) rider over hede; en greve møder ham og spör:

Ribold, hvor rider du til og fra
med din stjålne viv i dag?

Ribold svarer:

Dig er hun stjålen, men mig er hun frels,
sværd har jeg agtet dig på hals.

Greven farer så til kongens gård og siger ham tidende. Kongen spör, hvad det er for en mand, der har vovet at bortføre hans datter Guldborg (Gullbrá). Greven svarer, at det har Ribold stærke. Kongen farer op fra drikkebordet, iler til sine skibe og sejler i fem dage, för han søger havn. Der ser han Ribold stå for sig. Guldborg står i tårnet og ser sin fader lægge til land. Ribold siger, at hun ej må nævne ham, ihvad der end hændes; sporer så sin hest og bryder ind i kongens fylking. Han fældte hendes fader og alle hendes (40) brødre, og så gjorde han og ved hendes svogre. Det gik Guldborg hårdt til hjærte, hun råbte og bad ham give hendes yngste broder fred. Men i den samme stund fik han fyrretyve sår. Så sporer han sin hest og

rider af striden. [Han tager Guldborg på sin hest,] og så ride de op over heden; men han taler ikke et ord til hende. Da spör hun ham, hvi han er så tavs. Han svarer da:

Elskoven døver ædlings sværd,
ellers du skulde få en ufærd.

For du vilde ikke lyde mit ord,
ti ligger mig sværdsodd ved hjærterod.

Han rider til sin broders gård; broderen byder ham velkommen: mjöd og vin er blandet for ham. Men Ribold siger:

Ej skøtter jeg om din mjød og vin,
jeg giver dig heller kæreste min.

Gærne tog jeg hende, siger broderen, vidste jeg kun, at hun var mø. Da sværger Ribold en ed: at han har ført hende mø i lande (over „Rínarbrú"): kun én gang havde han kysset hendes mund. Så opgav han ånden, men Guldborg levede efter i sorg, og omkvædet siger: end er hun jomfru.

C. Der bæres bud ind for kongen, at hans datter er bortført. Kongen farer på sine skibe did, hvor Ribold (Ríbald) var. Ribold beder Guldborg (Gullbrún) holde sin hest, imedens han kæmper; men hun må ikke nævne ham til døde. Så slog han hendes fader og hendes svogre, men da udbrød hun: Ribold, lad min yngste broder leve! I den samme stund fik han femten sår. Stiltiende ride de over hede, indtil hun taler til ham og spör om grunden til hans tavshed. Da svarer han:

Elskoven stiller det vildeste vejr,
den døver og eggen på mit sværd.

Så fører han hende i sin broders land, overgiver hende til ham og sværger, at hun er mø. Så opgav han ånden, men hun levede efter i stor sorg og døde som jomfru.

Denne dejlige folkesang, af hvilken kun **ældre** islandske optegnelser ere komne os tilhænde, er udbredt over hele Norden og Skotland med; den forekommer:

norsk: Landstad, nr. 33—34; jfr. nr 23 og 28, B;
svensk: Afzel. nr. 2 og 80; Arwidss. nr. 78;
dansk: Syv, nr. 88; Abr. nr. 148; „Gl. danske minder i folkemunde," nr. 25;
engelsk: W. Scott's Minstrelsy, II, s. 218; Motherwell's Minstrelsy, s. 180; Eng. og sk. folkev. nr. 11.

Man kan betragte denne vise som en middelalderens genklang af en del af oldtidskvadet om Helge Hundingsbane: hans kamp for Sigrún, hvori hendes fader falder, og hans drab ved hendes yngste broder, som det fortællesi Helgakv. Hundingsb. II. Navnet Ríbald træffe vi i den senere saga om Bödvar Bjarke, hvor det tillægges en af Rolv Krakes kæmper (Sagabibl. II, s. 524).

A.

(**a**: Giss. Sv., 59. **b**: kgl. fol., 55. **c**: G. Ív., 55.)

Austan blakar laufið á þann linda,
allt er óhægra að leysa en að binda.

1.

„Heyrðu það, Gullbrún fríða!
— laufið á þann linda —
villtu nokkuð ríða?"
— allt er óhægra að leysa en að binda.

2.

Hann setti hana á hvítan hest,
allra kvenna reið hún bezt.

3.

Þegar þau komu skammt á leið,
sáu þau hvar einn vallarinn reið.

4.

„Velkominn, ríki Ribbald, nú
með þína stolna jómfrú!"

5.

„Það er ekki unnusta þín,
heldur er það Margrèt, systir mín."

6.

„Ekki þarftu að dylja mig:
gjörla kenni eg, Gullbrún, þig."

7.

„Eg skal gefa þèr kápu blá,
ef þú segir ei mínum föður frá."

8.

„Eg vil ei þína kápu blá:
eg segi þínum föður frá."

9.

„Hèr situr þú, kóngur, og drekkur vín!
burt er hún ríka dóttir þín."

10.

Kóngurinn skipar sveinum sín:
„þèr skuluð fá mèr hörpu mín!"

11.

Kóngurinn kastar hörpu á gólf,
stukku úr henni strengir tólf.

12.

Kastar hann henni í annað sinn,
stukku úr henni strengir fimm.

13.

Kóngurinn skipar sveinum sín:
„þèr skuluð söðla hesta mín!"

14.

Hún leit undir hlíða
sinn kæra föðurinn ríða.

15.

Hún leit þá í annann flokk
ellefu bræður með gulan lokk.

16.

Hún leit þá í þriðja skara:
hún sá hvar sínir sjö mágar fara.

17.

„Heyrðu það, Ribbald, hvers eg bið:
gefðu mínum ýngsta bróður líf!

18.

Gef mínum ýngsta bróður líf,
svo hann megi sinni móður tíðindin bera."

19.

„Eg bind minn hest við tauma,
taktu upp þína sauma!

20.

Heyrðu það, Gullbrún, hvers eg bið:
nefndu ekki í vígum mig!

21.

Þó þú sjáir mèr blæða,
nefndu mig ei til dauða.

22.

Þó þú sjáir mig hníga,
nefndu mig ei til víga."

23.
Hann sló hennar föður í hel,
það gjörði hann illa, en ekki vel.

24.
Hann sló þá í annann flokk
ellefu bræður með gulan lokk.

25.
Það ángrar hana svo sáran:
hann felldi hennar sjö mága.

26.
„Ribbald, Ribbald, stilltu þinn brand!
geymi þig guð og hinn heilagi and!"

27.
Á því sama máli
fèkk hann sextigi sárin.

28.
Á þeirri sömu stundu
fèkk hann sár með undu.

29.
Ribbald þurkar blóðugt sverð:
„slíks værir þú, Gullbrún, verð!

30.
Ástin gefur þèr hlífðar serk:
kemur ei við þína hvítu kverk."

31.
Hann setti hana á hvítan hest,
allra kvenna reið hún mest.

32.
Ribbald keyrir hest með spora,
svo reið hann til bróður dyra.

33.

„Heyrðu það, Rígarð, bróðir minn!
konar efnið gef eg þèr."

34.

„Það skal aldrei á meðan eg lifi:
að eg sè tveimur bræðrum gefin."

35.

Þegar liðin var lítil stund:
Ribbald gaf upp sína önd.

36.

Þar var meiri grátur en gaman:
þrjú fóru lík í steinþró saman.

37.

Fyrst var hann Ribbald, og annað hans frú,
þriðja hans móðir, af sorgum dó.

38.

Vendi eg mínu kvæði í kross:
— laufið á þann linda —
sjálfur guð hann veri með oss!
— allt er óhægra að leysa en að binda.

B.

(**a**: kgl. fol., 92. **b**: G. Ív., 92.)

1.

Rubbald reið á heiðar,
— á mína trú —
hitti fyrir sèr greifa.
— og enn er hún jómfrú.

2.

„Hvaðan reiðstu, Rubbald, að
með það stolna víf í dag?"

3.

„Þèr er hún stolin, en mèr er hún frjáls,
sverð hefi eg ætlað þèr á háls!"

4.

„Eg skal gefa þèr kápu blá,
ef þú segir ei kóngi frá."

5.

„Inni situr þú, kóngurinn!
en annarr ríður með dóttur þín."

6.

„Hver er svo djarfur í mínum bý:
er ríður með mína Gullbrá á landi frí?"

7.

„Rubbald sterki heitir hann,
hann er einn víst yðar mann."

8.

Kóngurinn hrindir borðum fram:
mjöður og vín um gólfið rann.

9.

Kóngurinn talar við sveina sín:
„þèr skuluð sækja hörpu mín!"

10.

Kóngurinn hrindir skipum á sjá,
siglir hann svo í daga þrjá.

11.

Svo siglir hann í daga fimm,
svo leggur hann í hafnir inn.

12.

Svo siglir hann til landa,
Rubbald leit hann standa.

13.

Gullbrá upp' í turni stóð:
þá hennar faðir að garði óð.

14.

„Þó að þú sjáir mig falla,
nefndu mig þó varla!

15.

Þó þú sjáir mèr blæða,
nefndu mig ei til dauða!"

16.

Gylltum sporum hann hestinn slær,
svo ríður hann fylkíng að.

17.

Hann sló í þann fyrsta flokk
fjörutíu bræður með gulan lokk.

18.

Hann sló hennar föður í hel,
hann gjörði það illa, en ekki vel.

19.

Hann sló hennar mága,
það tók hana svo sáran.

20.

„Heyrðu mig, Rubbald, hvers eg bið:
láttu minn ýngsta bróður fá grið!"

21.

Á þeirri sömu stundu
fjörutíu fèkk hann undir.

22.

Á því sama máli
fjörutíu fèkk hann sárin.

23.

Gylltum sporum hann hestinn slær,
svo ríður hann fylkíng frá.

24.

Riðu þau upp á heiðarsporð,
aldrei talaði hann við hana orð.

25.

„Heyrðu það, Rubbald, hvers eg spyr:
því ertu nú hljóðari en fyr?"

26.

„Ástin litla felur brand seggs:
að eg spara þèr sverðsins egg!

27.

Það er oddurinn búni:
hann stendur í hjartatúni."

28.

Svo ríður hann til landa,
bróður sinn leit þar standa.

29.

„Heill kominn, Rubbald, bróðir minn!
hèr er þèr blandinn mjöður og vín."

30.

„Eg hirði ei um þinn mjöð og vín,
heldur gef eg þèr sætu mín!"

31.

„Gjarnan eg hana þægi:
ef vissi eg hún jómfrú væri."

32.

„Þann skal eg eiðinn sanna nú:
eg flutti hana mey yfir Rínarbrú.

33.

Einu sinni kyssti,
sem mitt hjartað lysti."

34.

Rubbald upp gaf sína önd,
— á mína trú —
frúna spenntu sorgarbönd.
— og enn er hún jómfrú.

C.

(Arnam. 153, b.)

1.

„Þú situr, kóngur! og skenkir vín,
— á mína trú —
annarr mann ríður með dóttur þín."
— og enn er hún jómfrú.

2.

Kóngurinn hrindir borðum fram:
brúni mjöður um gólfið rann.

3.

Kóngur hrindir skipum á sjá,
kom þar á land, sem Ríbald lá.

4.

„Heyrðu það, Gullbrún, nauma,
þú skalt halda í tauma!

5.

Þó þú sjáir mèr blæða,
nefndu mig ei til dauða!"

6.

Ríbald hjó af kóngi lið,
og svo kónginn sjálfan [með].

7.

Hann sló hennar mága,
það tók hana sáran.

8.

„Heyrðu það, Ríbald, þess eg bið:
lát minn ýngsta bróður kyr!"

9.

Á því sama máli
fèkk hann fimtán sárin.

10.

Reið upp með hana heiðarsporð,
aldrei talar hann við hana orð.

11.

„Heyrðu það, Ríbald, þess eg spyr:
því ertu hljóðari heldur en fyr?"

12.

„Ástin heit að deyfir bregg:
að eg spara þèr sverðsins egg!"

13.

Hann kom þar að kveldi,
sem bróðir hans stýrði veldi.

14.

„Jómfrú Gullbrún gef eg þèr,
hèr með allan auð og fè!"

15.

„Gjarnan eg hana þægi:
ef eg vissi hún jómfrú væri."

16.

„Þann vil eg eiðinn sverja þèr nú:
eg flutti hana mey yfir heiðarbrú."

17.

Riddarinn gaf upp sína önd,
— á mína trú —
jómfrúna spenna sorgarbönd.
— og svo dó hún jómfrú.

Overskrift. **A**: Kvæði af Ribbaldi og Gullbrúnu.
A, *Omkvæd.* **Abc** *have overalt* þeim *f.* þann.
— *v. 2, l. 2.* bezt, **c**: mest.
— *v. 3, l. 2.* einn vallarinn, **bc**: vallari.
— *v. 4, l. 1.* nú, **bc**; *fattes i* **a**.
— *v. 5, l. 2.* er það, *fattes i* **bc**.
— *v. 9, l. 1.* kóngur, **b**: konúngur. *L. 2.* hún, *fattes i* **bc**.
— *v. 13, l. 1.* skipar, **bc**: segir.
— *v. 14, l. 2.* **bc**: hún sá sinn föðurinn ríða.
— *v. 16, l. 2.* **bc**: og sá [*fattes i* **c**] þar sína mága fara.
— *v. 17, l. 2.* **bc**: gefðu mèr ýngsta bróðurs líf.
— *v. 18, l. 1.* líf, **bc**: að lifa. *L. 2.* tíðindin, **bc**: tíðindi.
— *v. 21, l. 2.* ei, **b**: eigi (*i n. v.:* ekki).
— *v. 22, l. 1.* mig, **bc**; **a**: mèr.
— *v. 26, l. 2.* heilagi, **bc**: helgi. *L. 2.* and, **c**: andi.
— *v. 28, l. 2.* með undu, **bc**: á grundu.
— *v. 29, l. 2.* slíks, **bc**: ills.
— *v. 30, l. 1.* serk, **bc**; **a**: skjöld. *L. 2.* **bc**: að kem eg eigi [**c**: ei] við þ. h. k.
— *v. 33, l. 1.* bróðir minn, **bc**: sem br. m. er. *L. 2.* konar efnið, **bc**: kvonar efni.
— *v. 34, l. 1.* á, *fattes i* **bc**.

A, *v. 37, l. 1.* **bc**: Eitt var R. annað hans frú. *L. 2.* sorgum, **b**: sorgunum.
B, *v. 5, l. 2.* ríður, **b**; **a**: reið. *L. 2.* þín, **a** *tilföjer:* um landið frí.
— *v. 6, l. 1.* mínum, **b**: minn. *L. 2.* á landi, *fattes i* **b**.
— *v. 7, l. 2.* einn víst, **b**: einninn.
— *v. 10, l. 2.* daga, **b**: dagana (*ligeså i n. v.*).
— *v. 11, l. 2.* leggur, **b**; **a**: siglir.
— *v. 14, l. 1.* að, *fattes i* **b**.
— *v. 27, l. 1.* búni, **b**; **a**: búinn.
— *v. 30, l. 1.* og, **b**: nè.

17.

Sonar harmur.

Kongen spör sin sön, hvi han er så tavs og så mod i hu og aldrig enten leger eller ler. Sönnen beder faderen sidde hos, medens han siger ham sine sorger: Faderen havde sendt ham i fremmed land, at fostres i grevens gård. Greven havde syv væne dottre: den ene bar ham mad, den anden skar ham klæder, den tredje tode hans hår, den fjerde gav ham sit hjærte og sin ære. Men da tiden kom, at kongesönnen skulde drage bort, da var det en dag, han havde sadlet sin ganger:

Ud kom den jomfru så rød som en lue,
hun stotted sig ved min sadelbue.

Hun stotted sig ved min sadelknap:
„O min allerkærest, du før mig herfra!"

Han løftede hende op på sin hest, og de rede af gårde, uden at nogen blev det var. De rede langs stranden, til

de funde en liden færgebåd. Den stege de i og rode over sundet. Men da de kom i lunden, da bad grevedatteren sin kæreste at slå tjald over sig. Der fødte hun ham tre sönner, og så lod hun sit liv. Med sværd og spyd grov kongesönnen en grav; med sit skjold øste han mulden ud deraf. I graven lagde han sin kærestes lig og sine små sönner ved hendes bryst. Han kastede graven til og gik så derfra; men:

Når nu andre drikke vin,
da sørger han for allerkæreste sin.

Når nu andre göre sig glade,
da sørger han både nætter og dage.

Således de temmelig overenstemmende opskrifter **AB**, af hvilke dog kun den sidste har de to slutningsvers; medens meningen af **A**'s sidste vers synes at være: at da kongesönnen havde fortalt sin sorg, da brast hans hjærte med et gny, som gav genlyd fem mile derfra i hans moders hjærte. **C**, som er den ældste, har en anden sangform, og tildels også en afvigende sagnform: greven har kun tre døttre; flygtningerne komme ikke over noget vand; men da de kom ridende i lund, da bad grevedatteren sin kæreste om at slå guldtjald over hende og gå bort at skaffe hende noget vand. Ihvor vide han fór, kunde han dog intet vand finde; og da han kom tilbage, lå hun død; og død var også deres lille sön, som lå hos hende; kongesönnen førte ligene derfra og lagde dem i viet muld. Når nu andre svende drikke vin, så sørger han for sin elskede: han tænker på den fagre mø, som han havde båret på sine arme.

Denne samme vise haves på svensk, dansk og engelsk.

Svensk: hos Arwidss. nr. 70. Begyndelsen er næsten ordret den samme som her:

> Moder sporde hon sonen godh:
> „Huij är tu vthj titt hierta så modigh?"
>
> Aldrigh tu lecker, och aldrig tu leer,
> och aldrigh tu mig någon gledie beteer.
>
> Aldrigh tu dantzar, och aldrigh tu quäder,
> och aldrigh mitt hierta tu gledier."
>
> Och min kära moder, i settien eder neder,
> och alla mina sorger iagh säger för eder.
>
> Min fader satte migh på fremmande landh,
> och een så rijker grefue tillhanda.
>
> Och grefuen åtte han döttrar tree,
> the fägerste, man ville medh ögonen see.
>
> Then ena hon migh mantelen baar,
> then andra hon migh lijnkläden skaar.
>
> Then andra hon migh lijnkläden skaar,
> then tredie hon min kerasten var.

Herefter afviger den væsenlig fra den islandske vise, i det grevedatteren ikke føder og dør i lunden, men drukner på sundet, da de i den liden båd ville sætte over det. Men slutningen er igen ganske som her (i **BC**):

> När andre suenner the dricka vin,
> så sörier jagh aldrakärasten min.
>
> När andre suenner the göra sigh gladhe,
> så sörier jagh thet rosendeblaadh.

Dansk haves den kun endnu utrykt i et håndskr. fra 16de årh. (Sofie Sandb. nr. 97). Den begynder:

Ieg var migh saa lidenn enn barnn,
min fader scnnde mig thill fremmed land.

Minn fader sennde mig thill fremmed lannd,
saa kom ieg en greffue thill hannd.

Greffuen haffde dy dotter thry,
thenn enne hun war thenn skønnist aff dy.

Hun mig børste, och ieg hinder bad,
saa manngen god willge wi samen hade.

Hun mig børste, och hun mig thode,
saa mange god wilge wi samen drog.

Ligesom i den isl. fører ungersvenden (Gyseland) grevedatteren (Ingelil) af gårde, og da de komme i lunden, føder hun en sön og dør:

Ther war ynnck ock hal stare harm:
stoltt Inngelild døde i hans arm.

Ieg lagde min aller-kierist y graffuen først,
ieg lagde min sønn paa hindis brøst.

Ther war ønnck och hall stør møde:
ieg lagde thenn leffuindis y graffuen hoss thenn døde.

Thett motte mannd høre saa lanngtt aff lee,
huor minn sønn under iordenn skreg.

Gyseland sætter så sit sværd imod en sten og styrter sig derpå, så odden gennemborer hans hjærte.

Engelsk står visen i Buchan's Anc. Ball. I, s. 38. Leesome Brand er ungersvendens navn. Alt går her til

som i den isl. vise, kun at moderen og barnet ikke begraves, men vækkes til live igjen ved tre dråber af St. Peders blod, som Leesome Brand får af sin moder.

Beslægtet med denne vise er desuden den danske vise om skön Sissel og hr. Medelvold: Abr. nr. 156; der genfindes på svensk hos Afzel. nr. 58; Arwidss. nr. 54; norsk hos Landstad, s. 620; færøisk (se „Danske tilskuer" f. 1793, nr. 99—100); nederlandsk hos Willems, nr. 231, og tysk hos Zuccalmaglio, nr. 90; Simrock, nr. 40.

A.

(Kgl. okt., 3.)

1.

Kóngurinn spurði son sinn góðan:
„því ertu svo hljóður og móður?"
— Fagurt er út að ríða.

2.

Son sinn góðan:
„því ertu svo hljóður og móður?
þú ei leikur og þú ei hlær,
og þú þèr öngva skemtan fær."
— Fagurt er út að ríða.

3.

„Kæri faðir, sit hjá mèr!
mínar sorgir segi eg þèr:

4.

Þú lèzt mig í eitt framandi land,
einum greifa mig fèkkst í hand.

5.

Greifinn átti sèr dætur sjau:
engin fljóð voru fegri en þau:

6.

Ein var sú, mèr matinn bar,
önnur sú, mèr klæðin skar.

7.

Þriðja sú, er hár mitt þvó,
fjórða mig til kærleiks dró.

8.

Það var einn svo blíðan dag:
að hugðum okkur að vinna í hag.

9.

Eg batt minn hest í einni lág,
þar batt eg minn söðulinn á.

10.

Jómfrúin kom út, skærari loga:
hún studdi sig við minn söðulboga.

11.

Hún studdi sig við minn söðulhný:
„eg vil, riddarinn, með þèr flý!"

12.

Svo var hesturinn hægur og spakur:
eg setti svo mína kæruna á bak.

13.

Riðum við svo frá garði:
öngvan mann þess varði.

14.

Við riðum svo með sandi,
þar ferjan flaut með landi.

15.

Við tókum litinn ferjubát,
rèrum með landi og vorum kát.

16.

Þegar við komum í lundinn blá,
þá bað mín kæran tjöldum slá.

17.

Svo fæddi mín kæran synina þrjá,
þar lèt hún sitt lífið á.

18.

Gröfina tók eg með sverði mín,
en moldina jós eg með skildi fín.

19.

Eg lagði hana svo í moldina fyrst
og hvern minn son á hennar bryst.

20.

Einn lagði eg utan hjá,
og svo gekk eg í burtu frá."

21.

Þar skal enginn stá uppá:
að unna því vífi, hann kann ei að ná.

22.

[Stá uppá:
að unna því vífi, hann kann ei að ná.]
Brestir tólf um mílur fimm
heyrðust móður í hjartað inn.
— Fagurt er út að ríða.

B.

(Arnam. 151, d, 18.)

1.

Kóngurinn talar við son sinn góðan:
„því ertu svo hljóður og móður?"
— Þar fagurt er út að ríða.

2.

[Son sinn góðan:
„því ertu svo hljóður og móður?]
Þú ei leikur, og þú ei hlær,
og þèr ei neina skemtan fær.
— Þar fagurt er út að ríða.

3.

Þú ei hlær,
þèr ei neina skemtan fær."
„Kæri faðir! sit hjá mèr:
mínar raunir segi eg þèr.

4.

Sit hjá mèr —
Þú gafst mig í eitt framandi land:
einum greifanum út í hand.

5.

Framandi land —
Greifinn átti dætur sjau:
engin fljóð eru fegri en þau.

6.

Dætur sjau —
Ein var sú, mèr matinn bar,
önnur sú, mèr klæðin skar.

7.

Matinn bar —
Þriðja [var sú, er] mèr þvó,
fjórða mig til ástar dró.

8.

Þriðja mèr þvó —
Nú leið að þeim tíma:
eg skyldi í burtu rýma.

9.

Tíma —
Út gekk hún jómfrúin, fögur sem loga,
studdist við minn söðulboga.

10.

Fögur sem loga —
„Ó minn kæri! heyr þú hèr:
eg vil gjarnan fara með þèr!"

11.

Heyr þú hèr —
Minn hesturinn var svo hægur og spakur:
eg setti mína kæruna á bak.

12.

Hægur og spakur —
Svo riðum við eptir sandi,
þar ferjan flaut fyrir landi.

13.

Sandi —
Við tókum okkur lítinn ferjubát
og vorum þá bæði glöð og kát.

14.

Ferjubát —
Þegar eg kunni löndum ná:
mín kæran bað mig tjöldum slá.

15.

Landi ná —
Síðan fæddi hún syninа þrjá,
þar lèt hún sitt lífið á.

16.

Synina þrjá —
Gröfina tók eg með spjóti,
en moldina jós eg með skildi.

17.

Með spjóti —
Lagði eg mína kæruna í jörðina fyrst,
en hvern hennar son við hennar bryst.

18.

Jörðina fyrst —
Og hinn þriðja ofan á,
svo gekk eg í burtu frá.

19.

Ofan á —
Þegar aðrir drekka vín:
syrgir hann eptir unnustu sín.

20.

Drekka vín —
Þegar að aðrir gjöra sig glaða:
syrgir hann bæði nætur og daga.

21.

Gjöra sig glaða,
syrgir hann bæði nætur og daga.
Venda eg mínu kvæðinu í kross:
guð og María sè með oss!
— Þar fagurt er út að líta.

C.

(Cod. Holm., 14.)

1.

Faðirinn spurði son sinn að:
— meinbugir bægja mèr frá brúði —
„segðu mèr þinn harm í stað!
— eg er því hryggur en sjaldan glaður —
þú ei leikur, þú ei hlær,
þú þèr enga skemtun fær."
— sorgin mig lúði, sorgin að mig lúði.

2.

„Kæri faðir, sit hjá mèr,
meðan eg segi minn harminn þèr!
þú seldir mig á heiðið land,
einum ríkum greifa í hand.

3.

Greifi einn átti dætur þrjár,
þær voru vænstar að eg sá:
önnur kembdi, en önnur skar,
þriðja til mín kærleik bar.

4.

Önnur kembdi, en önnur þvoði,
þriðja til mín kærleik dró;
það tók á vetur að líða:
eg vildi í burtu ríða.

5.

Frú kom út og rauð sem logi,
hún studdist við minn söðulboga;
hún studdist við mín söðultý:
„riddarinn, eg vil með þèr flý!"

6.

Minn foli er svo yfrið spakur:
eg setti kæruna á hans bak;
þegar eg hafði riðið í lund
ristill beiddist hvíldar um stund.

7.

„Slá þú gulltjöldum yfir mig,
ríðtu á skóg og skemtu þèr!
þar til gef eg hríngi þrjá:
að eg kynni vatn að fá."

8.

Reið eg tvo og reið eg þrjá:
hvergi kunni eg vatn að fá;
það var mèr í minni kraptur:
frú var dauð þá eg kom aptur.

9.

Það var mèr hin þýngsta nauð:
minn son lá hjá kæru dauður;
dró eg þau um fagra fold,
gróf eg þau í vígðri mold.

10.

Þá drengir sita og drekka vín,
— meinbugir bægja mèr frá brúði —
þá syrgi eg þig, sæti mín!
— eg er því hryggur en sjaldan glaður —
þenki eg á fríða falda ná,
er á mínum armi lá."
— sorgin mig lúði, sorgin að mig lúði.

D.

(Arnam. 153, e, 44.)

Faðirinn spurði son sinn góðan:
því hann væri svo hnipinn og hljóður.
— Það var lagið á ljúfum,
það var lánið á ljúfum.

Overskrift. **C**: Kvæðið sonar harmur.
A, *v. 2, l. 1—2. Isteden for disse har håndskr.:* því ertu so h. kóngurinn sp., *hvilket er en misforståelse af versemålet, hvis rette form her er den samme som findes i opskr.* **B**.
— *I randen udfor v. 1 står i håndskr.:* tvisvar kveðið, *hvormed sagtens den her i teksten indsatte gentagelse er ment.*
— *v. 15, l. 2.* rèrum, *håndskr.:* riðum.
— *v. 22, l. 3.* um, *håndskr.:* og.
B. *Omkvædet har afvekslende både* ríða *og* líta.
— *v. 1—2 stå i hdskr. som ett vers, med udeladelse af gjentagelsen, men med omkvædet to gange.*
— *v. 7, l. 3.* mig, *håndskr.:* mèr *(ligeså i gentag.).*
— *v. 13, l. 3.* þá, *står ikke her, men i gentagelsen.*
— *v. 15, l. 3.* þar, *sål. i gentag.; her:* og þar.
— *v. 17, l. 3.* en, *faltes i gentagelsen.*
C, *v. 8, l. 3.* kraptur, *læsemåden af dette ord uvis* (krapptur, kropptur, krepptur), *hele linien måske fordærvet.*

18.

Kristínar kvæði.

Svøbt blev jeg udi silke og i skarlagen små,
siden båren til strande, lagt i liden små båd.

Ej dog monne jeg drukne, ti Gud var mig så god:
bølgen bar mig op på land, som fagrest lunden gror.

En ridder kom ridende med sine svende. Han tog mig op, som jeg lå der i strandsandet. Han bar mig til sit hjem og fostrede mig der, indtil jeg blev hans hustru. Den første nat jeg sov ved hans side, da kom stimænd (kongens fredløse) og dræbte ham i mine arme. De voge da kong Adelbrigt og hans to svende; den tredje sejlede bort af land, og jeg så ham aldrig siden.

Verdsens lykke er svigefuld, ingen tör på den tro:
det den ædling er falden mig fra, det bier jeg aldrig bod.*)

Lever jeg aldrig så længe, jeg mindes ham allenstunde:
så haver sorgen tvunget mig, siden vi hinanden funde.

Det var årle om en morgen [de talede til mig og sagde]: „fru Kristine, hvad tykkes dig om din fæstemand? [Jeg svarede og sagde:]

Iså vel da under jeg min fæstemand:
selve Gud i Himmerige hædre mig og ham!

Alt mit meget røde guld vilde jeg give dertil:
at jeg måtte vorde vel ved denne verden skilt.

[Men de svarede mig atter:]

Vare dig Gud, fru Kirstinlille, og eje du selv dit guld!
glæd du dig ved din husbond rig, du være ham tro og huld!

Kun således er denne vise kommen til os i sin folkelige islandske skikkelse. Langt fuldstændigere findes den

*) *Ordret oversatte lyde de to sidste linier: [for] mig er [nu] stunden guldsmykkernes lund [ɔ: manden] aldrig [mere] skal jeg se ham.*

på **dansk**: Vedel, II, nr. 11; Abr. nr. 138. Af denne danske vise om „Grevens datter af Vendel" haves på islandsk to oversættelser efter Vedels tekst, eller snarere: en ligefrem oversættelse og en meget smuk, friere bearbejdelse, førstnævnte i Giss. Sv.'s hdskr., 40; kgl. fol., 38; G. Ív., 38; sidstnævnte i Arnam. 148. 8vo, blad 8 verso; kgl. fol., 182; G. Ív., 182.

(**a**: Giss. Sv., 47. **b**: kgl. fol., 44. **c**: G. Ív., 44.)

1.

Eg var skorin í silki
og í skarlats trey,
síðan borin til strandanna,
lögð í sjáfar fley.
— Vel vildi eg við veröldina skilja.

2.

Eg mátti ekki drukkna,
því guð var mèr svo góður:
báran bar mig upp á land,
þar fagri lundurinn grór.

3.

Þar kom riddarinn ríðandi
með sína sveina þrjá:
hann tók mig upp, svo litla,
í fjöru sandi eg lá.

4.

Hann tók mig upp og bar mig heim
á sitt eigið bú:
þar var eg svo lengi,
eg varð hans eigin frú.

5.

Fyrstu nótt við saman lágum,
þá fèkk eg þann harm:
komu kóngsins sakamenn,
þeir vógu hann á minn arm.

6.

Vógu þeir kónginn Aðalbrigt
og hans sveina tvá:
þriði sigldi af landi burt,
eg mun hann aldrei sjá.

7.

Völt er veraldar blíðan,
trúi þar enginn á:
mèr er horfinn menja lundur,
mun eg hann aldrei sjá.

8.

Þó eg lifi svo lengi,
eg man hann alla stund:
svo hefir sorgin þvíngað mig
sárt fyrir okkarn fund.

9.

Árla myrgins:
„frúin Kristín!
hversu líkar þèr við
festarmanninn þinn?"

10.

„Og svo vel ann eg
mínum festarmann:
sjálfur guð í himeríki
heiðri mig og hann!

11.

Allt það rauða gull
vilda eg gefa þar til:
að eg mætti vel við
þá veröldina skil."

12.

„Eigðu sjálf þitt rauða gull,
njóttu manna bezt!
undu þèr við þann ríkan herrann,
sem þig hefir fest!"
— Vel vildi eg við veröldina skilja.

Overskrift. **a**: Kristínar kvæði; **bc**: Kvæði kallað Kristínar kvæði.

Omkvædet fattes i **a**; *i dets sted er i sangen trådt en gentagelse af versets to sidste linier, hvilket ses af* **a**, *v. 8, 9 og 12, hvor hele 3dje linie og 4de med undtagelse af sidste ord står to gange; altså:*

Eg var skorin í silki og í skarlats trey,
:|: síðan borin til strandanna, lögð í sjáfar :|: fley.

V. 2, l. 3–4. upp á land...lundurinn, **bc**; **a**: heim í lund... hjörturinn.

V. 3, l. 1. riddarinn, **b**: riddari einn; **c**: riddari. *L. 3.* litla, **bc**: litla mey. *L. 4.* eg, *fattes i* **c**.

V. 5, l. 3. komu, **bc**: þar komu.

V. 6, l. 4. *Sål.* **bc**; **a**: og mun eg hann aldrei sjá.

V. 7, l. 1. **bc**: Valtur er veraldar blíðu fundur. *L. 2.* trúi, **bc**; **a**: trúir.

V. 9. **bc**: Árla myrgins: frú Kristín!
hversu líkar þèr?
viltu nokkuð elska
festarmann þinn hèr?

hvilket kendelig er en vilkårlig (og uheldig) forandring; at hversu...við *er 3die og ikke 2den lin., ses også af den ovenomtalte gentagelse, der i* **a** *netop findes ved dette vers.*

V. 10, l. 1. ann, **be**: að ann. *L. 2.* mínum, **be**: við minn.
V. 11, l. 1. gull, **be**: gullið. *L. 3—4.* **be**: að eg mætti við hann skilja sem eg vil.
V. 12, l. 1. sjálf, **be**: sjálfur (*urigtigt*). *L. 2.* njóttu, **be**: og njóttu. *L. 3.* undu, **e**; **ab**: unntu. *L. 3.* ríkan herrann, **be**: ríka herra. *L. 4.* sem, **be**: sem að.

19.

Kvæði af herra Birni.

Hr. Björn taler til sine svende: vi ville ride for sønden Rin; der blandes øl og vin. Danerkongen tager imod ham med de ord:

Vær velkommen, herre Björn,
du drik med os i dag:
det have vi for sanden spurt,
det du er vorden vor måg.

Hr. Björn svarer:

Have i det for sanden spurt,
det jeg skulde være eders måg:
alt skal det til gode være,
om jeg leve må.

Femten tønder røden guld
byder jeg eder til bod:
ville i tjeneste af mig have,
da falder jeg eder til fod.

Men kongen svarer: han agter ej om hans guld eller om hans fodefald; han skal lade sit liv, inden dagen er omme. Hr. Björn går i fruerstue; han hilser på danske dronning

og alle hendes møer og beder kongens søster liden Kirstin drikke med sig „Mariæ minde": kun Gud véd, når de atter skulde drikke den skål sammen. Liden Kirstin skænker vin i horn med de ord, at aldrig så hun herligere mand end han. Så bad han hende løse sit akselbånd, og da faldt hendes tårer på ridderens hånd. Han beder hende ikke sörge sig til døde for hans skyld: hendes broder giver hende vel en rig mand; af dem er der flere. Men enden blev, at:

Sønden under hallens væg
der lod han sit liv:
hjærte brast i höjeloft,
død var den væne viv.

Vi genfinde her, i en meget forkortet skikkelse, en genklang af Hagbards-sagnet, som det i Danmark er blevet lokaliseret ved Sønderborg på Als. Den tilsvarende **danske** vise er endnu ikke trykt i nogen samling, men vel som flyveblad; den findes desuden i mange ældre håndskrifter og synges endnu, navnlig i Sønderjylland. (Jfr. Abr. V, s. LXXX; Danm. gl. Folkev. I, s. 268.) Det nævnte flyveblad begynder:

Imellem Sønderborg og Als
der blændes både mjød og vin:
helst for den danske dronning,
siden for liden Kirstin.
Alt så i væne!

Det var hr. Björn stoldener,
han talte til sin dreng:
„Du sadler mig min ganger rød,
til Sønderborg vil jeg hen."

Det så svarede liden smådreng,
var klæd i kjortelen rød:
„I rider så længe til Sønderborg,
jeg frygter, det bliver jer død."

* * *

Det var hr. Björn stoldener,
han kom ad Sønderborg ind:
der mødte ham kong Kristoffer,
så venlig hilsed han ham.

„Velkommen, hr. Björn stoldener,
du være velkommen her:
hvor står det til i Norges land?
jeg hør, du min svoger skal være."

Endnu kan nævnes en **russisk** folkevise (P. v. Goetze's Stimmen des russischen Volks in Liedern, s. 131; jfr. Danm. gl. folkev. I, s. 270), der ligger denne dansk-islandske temmelig nær.

(**a**: kgl. fol., 63. **b**: G. Ív., 63.)

1.

Herra Björn talar
við skenkisveina sín:
„Vèr skulum gánga fyrir sunnan Rín,
þar blandast bjór og vín."
— Hún er það vænasta vífið hann unni.

2.

„Vel þú kominn, herra Björn,
drekk hjá oss í dag!
það hefi eg svo sannlega spurt:
þú sèrt vor orðinn mágur."

3.

„Ef þèr hafið það sannlega spurt,
að eg sè yðar mágur:
það skal allt til góða verða,
ef eg lifa má.

4.

Fimtán tunnur rauðagulls
býð eg yður til bóta:
vilið þèr mína þjónustu þiggja,
þá fell eg yður til fóta."

5.

„Ei vil eg þitt rauðagull
og ei þitt fótafall:
þú skalt láta þitt líf í dag
fyrir veröldinni allri."

6.

„Stattu upp, litla Kristín,
og skenktu Maríu minni!
ráði því guð, er mig skapaði,
nær eg drekk hèr inni!

7.

Sit heil, danska drottníng,
og þèr allar kvinnur!
og þú, litla Kristín,
og allt það hèr er inni!"

8.

Upp stóð hún litla Kristín
og skenkti vín á horn:
„Aldrei leit eg æðra mann
en þig, herra Björn!"

9.

„Stattu upp, Kristín litla,
leystu mín axlabönd!"
Tárin fèllu af bjartri brá
ofan á riddarans hönd.

10.

„Heyr þú það, mín hjartans kæra,
syrg ei deyð fyrir mig!
þinn bróðir giptir þig ríkum manni,
svo eru nógir til."

11.

Sunnan undir hallarvegg,
þar lèt hann sitt líf:
en í hæga loptinu
sprakk hið væna víf.
— Hún er það vænasta vífið hann unni.

Overskrift: Kvæði af herra Birni og Kristínu.
V. 1, l. 1. Björn, *begge håndskr. have her:* Pètur.
V. 5, l. 2. ei, **b**; **a**: ekki.
V. 9, l. 2. leystu, **b**: og leystu.
V. 10, l. 2. ei, **b**; **a**: eigi.
V. 11, l. 3. loptinu, **b**; **a**: lopti.

20.

Kvæði af Pètri hara og Ásbirni snara.

1.

I lyder herpå, både fruer og mø'r
og raske svende i skarlagen rød!
Medens børen blæser østen ind for Danmark.

2.

Sejled i hav herre Peder Hare
og hans måg herre Esbern Snare.

3.

Esbern akslede kåbe blå,
gik så i loft, som herre Peder lå.

4.

Klapper på loftsdör med sin hand:
„Portnere, lad du mig ind på stand!

5.

Portnere, portnere, lad du mig ind:
dig giver jeg mit gode gråskind."

6.

„Dit gode gråskind vil jeg gærne have:
det må jeg for min herre i drage."

7.

Svared det manden, i lofte lå:
„Lad du ham ind, og lad du ham gå!"

8.

Snarlig da havde herre Peder spurt:
hans datter hun havde sit bryllup gjort.

9.

„Og hvo turde mig de bud frembære?
og hvo turde mig den gerning göre?"

10.

„Jeg turde eder de bud frembære,
men Esbern Snare den gerning göre."

[Mældte det Esbern Snare,
af sængen monne han fare:]

11.

„I gode hovmænd, i lader ej så!
så brat skal jeg mig til dören gå."

12.

Esbern drog i sin skjorte små,
og over i den brynje blå.

13.

Herre Peder ind ad dören løb,
Esbern hug ham hoved i skød.

14.

Først hug han fire, så hug han fem,
så hug han femti brynjede mænd.

15.

Slig mand skulde i dysten være,
som så kunde sværd i hænde bære.

16.

Slig mand skulde med jomfru bo,
som så kunde sværd i hænde sno.
Medens børen blæser østen ind for Danmark.

Denne vise vides ikke at være bevaret i nogen anden optegnelse end denne islandske; sköndt den navnlig må antages at have været til på dansk. Af viser med beslægtet indhold haves vel flere, så vel på dansk, som på andre nordiske sprog; men overalt med andre navne.

(a: Giss. Sv., 18. b: kgl. fol., 18. c: G. Ív., 18.)

1.

Herlegir sveinar, hyggið að, og frúr!
Sveinarnir klæðast með skarlati brún:
Svo siglir herra Pètur hari.
— Meðan byrinn blæs austan fyrir Danmörk.

2.

Hari
og hans mágur Ásbjörn snari.
Ásbjörn tók sína kápu blá.

3.

Kápu blá,
gengur í lopt, þar herra Pètur lá.
Klappar á dyr með lófa sín.

4.

Með lófa sín:
„ljúktu upp, portari, láttu mig inn!
Portari, portari, láttu mig inn!

5.

Láttu mig inn!
þèr gef eg mín góðu gráskinn."
„Þín góðu gráskinn vil eg gjarnan hafa.

6.

Gjarnan hafa,
eg má þau fyrir minn herrann bera."
Svaraði maður í loptinu lá:

7.

Í loptinu lá:
„láttu hann inn og láttu hann gá!"
Herra Pètur hefir ei fyrri spurt.

8.

Fyrri spurt:
en hans dóttir hefir sitt brullaupið gjört.
„Hver þorði mèr þau boðin að bera?

9.

Boðin að bera,
hver þorði mèr þann gjörníng að gera?"
„Eg þorði þèr þau boðin að bera.

10.

Boðin að bera,
en Ásbjörn snari þann gjörníng að gera."
„Herlegir hofmenn, látið ei svá!

11.

Látið ei svá:
eg skal mig til dyranna gá."
Ásbjörn fór í skyrtu smá.

12.

Í skyrtu smá,
þar utan yfir í brynjuna blá.
Herra Pètur inn um dyrnar laut.

13.

Um dyrnar laut,
Ásbjörn hjó hans höfuð út í sitt skaut.
Fyrst hjó hann fjóra og þá hjó hann fimm.

14.

Þá hjó hann fimm,
þá hjó hann fimmtigi brynjaða menn.
Sá maður skyldi í vígum vera.

15.

Í vígum vera:
sem svo kynni sverð með hendi að bera.
Sá maður skyldi við jómfrú búa.

16.

Við jómfrú búa:
sem svo kynni sverði með hendi að snúa.
Vendi eg mínu kvæði í kross.
— Meðan byrinn blæs austan fyrir Danmörk.

Overskrift. **a**: Kvæði af herra Pètri hara og Ásbirni snara tveimur mágum; **bc**: Kvæði af herra Pètri og Ásbirni.
Omkvæd. austan, **bc**; **a**: austan vindur.
V. 1, l. 1. byggið að og, **bc**; **a**: byggið vel. *L. 2.* klæðast, **b**: klæðist.
V. 4, l. 2. láttu, **bc**: og láttu.
V. 5, l. 3. góðu, *fattes i* **bc**.
V. 6, l. 2. herrann, **bc**: herra. *L. 3.* loptinu, **bc**: lopti. (**b** *ligeså i n. v., men der har* **c** *som* **a**.)
V. 8, l. 2. brullaupið, **bc**: brullaup.
V. 9, l. 2. þann gjörníng, **c**: það (*men i n. v. som teksten*).
V. 10, l. 3. ei, **b**: eigi (*ligeså i n. v.*).
V. 11, l. 2. dyranna, **bc**: dyra. *L. 3.* smá, **b**: sína (*samme skrivfejl i n. v.*).
V. 12, l. 2. brynjuna, **bc**: brynju.
V. 13, l. 2. hans, **b**: honum. *L. 2.* út, *fattes i* **bc**.
V. 15, l. 2. að, *fattes i* **c** (*som dog i n. v. har:* að snúa).

21.

Bjarnasona kvæði.

Hr. Jon og Ragnfred sove sammen i loft*). Ragnfred lader ilde og græder i sövne. Hr. Jon vækker hende og spör om årsagen. Hun svarer:

*) *For at forstå visen ret, må man fastholde den betragtning: at hun ikke er hr. Jons ægtehustru, men hans slegfred, hvem han mod hendes frænders, om end måske med hendes egen, vilje har bortført. Det samme gælder om den følgende vise.*

Drömte mig i liden blund om hin fagre sol:
ikke lever du, herre Jon! efter kommende jul.

Drömte mig i liden blund om den røde ild:
ikke lever du, herre Jon! efter kommende kvæld.

Drömte mig i liden blund om de sorte svin:
roded de op mulden med deres hvasse tryn?

Drömte mig i liden blund om de gode guldnest:
sprukke de i sønder midt for mit bryst.

Stat du op nu, herre Jon! klæd du dig brat:
Bjarnesönner komme hid ridende i nat.

Hr. Jon indvender, at han kan ikke så snart blive rede, da han hverken har bue eller spyd i loftet; men hun svarer, at både bue og spyd ere der, og beder ham ingen tid at spilde, ti snart ville Bjarnesönnerne være der. Rask sprang nu hr. Jon op, men straks han stod på sin fod, da kunde han mærke, at han var fejg (ɔ: bestemt til at dø). Han gik ind i kirken, faldt ned for alteret og bad Gud om sejer; men imidlertid vare Bjarnesönnerne alt komne, Trond og Styr toge imod ham i kirkedören. Hr. Jon siger: Trond Bjarnesen, skænk mig fred; end aldrig bad jeg derom nogen bondesön. Men Trond svarer: så skal jeg spare dit liv, som du sparede Ragnfreds [vor søsters] ære. Hr. Jon svarer: hvad större ære kunde Ragnfred vel få, end at eje mig med alt hvad jeg åtte. Men Bjarnesönnerne gjorde sagen kort: de huggede hans hoved af på kirkegård.

Ragnfred er urolig i sit sind, hun går ud og ser, at der er slået tjald over en liden båd. Hun spör, hvem der har gjort det. En mand kommer hende imøde og siger,

at tjalden er Styrs og Trønds, Bjarnesönnernes, og deres værk er også det drab, som tjalden skjuler:

Ikke vilde Ragnfred tro, at herre Jon var død:
för hun så hans skjorte, den var af blod så rød.

Ikke trode Ragnfred end, för end selv hun så
herre Jons den gule lok med røde blod oppå.

Så da sørged Ragnfred i måneder tre:
ikke kunde hun solens lys for tårerne se.

Glade ride de Bjarnesönner, havde hevnet skam og last:
men fru Ragnfreds hjærte det udaf sorgen brast.

Mere var der sorg og gråd, end der var gammen:
lagdes de to ædle lig i én grav tilsammen.

Således **A**. **B** lader det være hr. Jon, som drömmer, Ragnhild, som råder drömmene. Den bringer ellers intet nyt, men er i det hele mindre udførlig end **A**. **C** er et fragment, det eneste vidnesbyrd, udgiverne have modtaget om visens liv i nutiden.

På dansk og på andre sprog findes vel viser med beslægtet æmne (se den herefter følgende vise), men selve denne have udgiverne ingensteds fundet udenfor Island, hvor den på grund af navne, handling og karakter også ret vel kunde høre hjemme.

A.

(a: kgl. fol., 34. b: G. Ív., 34.)

1.

Herra Jón og Ranfríður
töluðu þau sèr gaman:
uppi í hægu loptinu
sváfu þau bæði saman.
— Svo fóru dýrir drengir.

2.

Sofnaði hún Ranfríður,
illa að hún lèt;
að því spurði hann herra Jón,
því að hún svo grèt.

3.

„Mig dreymdi í dúrnum
þá enu fögru sól:
ekki lifirðu, herra Jón!
eptirkomandi jól.

4.

Mig dreymdi í dúrnum
þann hinn rauða eld:
ekki lifirðu, herra Jón!
eptirkomandi kveld.

5.

Mig dreymdi í dúrnum
þau enu svörtu svín:
þau rótuðu upp moldu
með rönunum sín.

6.

Mig dreymdi í dúrnum
þau nistin sjau:

fyrir mínu brjóstinu
sprengd voru þau.

7.

Stattu nú upp, herra Jón!
og klæddu þig skjótt:
hèr koma þeir Bjarnasynir
ríðandi í nótt."

8.

„Hvað mun eg upp standa
og klæða mig skjótt?
hvorki er í loptinu
bogi minn nè spjót."

9.

„Upp máttu standa
og klæða þig skjótt!
bæði er í loptinu
bogi þinn og spjót.

10.

Upp máttu standa
og klæða þig skjótt!
hèr koma þeir Bjarnasynir
ríðandi fljótt."

11.

Upp stóð hann herra Jón,
hann var sig svo ódeigur:
það fann hann á fótunum,
að hann var feigur.

12.

Herra Jón hann lagði sig
fyrir altarið niður:
„sjálfur guð í himinríki
gefi mèr góðan sigur!"

13.

Þar kom hann Þrándur,
og þar kom hann Styr:
hjuggu þeir hann herra Jón
út við kirkjudyr.

14.

„Þrándur, segir hann, Bjarnason,
gef þú mèr grið!
eg hefi engan bóndason
beðið þess fyr."

15.

„Eins skaltu, herra Jón!
griðunum ná:
og þú lèzt hana Ranfríði
sæmdirnar fá."

16.

„Hvernig mátti hún Ranfríður
meiri sæmdir fá:
en að eiga sjálfan mig
og allt það eg á?"

17.

Lágan gjörðu þeir Bjarnasynir
ríkismannsins rètt:
hjuggu þeir af honum höfuðið
við kirkjustètt.

18.

Út gekk hún Ranfríður,
hún var ókát:
„Hver hefir tjaldað hèr
yfir lítinn bát?"

19.
En svo svaraði maðurinn,
á móti henni gekk:
„Styrs og Þrándar Bjarnasona
tjaldið yfir bekk."

20.
En svo svaraði maðurinn,
á móti henni rann:
„Styr og Þrándur Bjarnason
þetta vígið vann."

21.
Ekki trúði hún Ranfríður,
að herra Jón var veginn:
fyr en hún sá skyrtan
af rauða blóði var þvegin.

22.
Ekki trúði hún Ranfríður
fyr en að hún sá:
gulir lágu lokkarnir
og rauða blóðið hjá.

23.
Svo syrgði hún Ranfríður
mánuði þrjá:
hún mátti ekki sólina
fyrir tárunum sjá.

24.
Svo gengu þeir Bjarnasynir
burt frá víginu út:
en hún ríka Ranfríður
sprakk af sorg og sút.

25.

Þar var meiri gráturinn,
en að þar var gaman:
tvö fóru þar líkin
í eina steinþró saman.
— Svo fóru dýrir drengir.

B.

(Cod. Holm., 5.)

1.

Herra Jón í hafinu
dreymdi þann draum;
þegar að hann vaknaði
gaf hann að því gaum.
— Undir hlíða situr hún jómfrú blíða.

2.

Herra Jón í svefninum
svo illa hann lèt;
að því spurði hin ríka frú:
því að hann svo grèt.

3.

„Mig dreymdi
þá rauðu sól."
„Ekki lifir þú, herra Jón!
um önnur jól."

4.

„Mig dreymdi
þann rauða loga."
„Bjarnasynir hafa
á þèr heiptarhuga."

5.

„Mig dreymdi
þann heita eld."
„Ekki lifir þú, herra Jón!
annað laugarkveld.

6.

Stattu upp, herra Jón!
og klæddu þig skjótt!
hèr koma þeir Bjarnasynir
albrynjaðir í nótt."

7.

„Eg get ekki staðið upp
og klædt mig skjótt:
hvorki er í loptinu
bogi minn nè spjót."

8.

„Upp máttu standa
og klæða þig skjótt!
bæði er í loptinu
bogi þinn og spjót."

9.

Upp stóð hann herra Jón
og varð við reiður:
hann fann það á fótunum,
að hann var feigur.

10.

Út gekk hann herra Jón
um kirkjunnar dyr:
þar stóðu þeir Bjarnasynir
albrynjaðir fyr.

11.

„Heyrið það nú, Bjarnasynir,
gefi þèr mèr grið!
eg hefi aldrei komið svo,
að beðið hafi þess fyr."

12.

„Ei skaltu, herra Jón!
griðin fá:
eins og þú lèzt hana Ragnhildi
sæmdunum ná."

13.

„Hvernig kann hún Ragnhildur
meiri sæmdir fá:
en eiga mig sjálfan
og allt það eg á?"

14.

Fimtudag og föstudag
þá voru sverðin dregin:
laugardag um nónbil
þá var herra Jón veginn.

15.

Það var eigi gleði,
og ei var það gaman:
þrjú komu líkin
til kirkjunnar saman.

16.

Eitt var hann herra Jón,
og annað hans festarmey,
þriðja var hans móðirin,
hún sprakk af harmi, og dey.
— Undir blíða situr hún jómfrú blíða.

C.

(Uppskrift Jóns Árnasonar, Arch. O, 2.)

1.

Sofnaði hún Ragnfríður,
illa hún lèt;
vakti hana herra Jón
og spurði, hvað hún grèt.
— Lifið þið vel, sæturnar mínar!

2.

„Mig dreymdi
þá rauðu sól:
ekki muntu, herra Jón!
lifa önnur jól."

3.

Sofnaði hún Ragnfríður,
illa hún lèt;
vakti hana herra Jón
og spurði, hvað hún grèt.

4.

„Mig dreymdi
þann rauða skjöld:
ekki muntu, herra Jón!
lifa annað kvöld."

5.

Upp stökk hann herra Jón
og var reiður:
hann fann á sínum fótunum,
að hann var feigur.

6.

Föstudaginn árla
þá voru spjótin dregin:

en á laugardaginn fyrir nón
þá var hann herra Jón veginn.

7.

Þar var meiri
grátur en gaman:
þrjú líkin fóru
í steinþró saman.

8.

Eitt var hann herra Jón,
og annað hans frú,
þriðja hans móðir,
sem af sorgunum dó.
— Lifið þið vel, sæturnar mínar!

Overskrift i **A**: Kvæði af herra Jóni og Ranfríði.
A, *v. 1, l. 1.* Herra, **b**: Hann herra.
— *v. 10, l. 3.* þeir, **b**; *fattes i* **a**.
— *v. 19, l. 2.* á, **b**: í (*ligeså i n. v.*). *L. 4.* tjaldið, **b**: tjald.
— *v. 21, l. 2.* herra, **b**; **a**: hann herra.
— *v. 24, l. 2.* burt, *fattes i* **b**.

22.

Kvæði af herra Pána.

Erik han rider ad höjen op,
han taler med brødre kække:
„Vi skulle ride i Brededale,
af dvale vor harm opvække.
Ride vi så i Brededale.
— I torn og i blomme.

Ride vi så i Brededale,
vække op brødre to:
det er det, hun fru Ludselil
længe monne efter trå."

Det var om en Mandag-morgen,
da hvæssed de deres spjud:
tredje dagen derefter
da rede de brødre ud.

Således begynder **A**; det følgende er omtrent ens i **A** og **B** og ligger så nær ved den dansk-svenske form af visen, at vi her, isteden for oversættelse eller uddrag deraf, kunne meddele den ældste danske opskrift i sin helhed.

1.

Palle vogner om midie-nat:
„Kryst maa drømmen rade:
mig drømt om di løffuer tho,
ieg strid imod dem bode.
[Ieg drømt om di løffuer tho.]
Y torn och y blom*e*.

2.

Ieg drømt om di løffuer tho
oc om di ville gam:
di hagde mig saa høyt vid sky,
saa ynchelig di mig krammed."
Vogen da laa hans vene hustru.

3.

Wogen da laa hans venne hustru,
den drøm kunde hun vel rade:
„Mindis eder, Palle, huad førre er skeed
y mine faders gaard?
[I slo y-hiell min morbrøder VII.]

4.

I slo y-hiell min morbrøder VII,
y dreff min fader aff lande:
y tog mig till eders slefred-viff,
det anger mig alt saa lange.
Pale, y har saa ilde giord.

5.

Ieg haffuer VII brøder y kongens gaar,
er raske hoffmend och snille:
y vocter eder, vocter eder, Paalle lille!
di ville eder alle ilde."
„[Der staar it hus vdj min gaar.]

6.

Der staar it huos vdj min gaar,
det er op-murit med stiene:
kommer ieg der y afften ind,
ieg redis ichi for brøder dine."
Palle stod y sin egen gard.

7.

Palle stod y sin egen gaar,
hand hørde di heste kny:
„Rade Gud før mith skrifftemaal!
fra døden kand ieg ichi fly."
Palle vd aff marchen løb.

8.

Palle hand vd aff marcken løb,
alt offuer de *diube* dige:
effter løb iomfruens brødre siu,
di ville hannem huge och ichi grybe.
Den ene hand hug, den anden hand stach.

9.

Den ene hand hug, den anden hand stach,
dit vor saa ynckelig en mord:
„Nu haffuer *vi veyet* den hellid saa haard,
saa ilde haffuer mod os giord."
Nu liger Palle y skoffuen død.
Y torn och y blom*e*.

Dansk forekommer visen, foruden i ovenstående opskrift (Svanings hdskr., I, bl. 173*. Karen Brahes foliant, nr. 193. Grundtvigs kvart, nr. 124)*), endnu i en anden (Barnewitz' hdskr. nr. 74), der tildels ligger islandsken nærmere end den, såsom i:

v. 2. „Mig drømte om dj falke toe,
dj haffde mig spende j midie:
mig tøchte, dj vilde biørne
dj wille mig sønder slide.
Den eene hand mig j midie wou.
J toerne och j blomster.

v. 3.**) Den eene hand mig j midie wou,
hand brødiss med mig saa lenge:
den anden hand mig paa hoffuedet hug
med hanss forbandede ram."
Waagen laa Pallj hanss venne hustrue.

v. 4. Waagen laa Pallj hanss venne hustrue,
den drøm kunde hun vell raade:

---

*) *Det førstnævnte håndskr. er bogstavelig fulgt, undtagen i de her med løbeskrift udmærkede læsemåder, som ere optagne efter et af de to andre håndskrifter.*

**) *De fire første linier af dette vers ere her bragte i orden; i håndskr. ere de i uorden: „Den eene hand mig paa hoffuedet hug, hand brødiss med mig saa lenge: den anden hand slog mig med hanss forbandede ram."*

„Pallj, i haffuer saa ilde giort,
eders lif det stander til vaade.
Først rade j min fader til døde."

v. 9. Pallj hand stod i sin egen gaard,
hand hørde dj heste skrynnj:
„Giffuer Gud-fader i Himmerig,
det ieg var j min brynnie!"
Pallj hand holder j dyben dall.

Svensk haves en opskrift, efter et håndskrift fra 17de årh., trykt hos Arwids. nr. 83. Den begynder:

Palne drömbde en dröm om natt,
som Gudh den drömmen råde:
„Jagh tychte eij sannar' ähn leijon tu
dhe stridde emot migh både.
— I thörn och i blomma.

Dän ene spände migh för mit bröst
medh sine hvasse rambner:
den andre migh i median togh
och båda krista och kramma."

A.

(**a**: Giss. Sv., 11. **b**: kgl. fol., 11. **c**: G. Ív., 11. **d**: Arnam. 153, a, 15. **e**: Arnam. 153, e, 25 [kun 1ste vers].)

1.

Eirekur ríður á hauginn upp,
hann talar við sína barma:
„vær skulum ríða í Breiðadali,
vekja upp vora harma!
Ríðum vær svo í Breiðadali.
— Í þyrni og í blóma.

2.

Ríðum vær svo í Breiðadali,
vekjum þá bræður tvo:
það er hún frúin Lucia,
laungum eptir þreyr."
Mánudaginn í myrgin einn.

3.

Mánudaginn í myrgin einn
hvessa þeir sín spjót:
á þriðjudaginn eptir
ríða þeir bræður út.
Glaðir ríða bræður út.

4.

Glaðir ríða bræður út,
þeir temja sinn fola með vendi;
það er hann herra Páni,
hann talar við stoltar kvendi:
„Mig hefir dreymt þann draum í nátt.

5.

Mig hefir dreymt þann draum í nátt,
guð bið eg hann ráði:
að mèr þóttu hvítabirnir
leika við mig báðir.
Annarr tók mig sèr í fáng.

6.

Annarr tók mig sèr í fáng,
kreisti mig og kramdi;
annarr sló mèr högg á bak
fast með sínum hrammi."
Talar svo margt við stolls jómfrú.

7.

Talar svo margt við stolls jómfrú,
sú kann drauma að ráða:
„stattu upp, herra Páni!
þú stár þig nú til voða."
„Standa hús í mínum garði.

8.

Standa hús í mínum garði,
hlaðin með múr og stein:
eg hræðist ekki hundrað manns,
þó eg sè fyrir einn."
Páni leit sig aptur á bak.

9.

Páni leit sig aptur á bak,
hann heyrði hesta dynja:
„herra guð sè minn skriptafaðir!
nú má drauminn skynja."
Renndi hann stokk og renndi hann stein.

10.

Renndi hann stokk og renndi hann stein,
renndi hann allt það hann mátti:
vildi hann gjarnan leysa sig
með öllu því hann átti.
Náði hann aldrei húsum sín.

11.

Náði hann aldrei húsum sín,
þannig gár nú vísan mín:
þá grètu öll hinu dönsku víf,
þá herra Páni lèt sitt líf.
— Í þyrni og í blóma.

B.

(Arnam. 151, d, 9.)

1.

Glaðir ríða bræður út,
þeir temja sinn fola með vendi:
það er hann herra Páni,
hann talar við stoltar kvendi:
„Mig hefir dreymt þann draum í nátt.
— Í þyrni og í blóma.

2.

Mig hefir dreymt þann draum í nátt,
guð bið eg hann ráða:
að mèr þótti hvítabjörn
leika við okkur báða.
Annarr tók mig sèr í fáng.

3.

Annarr tók mig sèr í fáng,
kreisti mig og kramdi:
annarr lagði sinn þúnga hramm
fast að mínu brjósti."
Hann talar svo margt við stoltsjá frú.

4.

Hann talar svo margt við stoltsjá frú,
sú kann draum að ráða:
„varaðu, varaðu þig, Páni!
þitt stár líf í voða."
„Standa hús í mínum garði.

5.

Standa hús í mínum garði,
gylt með múr og stein:

eg hræðist ekki hundrað manns,
þó eg sè fyrir einn."
Páni leit sig aptur á bak.

6.

Páni leit sig aptur á bak,
heyrði hann hesta dynja:
„herra guð sè minn skriptafaðir!
nú má eg drauminn skynja."
Renndi hann stokk og renndi hann stein.

7.

Renndi hann stokk og renndi hann stein,
og renndi hann það hann mátti:
náði hann ekki húsum sín,
með öllu því, hann átti.
Þá grètu öll hin dönsku víf,
þá herra Páni misti líf.
— Í þyrni og í blóma.

Overskrift. **Aabe**: Kvæði af herra Pána.
A, *Omkvæd:* þyrni, **bed**; **ae**: þyrn.
— *v. 1, l. 1.* **d**: Eirík ríður á heiðar upp. *L. 2.* hann, **d**: og. *L. 4.* vekja, **d**: að vekja; **e**: og vekja. *L. 5.* Ríðum vær, **de**: Ríða.
— *v. 2, l. 1—2.* **d**: Ríða svo í Br. vekja upp bræður þrjá. *L. 3.* Lucia, **d**: Lucie. *L. 4.* þreyr, **be**: þrey; **d**: stár. *L. 5.* í myrgin einn, **b**: um myrgininn: **e**: um myrgin einn. (*Ligeså i n. v.*)
— *v. 3, l. 3—4.* **d**: þriðjudaginn eptir þá ríða þeir út.
— *v. 4, l. 2.* fola, **d**: folann. *L. 3.* Páni, **d**: „Pave" (*sål. overalt, undtagen i v. 9:* „Pavenn".
— *v. 5, l. 2.* ráði, **d**: ráða. *L. 3—4.* **d**: að mèr þótti hvítibjörninn leika við mig báðir.
— *v. 6, l. 3.* annarr, *alle håndskrr.:* þriði. (*Jfr.* **B**, 3.) *L. 3.*

mèr högg, **b**: mig högg; **d**: mig hart. *L. 4.* fast, **d**: fyrst. *L. 5.* Talar, **d**: Hann talar (*ligeså i n. v.*). *L. 5.* stolls jómfrú, *sål.* **a**; **bc**: „stoltz" j. (*ligeså i n. v.*); **d**: stoltar frú.
— *v. 7, l. 2.* sú kann, **abc**: þú kannt. (**d**: hún kann drauma ráða.) *L. 3.* stattu, **b**: statt. *L. 4.* nú, *fattes i* **bc**; **d**: lítt.
— *v. 8, l. 2.* hlaðin með, **c**: hlaðin af; **d**: þakin með. *L. 3.* eg hræðist, **d**: hræðist eg. *L. 4.* fyrir, *fattes i* **d**.
— *v. 9, l. 1.* sig, **d**: þá. *L. 4.* **d**: muntu drauminn skilja. *L. 5.* renndi, **bc**: reyndi (*ligeså de tre gange i n. v.*).
— *v. 10—11, er vistnok (som i* **B**) *oprindelig kun ett vers, og visen burde da sluttes med l. 5 af* **B**, *v. 7; den følgende rimlinie forstyrrer versemålet, og så vel den, som* **A***'s derpå byggede udvidelse, hvorved de to vers fremkomme, er kendelig falsk; uægte altså* **A***'s v. 10, l. 3 og v. 11, l. 2 og 4.*
— *v. 10, l. 2.* **bc**: og r. h. a. hvað h. m.; **d**: og r. h. a. það mátti. *L. 3. Sål.* **d**; **abc**: Páni varð að leysa sig. *L. 5.* **d**: náir hann ekki hestum sín.
— *v. 11.* **bc**: Náði hann aldrei húsum sín, grètu öll hin dönsku víf; þannig gár út vísan mín, [hann, **b**] herra Páni lèt sitt líf. *L. 2.* nú, **d**: út. *L. 3.* hinu, **d**: en. *L. 4.* þá, **d**: hann.
B, *v. 3, l. 5.* stoltsjá frú, *er uden tvivl en i den mundtlige tradition foregået forvanskning af* stolls jómfrú, *som* **A** *har.*

23.

Tristrams kvæði.

Tristram havde med hedensk hund en dyst så hård:
mange bares ud af den strid med blodige sår.

Da blev han på skjolde båren, den unge mand:
mange bøde sig lægere til at læge ham.
Men Tristram vil ikke tage mod nogen lægedom, uden af den lyse (bjarte) Isold, om hun vil komme og helbrede

ham. Han sender sine mænd over havet til hende, at sige hende, at han er såret, og at bede hende komme. Hvis hun vender tilbage med dem, skulle deres sejl være blå; hvis ikke, skulle de være sorte. Sendebudene komme til kongens gård og bringe dronning Isold Tristrams budskab, hun går for kongen sin husbond og spör, om han vil tilstede hende at læge hans frændes Tristrams sår. Først blev kongen vred og svarede: at skulde Tristram dø, så kunde hun dog ikke helbrede ham; men da hun lagde sine arme om hans hals og fornyede sin bön, da svarede kongen, at gærne vilde han tilstede hende at fare, om han kun var vis på, hun vilde vende tilbage. Isold svarede:

Råde må Gud for atterkomst her hjem til din:
men vist da skal jeg holde min tro mod herre min.

Så vunde de sejl i rå; de vare blå, som Tristram havde sagt, og så styrede de over havet til Tristrams land.

Tristrams hustru, den mørke (svarte) Isold så skibene komme; hun gik ind til Tristram og sagde: her komme dine skibe atter til land, men sorte ere sejlene og ikke blå. Da Tristram hørte det, da vendte han sig på sit leje, og hans hjærte brast.

Svendene lagde til land, og den lyse Isold gik fra borde. Men da hun kom i land, hørte hun klokkerne lyde, og da hun kom i hallen, stode præsterne og sang over Tristrams båre. Hun böjede sig ned over liget og opgav sin ånd. Nu vilde præsterne have lagt begge lig i samme grav; men den mørke Isold forbød det og lod dem jorde hver på sin side af kirken; men:

Fagre ere de höje linde, af gravene gro:
midt op over den kirkekam mødes de to.

Denne vise indeholder slutningen af den i middelalderen så berömte Tristrams-roman, temmelig overensstemmende med dennes islandske eller gammelnorske form (se Nyerup's Alm. morskabslæsn., s. 119—21). Muligvis denne folkevise dog ikke er digtet efter romanen, men som sådan umiddelbart overgået i islandsk fra et andet sprog. En **spansk** folkevise behandler samme del af Tristrams historie og begynder ganske som den islandske:

Herido está don Tristan de una mala lancada.

(Geibel's Volkslieder und Romanzen der Spanier, s. 97. 193—94; Ferd. Wolf: Über eine Samml. span. Romanzen in flieg. Blättern, s, 99.) Dansk haves to fra denne ganske forskellige folkeviser om Tristram og Isold, den ene endnu utrykt, af den anden en opskrift i Levninger, II, nr. 23. Denne sidste haves også færøisk: „Tístrams kvæði."

Den sidste af de her meddelte islandske opskrifter (**D**) er optagen efter Fr. Michel's Tristan (London, 1835), II, s. 321 (jfr. v. d. Hagen's Minnesinger, IV, s. 606; Grässe: Die grossen Sagenkr. des Mittelalters, s. 205; Ann. f. nord. oldkyndigh., 1851, s. 160). Michel har den fra et hdskr. i det bodleianske bibl. i Oxford („collect. de Finn Magnussen, 4to, nr. 130, pap."), hvilket udgiverne af denne samling ej have kunnet benytte og ej heller endnu have erholdt videre oplysning om.

A.

(**a**: Arnam. 151, d, 2. **b**: kgl. kv., s. 332. **c**: Arnam. 153, e, 34 [kun 1ste vers].)

1.

Tristran háði bardagann
við heiðinn hund:

þar hlaut margur blóðuga und
af þeirra fund.
— Þeim var ekki skapað nema að skilja.

2.

Þá var hann á skildi borinn,
sá úngi mann:
margur bauð sig læknarinn
að græða hann.

3.

Hann vill ekki græðslu þiggja,
hann sór við trú:
„utan hún Ísodd græði mig,
sú bjarta frú."

4.

Tristran sendi sína menn
og skeiður þrjár:
„segið henni björtu Ísodd,
eg sè sár!"

5.

Tristran sendi sína menn
og skeiður fimm:
„segið henni björtu Ísodd, hún komi
á fundinn minn!

6.

Svo skal búa hennar ferð,
sem segi eg frá:
blá skulu segl á skipunum,
sem hún er á."

7.

Fram komu þeir sendimenn
og sögðu frá:

„Tristran úngi vildi yðar
fundi ná."

8.

Ísodd sig í höllina gekk
fyrir kónginn sinn:
„viltu ekki láta græða hann Tristran,
frænda þinn?"

9.

Til orða tók hann kónguriun
og varð við reiður:
„hann þarf ekki græðslu við,
því að hann er feigur."

10.

Svo varð henni björtu Ísodd
mjúkt til máls:
báðar lagði hún hendurnar
um kóngsins háls.

11.

„Gjarnan vilda eg láta græða Tristran
af sárri und:
ef eg vissi þú kæmir heil aptur
á minn fund."

12.

„Guð má ráða apturkomu",
sagði frú,
„ei mun eg í þessari ferð
gleyma minni trú."

13.

Kastaði hún yfir sig safala-skinni
með sorg og sút:
síðan gekk hin ríka frú
á bryggjur út.

14.

„Svo skal búa um mína ferð,
sem segi eg frá:
blá skulu segl á skipinu,
sem eg er á."

15.

Vindið upp segl við húna,
sem frúin bauð:
hitta vill hún Tristran únga
í sinni nauð.

16.

Átján dægur
á leiðinni var:
þó gaf þeim allvel
byrinn á haf.

17.

Til orða tók hún svarta Ísodd
að hún gekk inn:
„svört eru segl á skipunum,
sem hèr leggja inn."

18.

Til orða tók hún svarta Ísodd
í annað sinn:
„svört eru segl á skipunum,
sem hèr leggja inn."

19.

Til orða tók hún svarta Ísodd,
hún sagði frá:
„svört eru segl á skipunum,
en ekki blá."

20.

Tristran snerist til veggjar,
svo hart hann stakk:
heyra mátti mílur þrjár,
hans hjartað sprakk.

21.

Lenda þau skipunum
við svartan sand:
báru hana björtu Ísodd
fyrst á land.

22.

Laung var leiðin,
en gatan var breið:
einatt heyrði hún klukknahljóð
á sinni leið.

23.

Laung var leiðin,
en gatan var þraung:
einatt heyrði hún klukknahljóð
og fagran saung.

24.

Til orða tók hún bjarta Ísodd,
hún leit [einn] stein:
„ekki skyldi hann Tristran dauður,
þá eg kem heim."

25.

Ísodd sig í kirkjuna gekk
með hundrað manns:
prestar súngu prócessíu
yfir líki hans.

26.

Ísodd niður að líki lýtur,
rauð sem rós:
prestar stóðu á kirkjugólfi
með kertaljós.

27.

Ísodd niður að líki lýtur
í annað sinn:
prestar stóðu á kirkjugólfi
með kertaljósin fimm.

28.

Margur lifir í heiminum
með minni nauð:
hún Ísodd niður að líki lýtur
og lá þá dauð.

29.

Það var henni svörtu Ísodd
ángur og sút:
tvö voru þá líkin borin
[í] kirkju út.

30

Til orða tók hún svarta Ísodd,
hún sór við trú:
„þið skuluð ekki njótast dauð,
megi eg nú!"

31.

Ausin voru þau moldunni
fljótt og ótt:
sínum megin kirkjunnar
lá þá hvort.

32.
Runnu upp af leiðum þeirra
lundar tveir:
upp af miðri kirkjunni
mætast þeir.
— Þeim var ekki skapað nema að skilja.

B.

(Arnam. 153, a, 13.)

Svo er hún fögur sem sól í heiði renni,
augun voru sem baldinbrá,
ber þar ekki skuggann á,
og er sá sæll, sem sofna náir hjá henni.

1.
Tristram háði bardagann
við heiðinn hund:
margur fèkk af þeirra fund
blóðuga und.
— Og er sá sæll, sem sofna náir hjá henni.

2.
Þá var hann á skildi borinn,
hinn úngi mann:
margir buðust læknarar
að græða hann.

3.
Hann kvaðst ekki græðast vilja
og sór við trú:
„utan hún Ísodd græði mig,
hin bjarta frú."

4.
Tristram klæðir sína menn
og skeiðir þrjár:

„segið henni [björtu] Ísodd,
að eg sè sár!"

5.

Tristram klæðir sína menn
með stálið glatt:
„blátt skal segl í jómfrú ferð,
[en ekki svart]!"

6.

Fram komu þeir sendimenn,
sögðu frá:
„Tristram úngi vill yðar
fundi ná."

7.

Ísodd inn í höllina gekk
fyrir kónginn sinn:
„villtu láta græða hann Tristram,
frænda þinn?"

8.

Til orða tók hann kóngurinn,
hann var svo reiður:
„hvað mun þurfa að græða hann,
því hann er feigur!

9.

Græða vilda eg láta hann Tristram
blóðugri und:
ef kemur þú aptur, stoltar frú,
af ykkrum fund."

10.

„Guð mun ráða apturkomu,"
sagði frú:
„eg skal ekki á þessari stundu
gleyma trú."

11.

Ísodd sór svo mikinn eið
í kóngsins höll:
kaupa vildi hún Tristrams líf
fyrir löndin öll.

12.

Bundu þeir segl við húna,
sem jómfrúin bauð:
finna vildi hún Tristram únga
í sinni nauð.

13.

Út gekk hún svarta Ísodd
og sagði frá:
„svört eru segl á skipunum,
en ekki blá."

14.

Inn kom hún svarta Ísodd
í annað sinn:
„svört eru á skipunum seglin
þau eg sè."

15.

Og svo snerist hann Tristram úngi
í sænginni hart:
heyrast mátti mílur fimm,
hans hjarta sprakk.

16.

Til orða tók hún bjarta Ísodd
við sveina sín:
„ekki skyldi hann Tristram dauður,
er eg kem heim!"

17.

Ísodd sig frá skipum gengur,
gatan er greið:
einatt heyrði hún klukknahljóð
á sinni leið.

18.

Ísodd sig í höllina gekk
með múga manns:
prestar súngu prócessíu
yfir líki hans.

19.

Margur hlýtur í heiminum
svo sára neyð:
drottníngin laut að líkinu niður,
hún lá þar dauð.

20.

Og svo svaraði hún svarta Ísodd,
hún sór við trú:
„þið skuluð ekki njótast dauð,
ef eg má nú."

21.

Það varð henni svörtu Ísodd
mest að [sút]:
bæði voru líkin borin
í steinþró út.

22.

Spruttu af þeirra leiðunum
lundar tveir:
fyrir ofan miðja kirkju
mættust þeir.
— Og er sá sæll, sem sofna náir hjá henni.

C.

(a: kgl. fol., 32. b: G. Ív., 31.)

1.

Frúr og herlegir sveinar
hèldu vel sína trú:
Tristram háði bardagann
við Lundúnabrú.
— Þeim var ekki skapað nema að skilja.

2.

Tristram háði bardagann
við heiðinn hund:
margur fèkk á þeirra fundi
blóðuga und.

3.

Hann var borinn á skildi fram,
sá úngi mann:
margir buðust læknarar
að græða hann.

4.

Tristram bjó til sendimenn
með skeiður þrjár:
„segið henni Ísodd björtu,
að eg sè sár!"

5.

Tristram bjó til sína menn
með stálið bjart:
„blátt skal merkja jómfrúr ferð,
en ekki svart!"

6.

Lenda þeir nú skipunum
við fagran sand:

svo gánga þeir allir upp
á þetta land.

7.

Axla þeir yfir sig safala glæst
og silkiskinn:
svo hæversklega gánga þeir
í höllina inn.

8.

Fram komu þeir sendimenn
og sögðu frá:
„Tristram úngi yðar vildi
fundi ná!"

9.

Ísodd inn í höllina gengur
fyrir kónginn sinn:
„viltu láta græða hann Tristram,
frænda þinn?"

10.

En svo svaraði kónguriun,
hann var ódeigur:
„þú þarft ekki að græða hann Tristram,
ef hann er feigur."

11.

En svo svaraði kónguriun
í annað sinn:
„Græða vilda eg láta hann Tristram,
frænda minn.

12.

Græða vilda eg láta hans Tristrams
blóðuga und:
ef vissa eg það, þú kæmir heil
af ykkar fund."

13.

„Guð mun ráða apturkomu,"
segir frú:
„eg mun ekki á þessari stundu
gleyma trú."

14.

Síðan hrinda þeir skipum fram
á saltan geim:
svo sigla þeir til Tristrams landa
aptur heim.

15.

Svo siglir hún bjarta Ísodd
með seglin blá,
allvel henni byrinn blès
í daga þrjá.

16.

Úti stóð hún svarta Ísodd,
hún sór við trú:
„svört eru segl á skipunum,
er eg sè nú."

17.

Og svo svaraði hún svarta Ísodd
í annað sinn:
„svört eru segl á skipunum,
er eg sè enn."

18.

Tristram snerist í sinni sæng,
svo sárt hann stakk:
heyra mátti mílur fimm,
hans hjartað sprakk.

19.

Lenda þeir þá skipunum
við fagran sand:

þar stè frúin bjarta Ísodd
fyrst á land.

20.

Ísodd heim frá sjónum gengur,
gatan var þraung:
einatt heyrði hún pípnahljóð
og fagran saung.

21.

Ísodd heim frá sjónum gengur,
gatan er bein:
einatt heyrði hún pípnahljóð
á veginum þeim.

22.

Til orða tók hún bjarta Ísodd,
búin með seim:
„eigi skyldi hann Tristram dauður,
er eg kem heim!"

23.

Prestar stóðu á gólfinu
með kertaljós:
drottníngin niður að líki laut,
svo rauð sem rós.

24.

Margur þolir í heiminum
svo sára nauð:
drottníngin niður að líkinu laut,
og lá þar dauð.

25.

Prestar stóðu á gólfinu,
og súngu psálm:
þá var hríngt yfir báðum líkum
Rínar málm.

26.

Til orða tók hún svarta Ísodd,
hún sór við trú:
„þið skuluð ekki njótast dauð,
ef eg má nú!"

27.

Það var henni svörtu Ísodd
ángur og sút:
bæði voru líkin borin
í kirkju út.

28.

Það var henni svörtu Ísodd
ángur og mein:
bæði voru líkin sett
í helgan stein.

29.

Það var henni svörtu Ísodd
enginn friður:
bæði voru líkin sett
í steinþró niður.

30.

Uxu upp af leiðum þeirra
lundar tveir:
fyrir ofan miðja kirkju
mættust þeir.
— Þeim var ekki skapað nema að skilja.

D.

(F. Michel's Tristan, II, s. 321—23).

1.

Tristram háði bardaga
við heiðinn hund:
þá fèkk margur blóðuga und
á þeirri stund.
— Þeim var ekki skapað nema að skilja.

2.

Heim var hann á skildi borinn,
sá úngi mann:
margir buðust meistarar
að lækna hann.

3.

„Enga vil eg græðslu þiggja!"
og sór við trú:
„utan hún Ísodd græði mig,
sú bjarta frú."

4.

Tristram sendi sína menn
og skeiður þrjár:
„segið henni björtu Ísodd,
að eg sè sár!"

5.

Svo komu þeir sendimenn
til Ísodd þá:
„herra Tristram vildi yðar
fundinn fá!"

6.

Inn gekk hún Ísodd bjarta
fyrir kónginn sinn:

„viltu láta græða Tristram,
frænda þinn?"

7.

En því svaraði kóngurinn,
og brást við reiður:
„hvernig má hann Tristram græða,
því hann er feigur!

8.

Gjarnan vilda eg láta græða Tristrams
sára und:
ef eg vissi þú kæmir aptur heil
af ykkar fund."

9.

„Guð má ráða apturkomu!"
sagði frú:
„þó vil eg ei við göfugan herra
gleyma trú."

10.

„Vendið yðar seglunum
á húna mar:
ekki skyldi Tristram dauður,
þá eg kem þar!"

11.

Út kom hún svarta Ísodd,
og sagði þá:
„svört eru segl á skipunum,
eg koma sá."

12.

Herra Tristram svörtu Ísodd
að því spyr:
„koma ei aptur skeiðir þær,
eg sendi fyr?"

13.

Út kom hún Ísodd svarta
í annað sinn:
„svört eru segl á skipunum,
hèr sigla inn."

14.

Tristram snerist í sænginni,
svo hart hann stakk:
heyra mátti mílur þrjár,
hans hjarta sprakk.

15.

„Vendið yðar akkerum
í blautan sand!"
Ísodd gekk þar allra manna
fyrst á land.

16.

Ísodd heim frá sjónum gengur,
gatan er greið:
einatt heyrði hún klukknahljóð
á þeirri leið.

17.

Ísodd heim frá sjónum gengur,
gatan var laung:
einatt heyrði hún klukknahljóð
og fagran saung.

18.

Ísodd heim til kirkju gengur
með múga manns:
prestar súngu prócess[íu]
yfir líki hans.

19.

Margur hlýtur í þessum heimi
að þola þá nauð:
Ísodd niður að líki laut,
hún lá þar dauð.

20.

Prestar vildu grafa herrann
frúnni hjá:
en hún svarta Ísodd tók
að reiðast þá.

21.

Því kom hún svarta Ísodd
til leiðar þar:
að sitt hvorjumegin kirkjunnar
grafið var.

22.

Runnu upp af leiðum þeirra
lundar tveir:
rètt yfir miðri kirkjunni
mættust þeir.
— Þeim var ekki skapað nema að skilja.

Overskrift. **C**: Kvæði af Tristram [og Ísodd [*fatt. i* **Cb**].
A. *Omkvæd:* *Ved v. 9 antydes i* **a** *et andet:* "s. er e. gl. e. a. þr." (ɔ: sá er enginn glaður, eptir annan þreyr).
— *v. 1, l. 1.* Tristran, **c**: Tristram. *L. 3–4.* **c**: það hlaut hann af þeirra fund: svo blóðuga und.
— *v. 4—5 stå i omvendt orden i* **ab**.
— *v. 17, l. 3.* skipunum, **a**: skipinu.
— *v. 24, l. 2.* [einn], *ordet er bortrevet i* **a**; **b** *har:* í, *hvad måske er en læsefejl for:* 1. *L. 4.* þá, **b**; *bortrevet i* **a**.
— *v. 32 slutter visen; men* **ab** *have endnu et tilhængt vers med moralen:*

Lundurinn upp af leiðum rann
líkama þeirra beggja:
hèr má sjá hvað hugurinn vann
heiðursmanna tveggja.

B, *v. 5, l. 4 er glemt ude i håndskr., som ingen synlig mangel har.*

— *v. 21, l. 2.* [sút], *hdskr. har i parenthes en anden konjektur, nemlig:* sorg.

C, *v. 1, l. 1.* herlegir, **b**; **a**: helgir.

— *v. 4, l. 4.* að, *fattes i* **b**.

— *v. 11, l. 1.* kónguriun, **b**; **a**: hann kónguriun.

— *v. 12, l. 1.* hans, *fattes i* **b**. *L. 3.* það, *fattes i* **b**.

— *v. 14, l. 1.* skipum, **b**: skipunum.

— *v. 16, l. 1.* svarta, **b**; **a**: bjarta (*samme fejl har* **a** *i v. 17, 26, 27, 28, 29; hvor* **b** *overalt har det rette*). *L. 3.* svört, **b**; **a**: hvort (*i n. v. har* **a**: hvort er segl).

— *v. 19, l. 2.* fagian, *begge hdskrr.*: fornan (*jfr. v. 6*).

— *v. 21, l. 2.* bein, **b**; **a**: ekki bein.

— *v. 24, l. 3.* líkinu, **b**: líki.

— *v. 25, l. 1.* gólfinu, **b**; **a**: gólfi.

D. *Den franske udgivers aftryk er fuldt af fejl; dog lade de rette læsemåder sig for det meste med vished genkende: de tilfælde, hvori dog kunde være nogen tvivl, ere her anmærkede.*

— *v. 5, l. 2.* Ísodd þá, *Michel:* Isota (Ísoddar? — *i v. 12 har Michel:* Isotu, *ellers:* Isot).

— *v. 10, l. 1.* Vendið yðar seglunum, *som Michel har:* („vended ydar s.") *kunde måske være læst fejl for:* Vindið yðar seglin.

— *v. 15, l. 1.* Vendið yðar akkerum, *er måske også en fejl for:* Vindið yðar akkerin.

24.

Málfríðar kvæði.

Fru Kristine i Skåne har en eneste datter Malfred. Til hende hejler Asbjörn af Sjælland. Bryluppet stod i Skåne, så hjemførtes Malfred til Sjælland. Der var hun i elleve år og fødte elleve börn til verden. På det tolvte år var hun atter frugtsommelig med en sön. Asbjörn vilde fare i leding, men Malfred bad ham blive hjemme, ti, sagde hun:

Det var mig spået, der jeg var mø:
jeg skulde med mit tolvte barn dø.

Asbjörn blev vred og sagde, hun skulde bruge den forstand, Gud havde givet hende, og ikke tro på spåkællingers ord. Så gjorde han sig rede og fór med sine skibe under Viderø. Men den förste nat han lå der, da havde han urolige drömme om sin hustru og vendte så straks tilbage til Sjælland:

Der han kom til kirkeled,
da stod kors der ude ved.

Der han kom på kirkegård,
end et kors der for ham står.

Der han kom til kirkedör,
guldtække stode der bårer for.

Han bad om lov at kysse liget og:

Da minded han det lig så fast:
i stykker ni hans hjærte brast.

Tre lig kom da i samme grav: Asbjörns, hans hustrus og hendes moders; hun døde af sorg.

Således **A**; **BCD** have i sagnformen kun den afvigelse: at det er Malfred spået at dø med sit første, ikke med sit tolvte barn; hvilket da også går i opfyldelse.

Ihvor simpel og ubetydelig denne vise end kan synes, så har den dog en ikke ringe alder og udbredelse.

Dansk: trykt i Tragica, nr. 26; Abr. nr. 133; andre opskrifter i håndskrr. fra 16de og 17de årh.; og endnu er visen, uafhængig af den trykte tekst, mundtlig bevaret i folkemunde trindt om i landet (jfr. Abr. V, s. LXXX—LXXXI). Den trykte har navnene Esben og Malfred, de ældre opskrifter beholde alle hendes navn, men have for Esben eller Esbern også ridder Olof, ridder Volf, hr. Peder; nutidens danske traditon har navnene: Esbern og Malfrue, Henrik og Malfred, kong Karl og Malfrø, men også: ridder Ole og liden Kirstin.

Svensk: efter nutidens sang trykt hos Afzel. nr. 14; med navnene: herr Peder og Malfred.

Engelsk: Ritson's Northumberland Garland, nr. 2; Buchan's Anc. Ball., I, s. 183. Den synges endnu i Skotland (se Motherwell's Minstrelsy, s. 77), og navnet på hovedpersonen er der Mary, Margaret eller Mabel.

Tysk: Bothe's Frühlings-Almanach f. 1806, s. 132; Büsching's Volksl., s. 30; Erlach, II, s. 136; IV, s. 127; Meinert, s. 246; Wunderh., II, s. 250. Hoffmann's Schles. Volksl., nr. 5.

A.

(Arnam. 153, f, 3.)

1.

Kristín situr í Skáney,
hún þiggur ei gull af láni.
— Sèr hún ei þann öðlíng.

2.

Hún átti ekki barnið nema Málfríði ein,
hennar stáru augun uppá ángist og mein.

3.

Ásbjörn hèt sem hennar bað,
hennar móðirin gaf hana heiman úr stað.

4.

Svo var brúðlaup í Skáney sett:
Málfríður var til Sallands flutt.

5.

Ellefu ár í Sallandi var,
ellefu börn í heiminn bar.

6.

Svo leið á það tólfta ár,
hún Málfríður með sínu sveinbarni stár.

7.

Ásbjörn vill í leiðángur fara,
Málfríður biður hann heima vera.

8.

„Því var mèr spáð, þá eg var mey:
eg skyldi að mínu tólfta barni dey."

9.

Ásbjörn svarar og varð við reiður:
„trú þú aldri spákonu, meðan þú lifir!

10.

Trú þú aldri spákonu meðan þú lifir!
trúðú heldur á það vit, sem guð hefir þèr gefið!"

11.

Ásbjörn býr sína gilda fley,
svo siglir hann undir Viðarey.

12.

Fyrstu nótt hann lá undir Viðarey,
þá dreymir hann sína gullhríngs mey.

13.

Ásbjörn vaknar og upp hann sá:
„guð ráði nú hvernig mín Málfríður má!"

14.

Ásbjörn vendar sínum skipunum á geim:
svo siglir hann til Sallands heim.

15.

Þegar hann kom í kirkjunnar hlið,
krossinn á staðnum stóð þar við.

16.

Þegar hann kom í kirkjunnar garð,
annarr krossinn fyrir honum varð.

17.

Þegar hann kom fyrir kirkjunnar dyr,
gulldregnar stóðu þar börurnar við.

18.

„Eg bið þess karl og kvinnur:
að lofa mèr við líkið að mynnast!"

19.

Svo mynntist hann við líkið fast:
í níu hlutina hjartað brast.

20.

Meiri var þar grátur en þar var gaman:
þrjú fóru líkin í steinþró saman.

21.

Eitt var hann Ásbjörn, annað hans ektafrú,
þriðja var hennar móðir, af sárum sorgum dó.

22.

Venda eg mínu kvæðinu í kross:
jómfrú María veri með oss!
— Sèr hún ei þann öðlíng.

B.

(a: kgl. fol., 31. b: G. Ív., 32.)

1.

Kristín situr í Skáney,
tekur hún [ei] gull að láni.
— Sèr hún ei þann öðlíng.

2.

Skáney,
tekur hún [ei] gull að láni.
Hún á ekki barn nema hana Málmfríði ein,
henni gengur daglega sorg fyrir mein.
— Sèr hún ei þann öðlíng.

3.

Málmfríði ein —
Þar kom herra Ásbjörn og hennar bað,
Málmfríður gefin var þegar í stað.

4.

Hennar bað —
Sjö vikur voru þau í Sælandi saman,
undu sèr við gleði og gaman.

5.

Í Sælandi saman —
Herra Ásbjörn vill sig í leiðángur fara,
en Málmfríður bað hann heima vera.

6.

Í leiðángur fara —
„Þess var mèr spáð, þá eg var mey:
eg skyldi að mínu fyrsta barni dey."

7.

Þá eg var mey —
„Trúðu aldrei spákonu spá!
treystu heldur þeim, sem allt gott má!

8.

Spákonu spá —
Trúðu aldrei spákonu, meðan þú mátt lifa!
treystu heldur vorum herra, sem allt gott má gefa!"

9.

Meðan þú mátt lifa —
Herra Ásbjörn vendir sínum skipum á fley,
svo siglir hann undir Viðarey.

10.

Skipum á fley —
Fyrstu nótt þeir lágu undir ey,
herra Ásbjörn dreymdi gullblaðs-reið.

11.

Undir ey —
Vaknaði hann Ásbjörn, upp að hann sá:
„guð ráði hvernig Málmfríður má!"

12.

Upp að hann sá —
Herra Ásbjörn vendir sínum skipunum á geim,
svo siglir hann til Sælanda heim.

13.

Skipunum á geim —
Kastar hann akkeri á hvítan sand,
þar gekk herra Ásbjörn fyrst á land.

14.

Hvítan sand —
Þegar hann kom í borgarhlið:
líkið á börunum stóð þar við.

15.

Í borgarhlið —
þegar hann kom í kirkju inn:
líkið á börunum stóð honum ígjen.

16.

Í kirkju inn —
„Hver á það hið ljúfa lík,
sem þèr berið svo virðuglega?"

17.

Ljúfa lík —
Svaraði hennar ýngsti bróðir,
sá bleikur stóð undir börum.

18.

Bróðir —
„Það er mín ýngsta systir,
sem þèr fyrir skemmstu festuð."

19.

Systir —
„Þess bið eg karl og kvinnu:
þèr lofið mèr við líkið mynnast!"

20.

Kvinnu —
Hann mynntist við hennar munn svo fast:
í níu hluti hans hjartað brast.

21.

Munn svo fast —
Þar var meiri grátur en gaman:
þrjú fóru líkin í steinþró saman.

22.

Grátur en gaman:
þrjú fóru líkin í steinþró saman.
Eitt var hann Ásbjörn, og annað hans frú,
en þriðja hans móðir, af sorgunum dó.
— Sèr hún ei þann öðlíng.

C.

(Kgl. okt., 5.)

1.

Kristín býr í Skáney,
hún þiggur ei gull af láni.
— Sèr hún ei þann öðlíng.

2.

Hún á ei barn nema hana Málfríði ein,
hún giptir hana engum óríkum svein.

3.

Þar kom hann Ásbjörn og hennar bað,
honum var hún Málfríður gefin í stað.

4.

Ásbjörn vill sig í leiðángur fara,
Málfríður biður hann heima vera.

5.

„Því var mèr spáð, þá eg var mey:
að eg skyldi að mínu fyrsta barni dey."

6.

„Trúðu alldrei spákonu spá!
treystu á þann guð, sem allt gott má!"

7.

Tók hann sitt skipið, og vendaði í kross:
svo sigldi hann undan Sælandafoss.

8.

Fyrstu nótt hann tjaldaði undir ey:
hann Ásbjörn dreymdi sína festarmey.

9.

Upp að hann leit og út hann sá:
„guð ráði hvernig mín Málfríður má!"

10.

Tók hann sitt skipið og vendaði á geim,
svo sigldi hann til Sælanda heim.

11.

Þegar hann kom í kirkjunnar hlið:
líkið á börunum stóð þar við.

12.

„Hver á þetta ljósa lík,
er þèr berið við værðinni slík?"

13.

Svaraði hans ýngsta systir:
„þú fyrir skemmstu festir."

14.

„Þess bið eg alla, karla sem kvinnur:
að þèr lofið mèr við líkið að mynnast."

15.

Svo mynntist hann Ásbjörn við líkið fast:
í níu hlutina hans hjartað brast.

16.

Þar var meiri grátur en gaman:
þrjú fóru líkin í steinþró saman.

17.

Eitt var hann Ásbjörn, og annað hans frú,
þriðja hans móðir, af sorgum dó.
— Sèr hún ei þann öðlíng.

D.

(Arnam. 151, d, 4.)

1.

Kristín bjó í Skáney,
tekur hún gull af Láney.
— Sèr hún ei sinn öðlíng.

2.

Skáney —
tekur hún gull af Láney.
Hún átti ekki barn, nema Málfríði ein,
hún giptir hana engum slèttum svein.
— Sèr hún ei sinn öðlíng.

3.

Málfríði ein —
Ásbjörn úngi hennar bað,
móðirin gaf hana burtu í stað.

4.

Hennar bað —
Í Skáney var brullaupið sett,
síðan heim til Salanda flutt.

5.

Brullaupið sett —
Níu mánuði voru þau saman,
undu sèr með gleði og gaman.

6.

Voru þau saman —
Ásbjörn vill í leiðángur fara,
Málfríður bað hann heima vera.

7.

Í leiðángur fara —
„Því var mèr spáð, þá eg var mey:
eg skyldi að mínu fyrsta barninu dey."

8.

Þá eg var mey —
„Trúðu aldreï spákonum meðan þú lifir!
haltu þeirri trú, sem guð hefir þèr gefið!"

9.

Meðan þú lifir —
Ásbjörn vendar sínum skipum á fley,
og sigldi svo undir Viðarey.

10.

Á fley —
Fyrstu nótt hann lá við ey,
dreymdi hann sína festarmey.

11.

[Lá við ey —]
Upp hann leit og út hann sá:
„guð ráði hvernig Málfríður má!"

12.

Út hann sá —
Ásbjörn vendar sínum skipum á seim,
svo siglir hann til Salanda heim.

13.

Á seim —
Þegar hann kom í garðsins hlið,
krossinn á börunum stóð þar við.

14.

Garðsins hlið —
þegar hann kom í kirkjuna inn,
lík Málfríðar lá honum ígjen.

15.

Í kirkjuna inn —
Meiri var þar harmur, en þar var gaman:
þrjú fóru lík í steinþró saman.

16.

[En þar var gaman —]
Fyrst var hann Ásbjörn, þá var hans frú,
barnið það í sorgunum dó,

17.

Þá er hans frú,
barnið það í sorgunum dó.
Venda eg mínu kvæði í kross;
guð og María sè með oss!
— Sèr hún ei sinn öðlíng.

Overskrift. **B**: Kvæði af Málmfríði [**b**: Málfríði]. (*Denne forskel i navn er gennemgående.*)

A, *v. 6, l. 1.* á, *hdskr. synes at have:* ei.

— *v. 17, l. 2.* gulldregnar, *hdskr.:* gulldregðar.

— *v. 19, l. 2.* hjartað, *hdskr.:* sier það.

B, *Omkvæd.* **a** *har for* ei *undertiden* eigi.

— *v. 4, l. 3.* undu, **b**; **a**: unntu (*ligeså i gentagelsen*).

— *v. 7, l. 3.* treystu; **a** *i gentag.:* trúðu.

— *v. 9, l. 2.* skipum, **b**: skipunum (*ligeså i gentagelsen*).

— *v. 11, l. 2.* upp, *fattes her i* **b**. *L. 3.* Málmfríður, **b**: hún M. (*ligeså i gentag.*).

— *v. 14, l. 1.* **b**: Á hvítan sand

— *v. 17, l. 3.* sá, **b**: er (*men i gentag.:* sá).

— *v. 18, l. 3.* sem, **b**: er.

— *v. 19, l. 3.* mynnast, **b** *har i gentag.:* að mynnast.

— *v. 21, l. 3.* líkin, **b**: lík (*ligeså i n. v.*).

— *v. 22, l. 4.* af, **b**; **a**: er af.

D, *v. 2, l. 4.* hún, *fattes i gentagelsen. L. 4.* engum, *hdskr. begge gange:* úngum (*jfr.* **C**, *v. 2*).

— *v. 3, l. 3.* burtu, *i gentag.:* burt.

— *v. 7, l. 3.* eg, *sål. gentagelsen; her:* að eg.

— *v. 9, l. 3.* og sigldi, *i gentag.:* siglir.

— *v. 12, l. 3.* seim, *som håndskr. har begge gange, turde måske være en fejl for:* geim.

25.

Kvæði af Ingu lífstuttu.

Ingelil bor sig op i land,
af guld vare hendes akselband.

Mange mænd bejlede til hende, men ingen af dem vilde hun have. Kongen selv bejler, men får også afslag. Da kom en ridder ridende i land: ham gaves Ingelil til ægte. I ni dage levede de sammen i glæde, men den tiende nat fik Ingelil helsot. Hun lod da sin husbond kalde, sagde ham, af hun følte døden nærme sig, og spurde, hvorledes han vilde bære hendes tab. Han svarer, at han vil jorde hende i viet muld og selv leve efter med sorg. Ingelil siger da, at han skal ride til Hunevig, der er en mø, som er hende lig: denne skal han ægte og derved glemme sin kvide. Så døde Inge, og ridderen levede efter med sorgen. — Opskr. **A** tilföjer, at da Inges lig bares i kirken, da døde ridderen af sorg; **C** derimod, at han fulgte hendes råd og ægtede møen fra Hunevig.

Dansk findes denne vise i flere opskrifter fra 16de årh.; en sådan er trykt i Levninger, II, nr. 15 og hos Abr., nr. 216. For Húnavík har den danske Slesvig.

Svensk står den, efter et hdskr. fra 16de årh., hos Arwidss., nr. 131.

(**A**, **a**: kgl. fol., 69. **b**: G. Ív., 69. **B**, **a**: Giss. Sv., 13. **b**: kgl. fol., 13. **c**: G. Ív., 13. **C**: Arch. L, 5.)

1.

Ínga litla út í lönd,
— og undir hlíða —
gull voru hennar axlabönd.
— vel mátti hún hans bíða —
grænt og fagurt aldin undir hlíða.

2.

Hennar báðu margir menn:
ei vill frúin giptast enn.

3.

Hennar bað svo kóngurinn sjálfur:
ei vill frúin giptast heldur.

4.

Þar kom einn riddari ríðandi í land:
honum var Ínga gefin á hand.

5.

Níu nætur voru þau saman,
undu sèr með gleði og gaman.

6.

En á þeirri tíundu nótt
þá tók Ínga banasótt.

7.

Kalla lèt hún hann til sín:
„góði riddari, gá til mín!

8.

Hvernig muntu bera þig?
dauðinn tekr að sigra mig."

9.

„Eg mun lifa við sút á fold,
en þú munt grafin í vígða mold."

10.

„Ríðtu þig í Húnavík!
þar er sú mey, sem mèr er lík.

11.

Þegar þú kemr á hennar arm,
þá er í burtu tregi og harmr."

12.

Ínga gaf upp sína önd,
riddarann spenntu sorgarbönd.

13.

Líkið var borið í kirkju inn:
— og undir hlíða —
dauðr lá þar og riddarinn.
— vel mátti hún hans bíða —
grænt og fagurt aldin undir hlíða.

Overskrift. **A**: Kvæði af Íngu; **Ba**: Íngu kvæði; **Bbc**: Kvæði af Íngu lífstuttu.

Omkvæd. 1 (og undir hlíða): og, *udelades hyppig i* **A Bab**; **C** *overalt:* hlíðar. 2 (vel... bíða): **B** *stundom*, **C** *overalt:* og vel... 3 (grænt... hlíða): *fattes i* **B**; **C** *overalt:* hlíðar.

V. 1, l. 1. **C**: Ínga litla á önnur lönd. *L. 2.* gull, **Bbc**: gulleg.

V. 2, l. 2. ei, **Bb C**: ekki. *L. 2.* frúin, **C**: Ínga.

V. 3 fattes i **BC**.

V. 4, l. 1. einn riddari, **Ba**: riddarinn; **Bbc**: riddari einn. *L. 1.* í, **C**: á. *L. 2.* á hand, **Ba**: á hönd; **Bbc**: í hand.

V. 5, l. 1. Níu, **B**: Sex. *L. 2.* undu, **Ab**; **Aa B**: unntu; **C**: unnust þau m. g. o. g. *L. 2.* með, **B**: við.

V. 6, l. 1 fattes i **C**; **B**: það var á hinni sjöundu nótt.
V. 7 fattes i **C**. *L. 1.* **B**: Kalla lætr hún kóng [**Bb**: konúng] til sín. *L. 2.* gá, **B**: gakk.
V. 8. **C**: Hv. ætla þú berir þig, ef dauðinn &c. *L. 1.* muntu, **B**: skaltu.
V. 9 fattes i **C**. *L. 1.* **B**: E. m. l. við vatn og [**Bb**: af; **Bc**: á] fold. *L. 2.* en, *fattes i* **B**.
V. 10, l. 2. **B**: þar er sú frú að mèr er lík.
C: þar fær þú mey sem mèr er lík.
V. 11 fattes i **C**. *L. 2.* **B**: minka mun þèr tregi og harmr.
V. 12, l. 1. **C**: Ínga litla gaf upp önd. *L. 2.* **Ba**: riddarinn spennir s. b.; **Bbc**: riddarann spenna s. b.
V. 13 fattes i **B**; **C** (9): Hann reið sig í Húnavík,
þar fèkk hann mey sem henni var lík.
L. 1. kirkju, **Ab**: kírkjuna. (*Slutningsverset i* **A** *synes, ligesom det i* **C**, *at være senere tilsætning*).

26.

Símonar kvæði.

Stander op, ædle hovmænd,
om i ville vise lære:
sættes skal ting i dannerkonges hal;
hvad bønder ville kære,
nu kunne hovmænd lære.

Herre kong Simon rider til tinge med sine danske hovmænd. Var fru Ingegerd her, siger han, så skulde jeg vel komme til rette med hende. Da fremstod fru Ingegerd med sit gule hår og førte sin klage: hun havde givet kong Simon både øl og mad og opredt sæng, men ilde havde han lönnet hende derfor: han brød med magt ind i loftet, hvor hun lå, lod

sine svende holde hende, medens han fremmede sin onde vilje, tog hende i gulen lok og svøbte hendes hoved i særk, medens han udførte sit nidingsværk; hun gik da med sin husbonds barn: livløst kom det til verden for hans skændige gernings skyld. Da stod voldsmanden frem og bød hende tredive mark guld: han vilde tilmed falde hende til fode og göre afbigt. Men fru Ingegerd svarer, at hun vil hverken have hans røde guld eller hans fodefald: han skal lade sit liv for al verdens öjne. Så toge de herre kong Simon og hugge hans hoved af; fru Ingegerd holdt selv i hans gule lok: hun kastede hans hoved i skarnet med de ord, at det var lön som forskyldt.

Dansk haves denne vise med andre navne: hr. Tidemand eller Ebbe Galt; trykt står den hos Vedel, III, nr. 17 (en isl. oversættelse hos G. Ív., 126) og hos Abr., nr. 63.

Færøisk: „Ebba karls kvæði", endnu utrykt; en opskrift i Schrøters hdskr. (ny kgl. saml. 346. 8vo), nr. 10.

(**a**: Giss. Sv., 12. **b**: kgl. fol., 12. **c**: G. Ív., 12.)

Standið upp, eðla hofmenn!
ef þèr vilið vísu læra:
setja skal þíng í Dana kóngs bý;
hvað vilja bændur kæra,
nú mega hofmenn læra.

1.

Það er hann herra kóng Símon,
hann ríðr á mannamót
með sína dönsku hofmenn,
glaðir reiða spjót.
Hvað vilja bændur kæra, nú mega hofmenn læra.

2.

Það er hann herra kóng Símon,
hann talar í brysti sèr:
„væri hèr frúin Íngigerður,
hún bæri sætur af mèr."

3.

Fram kom frúin Íngigerður
með sitt gula hár:
„heyrðu það, herra kóng Símon!
eg sè vel hvar þú stár.

4.

Eg gaf þèr minn öl og mat
á míns herrans traust:
heyrðu það, herra kóng Símon!
þú þást það þakkarlaust.

5.

Eg gaf þèr minn öl og mat,
sem þú vildir þiggja:
sængin stár með rauða gull,
þar þú áttir að liggja.

6.

Þú brauzt upp mitt hæga lopt,
þar að eg inni lá:
bæði hurð og gættir,
plokkaðir lokur í frá.

7.

Þú lèzt þína sveina
halda fótum mín,
meðan þú, herra kóng Símon!
framdir vilja þín.

8.

Þú tókst í minn gula lokk
og vattst mitt höfuð í serk:
heyrðu það, herra kóng Símon!
þú vannst þar níðíngsverk.

9.

Eg var mig með bóndans barni
í það sama sinn:
það kom ekki lífs í heim
fyrir skemdar-gjörníng þinn."

10.

„Þrjátigi merkur rauða gulls
býð eg þèr til bóta:
vilir þú mína þjónustu þiggja,
þá fell eg þèr til fóta."

11.

„Eg vil ei þitt rauða gull
og ei þitt fótafall:
þú skalt missa lífið í dag
fyrir veröldinni all."

12.

Þeir tóku hann herra kóng Símon
og hjuggu hans höfuð við stokk:
en hún frúin Íngigerður
hèlt útí hans lokk.

13.

Hún tók í hans gula lokk
og kastaði hans höfði í saur:
„heyrðu það, herra kóng Símon!
þú gjörðir svo til vor!"

14.
Engin skyldi kvinnan
svíkja sinn eiginn mann:
hèr er óðr á enda kominn,
læri hver sem kann!
Hvað vilja bændur kæra, nú mega hofmenn læra.

Overskrift: Kvæði af herra kóng Símoni.
Omkvædets stamme, l. 2. ef, **bc**; *fattes i* **a**. *L. 3.* Dana kóngs bý, **bc**: Dana kóngs [**b**: konúngs] höll.
V. 1, l. 4. glaðir, **bc**: sem glaðir.
V. 2, l. 4. bæri sætur, *sål.* **a** (*fejlf.: tæki sættir?*); **bc**: bæri blak.
V. 3, l. 2. gula, **bc**: fagra.
V. 4—5 ombyttes i **b**; *v. 5 fattes i* **c**.
V. 4, l. 1. minn, **b**: mitt (*sål. også* **bc** *i n. v.*). *L. 2.* herrans, **bc**: herra.
V. 5, l. 3. stár, **b**: stóð. *L. 4.* **b**: þar áttir þú í að liggja.
V. 6, l. 2. þar að, **bc**: þar eð. *L. 3.* gættir, **bc**: gættum.
V. 7, l. 2. halda, **bc**: halda upp.
V. 8, l. 3—4. **bc**: meðan þú h. k. S. vannst það níðíngsverk.
V. 9, l. 1. mig, **b**: úng. *L. 1.* barni, **bc**; **a**: barn.
V. 11, l. 1 og 2. ei, **b**: eigi. *L. 4.* all, **bc**: allri.
V. 12, l. 2. hans, **b**: honum.
V. 14, l. 4. læri, **bc**: hæli.

27.

Kvæði af Magnúsi Jónssyni.

Ellen var hr. Davids enke; hende lokkede Magnus Jonssön og lovede hende troskab. Magnus red af Ellens gård; hun fulgte ham på vej, og hendes sidste ord til ham

var det: svig mig ikke, Magnus Jonssön, og bryd ikke den tro, du har lovet mig! Men Magnus fulgte sine frænders råd og fæstede sig en anden viv, Ingegerd ved navn. Så faldt talen dem imellem:

Hør du det, fru Ingegerd, fæstemøen min:
giv du hende fru Ellen brudeklæder din'!

För skal jeg i ilden brænde brudeklæder gode:
end hun Ellen, frille din, hun skal for dem råde.

Föt skal jeg i ilden brænde alt hvad min fader mig gav:
end hun Ellen, frille din, skal have glæde deraf.

Lave Davidssön tjente i kongens gård; han bad om orlov og fik den; inden syv dage skal han være tilbage igjen, at følge kongen i leding. Lave rider i sin moders gård, og fru Ellen taler mangt et lönligt ord med sine sönner: det duer ikke at dølge, siger hun, at meget er nu anderledes, end da vi skiltes sidst; i dag skal jeg til kirke at se Ingegerd, om hun er så dejlig, som der går ord af. Begge de stolte kvinder ginge sammen i én kirkestol, og midt under messen kom de til ords sammen. Det er ikke min skik, siger Ellen, at tale under messen; men når du taler, så må jeg svare. Det vil jeg da sige dig, Ingegerd, at det bedste du har i dit eje, det hører mig til. Magnus Jonssön sidder imens tavs med sin bog i hånd: han ser Davidssönnerne, det var skönne karle, men han kender dem ikke. De toge Magnus Jonssön imellem sig og spurde, hvad bod han vilde give, for han havde lokket deres moder. Skibe i sø og herligt gods, en abbildgård og tredive mark guld vil han give deres moder Ellen. Hun beder sine sönner at tage imod de rige bøder og at lade Magnus leve. Men:

Alt for østen kirken de hugge ham hoved fra hals:
Ellen stod for sønden, hun græd foruden al fals.

Det var hende fru Ingegerd med sit store hovmod:
alt for østen kirken så hun sin herres blod.

Toge de hende fru Ingegerd, de toge hende i favn:
skæbne skulde nu skiftes om, og hun bære frillenavn.

Nu da måtte fru Ingegerd leve med den harm:
nætter ni hun frille lå på herre Laves arm.
Så trådte de stien til borgen.

Færøisk haves samme vise i Schrøters hdskr. (ny kgl. saml. 346. 8vo), nr. 6, hvor den begynder:

Tað var Magnus Jegvansson,
hann giljar alt hann mátti:
hann giljaði tað væna vív,
íð ungi Dávan átti.

(**a**: Giss. Sv., 1. **b**: kgl. fol., 1. **c**: G. Ív., 1.)

1.

Vilið þèr nokkuð hlýða mèr
um eina litla hríð:
hversu hann Magnús Jónsson
ginnti væna víf.
Þeir troða stiginn til borgar.

2.

Ginnti hann hið væna víf,
sem herra Davíð átti:
lofaði hann henni staðlegri trú
í öllu því hann mátti.

3.

Það er hann Magnús Jónsson,
út af garði reið:

Elen tók sína kápu
og fylgði honum á leið.

4.

„Heyrðu það, Magnús Jónsson,
og allir þínir menn:
svíktu mig ekki í staðlegri trú!
þess bið eg þig enn.

5.

Heyrðu það, Magnús Jónsson,
og allir þínir sveinar:
svíktu mig ekki í staðlegri trú!
hver sem það vill meina."

6.

Það er hann Magnús Jónsson,
hann fór að frænda ráði:
festi hann sèr annað víf
og jók sèr litlar náðir.

7.

„Heyrðu það, frúin Ingigerður,
festar-mærin mín:
gefðu henni Elenu
brúðar-klæðin þín!"

8.

„Fyrr skal eg í eldi brenna
brúðar-klæðin mín:
en hún Elen, frilla þín,
hún eignist þíngin mín.

9.

Fyrr skal eg í eldi brenna
góz sem faðir minn gaf:

en hún Elen, frilla þín,
hún gjöri sig glaða af."

10.

Það er hann Logi Davíðsson,
inn fyrir kónginn gekk:
beiddist hann þar orðlofs,
snögglega hann það fèkk.

11.

„Heyrðu það, Logi Davíðsson!
lofa eg þèr að ríða:
innan liðnar nætur sjö
þá skulum vær heiman stríða."

12.

Það er hann Logi Davíðsson,
hann stígr í gylta hrínga:
svo reið hann til borgarinnar,
að jörðin náði að springa.

13.

Dregnir voru dúkar,
slegin voru borð:
Elen talar við sína syni
svo margt leynilegt orð.

14.

„Heyrið það, mínir kæru synir!
þess tjáir ekki að dylja:
margt hefir mèr til rauna borið,
síðan við fórum að skilja.

15.

Eg skal mig til kirkju í dag,
frú Íngigerði að sjá:

vita hvort hún er svo voldugleg,
sem sögurnar gánga frá."

16.

Báðum var þeim eljunum
skipa á einn stól:
en í miðri messunni
hófu þær sín mál.

17.

„Það er ekki minn siður
í messunni að tala:
fyrst að þú mig orða biður,
þá vil eg þèr svara.

18.

Eg hirði ekki, Íngigerður!
að þiggja orð af þèr:
það þú átt bezt í eigu þinni
gjalda ættir þú mèr."

19.

Það er hann Magnús Jónsson,
hann heldr á bók í hendi:
hann leit aldrei vænni menn,
og ei hann bræður kenndi.

20.

Þeir tóku hann Magnús Jónsson
og leiddu á millum sín:
„hvað skulum við hafa í staðinn þess,
þú ginntir móður mín?"

21.

„Eg á mèr einn skipaflota,
og gjörvallt góz eg á:

það vil eg svo gjarnan
ykkar móður fá.

22.

Eg á mèr einn eplagarð,
hann stár með aldinblóma,
þrjátigi merkur rauða gulls:
það aflar vel til sóma."

23.

„Heyrið það, mínir kæru synir!
látið hann Magnús lifa:
þiggið allt það mikla gull,
sem hann vill ykkur gefa!"

24.

Fyrir austan kirkjuna
þeir hjuggu hans höfuð af háls:
Elen stóð fyrir sunnan
og felldi þar tár.

25.

Það er hún frúin Íngigerður,
með svo miklum móð
fyrir austan kirkjuna
leit hún síns herra blóð.

26.

Þeir tóku frúna Íngigerði
og lögðu uppá sinn arm:
ymsar skulu þær skipta um
og bera frillu nafn.

27.

En svo varð hún Íngigerður
að lifa við þann harm:

níu nætur frillan lá
á herra Loga arm.
Þeir troða stiginn til borgar.

Overskrift: Kvæði af Magnúsi Jónssyni, **a**.
V. 1, l. 4. væna, **bc**: hið væna.
V. 4, l. 3. ekki, **c**: ei (*ligeså i n. v., l. 3*).
V. 5, l. 3. staðlegri, **b**: staðfastri.
V. 7, l. 4. þín, **b**: fín.
V. 8, l. 2. brúðar-klæðin, **b**: brúðklæðin. *L. 4.* mín, **bc**: fín.
V. 9, l. 4. **bc**: gjöri sig glaða þar af.
V. 11, l. 3. **a**: innan liðinna nætur sjö; **bc**: innan liðnra nátta sjö. *L. 4.* þá, *fattes i* **bc**. *L. 4.* vær, **bc**: við.
V. 12, l. 2. stígr, **bc**: stè.
V. 13, l. 3. sína syni, **b**: sveina sína; **c**: synina sína.
V. 14, l. 3. mèr, **bc**: oss. *L. 4.* við, **bc**: vèr.
V. 19, l. 3. **bc**: aldrei litu þeir vænni mann. *L. 4.* og ei, **bc**: eigi.
V. 21, l. 2. eg á, **bc**: þar hjá.
V. 22, l. 3. þrjátigi, **bc**: og þrjátigir. *L. 4.* vel til, **bc**: mikils.
V. 23, l. 4. sem, **bc**: er.
V. 24, l. 2. af, **bc**; **a**: á. *L. 4.* **bc**: og felldi þar harm til máls.
V. 25, l. 2. **bc**: með miklum sorgar-móð.
V. 26, l. 3—4. ymsir sk. þeir sk. um, að beri hún fr. n.
V. 27, l. 1. En, **bc**: Og.

28.

Kvæði af Loga í Vallarhlíð.

Adeluds (Aðallist) sidder i Danmark, fager som en rose og dertil vel oplært: hun kunde læse runer og sömme silke. To riddere bare elskov til hende: Villum borggreve (Vilhjálmur borgargreifi) og Lave af Voldelide (Logi í Vallarhlíð), dan-

kongens frænde. Hun blev given Villum, og med sorg og harm i hjærtet red Lave hjem i sin gård. Hans moder så hans sorg og spurde om grunden. Han svarer, at hellere vilde han have mistet alle sine frænder, end at Adeluds skulde være given til en anden. Moderen vil trøste ham og lover at finde ham en anden og vænere brud; men Lave svarer:

Farer du end al Danmark om og vide om andet land:
aldrig fødes under sol vænere liljevand.

Moderen beder ham atter at overvinde sin sorg: ti det er ej godt at elske anden mands eje.

Villum og Adeluds holde nu bryllup, og en måned hengår for dem i glæde og gammen. Det var da om en vinternat: Adeluds vågner og beder Villum råde hendes dröm, men han svarer, at det er ikke stormands sæd at råde kvindedrömme. Hun siger ham dog sin dröm: en hvidbjörn mødte ham på hans kirkevej og lagde sin tunge lab fast på hans bryst. Hun beder ham derfor ej at gå ene til kirken, men tage en vel rustet svend med sig. Men Villum agter ikke hendes frygt: han går ene ud i sin silkeskjorte. Der står Lave og venter ham. Det var vel, du kom, siger Lave: nu kan jeg lönne dig for mangt et lönligt kys; og dermed hug han Villum til døde. Adeluds går til kirke; men da hun kommer til kirkestenten, da ser hun Villum ligge død. Hun böjer sig ned over liget og kysser det: i det samme står Lave for hende og siger: tag du nu mig, rige frue, isteden for din borggreve! Tal ikke derom, siger Adeluds: den, som skal hævne ham, er ikke ret langt fra mig.

Glad i hu rider Lave hjem i sin gård; hans moder ser, at hans sværd er blodigt, og spör om årsagen. Lave svarer: nu har jeg vejet den borggreve, som tog den stolte

frue. Da brast hans søster i gråd og sagde: dølgehjælm er end over den, som skal hævne hans bane. Lave siger: vær du kun rolig, hun har hverken sön eller datter, som kan tage hævn.

Villums lig blev stedet til jorde, og fru Adeluds sad sørgende efter på borgen. Ni måneder efter fødte hun en sön, han fik i dåben sin faders navn og vokste op hos sin moder; hendes møer vogtede og varede ham, som var han et helgenskrin. Det var en dag at ungen Villum gik i leg med de andre svende; han blev vred og slog de andre ilde. Da sagde de: bedre var det, om du så til at hævne din fader, end at du lader din styrke gå ud over os. Da blegnede ung Villum, han vilde ikke længer lege, men gik i loft til sin moder og sagde: hvorledes kom min fader af dage? det må du ikke dølge for mig. Moderen siger: først skal du lære vel at svømme og skyde og styre danske heste; så, om tre vintre, skal jeg svare dig på dit spörsmål. Men Villum vil straks have svar og siger: tidlig voxe ungen gris hvasse tænder i munde. Da gik Adeluds til kiste, tog faderens blodige skjorte og lagde i sönnens skød med de ord: det var Lave af Voldelide, som vog din fader. Villum går til sin morbroder og spör ham, hvad han nu først har at göre, om han vil have bod for sin fader. Morbroderen siger, at først skal han nu lade stævne til tinge og sende Lave en stævning. Lave kan ikke vide, hvor den stævning kommer fra, men hans søster siger: nu sandes mine ord: vist har fru Adeluds i löndom opfødt en sön, som vil hævne sin fader.

Lave klædte sig i ringebrynje og fór til tinge. Villum står på tinge; han spör sin morbroder ad: hvad er det for en stor mand, som sidder hist med gylden hjælm? Det er Lave, svarer morbroderen, han, som vog din fader. Nu

tog Lave til orde og sagde: hvi har man stævnet mig hid, at jeg skulde göre min ganger den møde? Da svarede Villum: ikke har jeg fået nogen meget stor bod for min fader, om du end har måttet ride din ganger træt. Lave svarer: hør nu, Villum Villumssön: jeg er kongens frænde og så mægtig en mand, at den skade, du har lidt, må du bære uden bod. Da drog Villum sit sværd, og for hans første hug faldt Laves hoved. Så red han rolig fra tinget med sin morbroder, hjem til sin moder, og sagde: nu har jeg vejet ham, der gjorde dig men. Da blev fru Adeluds glad og sagde: er det sandt, som du siger, da holder jeg ingen mand i Danmark for din overmand.

Denne vise har formodenlig hjemme i Danmark, hvor den ogsaa i sin tid må have været meget yndet, siden den findes i ikke mindre end 23 danske håndskrifter. Den er trykt på **dansk** i Tragica, nr. 18, i Levninger, II, nr. 12 og hos Abr., nr. 126; **svensk** (i en meget ufuldstændig optegnelse på 13 vers) hos Arwidss., nr. 15; **færøisk** haves den også, men endnu utrykt. Beslægtet med den er desuden e n a n d e n f æ r ø i s k vise om „Frúin Málnía" i Schrøters hdskr., nr. 1, og en s k o t s k: „Fause Foodrage", i W. Scott's Minstrelsy, III, s. 3; Motherwell's Minstrelsy, s. 131.

Den her trykte islandske tekst (ti de to opskrifter ere så nær beslægtede, at de kunne betragtes som én) udmærker sig i lige höj grad ved sin simple og rene sagnform og sin mesterlige fremstilling; men den fattes dog måske slutning; i det mindste føre alle de danske opskrifter fortællingen videre: ungen Villum får fred af kongen og efter nogle endogså

hans søsterdatter til ægte. Nogle opskrifter lade ham endvidere krænke søsteren og dræbe broderen til sin faders banemand, der i de danske opskrifter overalt kaldes Svend eller svenden af Voldesløv, svensk: svennen uti Wallanzö, færøisk: sveinur í Vallalíð.

(**A**, **a**: Arnam. 151, d, 1. **b**: kgl. kv., 8. 343. **B**, **a**: kgl. fol., 178. **b**: G. Ív., 178. **C**: Arnam. 153, e, 3 [kun vers 2].)

Þau voru börnin brigðu smá,
sèr báru horn að munni;
drósin dillaði þeim hún unni.

1.

Frúin sitr í ríkinu,
sú kann mart að vinna:
lesa á bækur rúnamál
og sauma silkitvinna.
Drósin dillaði þeim hún unni.

2.

Frúin sitr í ríkinu,
fögr sem rós eðr lilja:
hennar báðu riddarar tveir
með ást og allgóðan vilja.

3.

Vilhjálm hana keypti,
en Logi hennar bað:
svo syrgir hann eptir hana,
sem fugl á aldinblað.

4.

Vilhjálm hana festi,
en Logi hennar misti:
svo syrgir hann eptir hana,
sem fugl á aldinkvisti.

5.

Þá var Vilhjálmi vífið gefið,
Loga þótti illa:
allan bar hann vilja til þess,
herrans lífi að spilla.

6.

Heim reið Logi í Vallarhlíð
með svo miklu veldi:
hvorki neytti hann matar nè öls
á því sama kveldi.

7.

Til orða tók hún móðir hans:
„því eruð þèr ókátir,
sem þèr hafið í sóttum legið
eða stóra frændur látið?"

8.

„Fyrr vilda eg mist hafa
mína gjörvalla frændur:
heldr en honum Vilhjálmi
vífið gefið í hendur."

9.

„Heyrðu það nú, sonur minn,
syrgðu ei þitt líf!
eg skal fara í önnur lönd
og fá þèr vænna víf."

10.

„Þó þú farir um Danmörk
og víða um önnur lönd:
fæðist ekki undir sól
kurteisligra sprund."

11.

„Heyrðu það nú, sonur minn,
berðu ei aldin-þrá!
það er ei gott að elska það,
sem annar maðrinn á."

12.

Haldið var þar brullaupið
bæði með gleði og gaman:
mánuð einn á nefndri stund
voru þau frúin saman.

13.

Það var eina vintrar-nótt,
vil eg það greina skjótt:
„heyrðu það, úngi Vilhjálmur,
ráðtu minn drauminn fljótt!"

14.

„Heyrðu það nú, Aðallist mín,
sofðu þig til náða!
það er ekki ríks manns siðr
kvenna draum að ráða."

15.

„Það var minn hinn fyrsti draumr:
bjóstu þig til tíða,
hvítabjörn þèr á móti rann,
og sáran vildi svíða.

16.

Kvaddir þú hann góðum orðum,
svaraði hann þèr með þjósti:
lagði hann sinn hinn þúnga hramm
fast að þínu brjósti.

17.

Láttu þèr fylgja röskvan dreng,
sárt tók það mitt hjarta,
sá sem vel kann sverð að bera
og hrínga-brynju bjarta."

18.

Úti stóð Logi í Vallarhlíð,
þótti sèr lángt að bíða:
meðan sá ríki borgargreifi
klæddi sig til tíða.

19.

Úti stóð Logi í Vallarhlíð,
þótti sín æfin laung:
meðan sá ríki borgargreifi
klæddi sig til saungs.

20.

Út gekk hann Vilhjálmur
í silkiskyrtu ein:
þar kom Logi í Vallarhlíð
og vann honum dauðamein.

21.

„Vel fer það nú, Vilhjálmur!
þú hefir fundið oss:
nú verð eg að launa þèr
margan leyndarkoss."

22.

Hjó hann hann með hvössu sverði,
illa mun það vera:
það mun hún frúin Aðallist
um alla æfi bera.

23.

Aðallist sig til kirkju gengr
með sinn hrínginn rauða.:
þegar hún kom á kirkjustètt,
hún fann sinn Vilhjálm dauðan.

24.

Laut hún ofan að líkinu
og gaf honum heilagt mynni:
svo jókst henni harmrinn strángr,
hún komst eigi lengra að sinni.

25.

Það var hann Logi í Vallarhlíð,
hann tekr svo margs að beiða:
„kjóstu mig nú, ríka frú,
fyrir þinn borgargreifa!"

26.

„Þegi þú nú, róskur drengur!
taktu ekki slíkt að nefna:
sá er ekki fjarri mèr,
sem hans skal fullvel hefna."

27.

Hjó hann hann með hvössu sverði,
illa unnið víg:
glaður reið hann herra Logi
heim í Vallarhlíð.

28.

Til orða tók hún móðir hans:
„því eru blóðug sverð,
sem þèr hafið riðið yðr
í víganna ferð?"

29.

Logi svarar sinni móður
svo vel sem hann kunni:
„eg hefi drepið borgargreifann,
er stoltar-frúin unni."-

30.

Til orða tók hún systir hans
með svo mikinn grát:
„hulinhjálmr er yfir þeim,
sem hans mun hefna brátt."

31.

„Heyrðu það nú, systir mín!
berðu ei aldin-trega:
hún á hvorki son nè dóttur,
eptir hann að vega."

32.

Súngu þeir yfir líkinu,
vel fimm hundruð manna:
„nú má eg," segir ríka frú,
„sáran drauminn sanna."

33.

Frúin sitr í ríkinu
níu mánuði ein:
allt til þeirrar stundar
hún fæddi fagran svein.

33 b.

Barn var borið í kirkjuna inn
með svo miklum seim:
fèkk hann þar í föður-arfinn
nafnið aptur í heim.

34.

Ólst hann upp í ríkinu
hjá kæru móður sín:
meyjar hèldu honum á lopt,
sem heilagt væri hann skrín.

34 b.

Sveinninn út á leikvöll fer
með sína alla sveina:
en þegar hann reiður er
þá slár til stórra meina.

35.

Svöruðu þeir hinir elztu sveinar,
sem fram í leikinn fóru:
„skár væri þèr þíns föður að hefna,
en berja á oss svo stórum."

36.

Það var hinn úngi Vilhjálmur
með sína kinn svo bleika:
hann gekk inn í hæga lopt,
hann hirti ei lengr að leika.

37.

„Heyrðu það nú, móðir mín,
eg mun spyrja þig:
hvað varð mínum föður að bana?
dyl þú ei þess mig!"

38.

„Þú skalt læra vel skot og sund
og stýra vel dönskum hesti:
það vil eg nú segja þèr
að þriggja vintra fresti."

39.

Vilhjálm svarar sinni móður
svo vel sem hann kunni:
„snemma vaxa úngum grís
hvassar tennr í munni."

40.

Aðallist sig til kistu gengur,
skortir ekki fèð:
blóðdregna skyrtuna
lagði hún honum í hnè.

41.

„Eg get ekki sannara
sagt þèr heldr en so:
það er hann Logi í Vallarhlíð,
sem þinn föðurinn vo."

42.

Til orða tók úngi Vilhjálmur
við móðurbróður sinn:
„hvað á nú til ráðs að taka?
því reiðr er hugrinn minn."

43.

„Það er mitt hið fyrsta ráð,
gjöri eg á því skil:
þú stefnir þíng um landið allt
og bjóðir mönnum til."

43 b.

Hann lèt boð senda og yfir gánga,
eins sem fært varð skjótt:
herra Loga á þíng að stefna
bæði um dag og nótt.

44.

Til orða tók Logi í Vallarhlíð,
hann hèlt á gyltum vendi:
„hvaðan koma svo sterkleg mèr
stefnu-brèf að hendi?"

45.

Til orða tók hún systir hans,
fögr sem rós eðr lilja:
„hún mun svein í leyndum hafa alið,
hans mun hefna vilja."

46.

Klæðir hann sig í skikkju
og í bjarta hrínga:
so reið Logi í Vallarhlíð,
að jörðin þótti springa.

47.

Til orða tók úngi Vilhjálmur
við móðurbróður skyldan:
„hver er sá hinn mikli maðr,
er sitr með hjálminn gylltan?"

48.

„Eg get ekki sannara
sagt þèr heldr en so:
það er hann Logi í Vallarhlíð,
sem þinn föðurinn vo."

49.

Til orða tók Logi í Vallarhlíð,
hann tekr so mart að hæða:
„til hvers var eg híngað boðinn,
mína gángvara að mæða?"

50.

„Ekki hefi eg ofmikið
í föður-gjöldin mín:
þó þú mæðir, herra Logi!
gángvarana þín."

51.

„Skyldur er eg kónginum,
og mikið hefi eg traust:
heyrðu það, Vilhjálmr Vilhjálmsson!
þú hefir það bótalaust."

52.

Það var hann úngi Vilhjálmur,
sverð úr slíðrum dró:
það var hans hið fyrsta högg,
höfuð af Loga hjó.

53.

Það var hann úngi Vilhjálmur
með svo mikinn seim:
móðurbróðir á hægri hlið,
og svo riðu þeir heim.

54.

„Heyrðu það nú, móðir mín!
eg mun segja hèr:
eg vo Loga í Vallarhlíð,
sem meinið gjörði þèr."

55.

„Ef það er nú satt,
sem þú segir mèr:
engum skal eg í Danmörk halda
hærra hóf en þèr."
Drósin dillaði þeim hún unni.

Overskrift fattes overalt.

Omkvædets stamme (**B**, v. 1) *fattes i* **C**, *der dog ved versets ende har dets sidste lin.* = **A**. *L. 2.* sèr báru, **B**: er báru sèr. *L. 3.* drósin, **B**: en drósin (*dog fattes en en gang i* **Ba**).

V. 1 (**B**, 2), *l. 3.* lesa, **B**: að lesa.

V. 2 (**B**, *3*). **C**: Frúin sitr í ríkinu — fögur sem rós:
hennar báðu riddarar tveir — með ástarhót.
L. 2. eðr, **Bb**: og.

V. 3 (**B**, *4*), *l. 1.* Vilhjálm, **B** *har overalt navneformen*: Vilhjálmur. *L. 4.* á, **B**: við.

V. 4 (**B**, *5*), *l. 2.* hennar, **Bb**: hana.

V. 5 (**B**, *6*), *l. 2.* Loga, **B**: en Loga.

V. 6 (**B**, *8*), *l. 1.* Logi, **B**: hann Logi. *L. 2.* miklu, **B**: þúngu

V. 7 (**B**, *9*), *l. 2.* **B**: hví ert þú ókátur. *L. 3.* **B**: hvort hefir þú í s. l. *L. 4.* eða, **Bb**: eður. *L. 4.* stóra, **Aa**: stórar; **B**: ríka.

V. 8 (**B**, *10*), *l. 1.* mist hafa, **B**: missa. *L. 2.* mína gjörvalla, **Bb**; **Aa Ba**: mínar gjörvallar. *L. 4.* **B**: vífið gæfist í hendur.

V. 9 (**B**, *12*), *l. 3.* eg skal, **B**: þú skalt.

V. 10 (**B**, *13*), *l. 1.* þú farir, **B**: eg fari. *L. 2.* víða um, **Bb**: fleiri. *L. 3.* **B**: f. ei u. sólinni.

V. 11 (**B**, *11*), *l. 2.* **B**: auktu þèr eigi [**Bb**: ei] þá þrá. *L. 3.* elska það, **B**: elska.

V. 12 (**B**, 7), *l. 3.* stund, **B**: grund. *L. 4.* frúin, **Aa** *har her den tilföjning:* hjónin — svo segja sumir.

V. 13 (**B**, *15*). *Forud for dette v.* (*og næst efter tekstens v. 10*) *har* **B** *følgende vers* (*14*):
Heima sat Logi í Vallarhlíð — og gætir sinna eykja:
hugsar hann um það árla og síð — borgarherrann svíkja.

L. 2 og 4 ere i **Ba** *ombyttede, dog sål. at rimordene* (skjótt ∞ fljótt) *ere blevne stående. L. 2.* vil eg það, **B**: það vil eg. *L. 3.* úngi, **B**: kæri. *L. 4.* minn, **B**: nú.

V. 14 (**B**, *16*), *l. 2.* þig, **B**: þèr. *L. 3.* siðr, **B**: háttr. *L. 4.* **B**: kunna drauma að ráða.

V. 15 (**B**, *17*), *l. 2.* bjóstu, **B**: að bjóstu. *L. 3.* hvítabjörn, **B**: hvíti björn. *L. 4.* **B**: sárt lèt hann þèr svíða.

V. 16 (**B**, *18*), *l. 2.* með, **B**: af. *L. 3.* hann, **B**; **A**: þann.

V. 17 (**B**, *19*), *l. 3.* sá, **B**: þann.

V. 18 (**B**, *20*), *l. 2.* þótti sèr, **B**: og þótti. *L. 3.* **B**: á meðan hinn ríki borgarherra.

V. 19 (**B**, *21*), *l. 2.* **B**: og þ. s. æfi l. *L. 3.* sá, **B**: inn.

V. 20 (**B**, *22*), *l. 3.* í, **B**: úr.

V. 21 (**B**, *24*), *l. 1.* fer, **B**: er. *L. 2.* **B**: að sýnt hefir þú þig oss. *L. 3.* verð, **B**: varð.

V. 22 (**B**, *23*), *l. 1.* Hjó hann, **B**: Hann hjó. *L. 1.* hvössu, **B**: bitru. *L. 2.* mun, **B**: nam. *L. 3.* hún, *fattes i* **B**.

V. 23 (**B**, *25*), *l. 2.* rauða, **B**: rauðan. *L. 4.* hún fann, **B**: sá hún.

V. 24 (**B**, *26*), *l. 1.* ofan, **B**: niðr. *L. 2.* honum, **B**: því. *L. 3.* harmrinn, **B**: harmur. *L. 4.* komst eigi, **B**: fór ei.

V. 25 (**B**, *27*), *l. 1.* **B**: Til orða tók L. í V. *L. 2.* hann, **B**: og. *L. 3.* kjóstu, **Ba**: kystu.

V. 26 (**B**, *28*), *l. 1.* nú röskur, **Bb**: nú röskvi; **Ba**: hinn röskvi. *L. 2.* taktu ekki, **B**: og tak ei. *L. 3.* **B**: sá er nú ei fjærri mèr. *L. 4.* sem, **Bb**: er.

V. 27 (**B**, *29*), *l. 1.* Hjó hann, **B**: Hann hjó.

V. 28 (**B**, *30*), *l. 2.* **B**: hví er blóðugt sverð. *L. 3—4.* **B**: Svo sem þú hafir verið þig — víganna í ferð.

V. 29 (**B**, *31*), *l. 1.* svarar, **B**: svaraði. *L. 3.* **B**: e. h. vegið þann borgargreifa. *L. 4.* er, **B**: sem. *L. 4.* frúin, **B**: frúnni. — (*V. 30* = **B**, *32.*)

V. 31 (**B**, *33*), *l. 2.* **B**: berðu aldrei trega.

V. 32 (**B**, *34*), *l. 1.* þeir, **B**: þar.

V. 33 (**B**, *35*), *l. 3.* stundar, **B**: stundarinnar. *L. 4.* **B**: er fæddi hún fríðan svein.

V. 33 b ɔ: **B**, *v. 36. L. 3.* þar, **Bb**; **Ba**: það.

V. 34 (**B**, *37*), *l. 4.* **B**: sem væri hann heilagt skrín.

V. 34 b ɔ: **B**, *v. 38. I* **Aa** *står her:* „hèr vantar í eitt að vísu."
V. 35 (**B**, *39*), *l. 1.* Svöruðu, **B**: Töluðu. *L. 1.* hinir, **Bb**: enu. *L. 2.* sem, **B**: er. *L. 3.* skár, **B**: nær. *L. 3.* föður að, **B**: föðurs. *L. 4.* á, *fattes i* **B**.
V. 36. (**B**, *40*), *l. 1.* **B**: Sveinninn burt af leikvöll fór. *L. 3.* **B**: og svo gekk hann í h. l. *L. 4.* **Ba**: hirðir ei framar um leika; **Bb**: hirti ei neitt um leika.
V. 37 (**B**, *41*), *l. 1.* nú móðir mín, **B**: mín kæra móðir. *L. 2.* **B**: spyrja vil eg þig. *L. 4.* **B**: leyn [**Bb**: leyndu] því ekki mig.
V. 38 (**B**, *42*), *l. 3.* **B**: þá mun eg það segja þèr. *L. 4.* þriggja, **B**: fjögra.
V. 39 (**B**, *43*), *l. 3.* grís, **B**: grísi.
V. 40 (**B**, *44*), *l. 1.* til, **Ba**: að. *L. 2.* **B**: sk. hana ei fè. *L. 3.* **B**: bl. tók þar sk. *L. 4.* lagði hún, **B**: og lagði.
V. 41 (**B**, *45*), *l. 2.* heldr, *fattes i* **Bb**.
V. 42 (**B**, *46*), *l. 1.* úngi, **B**: hann. *L. 3.* **B**: hvað er nú að ráði hafa. *L. 4.* því, **B**: þar.
V. 43 (**B**, *47*), *l. 1—2.* **B**: Heyrðu það úngi Vilhjálmur — það er mèr helzt í vil. *L. 3.* stefnir, **B**: setir. *L. 3.* um, **Bb**: við (*læsefejl:* vᵗ *for* v̄).
V. 43 b ɔ: **B**, *v. 48. L. 4.* um, *fattes i* **Bb**.
V. 44 (**B**, *49*), *l. 1.* Vallarhlíð, **Bb** *har her, i v. 46 og 49:* Vallarholti. *L. 3—4.* **B**: hví mun [**Ba**: munu] mèr svo sterkleg koma — stefna og brèf að hendi.
V. 45 (**B**, *50*), *l. 3.* **B**: hún hefir sv. í l. alið. *L. 4.* hans, **Ba**: hún; **Bb**: hann.
V. 46 (**B**, *51*), *l. 1.* í, **B**: með. *L. 2.* og í, **Ba**: svo og með; **Bb**: og so með. *L. 3.* í, **B**: úr. *L. 4.* þótti, **Ba**: rèð að; **Bb**: náði að.
V. 47 (**B**, *53*), *l. 1.* úngi, **B**: hann. *L. 4.* er, **B**: sem.
V. 48 (**B**, *54*), *l. 2.* heldr, *fattes i* **Bb**. *L. 3.* það er hann, **B**: að þetta er. *L. 4.* sem, **B**: er.
V. 49 (**B**, *52*), *l. 1.* **B**: Svarar hann L. í V. *L. 2.* mart, **B**: mjög. *L. 3.* **B**: fyrir hví var mèr híngað boðið. *L. 4.* mína, **B**: utan minn.
V. 50 (**B**, *55*), *l. 3.* þó, **B**: þótt.
V. 51 (**B**, *56*), *l. 3.* heyrðu, **B**: heyr.

V. 52 (**B**, *57*), *l. 2.* sverð, **Ba**: er sv.; **Bb**: hann sv. *L. 3.* það, **B**: og það. *L. 4.* **Ba**: höfuð frá hálsi hann sló; **Bb**: hann höfuð frá hálsi hjó.

V. 53—54 lyde i **B** (*58—59*):

Nóg hafði hann malið gull — og svo brendan seim:
en móðurbróður á hægri hönd, — og svo ríðr hann heim.

Heim kom hann fyrir sína móður — og síðan féll á knè:
„nú hefi eg míns föðurs hefnt — en grædt mèr gull og fè."

V. 55 (**B**, *60*), *l. 1.* **B**: Væri það nú með sanni satt. *L. 3.* skal, **B**: skylda.

29.

Bræðra kvæði.

Jon og Esbern hedde to brødre, begge vældige kæmper. Jon drager ud på en pilgrimsrejse til den hellige grav. Medens han er borte, fæster den unge Sigrljótr hans fæstemø Sidsel, men dræbes af Esbern, som derfor lægges i lænker og kastes i kongens tårn. Imidlertid bæres det Jon for i drömme, at hans broder trænger til hans hjælp. Han vender straks sine skibe og lader sine folk ro, så blodet strömmer dem ud af hver en pore. Jon er første mand i land, hvor en fårehyrde byder ham velkommen og mælder ham, at Esbern sidder i tårnet. Jon skænker ham pung og belte og tre gårde til tak. Så gå han og hans mænd til tårnet og bryde Esberns lænker. Herre Jon går nu ind i hallen for kongen med draget sværd under skind, og først hugger han en kærtesvend ned, som han står for kongens bord. Da beder kongen ham at stikke sværdet i balgen: han vil give ham Sidsel med Grækenland

i medgift. Hertil svarer Jon, at Sidsel skulde dog følge ham af gård för sol gik ned, enten kongen så bød eller forbød det; og dermed vog han kongens mærkesmand. Da råber kongen:

Hør du det nu, herre Jon: stik du ind dit sværd!
og lad du mig nu nyde din Jorsalsfærd!

Lad det være min sag, svarer Jon; jeg skal endnu, om jeg lever, komme til Jorsal i år.

Og ikke törrede herre Jon af sværdet det blod:
men der vog han kongen selv, alt som han stod.

Dansk haves samme vise noget anderledes og med andre navne: brødrene hedde Karl og Tord, Karls fæstemø Kirstin, hendes uheldige bejler Tidemand. En opskrift er trykt i Levninger, I, nr. 17; en anden i Molbechs Hist. biogr. saml., s. 507.

(**A**, **a**: Giss. Sv., 5. **b**: kgl. fol., 5. **B**: Arnam. 153, e, 5 [kun 1ste vers].)

1.

Herra Jón og Ásbjörn
þeir voru bræður:
vissa eg öngva völduglegri
borna frá mæður.

Skal eg enn dillilia þèr drjúgum.
[*eða:*] Það voru menn og heiðarlegir hofmenn.
[*eða svo:*] Fellur dögg á fagra eik í lundi.

2.

Það heyrða eg fyrst
á þínginu talað:
herra Jón hann vill sig
til Jórsala fara.

3.

Ásbjörn tók sína kápu
og fylgði honum á leið:
„skilju við, bróðir!
vænti eg þín heim."

4.

Það er hann úngi Sigrljótr,
hann vinnr sèr flest í hag:
festi hann frúna Sesselju
þennan sama dag.

5.

Það er hann herra Ásbjörn,
hann er sig röskur drengur:
hann stakk svo til brúðgumans,
að hann lifði ei lengur.

6.

Tekinn var hann Ásbjörn
og klæðunum flettur,
fjötrum bundinn
og í myrkvastofuna settur.

7.

Herra Jón í hafinu
hann dreymdi þúngan draum:
„snúið aptur skipunum
og gefið að því gaum!

8.

So gánga mèr
draumarnir til:
sem að hann Ásbjörn, bróðir minn,
þurfi manna við."

9.

En so reru þeir
af so miklum móð:
undan hverjum hárlokkinum
stökkva tók þá blóð.

10.

Herra Jón hann gengur sig
manna fyrstr á jörð:
hann sá, hvar að smalamaðrinn
rak sína hjörð.

11.

„Vel þú kominn, herra Jón!
þú ert þig maðrinn vitur:
þinn bróðir Ásbjörn
í myrkvastofunni situr."

12.

„Hafðu þökk fyrir, úngi sveinn!
þú sagðir mèr þar frá:
púng og belti gef eg þèr
og bú-garðana þrjá."

13.

Óhræddir gengu þeir
í myrkvastofuna inn:
hjuggu þeir af honum Ásbirni
öll fjötur í senn.

14.

Herra Jón hann gengur sig
í höllina inn:
brugðið hafði hann brandi
undir safala-skinn.

15.

Það vann hann kónginum
fyrsta mein:
hjó hann fyrir borðunum
hans kertasvein.

16.

„Heyrðu það nú, herra Jón:
slíðra þú þinn brand!
gipti eg þèr frúna Sesselju,
og gef eg þèr Grikkland."

17.

„Eg hirði ekki, kóngurinn!
hvort þú bannar eða býður:
burtu skal frúin Sesselja
áðr en sólin af líður."

18.

Það vann hann kónginum
annað grand:
hjó hann fyrir borðunum
hans merkismann.

19.

„Heyrðu það nú, herra Jón:
slíðraðu þitt sverð!
láttu mig nú njóta
þinnar Jórsala ferð!"

20.

„Þú þarft ekki, kóngurinn!
að hyggja að því háð:
eg skal mig til Jórsala,
ef eg lifi í ár.“

21.

Ekki þurkaði hann herra Jón
af brandinum blóð:
þar hjó hann kónginn,
sem að hann stóð.
Skal eg enn dillilla þèr drjúgum.
[*eða:*] Það voru menn og heiðarlegir hofmenn.
[*eða svo:*] Fellur dögg á fagra eik í lundi.

Overskrift. **A**: Kvæði af herra Jóni og Ásbirni tveimur [*fattes i* **Ab**] bræðrum.

Omkvæd. 1) Skal eg..., *sål.* **Aa**, *samt* **Ab**, *der dog først ved v. 1 har omkv.* 2) það voru..., *med tilföjende*: eður svo: Skal eg...; *ved alle flgde v. har* **Ab** *kun omkv. 2.* 3) Fellur dögg.... *står alene i* **B**, *som ikke har noget af de to første.*

V. 1, l. 1. **B**: Ásbjörn og herra Jón. *L. 3.* volduglegri, **AbB**: voldugri. *L. 4.* borna, **B**: vera borna.

V. 2, l. 1. fyrst, **Ab**: allra fyrst. *L. 3.* vill, **Ab**: vildi.

V. 3, l. 3. **Ab**: skiljum við nú bróðir.

V. 4, l. 1. hann, **Ab**: hinn. *L. 1.* Sigrljótr, **Ab**: Sigrlátr. *L. 3.* Sesselíu, **Ab**: Íngigerði (*ligeså i v. 16; i v. 17:* Íngigerðr). *L. 4.* þennan, **Ab**: þenna.

V. 5, l. 4. **Ab**: hann lifði eigi lengur.

V. 6, l. 3. fjötrum, **Ab**: fjötrunum. *L. 4.* myrkvastofuna, **Ab**: myrkvastofu.

V. 7, l. 2. hann, *fattes i* **Ab**. *L. 4.* **Ab**: gefið að þessu gaum.

V. 8, l. 1. mèr, **Ab**: mèr þúngt. *L. 3.* að, *fattes i* **Ab**.

V. 9, l. 1. þeir, **Ab**: þeir ákaflega. *L. 2.* so miklum, **Ab**: allmiklum.
V. 11, l. 3. þinn, **Ab**: þinn eiginn. *L. 4.* myrkvastofunni, **Ab**: myrkvastofu.
V. 13, l. 1. **Ab**: Óhræddur þá gengur hann. *L. 2.* myrkvastofuna, **Ab**: myrkvastofu. *L. 3.* hjuggu þeir, **Ab**: höggr.
V. 14, l. 3. brandi, **Ab**; **Aa**: brand.
V. 15, l. 2. **Ab**: hið fyrsta mein.
V. 16, l. 3. frúna, **Ab**: frú. *L. 4.* Grikkland, **Ab**: Grikkjaland.
V. 17, l. 1. kónguriun, **Ab**: kóngur um. *L. 2.* eða, **Ab**: eður. *L. 3.* burtu, **Ab**: burt. *L. 4.* sólin, **Ab**: sól.
V. 18, l. 1. kónginum, **Ab**: konúnginum. *L. 4.* merkismann, **Ab**; **Aa**: merkjamann.
V. 19, l. 2. þitt, **Ab**: hratt þitt. *L. 3.* njóta, **Ab**: hafa not. *L. 4.* þinnar, **Ab**: af þinni.
V. 20. l. 1. kóngurinn, **Ab**: konúngur. *L. 2.* háð, **Ab**: hár.
V. 21. l. 3. kónginn, **Ab**: konúnginn.

30.

Ebbadætra kvæði.

Ebbe sejler i leding i kongens følge og efterlader i hjemmet to døttre: Ingegerd og Signe (Åse, **R**). Iverssönnerne Peder og Trond tales ved: vi ville ride i Ebbes gård og skænde de fagre møer; der er ingen til deres forsvar, uden en ungersvend; og er han end en tapper mand, han kan dog ikke stå sig imod os to. Hr. Peder klapper på loftets dör: sove i, stolte jomfruer, eller våge i? — End ere vi vågne, svarer Ingegerd, men hvad er det for mænd, der komme her ved nattetid? — Luk kun op, Ingegerd, svarer Peder, så vil du få Iverssönnerne at se. Ingegerd var ikke sen til at springe op og låse dören så godt hun formåde med bolt og slå. Vi ere ikke nyfigne, sagde hun,

efter at se Iverssönnerne. Men bolt og slå holdt ikke mod voldsmændenes anløb: dören sprængtes, og Iverssönnerne gik ind.

Så såre græd de Ebbedøttre udaf ret hjærtens harm,
der de unge Iverssönner de lagdes i deres arm.

Bort da fore de Iverssönner både med glæde og gammen:
fruerne to i höjeloft de sloge deres hænder sammen.

Så såre græd de Ebbedøttre, så såre de græd derved,
der de toge deres hovedguld, lagde dem i kiste ned.

Mældte det da den yngste mø, hun kunde den sorg ej bære:
„Skjule vi os i havets sand, förend Ebbe kommer here!

Skjule vi os i havets dyb, i havets dybe sand,
för disse hådings-tidender de spörges op ad land!"

Men den ældste søster svarer:

Jeg skjuler mig ikke i havets dyb, ej heller i havets sand:
langt heller tager jeg sværd i hånd og ganger mig op ad land.

Dagen efter kom deres fader hjem af leding, og hans første spörsmål var da: hvi have i aflagt eders hovedguld og hyllet eders hoveder i lin? — Iverssönnerne, svare de, gjorde os den vånde. — Da have i en ung broder, siger Ebbe, han skal hævne skade. Men de svare:

Ikke ville vi broder vor have i denne sag:
selv da ville vi Ebbedøttre lægge den vel i lag.

Syv uger forløb, og Ebbedøttrene sade stille i deres faders gård. Da kom den hellige pinsedag, der alt folket fór til kirke, at høre messe; der var også fru Holmfred, Iverssønnernes moder. Da hun så Ebbedøttrene komme til kirken,

da tog hun med smil til orde: her ser jeg mine sönnekoner komme; dem må vi føre til höjsæde, og selv vil jeg tænde alle lysene for Ebbedøttrene. Søstrene svare:

> För skal du, fru Holmfred, få sönnelig at klæde,
> för du får de kærter tændt for Ebbedøttres sæde.

Da messen var til ende, stode søstrene udenfor kirkedören, en på hver side. Nu ere vi nyfigne efter at se Iverssönnerne, sagde Signe, og i det samme kom Trond ud af dören.

> Signe tog i beltet, og Ingegerd i hår:
> „Nu skal hævnes nidingsværk, du øved för i år."

Da beder Trond om liv og fred: aldrig, siger han, har jeg för bedet nogen bondedatter derom. Men søstrene svare:

> Så skulle vi eder, Iverssönner, fred og frelse yde,
> som i lode os Ebbedøttre hæder og ære nyde.

De gjorde alt så liden den rige stormands ret:
hugge de hans hoved af ved den kirkestet.

Da kom en liden smådreng løbende ind til hr. Peder med de ord:

Her sidder du, herre Peder, og drikker mjød og vin:
de Ebbedøttre i gården stå, de voge nu broder din.

Da siger Peder:

Stat op, Katrin, søster min, drik med mig Mariæ minde!
råde Gud fader i Himmerig, når jeg drikker atter her inde!

Så løb han ud; men Ingegerd og Signe stode alt hver på sin side af dören. De grebe ham i belte og hår, svarede ham på hans bön om nåde, som de havde svaret hans broder, og lode ham nyde samme ret. Så fore Ebbedøttrene hjem med deres blodige sværd og sagde deres fader disse tidender.

Det var herre Iver, han fulgte sine sönner til grav;
men det var herre Ebbe, sine døttre i kloster gav.

Hjem da red han Ebbe, han mældte alt som han måtte:
„Sæl er den mand i verden til, der aldrig börnen' åtte."

Dansk haves denne vise i flere opskrifter, af hvilke to ere trykte: Tragicas nr. 23 og Syvs nr. 92 (Abr., nr. 99 og 100). Navnet Ebbe findes i alle de danske opskrifter, men søstrene kaldes der Trunde og Signild eller Kirstin og Bodil; voldsmændene: Bonde (Brynel, Brömmel) og Skammel (Skeneld, Skinnild). Sagnet har stedfæstet begivenheden både i Jylland og i Sjælland. (Thiele: Danm. folkesagn, I, s. 191—92; 223—24.)

A.

(Arnam. 153, f, 2.)

1.

Ebbi sigldi í leiðángur,
konúnginn að finna:
eptir skildi hann sínar dætur,
bað engan þær ginna.
Þar sem öðlíngar fram ríða.

2.

Úngir voru þeir Ívarssynir,
báru saman ráð:
„við skulum okkr í hæga lopt,
vinna meyjum háð.

3.

Við skulum okkr í hæga lopt,
vinna meyjum mein:
þar er ei eptir, hefndir að taka,
nema einn úngur sveinn.

4.

Þar eru ei til hefndir [að] taka,
nema einn smásveinn:
þó það verði röskur maður,
hann vinnr ei okkur einn."

5.

Herra Pètur klappar
á lásinn og á loku:
„hvort gjöri þið? stolt-jómfrúrnar!
vakið eða sofið?"

6.

„Ekki er okkur svefnsamt,
vakað höfu við enn;
hver er fyrir loptsdyrum?
kenni eg ekki menn."

7.

„Statt þú upp, Íngigerður!
láttu lokur í frá!
hèr máttu fyrir loptsdyrum
þá Ívarssyni sjá."

8.

Upp stóð hún Íngigerður,
ekki var hún sein:
lèt hún fyrir lokurnar
og sterkan járntein.

9.

Lèt hún fyrir lokurnar
og sterka járnslá:
„nú er mèr engin forvitni
þá Ívarssyni sjá."

10.

Herra Pètur sprángar
sínum fætinum á dyr:
upp spruttu allar lokurnar,
sem engin væri fyr.

11.

Hræðilega kvíddu þær
Ebbadætur viður,
þegar að lögðust Ívarssynir
millum þeirra niður.

12.

Burt fóru þeir Ívarssynir
bæði með gleði og gaman;
frúrnar tvær í loptinu
báru ráðin saman.

13.

Sáran kváðu
Ebbadætur viður,
þá þær lögðu höfuðgull
í kistuna niður.

14.

Svaraði sú hin yngri,
hún bar meira mein:
„gröfu við okkr í harðan sand,
meðan Ebbi kemr ei heim!

15.

Gröfu við okkr í æginn,
og gröfu við okkr í sand:
áðr en þessi ótíðindi
frèttast upp á land!"

16.

„Gref eg mig ekki í æginn
og ekki heldr í sand:
eg hirði ei, þó þau ótíðindi
spyrist upp á land."

17.

Þá þær höfðu talað
um dálitla stund,
þá kom þeirra kæri faðir
ríðandi í lund.

18.

Og so svaraði hann Ebbi
við Signýju dóttur sín:
„hver hefir fellt ykkar höfuðgull?
því faldi þið lín?"

19.

„Það gjörðu þeir Ívarssynir,
þeir færðu okkur lín."
„Þú átt úngan bróður,
hann mun hefna þín."

20.

„Ekki skulu við okkar bróður
hafa í þessum vanda:
sjálfar skulu þær Ebbadætur
í þessum málum standa."

21.

Það var einn so blíðan dag,
— guð gefi oss góðan tíma! —
fólkið allt til kirkju fór,
að hlýða sinna tíða.

22.

Og so svaraði hún Hólfríður,
brosti undir sín skinn:
„nú eru þær til kirkju gengnar
sonarkonur mín.

23.

Hægleg skulu vær þeim
hásætin veita:
öll skulu vær ljósin
fyrir Ebbadætrum kveikja.

24.

Hægleg skulu vær þeim
hásætin búa:
öllum skulu vær ljósunum
að Ebbadætrum snúa."

25.

„Fyrri muntu, Hólfríður!
sonar líkin sveipa,
en þú munir ljósin
fyrir Ebbadætrum kveikja.

26.

Fyrri muntu, Hólfríður!
sonar líkin búa,
en þú munir ljósunum
að Ebbadætrum snúa."

27.

Signý fór í stakkinn blá,
styttan upp að hnjám:
„nú er öll mín forvitni
þá Ívarssyni sjá."

28.

Þegar þær vissu
að hann út fór,
sínu megin dyranna
hver þeirra stóð.

29.

Signý tók í beltið,
en Íngigerðr í hár:
„nú skal hefna níðíngsverk,
þú veittir fyr í ár."

30.

„Kæri mínar Ebbadætur!
gefi þið mèr grið!
eg hef öngar bóndadætur
beðið þess fyr."

31.

„Eins skulu þið Ívarssynir
griðunum ná,
og þið lètuð þær Ebbadætur
sæmdirnar fá."

32.

Þær gjörðu lítinn
ríks manns rètt:
hjuggu af honum höfuðið
við hallarinnar stètt.

33.

Þar kom einn lítill piltur
gángandi í höll:
„nú er eg einn vitrari
en þèr eruð öll.

34.

Hèr sitr þú, herra Pètur!
drekkur mjöð og vín:
Ebbadætr í garðinn út
vega hann bróður þinn."

35.

Upp stóð hann herra Pètur,
drakk hann heilagt minni.

* * *

* *

36.

„Stattu upp, Katrín, systir mín!
skenktu María minni!
ráði guð í himiríki,
nær eg drekk hèr inni!"

37.

Þegar að þær vissu
að hann út fór,
sínu megin dyranna
hver þeirra stóð.

38.

Signý tók í beltið,
Íngigerðr í hár:
„nú skal hefna níðíngsverks,
þú veittir fyr í ár."

39.

"Kæri mínar Ebbadætur!
gefi þið mèr grið!
eg hef öngvar bóndadætur
beðið þessa fyr."

40.

„Eins skaltu herra Pètur
griðunum ná,
og þú lèzt þær Ebbadætur
sæmdirnar fá."

41.

Þær gjörðu lítinn
ríks manns rètt:
hjuggu af honum höfuðið
við hallarinnar stètt.

42.

Heim komu þær Ebbadætur
með sín blóðug sverð;
að því spurði þeirra faðir,
hvað þær hefði gert.

43.

Ívar sína synina
til kirkjunnar færði;
Ebbi sínar dæturnar
í klaustrið gaf.

44.

Og so svaraði hann Ebbi,
hann gekk í burtu frá:
„sæll er sá í heiminum er,
er engin börnin á."

Þar sem öðlíngar fram ríða.

B.

(J. Stephanss., 5.)

1.

Ebbi sigldi í leiðángur,
konúnginn að finna:
eptir skildi hann dætur tvær
og bað engan að ginna.
Þar sem öðlíngar fram ríða.

2.

Úngir voru þeir Ívarssynir,
þeir tóku saman ráð:
„við skulum ríða í Ebba garð
og veita meyjunum háð.

3.

Þar er ei til hefndar að taka,
utan einn úngur mann:
hann Ebbi sigldi í leiðángur
með landinu fram.

4.

Þar er ei til hefndar að taka,
utan einn úngur sveinn:
þó hann verði fullvaxinn,
hann vinnr ei á oss einn."

5.

Herra Pètur sprángar
sínum fætinum á dyr:
„hvað gjörið þið? stoltu frúr!
vakið eða sofið kyr?"

6.

„Ekki er okkur svefnsamt,
vaka gjörum við enn;
hver er hèr fyrir årsölum?
eg þekki ei þá menn."

7.

Upp stóð hún Íngigerður
í nærserknum ein:
sló hún fyrir lokurnar
og sterkan járnflein.

8.

Sló hún fyrir lokurnar
og sterka járnslá:
„okkr er enginn hugurinn
þá Ívarssyni að sjá."

9.

Herra Pètur sprángar aptur
fætinum á dyr:
allar spruttu upp lokurnar,
sem gjörðu vörnu fyr.

10.

Settust þeir á sængurstokk
og drógu af sèr skó:
heyrðist það í Eingaland,
hverra kjaptur hló.

11.

Svo mjög sáran grètu þær
Ebbadætur viður,
þegar herra Pètur stè
þeirra á milli niður.

12.

Svo mjög sáran grètu þær
Ebbadætur viður,
þá þær lögðu sín höfuðgull
í kisturnar niður.

13.

Systur tvær í garði standa,
töluðu þær saman:
„burtu riðu þeir Ívarssynir
og hendu að okkur gaman.“

14.

En því svarar sú eldri,
hún bar meira mein:
„sökkum við oss í sjáfardjúp,
áður Ebbi kemur heim!“

15.

„Eg gref mig ekki í ægirinn,
eg gref mig ekki í sand:
heldur tek eg mèr öxi í hönd
og geng [mig] upp á land.“

16.

Þegar þær höfðu þetta sagt
og staðið litla stund,
þá kom þeirra kæri faðir
ríðandi í lund.

17.

„Heilar og sælar sèu þið,
báðar dætur mín!
hvar eru yðar höfuðgull?
og hví faldi þið lín?

18.

Hvar eru yðar höfuðgull?
og hví faldi þið lín?
áttu þið ei sterkan bróður,
er kunni hefna mín?"

19.

„Ekki vildum við bróður okkar
koma í nokkurn vanda:
við skulum sjálfar Ebbadætur
fyrir hefndum okkar standa."

20.

Eiði svarar hann Ebbi þeim
og gekk í burtu frá:
„sá er sæll í heiminum,
sem engin börnin á."

21.

Lángar voru vikurnar sjö,
tóku þó að líða:
fólkið allt til messu fór,
fríðum tíðum hlýða.

22.

Þegar þær komu í garðsins hlið,
axla þær yfir sig skinn:
svo hæverskar gengu þær
með flúrfaldinn inn.

23.

Eiði svaraði Hólmfríður
og brosti undir skinn:
„hverjar voru meyjarnar,
sem hèr gengu inn?

24.

Svo virðuleg skulum vèr
þeim hásætin veita:
öllum skulum vèr ljósunum
að Ebbadætrum kveikja.

25.

Svo virðuleg skulum vèr
þeim hásætin búa:
öllum skulum vèr ljósunum
að Ebbadætrum snúa.

26.

Svo virðuleg skulu þær
hèr hásætin fá:
öllum skulum vèr ljósunum
að Ebbadætrum slá."

27.

Eiði svaraði hún Íngigerður
og brosti undir skinn:
„þú munt ei svo hlæja spozk,
þá kemur kvöldtíminn.

28.

Fyrri muntu, Hólmfríður!
sona líkin sveipa,
en þú munir ljósunum
að Ebbadætrum kveikja.

29.

Fyrri muntu, Hólmfríður!
sona líkin búa,
en þú megir ljósunum
að Ebbadætrum snúa.

30.

Fyrri muntu, Hólmfríður!
sona líkin sjá,
en þú megir ljósunum
að Ebbadætrum slá."

31.

Þegar messan úti var,
og fólkið út fór,
hvorjumegin kirkjudyra
hvor þeirra stóð.

32.

Út gekk sá hinn ýngri sveinn
og bar minna gull:
Þrándur nú þar veginn var,
enn var ei hefndin full.

33.

Þá kom einn lítill piltur
gángandi í höll:
„nú er eg vorðinn vitrari
en þið eruð öll.

34.

Úti eru þær Ebbadætur
að drepa hann bróður þinn:
þú situr hèr, herra Pètur!
og skenkir mjöðurinn."

35.

„Stattu upp, Kristín litla!
og skenktu María-minni!
ráði því guð í himnaríki,
nær eg drekk hèr inni!"

36.

Upp spratt hann herra Pètur
með svo mikinn móð:
hvorjumegin dyranna
hvor þeirra stóð.

37.

Ása greip í beltið hans,
en Íngigerðr í hár:
„við skulum vinna á þèr níðíngsverk,
þú veittir meyjum dár!"

38.

„Mínar kæru Ebbadætur!
gefi þið mèr grið!
engar hefi eg bændadætur
beðað mig svo við."

39.

„Eins skaltu, herra Pètur!
lífinu hèr ná,
og þú lèzt þær Ebbadætur
sæmdirnar fá."

40.

„Hvernig kanntu, Íngigerður!
meiri sæmdir fá,
en að eiga sjálfan mig
og allt hvað eg á?"

41.

Svo lítinn gjörðu þær nú
lögmannsins rètt:
þær hjuggu af honum höfuðið
á miðri kirkju-stètt.

42.

Svo lítinn gjörðu þær nú
lögmannsins dóm:
þær hjuggu af honum höfuðið
á hvítasunnu nón.

43.

Síðan báðar settust þær
í helgan stein:
tveimur ríkum riddurunum
unnu þær mein.
Þar sem öðlíngar fram ríða.

C.

(**a**: cod. Holm., 10. **b**: Arnam. 153, e, 4 [kun 1ste vers].)

1.

Ebbi sigldi í leiðángur,
konúnginn að finna:
eptir skildi hann sínar dætur,
þær skyldi engi ginna.
Þar sem öðlíngar fram ríða.

2.

Úngir voru þeir Ívarssynir,
lögðu saman ráð:
„við skulum ríða í Ebba garð
og veita meyjum háð."

3.

Glaðir ríða þeir Ívarssynir
heim á Ebba garð:
upp spruttu lokurnar
og það sem fyrir varð.

4.

Upp stóð hún Ingigerður
í nærserknum ein:
setti fyrir lokurnar
stóran járntein.

5.

Herra Pètur sprángar
sínum fæti á dyr:
upp spruttu lokurnar,
sem þær væri ryð.

6.

Sáran grètu þær
Ebbadætur viður,
þegar þeir úngu Ívarssynir
lögðust hjá þeim niður.

7.

Að því spyr hann Ebbi
ýngri dóttur sín:
„hvar er ykkar höfuðgull?
og því faldið þið lín?"

8.

„þetta eru þeir Ívarssynir,
okkur færðu lín:
við eigum þann bróðurinn,
hann ætlar að hefna mín."

9.

„Ekki skulu við okkar bróður
koma í slíkan vanda:
sjálfar skulu við Ebbadætur
fyrir okkar málum standa."

10.

Gildar voru það sjö vikurnar,
tóku til að líða:
fólkið allt til kirkju fór,
tíðunum að hlýða.

11.

Og því svarar hún Hólmfríður,
hún brosti undir sín skinn:
„nú eru þær til kirkju komnar
sonakonur mín.

12.

So skal eg þeim Ebbadætrum
hæg sætin búa:
sjálf skal eg ljósunum
að Ebbadætrum snúa.

13.

So skal eg þeim Ebbadætrum
hæg sætin veita:
sjálf skal eg ljósunum
að Ebbadætrum kveika."

14.

„Fyrri muntu, Hólmfríður!
um sona líkin búa,
heldr en þú munt ljósunum
að Ebbadætrum snúa.

15.

Fyrri muntu, Hólmfríður!
um sona líkin sveipa,
heldr en þú munt ljósunum
að Ebbadætrum kveika."

16.

Þar kom einn lítill sveinn
gángandi í höll:
„nú er [eg einn] vísari
en þið eruð öll.

17.

Hèr situr þú, herra Pètur!
að drekka mjöð og vín:
úti eru Ebbadætur
að vega bræður þín."

18.

Út gekk hann herra Pètur,
hann skenkti með móður sinni:
„ráði guð í himnaríki,
nær eg drekk hèr inni!"

19.

Út gekk hann herra Pètur
í kirkjunnar dyr:
þar stóðu þær Ebbadætur
albrynjaðar fyr.

20.

Ása tók í beltið,
en Íngigerðr í hár:
„nú skal vinna níðíngsverk,
þú veittir meyjum háð."

21.

„Heyrið það nú, Ebbadætur!
gefi þèr mèr grið!
eg hef aldrei bóndadætur
beðið þess nú fyr."

22.

„Eins skaltu, herra Pètur!
griðunum ná,
eins [og] þú lèzt þær Ebbadætur
sæmdirnar fá."

23.

Lítinn gjörðu þær
ríks manns rètt:
hjuggu þær af honum höfuðið
við hallarinnar stètt.

24.

„Gröfum við okkr í æginn,
gröfum við okkr í sand:
áðr en þessi ótíðindi
spyrjast upp á land!"

25.

„Eg gref mig ekki í æginn,
ei heldur í sand:
við skulum taka brand og skjöld
og gánga upp á land."

26.

Upp gengu þær Ebbadætur,
báru skjöld á baki:
hvar mun nú í heiminum
finnast systra maki!
Þar sem öðlíngar fram ríða.

Overskrift. **Ca**: Ebba kvæði.
A, *v. 2, l. 3.* okkr, *hdskr. her:* okkar.
— *v. 5, l. 4.* vakið, *hdskr.:* vaki.
— *v. 26, l. 1.* muntu, *hdskr.:* mundi.
— *v. 27, l. 1.* blá, *hdskr.*: blám.
— *v. 29, l. 3.* verk, *sål. her; men i v. 38:* verks.
— *v. 31, l. 1.* Eins, *hdskr. her:* Ey; *i v. 40: Eyn.*
— *v. 35. Hdskr. lader plads åben til l. 3-4.*
B, *v. 6, l. 3.* ársölum, *hdskr.:* orsölum.
C, *v. 1, l. 4.* engi, **b**: enginn.
— *v. 4, l. 4.* stóran, *hdskr.*: stóð á. (*Jfr.* **A**, 8.)
— *v. 5, l. 4.* ryð, *hdskr.*: rið.
— *v. 24-26 ere her indkomne på urette sted; deres plads er mellem v. 6 og 7.* (*Jfr.* **A**, 14—16; **B**, 13—15.)

31.

Kvæði af Knúti í Borg.

Knud af Borg har fæstet liden Kirstin og fört hende hjem. På bryllupsdagen kommer Kong Svend sejlende og ankrer med sine Skibe tæt ud for Borg. Knud spör sin unge brud til råds, om han skal indbyde kongen; hun vænter sig intet godt deraf og råder ham derfra; men Knud agter ikke hendes råd: han rider til stranden, byder kongen velkommen og beder ham göre sig den ære endnu i dag at være hans gæst. Hvor mange mænd må følge mig? spör kongen. Så mange som du vil, siger Knud, jeg har mjød og vin nok til dem alle. Kongen tager da mod indbydelsen, beder ham vende hjem og lover snart at komme efter. Kong Svend vender sig nu til sine mænd med de ord:

Vel op, alle mine mænd, og gjorder eder med sværd!
hvor som helst i fare frem, så stolt være kongens færd!

Svarede kongens mærkesmand, han mældte et ord med snille:
„Skal vi i dag til striden gå, eller skal vi fare til gilde?"

Da udbryder kongen:

Hvorlunde skal jeg konning vel over landet være,
om ikke mine tjenere de ville jærnet bære!

Dertil svare kongens mænd:

Alle ville vi med dig fare og drikke mjød i Borg;
men ingen vil være i det råd: at göre fruen sorg.

Fuldt rustet og med stort følge drager kong Svend da til bryllupsgården, hvor han modtages af brudgommen, føres over silketæpper og skikkes til sæde i hallen.

Kirstin sidder på brudebænk, fager er hun som lilje;
svor han det, herre Svend konning: den mø var ret efter hans vilje.

Kongen står op og går langs bordene lige hen til hende, hvor han beder brudepigerne göre plads, at han kan sidde bruden næst. Han taler hende til:

Hvor meget af det røde guld vil du, jeg giver dig:
at du, min væne Kirstin, du vilde love mig?

Hun svarer:

„Arved jeg efter fader min guld og gods at råde:
ej tör jeg ved, Svend konning, at tage sligt af din nåde."

Knud han ganger i hallen om, han tænker på gammen og glæde:
Kirstin sidder på brudebænk, så bitterlig monne hun græde.

Knud går til hende og spör, hvad der er gået hende imod: hvis hun vil gå til sængs, da skulle harper og piber lyde. Hun svarer:

Jeg passer ej på den harpeslæt og ej på de danske piber;
men det tykkes mig alt mere værdt: at kongen han vil dig svige.

Knud søger at stille hendes sind med de ord:

„Hør du det, allerkæreste min: så let kan sig huen forvilde;
end falder den tidt i garnet selv, som andre deri vil hilde."

Op sprang han herre Svend konning, han stod der i pansersærk:
så vog han ham Knud hin unge, det var ikke vådes værk.

Knud han ligger på gulvet, og blodet rinder ham af barm:
„Forglem ikke mig, liden Kirstin, tre nætter på kongens arm!"

Da Knud har opgivet ånden i liden Kirstins arme, beder hun kongen, at hun må våge over liget den nat; men han svarer, at præster og svende skulle våge over det, medens bruden skal føres til brudekamret: hende skal jeg nok selv vogte, siger kongen. Så lader han harper og piber lyde og følger selv bruden til sæng.

Kirstin sidder på sængestok, sine hænder hun vred og slog;
Svend konning stander på gulvet, med dødsens hjærte han lo.

Mældte det liden Kirstin, hun var kun et barn af år:
„Var jeg så sandt min faders sön, den latter dig skulde forgå."

„Ti du kvær, allerkæreste min, og øge du ej din sorg!
ti var du så sandt din faders sön, end leved da Knud i Borg."

Kun én ting vil jeg nu bede dig om, siger Kirstin, om du vil lindre min sorg: at du i tre nætter vil lade mig

hvile som mø ved din side. Gærne vider jeg min brud den første bön, siger kongen, og så blev det. Den første og den anden nat, da kongen lå ved hendes side, da lå han vågen og gav vel agt på hende, der syntes at slumre trygt; men den tredje nat faldt han i en sövn, hvoraf han snart vaktes; ti

Hun stak under hans hærdeblad, så odden i bolstret stod:
„Du våg op, våg op, herre Svend konning, at favne din unge brud!"

Det da mældte Svend konning, så liden da var hans evne:
„Gud forlade dig, kæreste min, du sveg mig så ilde i sövne!"

„Ikke da var jeg kæreste din, den tid du voldte mig sorg;
aldrig lover jeg nogen mand efter ham Knud af Borg."

„Det tykkes mig kun lidet værdt, at jeg nu brat skal dø;
men det tykkes mig stor harm at være: at, Kirstin, end du est mø."

Mældte det liden Kirstin, hun ud under tjælden tren:
„Lovet være Gud og vor frue, at end er jeg mø så ren!"

Mældte det liden Kirstin, hun törred sit blodige sværd:
„Havde jeg nu min ære mist, da var jeg fuld lidet værd."

Gik hun sig til graven ud, hvor herre Knud lå under sten:
sorgen ved hendes hjærterod den gav hende dødsens men.

Graven den gik hun til og fra, hun var ham af hjærtet huld:
nætter syv derefter lagdes hun i sorten muld.

Således fortælle alle de fem islandske opskrifter med meget ringe afvigelser: **D** begynder med nogle vers om, at liden Kirstin havde mistet fader, moder og broder, da Knud (eller som han der kaldes: „Núpr") af Borg fæstede hende; og den slutter med, at ikke blot hun, men også hans moder døde af sorg, og de kom alle tre i én grav. **C** og **E** sige, at Kirstin efter kongens drab gik ind og kysste Knuds lig og straks derpå sank død om, hvorefter hun jordedes med ham.

Dansk haves visen i flere opskrifter, af hvilke én er trykt hos Syv, nr. 18; Abr., nr. 142;

norsk i en meget ufuldstændig opskrift hos Landstad, nr. 31: „Knút í Borgi";

færøisk i en utrykt optegnelse: „Svein kongur", ved præsten V. U. Hammershaimb.

Den færøiske har, ligesom alle de islandske, navnet på voldsmanden: k o n g S v e n d; den norske kalder ham „kungars hersvein", hvilket kendelig er en fordrejelse af det samme, og de danske opskrr. have: Sander, Sommer el. danner-kongen, af hvilke benævnelser de to første vise tilbage til navnet Svend som det oprindelige. Intet sagn er dog bekendt, der kunde henlede tanken på nogen af de historiske konger af dette navn; hvorimod et yngre sagn vil vide, at Knud af Borg bode i Understed-sogn i Vendsyssel. (Dansk Atlas, V, s. 286.)

A—B.

(**A**: Arnam. 153, a, 16. **B**: kgl. okt., 2.)

1.

Hnútur er í Borginni,
hann festir sèr frú til handa:
Sveinn kóngur fer með skipunum,
hann siglir á milli landa.
Drósin dillaði þeim hún unni.

2.

Sveinn kóngur fer með skipunum,
hann klæðir sig með skrúð:
Hnútur er í Borginni,
hann festir sèr stoltar-frú.

3.

„Heyrðu það, sæla sæta mín!
vinnu við okkr í hag:
bjóðum við Sveini kóngi,
að drekka mjöð í dag!"

4.

Svaraði hún litla Kristín
með fagra kinn og rjóða:
„þó bjóðir þú Sveini kóngi,
það vinnur þèr lítinn sóma."

5.

„Heyrðu það, sæla sæti mín!
þú kannt það ekki að finna:
hvern dag skylda eg heiðra þig
og sæmdir til þín vinna."

6.

Hann stè á sinn gángvarann
með þeim sömu orðum:
so reið hann til skipanna,
þar kóngrinn sat yfir borðum.

7.

„Vel þú kominn, Sveinn kóngur,
yfir þau breiðu borð!
vili þèr hafa lítilæti
drekka mjöð í Borg?"

8.

Og so svaraði Sveinn kóngur,
hann hugsar um fyrir sèr:
„hversu margir mínir menn
skulu fylgja mèr?"

9.

„Stígðu á þinn gángvarann,
ríðtu hèðan og heim!
eg skal fara aðra leið
og verða eigi ofseinn."

10.

„Upp allir mínir menn,
girðið yðr með sverð!
hvar sem að þèr komið fram,
so dýr sè kóngsins ferð!"

11.

Svaraði kóngsins merkismann,
vitr er hann og vís:
„hvort eigum vèr í hernað gá,
eða því skal ferðin slík?"

12.

„Hvað skal mèr þá kóngurinn
yfir landi vera:
öngvir mínir þènarar
vilja járnin bera!"

13.

„Allir viljum vèr með þèr fara
og drekka mjöð í Borg:
enginn vill í ráðum vera,
að veita frúnni sorg.

14.

Allir viljum vær með þèr fara,
drekka mjöðinn hreina:
enginn vill í ráðum vera,
stolts-jómfrúnni að meina."

15.

Það er hann ríki Sveinn kóngur,
hann spennir gylta hrínga:
so reið hann í Hnúts bý,
að jörðin tók að sprínga.

16.

Úti stóð hann Hnútur úngi,
hann sá so lánga leið:
það er hann ríki Sveinn kóngur,
í gyltum söðli reið.

17.

„Vel þèr komnir, Sveinn kóngur
og allir yðar menn!
vili þèr hafa lítilæti
og drekka mjöð í senn?"

18.

Pellið og silkið
voru um strætin breidd,
þá hann ríki Sveinn kóngur
var til sætis leiddr.

19.

Kristín sitr á brúðarbekk,
fögur er undir brún:
hárið lá á herðar niður,
rauða gullband í snúr.

20.

Kristín sitr á brúðarbekk,
fögur er hún sem lilja;
þetta sór hann Sveinn kóngur:
hann kvezt slíka vilja.

21.

Upp stóð hann herra Sveinn kóngur,
borðanna að vitja:
„stolts-jómfrúrnar, gefi mèr rúm!
hjá brúðinni vil eg sitja."

22.

„Hversu mikið rauða gull
viltu eg gefi þèr,
skulir þú frúin Kristín
játast mèr?"

23.

„Erfða eg eptir hann föður minn
bæði gull og fè:
eg þarf ekki, Sveinn kóngur!
að þiggja það af þèr."

24.

Kristín sitr á brúðarbekk,
tekr hún til að gráta:
Hnútur er í Borginni,
hann gjörir sig so kátan.

25.

„Heyrðu það, sæla sæti mín!
hvað þyki þèr illa?
þegar villt til sængur gá,
þá skal hörpu stilla."

26.

„Hirði eg ei um þinn hörpuslátt,
nè þína svensku pípu:
það þyki mèr allra mest,
að kóngrinn vill þig svíkja."

27.

„Heyrðu það, sæla sæti mín!
að mörgum hugrinn lýgur:
sá kann opt að falla,
er fángið öðrum býður."

28.

Upp stóð hann herra Sveinn kóngur,
hann fór í hríngabrynju:
og so sló hann Hnútinn únga,
sem yrði ófyrirsynju.

29.

Hnútur lá á gólfinu,
honum rann blóð til dauða:
frúna tekr hann sèr í fáng,
mjög so harma reyða.

30.

„Heyrðu það, sæla sæti mín!
linaðu þínum harmi:
minnstu mín fullar nætur þrjár,
þú liggr á kóngsins armi!"

31.

„Heyrðu það, sæla sæti mín!
það má ekki saka:
eg skal brúðar gæta,
en sveinar yfir líki vaka."

32.

Troðið var þá organ,
blásið í svenskar pípur:
sjálfur leiðir Sveinn kóngur
brúðina so ríka.

33.

Kristín sitr á sængurstokk,
sínar hendr hún kló:
Sveinn kóngur á gólfinu
með feigu brjósti hló.

34.

Svaraði hún litla Kristín,
meybarn má hana kalla:
„væri eg sonur föður míns,
þú skyldir ei hlæja so snjallan."

35.

„Heyr þú, sæla sæti mín!
auktu þèr ekki sorg:
værir þú sonur föður þíns,
lifði Hnútur í Borg."

36.

„Heyrðu það nú, Sveinn kóngur!
linaðu mínum harmi:
láttu mig liggja nætur þrjár
mey á þínum armi!"

37.

Og so svaraði Sveinn kóngur,
hann leggst í sængina niður:
„eg skal gjarnan veita þèr
fyrstu bón, sem biður."

38.

Lágu þau so nætur tvær,
geymdi hann sín so gjörla;
en á þriðju nóttinni
sveik hún hann so illa.

39.

Hún stakk undir hans herðarblað,
so odduriun óð í dúni:
„vaki þig, herra Sveinn kóngur!
þú lofar Hnútsins brúði."

39 b.

„Heyrðu það, sæla sæti mín!
illa sveikstu mig:
það var ekki vel gjört,
fyrst eg elskaði þig."

40.

„Eg var ekki sætan þín,
þá þú jókst mèr sorg:
eg skal öngvan manninn lofa
eptir hann Hnút í Borg."

41.

„Einskis þyki mèr vert um það,
þó eg eigi að deyja:
það þyki mèr allra mest,
að, Kristín, þú ert meyja."

42.

Og so svaraði hún Kristín,
hún gekk sig undan tjaldi:
„lof sè guði og Maríu minni,
eg hefi meydóm haldið!"

43.

Hún gekk sig á grafarbakka,
sem Hnútur lá undir steini:
sorgfullt hjarta að hún bar,
það varð henni að meini.

44.

Á þèim sama grafarbakka
píndi hún sitt hold:
innan þeirra sjö nátta
fór sú frúin í mold.

45.

Vendi eg mínu kvæði
[vendi eg því] í kross:
sjálfur guð í himiríki
veri með öllum oss!
Drósin dillaði þeim hún unni.

C.

(a: Giss. Sv., 19. b: kgl. fol., 19. c: G. Ív., 19.)

1.

Sveinn kóngur á skeiðunum
siglir á millum landa:
Hnútur er í Borginni,
festir frú til handa.
Hvað syrgir þig liljan so sáran?

2.

„Heyrðu það, sæla sætan mín!
vinnum við okkr í hag:
bjóðum við Sveini kóngi
að drekka hèr í dag."

3.

En so svaraði hún Kristín
með rauða kinn sem blóma:
„bjóðir þú Sveini kóngi,
hann vinnr þèr öngvan sóma."

4.

„Vær skulum söðla hestana
og brjóta af frúinnar orðum."
Þeir komu þar á skipaflota,
sem kóngrinn sat yfir borðum.

5.

„Vel kominn, herra Sveinn kóngur,
yfir þín breiðu borð!
vilið þèr hafa lítilæti
og drekka mjöð í Borg?"

6.

En so svaraði hann Sveinn kóngur,
hann hugði illt með sèr:
„hversu margir mínir menn
skulu vera með mèr?"

7.

Til orða tók hann Hnútr í Borg,
hann tók sèr öngvan vara:
„sem þèr vilið flesta
þá skuluð þèr með yðr hafa."

8.

„Allir viljum vær með þèr fara,
drekka mjöð í Borg:
en enginn vill í ráðum vera,
að auka frúnni sorg.

9.

Allir viljum vær með þèr fara,
drekka mjöðinn hreina:
en enginn vill í ráðum vera,
stolts-jómfrúna að meina."

10.

Það er hann herra Sveinn kóngur,
hann stígr í gylta hrínga:
so reið hann til Borgarinnar,
að jörðin náði að springa.

11.

Úti stóð hann Hnútr í Borg
og horfir lánga leið:
gjörla kennir hann Svein kóng,
í gylltum söðli reið.

12.

„Vel þú kominn, Sveinn kóngur
og allir þínir sveinar!
nú er í blöndum mjöðr og vín,
og bauð það enginn meina."

13.

Til orða tók hann Sveinn kóngur,
hann stígr í höllina niður:
„lofi þèr mèr hjá brúðum að sitja!
það er so góður siður."

14.

Sjálfur skipar Sveinn kóngur
sínum mönnum sess:
Hnútur er í Borginni,
hann gáði ekki þess.

15.

En so svaraði Sveinn kóngur,
hann leit undir sín skinn:
„heyrðu það, litla Kristín,
gefðu mèr viljann þinn!

16.

Heyrðu mig, litla Kristín,
gefðu mèr viljann þinn!
en eg þar á móti
borgir og ríkin fimm."

17.

„Nóg átti minn faðirinn
rauða gull og fèð:
ekki þarf eg, Sveinn kóngur!
að þiggja slíkt af þèr."

18.

Hnútur er í Borginni,
hann gjörir sig so kátan:
en Kristín sitr á brúðarbekk,
hún tekr so sárt að gráta.

19.

„Heyrðu það, sæla sætan mín!
hvað þykir þèr illa?
vilir þú þig til sængur gá,
þá læt eg hörpu stilla."

20.

„Eg vil ei þinn hörpuslátt,
og ei þína dönsku pípu:
hitt þyki mèr meira vert,
að kóngrinn vill þig svíkja."

21.

„Heyrðu það, sæla sætan mín!
jafnan hugrinn lýgur:
sá mun fyrri falla,
sem öðrum fángið býður."

22.

Sveinn kóngur undan borðum stökk
í gyltri hríngabrynju:
þar vó hann hann Hnút í Borg,
það varð ófyrirsynju.

23.

Hnútur fèll á hallar gólf,
honum rann blóð til dauða:
riddarar tóku frúna í fáng,
þá var harma ræða.

24.

Hnútur fèll á hallar gólf,
honum rann blóð með harmi:
„minnstu mín, Kristín, nætur þrjár,
þú liggr á kóngsins armi!"

25.

„Sveinar, þèr skuluð vaka
yfir líki í nótt:
en eg skal mig til sængur gá
og gleyma sorgum skjótt."

26.

Sveinar drógu af honum
rauða gull og skó:
heyra mátti mílur fimm,
með feigu þrjósti hann hló.

27.

Til orða tók hún Kristín litla,
má hana meybarn kalla:
„væra eg sonur föður míns,
þú skyldir ei hlæja so snjallan."

28.

En so svaraði Sveinn kóngur
fyrir utan alla sorg:
„værir þú sonur föður þíns,
þá lifði Hnútr í Borg."

29.

En so talaði hún Kristín
með so miklum harmi:
„lofaðu mèr að liggja nætur þrjár
mey á þínum armi!"

30.

En so svaraði Sveinn kóngur,
honum heiðrinn vex:
„þú skalt liggja nætur þrjár,
þó þú vilir sex."

31.

Lágu þau saman nætur tvær,
geymdu sig so gjörla;
en á þeirri þriðju
sveik hún hann so árla.

32.

Hún stakk undir hans herðarblað,
so oddrinn náði í dúni:
„vaknaðu, vaknaðu, Sveinn kóngur!
lofa eg þig Hnúts fyrir brúði."

33.

Til orða tók hann Sveinn kóngur,
hann gat sèr hvergi vikið:
„guð fyrirgefi þèr, sætan mín!
þú hefir mig sáran svikið."

34.

„Eg var aldrei sætan þín,
heyri guð mín orð!
eg hef mig öngum manni lofað
utan Hnúti í Borg."

35.

„Það þyki mèr einskis vert,
þó eg láti mitt líf:
hitt þyki mèr meira vert,
að, Kristín, þú ert víf.

36.

Það þyki mèr einskis vert,
þó eg verði að deyja:
hitt þyki mèr meira vert,
að, Kristín, þú ert meyja."

37.

En so svaraði hún Kristín,
hún strauk um blóðugt sverð:
„hefða eg mist meydóminn,
þá væra eg einskis verð."

38.

En so svaraði hún Kristín,
hún gekk sig undan tjaldi:
„lofaðr sè guð í himiríki,
að eg hefi meydóm haldið!"

39.

Hún gekk sig að steininum,
þar Hnútur undir lá:
þegar hún hafði mynnzt þar við,
þá lá hún þar dauð hjá.

40.

Þar var meiri harmur
en þar var gaman:
bæði fóru þau úngu hjón
í eina steinþró saman.
Hvað syrgir þig liljan so sáran?

D.

(**a**: Arnam. 153, g, 14. **b**: Arnam. 153, h, 7 [kun 1ste vers].)

1.

Vili nokkur hlýða til,
á meðan eg segi fram:
hvernig hún únga Kristín
sorgirnar fann.
Hvað grætur þú liljan svo sáran?

2.

Fyrst misti hún sinn föðurinn
og svo sína móður,
þá misti hún sinn
kærasta bróður.

3.

Hennar bað einn herlegr mann,
það var hann Núpr í Borg:
stuttur var þeim aldur lagður,
snemma beygði sorg.

4.

„Heyrðu það, Kristín, sæti mín!
vinnum við okkr í hag:
bjóðum við Sveini konúngi
að drekka mjöð í dag."

5.

Og því svaraði hún Kristín,
það eðla lífið fróma:
„bjóðir þú Sveini konúngi,
þú vinnr þèr lítinn sóma."

6.

Hann stè sig á gángvara
með þau sömu orð:
hann kom þar að kvöldi,
sem kóngrinn sat við borð.

7.

„Vel þèr komnir, Sveinn konúngur
með alla yðar sveina!
ef vilið þèr hafa lítilæti
og drekka mjöðinn hreina."

8.

„Hvernig má eg konúngur
í þessu landi vera:
þar enginn af mínum innlendum mönnum
vilja járnin bera!

9.

Allir vilja þeir fara með mèr,
að drekka mjöð í Borg:
en enginn í þeim ráðum vera,
að auka frúnum sorg."

10.

Þeir stigu sig á gángvara
og spenntu gyllta hrínga:
riðu þeir heim í riddarans garð,
svo jörðin ætlaði að sprínga.

11.

Kristín sat á brúðarbekk,
björt var hún á brún:
hárið ofan um herðar lá
með gullbandi snún.

12.

Kristín sat á brúðarbekk,
skær sem rós og lilja:
kóngrinn sór við sína trú,
hann kvaðst slíka vilja.

13.

„Hversu mikið rauða gull
skal eg gefa þèr,
ef þú, frúin Kristín,
fer og játar mèr?"

14.

„Eg erfði bæði gull og fè
eptir föður minn:
þarf eg ekki, Sveinn konúngur!
þiggja auðinn þinn."

15.

Núpur gengr fyrir borðunum
og elur sig svo kátan:
en hún únga Kristín
tekur sárt að gráta.

16.

„Heyrðu það, Kristín, sæti mín!
hvað líkar þèr illa?
þegar þú vilt til sængur gá,
þá læt eg hörpu stilla."

17.

„Eg hirði ei um þinn hörpuslátt,
nè þína dönsku pípu:
meira þyki mèr það vert,
að kóngurinn þig svíkur."

18.

„Þú hefir heyrt það, sæti mín!
margur hugrinn lýgur:
sá kann opt að falla,
sem öðrum fángið býður."

19.

Sveinn kóngr fram fyrir borðið stökk
í síðri hríngabrynju:
þarmeð vó hann hann Núp í Borg,
það var ei ófyrirsynju.

20.

Núpur lá á hallar gólfi,
hann gat ei mælt fyrir harmi:
„Kristín, minnstu mín nætur þrjár,
þú liggr á kóngsins armi!"

21.

Enginn fannst þar sveinninn,
og engin fannst þar píka:
því leiddi kónguriun
brúðina so ríka.

22.

Kristín sezt á sængarstokk,
hvíta hönd hún kló:
Sveinn konúngr á gólfinu
af feigu hjarta hló.

23.

Því svaraði hún Kristín,
geymdi hún harma sín:
„láttu mig liggja nætur þrjár
mey á armi þín!"

24.

Því svaraði hann Sveinn konúngur:
„fæstra mun það siður;
eg skal þó veita þèr
fyrstu bón, þú biður."

25.

Lágu þau saman nætur tvær,
hún lèt sèr ekki spilla;
en þá hinu þriðju
sveik hún hann svo illa.

26.

Stakk hún hníf fyrir hans brysti
og faldi odd í dúni:
„vaknaðu, vaknaðu, Sveinn konúngur!
og fagnaðu Núpsins brúði!"

27.

Því svaraði hann Sveinn konúngur,
hann gat sèr hvergi vikið:
„guð fyrirgefi þèr, sæti mín,
þú hefir mig svo svikið!"

28.

„Eg var aldrei sæti þín,
þú jókst mèr mikla sorg:
engan skal eg manninn eiga
eptir hann Núp í Borg."

29.

„Ekki þyki mèr það neitt,
þó eg verði að deyja:
hitt þyki mèr meira vert,
Kristín, þú ert meyja."

30.

Hún Kristín gekk sig
undan tjöldum:
lofaði hún helgu Maríu mey,
að hún gat heiðri haldið.

31.

Hún gekk sig á græna fold,
þar Núpr lá undir steini:
bráðan beið hún bana á fold,
sorg varð henni að meini.

32.

Lítil var það hrygðin,
en enn minna gaman:
þrjú voru líkin
í einni steinþró saman.

33.

Fyrst var þar úngi Núpurinn,
og svo hans festarmey,
svo var þar hans móðirin,
af sárum sorgar deyð.
Hvað grætur þú liljan so sáran?

E.

(J. Steph., 6.)

1.

Það er hann herra Sveinn konúngur,
hann siglir á milli landa:
Knútur sitr í Borginni
og fastnar sèr mey til handa.
Hvað syrgir þú liljan svo sáran?

2.

„Heyrðu það, heyrðu það, sætan mín!
hvað eykur þèr kíf?"
„Að hann herra Sveinn konúngur
situr um þitt líf."

3.

„Heyrðu það, heyrðu það, sætan mín!
vinnum við okkr í hag:
bjóðum við Sveini konúngi
að drekka hèr í dag."

4.

Eiði svarar hún frú Kristín
með sinn meyjarblóma:
„þó bjóðir þú Sveini konúngi,
hann sýnir þèr lítinn sóma."

5.

Hann stè á sinn hvíta hest
í því sama orði:
hann kom þar að skipunum,
sem konúngr sat yfir borði.

6.

„Sitið þèr heilir, Sveinn konúngur
og allir yðar sveinar!
vilið þèr hafa lítilæti
að drekka mjöðrinn hreina?"

7.

Eiði svarar hann Sveinn konúngur:
„segja máttu hèr,
hversu margir mínir menn
mega fylgja með?"

8.

Eiði svarar hann Knútr í Borg:
„nóg er vín og vistir:
hafðu svo marga þína menn,
sem þig sjálfan lystir!

9.

Ríði þið í pönzurunum
og brynjum ykkar hrínga!"
Þannig reið hann Sveinn konúngur,
jörðin tók að sprínga.

10.

Sjálfur skipaði hann Sveinn konúngur
sínum mönnum sess:
en hann setti sjálfan sig
mitt á brúðar sess.

11.

Knútur stóð á gólfinu,
skenkti mjöðr á skál:
gulir lágu lokkarnir
ofan á skarlat blár.

12.

Sveinn kóngr undan borðum stökk
í mikilli hríngabrynju:
og lagði sverði til Knúts í Borg,
það var ei ófyrirsynju.

13.

Eiði svarar hann Knútr í Borg
bæði af hörku og harmi:
„minnstu mín, Kristín, nætur þrjár,
þú sefr á kóngsins armi!"

14.

Knútur hnè á gólfið niður,
rann honum blóð til dauða:
frú Kristín í bekknum situr,
sárra kendi hún nauða.

15.

„Gjörið fyrir guðs skuld
og Maríu mey:
lofið mèr yfir líki að vaka!
því sofa vil eg nú ei."

16.

„Leikmenn og prestar skulu nú
yfir líki vaka í nótt:
en við skulum til sængur gá
og sleppa hörmum fljótt."

17.

Þar voru barðar bumburnar,
og blásinn dans í pípur:
Sveinn konúngur sjálfur leiddi
sæmda-frúna ríku.

18.

Settist hún á sængurstokk,
drógu þeir af honum skó:
heyrðist það um mílur fimm,
hvað hátt hann hló.

19.

Eiði svarar frú Kristín,
hún hugsar um hann varla:
„væri eg sonur föður míns,
þú skyldir ei hlæja snjallan."

20.
Eiði svarar hann Sveinn konúngur,
hann jók meyjunni sorg:
„værir þú sonur föður þíns,
þá lifði hann Knútr í Borg."

21.
Eiði svarar hún frú Kristín
bæði af hörku og harmi:
„leyf mèr að sofa nætur þrjár
mey á þínum armi!"

22.
Eiði svarar hann Sveinn konúngur,
svo er hann röskur drengur:
„sofðu það, Kristín, nætur þrjár,
og þó þú vilir lengur!"

23.
Sváfu þau saman nóttina,
og sváfu þau saman tvær;
en á þriðju nóttinni
sveik hún hann svo nær.

24.
Þreifaði hún ofan með stokknum,
þar lá brandrinn búni:
lagði hún til hans Sveins konúngs,
svo lagið nam staðar í dúni.

25.
Eiði svarar hann Sveinn konúngur,
hann vaknar með vein og móð:
„hver er þessi níðíngs son,
sem mèr vökvar blóð?"

26.

„Það er ekki níðíngs son,
og það er ekki grey:
heldur er það Knúts í Borg
fögur festarmey."

27.

Eiði svaraði Sveinn konúngur,
gat sèr hvergi vikið:
„guð fyrirgefi þèr, sætan mín,
þú hefir mig sofanda svikið!"

28.

„Eg var ei þín sætan þá,
því þú jókst mèr sorg:
engum skal eg unna manni
eptir hann Knút í Borg."

29.

„Það þyki mèr ekki mikið,
þótt eg megi deyja:
hálfu meira þyki mèr það,
þú ert, Kristín, meyja."

30.

Eiði svaraði frú Kristín
og veik sèr undan tjaldi:
„guði sè lof og María mín,
að meydóm fèkk eg haldið!"

31.

Hún stè þá undan tjöldunum,
hún stè út á torg:
„þó væri eg ei sonur föður míns,
þá hefnda eg hans Knúts í Borg."

32.

Hún stè inn á stofu gólf,
þar Knútur dauður lá:
bráðan beið hún bana sín
og andaðist þá.

33.

Fleirum var það hörmúngin,
en fengu af gaman:
þrjú fóru þar líkin dauð
í steinþróna saman.

34.

Eitt var hann herra Knútur,
og annað hans festarmey,
þriðja var hans móðirin,
af sorgum trúi eg hún dey.
Hvað syrgir þú liljan svo sáran?

Overskrift. **C**: Kvæði af Knút [**bc**: Knúti] í Borg og Sveini kóngi [**b**: konúngi]. **D**: Núps kvæði; **Da** *har herved føiede anmærkn. med Arne Magnussens hånd:* „rectius Knúts kvæði, og so kalla aðrir þann, sem hèr kallast Núpur" (*A. Magn. har også over* Núpr *i v. 3 skrevet*: Knútur).

A. *Omkvæd fælles for* **A** *og* **B**.

— *v. 1, l. 1.* **B**: Knútur [*sål. overalt*] er í borgunum. *L. 2.* festir, **B**: kaupir. *L. 3.* skipunum, **B**: skipum. *L. 4.* hann, **B**: og.

— *v. 2 fattes i* **B**.

— *v. 3* (**B**, *2*), *l. 1.* sæla sæta, **A** *har her:* sæli sæta, *og i v. 27, 30 og 31:* sæli sæti, *men i v. 5, 25 og 35:* sæla sæti (*i v. 40:* sætan); **B** *har overalt:* sæli sæti, *men i v. 36:* sætan. *L. 2.* vinnu, **B**: vinnum. *L. 3.* kóngi, **B**: kónginum (*ligeså i n. v.*). *L. 4.* mjöð, **B**: vín.

A, *v. 4* (**B**, *3*), *l. 4.* sóma, **B**: góða.
— *v. 5* (**B**, *4*), *l. 3.* skylda, **B**: skal.
— *v. 6* (**B**, *5*), *l. 3.* **B**: þar kom hann til skipanna.
— *v. 7* (**B**, *6*), *l. 1.* **B**: Vel þèr komnir Sv. k. *L. 4.* **B**: að drekka vín í Borg.
— *v. 8* (**B**, *7*), *l. 1.* Sveinn, **B**: hann Sv. *L. 2.* hugsar, **B**: hugsaði. (*Efter dette v. fattes vistnok et, svarende til* **C**, *7;* **E**, *8.*)
— *v. 9—14 ere i teksten ordnede sål. som i* **B**, *der dog fattes v. 12 og 15–17;* **A**'*s orden er åbenbart urigtig.*
— *v. 9* (**A**, *10.* **B**, *8*), *l. 2.* **B**: og ríðtu so heim. *L. 3.* fara, **B**: koma.
— *v. 10* (**A**, *9.* **B**, *9*), *l. 2.* girðið, **B**: og girðið.
— *v. 11* (**A**, *13.* **B**, *10*), *l. 1.* merkismann, **B**; **A**: merkjamann. *L. 3.* eigum, **B**: skulum. *L. 4.* **B**: eður því er ferðin slík.
— *v. 12* (**A**, *14*) fattes i **B**.
— *v. 13* (**A**, *12.* **B**, *11*), *l. 2.* **B**: að dr. vín í B. *L. 4.* **B**: frúnni að veita sorg.
— *v. 14* (**A**, *11.* **B**, *12*), *l. 2.* drekka, **B**: að drekka. *L. 4.* **B**: stolts-jómfrúna að meina.
— *v. 15–17* (**A**, *16, 15 og 17*) *fattes i* **B**.
— *v. 18* (**B**, *13*), *l. 2.* **B**: var um strætið breidt. *L. 3.* þá, **B**: þegar.
— *v. 19* (**B**, *15*), *l. 3.* lá, **B**: liggr. *L. 4.* **B**: rauða gulli bún. (*Læsemåden i* **A** *vel egl.:* rauða gullbandi snún; *jfr.* **D**, *11.*)
— *v. 20* (**B**, *14*), *l. 1.* sitr. **B**: sat. *L. 4.* kvezt, **B**: kvazt.
— *v. 21* (**B**, *16*), *l. 1.* herra, *fattes i* **B**. *L. 3.* **B**: stoltar frúrnar g. m. r. *L. 4.* brúðinni, **B**: frúnni brúðinni.
— *v. 22* (**B**, *17*), *l. 2.* **B**: skal eg gefa þèr. *L. 3.* skulir, **B**: vilir.
— *v. 23* (**B**, *18*).
— *v. 24* (**B**, *19*), *l. 1–2 og l. 3–4 stå i omvendt orden i* **B**. *L. 3.* borginni, **B**: borgunum.
— *v. 25* (**B**, *20*), *l. 2.* þyki, **B**: þykir (*ligeså i n. v.*) *L. 3.* villt, **B**: þú villt.
— *v. 26* (**B**, *21*), *l. 1.* **B**: Eg hirði ei um þ. h. *L. 2.* svensku, **B**: svenska. *L. 4.* að, *fattes i* **B**.
— *v. 27* (**B**, *22*), *l. 4.* **B**: sem öðrum fángið býður.

A, *v. 28* (**B**, *23*), *l. 1.* herra, *fattes i* **B**. *L. 2.* hann fór, **B**: og var. *L. 3.* Hnútinn, **B**: Knút.
— *v. 29* (**B**, *24*), *l. 3.* tekr, **B**: tók. *L. 4.* reyða, **B**: rauða.
— *v. 30* (**B**, *25*), *l. 2.* **B**: auktu þèr ekki harm. *L. 3.* fullar, **B**: heilar. *L. 4.* armi, **B**: arm.
— *v. 31* (**B**, *26*), *l. 2.* **B**: það kann ekki að saka. *L. 3—4.* **B**; **A**: sveinar skulu yfir líki vaka, — èg skal brúðar gæta. (*V. 31 synes at forudsætte det vers, som nu kun haves i* **B**: 15.)
— *v. 32* (**B**, *27*), *l. 1—2.* **B**: þá var sleginn organ — og blásið í svenska pípu. *L. 3.* leiðir, **B**: leiddi hann.
— *v. 33* (**B**, *28*), *l. 2.* hún, *fattes i* **B**. *L. 4.* brjósti, **B**: hjarta.
— *v. 34* (**B**, *29*), *l 1.* **B**: Og so svaraði hún Kristín. *L. 3.* föður, **B**: háns föður.
— *v. 35* (**B**: *30*), *l. 1.* Heyr þú, **B**: Heyrðu það. *L. 3.* föður, **B**: hans föður. *L. 4.* lifði, **B**: lifði hann.
— *v. 36* (**B**, *31*), *l. 2.* harmi, **B**: harm. *L. 4.* armi, **B**: arm.
— *v. 37* (**B**, *32*), *l. 1.* Sveinn, **B**: hann Sv. *L. 4.* sem, **B**: þú.
— *v. 38* (**B**, *33*), *l. 2.* hann sín, **B**: hún sig. *L. 4.* illa, **B**: árla.
— *v. 39* (**B**, *34*), *l. 4.* **B**: þú lofi nú Knúts brúði.
— *v. 39* b ɔ: **B**, *v. 35; fattes i* **A**. *L. 2.* sveikstu, *hdskr.*: seikstu.
— *v. 40* (**B**, *36*), *l. 3.* manninn lofa, **B**: elska.
— *v. 41* (**B**, *37*), *l. 1—2.* **B**: það þykir mèr einskis vert, — að eg hlýt að deyja. *L. 3.* það þyki, **B**: en það þykir. *L. 4.* Kristín þú ert, **B**: þú ert K.
— *v. 42* (**B**, *38*), *l. 3.* minni, **B**: meyju. *L. 4.* eg hefi, **B**: að hefi eg.
— *v. 43* (**B**, *39*), *l. 1.* á, **B**: að. *L. 2.* sem, **B**: þar. *L. 3.* hjarta að, **B**: hjartað.
— *v. 44* (**B**, *40*), *l. 3.* þeirra sjö, **B**: fárra. *L. 4.* sú, **B**: so.
— *v. 45*, *fattes i* **B**.
C. *Omkvæd:* Hvað, *sål.* **a** *overalt*, **b** *ved v. 22—39*, *og* **c** *ved sidste v.; ved* **b**, *v. 1—21 og* **c**, *v. 1 derimod:* Hver.
— *v. 1*, *l. 1.* kóngur, **b**: konúngur (*samme form i v. 2. 3. 5.*

6. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 17. 20. 24. 28. 30. 32. 33). *L. 2.* siglir, **bc**: hann siglir. *L. 3.* Hnútur, **bc** *overalt:* Knútur. *L. 4.* festir, **bc**: festir sèr.

C, *v. 2, l. 1.* sætan, *sål.* **a** *overalt;* **b** *her og i v. 33:* sæta, *men i v. 19, 21 og 34:* sætan; **c** *her og i v. 33:* sæti, *i v. 19 og 21:* sætin, men *i v. 34:* sætan. *L. 3.* við, *fattes i* **bc**. *L. 4.* hèr, **bc**: hjá okkr.

— *v. 3, l. 4.* hann, **bc**: það.

— *v. 4, l. 3.* á, **bc**: að.

— *v. 5, l. 1.* Vel kominn, **bc**: Vel þú kominn.

— *v. 7, l. 1.* hann, **bc**: herra. *L. 4.* þá, *fattes i* **c**.

— *v. 8, l. 2.* drekka, **bc**: og drekka. *L. 3.* enginn, **b**: engi. *L. 3.* vill, **bc**: vill þó.

— *v. 9, l. 2.* drekka, **bc**: að dr. *L. 4.* jómfrúna, **bc**: jómfrú.

— *v. 10, l. 4.* að, *fattes i* **bc**.

— *v. 12, l. 1.* **c**: Vel kominn þú Sv. k. *L. 3.* blöndum, **bc**: blandi. *L. 4.* **c**: og skal það engum meina.

— *v. 13, l. 3.* lofi þèr, **bc**: lofið.

— *v. 15, l. 1.* Sveinn, **bc**: hann Sveinn.

— *v. 16, l. 1.* mig. **bc**: það.

— *v. 17, l. 2.* fèð, **bc**: fè. *L. 3.* **c**: eg þarf ekki Sv. k. *L. 4.* slíkt, **bc**: það.

— *v. 18, l. 4.* sárt, **b**: hart.

— *v. 20, l. 1.* **bc**: Ei vil eg þ. h. *L. 3.* þyki, **bc**: þykir (*ligeså i v. 35 og 36*).

— *v. 21, l. 2.* jafnan, **bc**: að mörgum.

— *v. 23 fattes i* **bc**.

— *v. 25, l. 2.* líki, **bc**: líki Knúts. *L. 4.* sorgum skjótt, **bc**: sorg og sótt.

— *v. 26, l. 1.* honum, **bc**: kónginum. *L. 2.* **bc**: rauða gullsins skó. *L. 4.* **bc**: hann feigu brjósti hló.

— *v. 28, l. 1.* svaraði, **bc**: svarar hann. *L. 4.* Hnútr, **bc**. hann Knútr.

— *v. 29, l. 3.* að, *fattes i* **bc**.

— *v. 30, l. 1.* Sveinn, **bc**: hann Sv. *L. 2.* honum, **c**: sem. *L. 4.* þó, **bc**: og þó.

— *v. 31, l. 2.* geymðu, **bc**: og geymdu. *L. 3.* þriðju, **bc**: þriðju nátt.

C, *v. 32, l. 2.* náði, **bc**: stóð.
— *v. 33, l. 4.* sáran, **bc**: sárlega.
— *v. 34, l. 3.* hef, **bc**: hefi.
— *v. 35, l. 1.* einskis, **bc**: einkis (*ligeså i de to n. v.*). *L. 4.* að, *fattes i* **bc** (*ligeså i n. v.*).
— *v. 37, l. 4.* þá, *fattes i* **bc**.
— *v. 38, l. 2.* undan, **b**: undir. *L. 3.* lofaðr sè guð, **bc**: lof sè guði. *L. 4.* að, *fattes i* **bc**.
— *v. 39, l. 4.* þá, *fattes i* **c**. *L. 4.* þar dauð, **bc**: dauð þar.
— *v. 40.* **bc**: þar var meiri grátr en gaman,
bæði fóru líkin í steinþró saman.

D. *Omkvæd:* þú, *står i* **a** *kun ved 1ste v.; ellers bestandig kun:* H. g. l. s. s.
— *v. 1, l. 2.* á, *fattes i* **b**. *L. 4.* fann, **b**: vann.
— *v. 9. Dette vers bör ikke lægges kongen i munden; dets rette form ses af* **A**, 13; **C**, 8.

32.

Skógarmanns kvæði.

Den fredløse ridder besøger lönlig sin kæreste på borgen. De hvile sammen i det höje tårn, indtil dagen gryr; da siger hun, at nu må han bort, ti hendes fader kommer: han må være så rap til fods som den bedste ganger. Han svarer, at han er ikke van til at løbe: han kan bedre ro på vandet. De følges da ad til stranden, hvor de finde en færgebåd, stige i den og ro ud fra land. Da rejser sig et uvejr: først går roret af båden, og snart splittes den midt ad. Ridderen tager sin jomfru i arm og svømmer med hende den lange vej gennem den höje sø, til de komme uskadte

i land. Men der høre de våbengny og se tre riddere komme ridende sig i møde. Ikke kan jeg nu værge dig eller mig selv, siger ridderen, ti mit sværd, mit skjold og min brynje ligge på havsens bund. — Ryk en eg op i skoven og værg dig med den! siger hun. Han gör så og værger sig længe og mandelig, men til sidst må han bukke under for overmagten. Hans kæreste, som har været vidne til striden, tænker på hævn: da alle sove i borgen, dræber hun med sin liden kniv de tre riddere, som voge hendes elsker. Derefter går hun i kloster, at göre bod for sine egne og de andres synder. Og — siger omkvædet — end er hun jomfru.

Således opskrift **A** fra 17de århundredes mitte; **B**, der er 200 år yngre, er mindre fuldstændig, men stemmer, så vidt den når, overens med **A**, kun at den har en anden begyndelse, der dog sagtens er lånt fra vor nr. 7, der (ligesom nr. 16) synges med de samme omkvæd.

Skönt denne vise ifølge sit æmne ikke kan antages at høre hjemme på Island, er den dog ikke genfunden hos noget af de andre nordiske folk.

A.

(**a**: Giss. Sv., 60. **b**: kgl. fol., 56. **c**: G. Ív., 56.)

1.

Upp í hæsta turni
— á mína trú —
hann talar við frú að morni.
— og enn er hún jómfrú.

2.

Lágu þau so lánga nátt,
þau skröfuðu margt en súngu fátt.

3.

Lágu þau so lánga tíð,
þess varð hennar faðirinn vís.

4.

„Upp máttu standa og klæða þig skjótt:
minn faðir kemr hèr hverja nótt.

5.

Vertu so, riddari, í rúnum framur,
sem einn hestr á skeiði er tamur!"

6.

„Mèr er ei ment að troða skó,
eg kann betr að róa á sjó."

7.

Gengu þau með sandi,
þar ferjan flaut fyrir landi.

8.

þau tóku sèr lítinn ferjubát,
reru undan landi og voru vel kát.

9.

Þegar þau komu skamt úr bý,
vindrinn jók sín mána-ský.

10.

Það kom fyrsta áfall á:
stýrið tók upp stafni frá.

11.

Það kom annað áfall á:
bæði leysti borðin frá.

12.

Það þótti honum mikil undur:
skipið tók í miðju sundur.

12 b.

Tók hann frúna sèr í fáng,
synti með hana veg svo strángan.

13.

Tók hann frúna undir sín skinn,
synti með hana fyrsta sinn.

14.

Synti hann með hana annað sinn:
rastir tólf og mílur fimm.

15.

Hann setti hana á hvítan sand,
sjálfur gekk hann þar á land.

16.

Gengu þau með bergi,
fundu vatnið hvergi.

17.

Heyrðu þau í býinn heim
vopna-gáng og pípna-seim.

18.

„Eg sè ríða riddara þrjá,
þeir vilja okkar fundi ná."

19.

„Það finn eg á sjálfum mèr:
eg get ekki varið þig.

20.

Sax mitt liggr í söltum sjá,
þar með skjöldr og brynjan blá."

21.
„Farðu í skóg og rífðu upp eik!"
so horfði hún á riddara leik.

22.
Börðust þeir so dagana þrjá,
hvorgi náði hvíld að fá.

23.
So lyktaði þeirra fund:
skógarmaðrinn fèll á grund.

24.
Jómfrú sitr og horfir á:
hún hugsar, þeir skuli hefndir fá.

25.
Hún gekk sig í hæga lopt,
þar riddarar og sveinar sváfu opt.

26.
Hún tók sèr lítinn tygilhníf,
þriggja sveik hún riddara líf.

27.
Settist hún í helgan stein:
— á mína trú —
bætti hún fyrir þeim öllum mein.
— og enn er hún jómfrú.

B.
(Arch. E, 2.)

1.
Kóngur á sèr dóttur í borg,
— á mína trú —
hún var gefin á aðra torg.
— og enn er hún jómfrú.

2.

Hún var gefin og hún var seld
einum riddara úti veld.

3.

Þegar þau komu á hvíta haf,
þá tók allan byrinn af.

4.

Þar kom fyrsta áfall á:
bæði tók stýri og stefnin frá.

5.

Þar kom annað áfall á:
sundur leysti skipið þá.

6.

Hann tók hana undir sín skinn,
synti svo til landsins inn.

7.

Þegar þau komu á hvíta sand,
hann stè sig þar fyrstr á land.

8.

Þau sjá ríða riddara þrjá:
„þeir vilja okkar fundi ná."

9.

Börðust þeir svo dagana þrjá:
hvorugr vann þar annan á.

10.

Það skeði fjórðu morgunstund,
að sjóarmaðrinn datt á grund.

11.

Rykti hún sínum lindaknif,
þriggja sveik hún sveina líf.

12.

Hún gekk sig í helgan stein,
— á mína trú —
á þremur riddurum vann hún mein.
— og enn er hún jómfrú.

Overskrift. **A**: Kvæði (**be**; **a** *har dette ord til sidst*) af skógarmanni og hans unnustu.

A, *Omkvæd* 2: og enn . . ., og *udelades ofte i* **a**, *men aldrig i* **be**.

— *v. 1, l. 1.* Upp, **be**: Uppi.

— *v. 3, l. 2.* faðirinn, **be**: faðir.

— *v. 5, l. 1.* rúnum framur, **be**: rúminu framan. *Meningen må være: rap til bens, rap til at løbe; jfr. n. v. L. 2.* skeiði, **be**: skeið.

— *v. 6, l. 2.* **be**: mèr er hentara að róa á sjó.

— *v. 7, l. 2.* fyrir, **be**: með.

— *v. 10, l. 2.* upp, **be**: burt.

— *v. 12 b* ɔ: **be**, *v. 13*; *fattes i* **a**.

— *v. 13* (**be**, *14*), *l. 2.* **be**: og synti með hana mílur fimm.

— *v 19, l. 1.* sjálfum mèr; **be**: sjálfan mig.

— *v. 20, l. 1.* Sax, **be**: Sverð.

— *v. 21, l. 2.* riddara, **be**: þeirra.

— *22.* **be** (*v. 23*): Börðust þeir á grænni grund,
svo hvorgi náði hvíldar stund.

— *27, l. 2.* þeim, *fattes i* **be**.

B, *v. 10.* sjóarmaðrinn, *vistnok en forvanskning af* skógarmaðrinn *i* **A**, 23.

33.

Magna dans.

Magne sejler over salten sø, kommer ved aftens tid til land og kaster anker. Han går til jomfruburet, banker på og beder Svialin lade sig ind. Hun vil ikke åbne sin dör; så plukker han selv nagler og låse fra, går ind og sover ved hendes side. Om morgenen vækker hun Magne og beder ham skynde sig op og gribe til våben, da hendes fader kommer. Han savner bue og spyd, men Svialin siger, de findes i loftet, og beder ham kun skynde sig. Imidlertid banker hendes fader, Sverigs konge, på buredören og vil lades ind. Hun beder ham vænte, til hun får vækket en terne; men han sprænger dören og står med sværd i hånd over Magne, inden han har nået at komme til sine våben. Magne søger forlig og byder kongen bøder; men kongen vil have hans liv:

Han tog Magne i gule lok
og hug af hans hoved over sængestok.

Det skal jeg ikke glemme dig af, at du vog Magne for mine öjne, siger Svialin:

Og giver du mig en anden til mage,
selv skal jeg hans liv med våben tage.

Kongen kaster Magnes hoved i sin datters skød med de ord, at havde hun ikke været af hans eget blod, så skulde også hun have smagt det hvasse jærn.

Da hendes tid er forløben, føder Svialin en sön: ingen vidste deraf, uden en terne alene. Ternen spör Svialin, hvad drengen skal hede; Svialin svarer: det er det mindste jeg kan göre til hævnen, at han skal bære sin faders

navn. Drengen vokser op, og da han er tolv vintre gammel, tager hans moder ham med sig til kirken og fremtager der det blodige sværd og skjorten, i hvilken hans fader blev dræbt. Dem lagde hun i sönnens skød og sagde ham, at den skjorte var dragen af hans fader, der han var vejen med dette samme sværd. Hvor finder jeg min faders bane? spör Magne. Kongen i hallen gjorde os den vånde, svarer hun. Da siger Magne: giv mig lov at gå, hvorhen jeg vil! — Gak, min sön! siger hun, men gör ingen af dine frænder men! Med draget sværd under skind går Magne ind i hallen for sin morfader og spör, hvad han skal have i bod for sin fader. Kongen svarer:

Lammet i laden med bruden fod
det skal du have i faderbod.

Da hug Magne først kongens kærtesvend, så hans mærkesmand og til sidst ham selv. Så løb han ud af hallen og til sin moder. Hvor har du været? spör hun. Magne svarer:

Jeg gik mig udi enge:
tre fugle jeg hørte der synge.

Hørte jeg fuglene sjunge:
både gamle og så unge.

Den konge, som voldte os sorg og nød,
ham haver jeg slaget i hallen død.

Jo færre af dine frænder du ser, des bedre, siger Svialin, ellers dræber du dem alle, som du tager på veje. Så lader hun alt folket stævne til tinge og Magne sidde i mitten. Der var ingen på tinge, som turde føre sagen imod ham; så gave de ham den dom, at han skulde være konge over Sverig i sin morfaders sted.

Denne vise, hvortil intet svensk sagn vides at svare, er kun tilstede i denne sin islandske skikkelse.

(**a**: kgl. fol., 28. **b**: G. Ív., 28. **c**: Giss. Sv., 74. **d**: Arnam. 153, e, 8 [kun 1ste vers].)

1.

Magni siglir um saltan sjá,
— fyrir mæði —
getr hann ekki landi fyrir myrkri náð.
— þann herlegi mann —
sigla þeir stóran ægi.

2.

Magni siglir með gullibúinn brand,
ljómann leggur upp á land.

3.

Akkeri kastar í hvítan sand,
þar gekk hann Magni fyrst á land.

4.

Skemmu leit hann standa,
þángað rèð Magni að gánga.

5.

Klappar á dyr með lófa sín:
„lúktu upp, Svíalín, láttu mig inn!"

6.

„Eg læt hèr engan inn um nátt,
eg hefi við engan stefnur átt.

7.

Eg læt hèr engan inn um sinn,
eg hefir engum stefnt hèr inn."

8.

Fatta hefir hann fingr og smá,
með listum plokkar hann lokur í frá.

9.

Svíalín kastar kodda blá:
„herra Magni, hvíldu þar á!"

10.

„Lítt var eg þinn herra þá,
þú vildir ei láta lokur í frá."

11.

Magni sezt á sængurstokk,
drógu þeir af honum skarlats sokk.

12.

Magni talar við sveina sín:
„berið hana Svíalín í sæng til mín!"

13.

Lágu þau svo lánga nátt,
skröfuðu margt en súngu fátt.

14.

„Stattu upp, Magni, og klæddu þig skjótt!
minn faðir kemur hèr vel í nótt."

15.

„Hvað mun eg standa upp og klæða mig skjótt!
hvorki er í loptinu bogi minn nè spjót."

16.

„Upp máttu standa og klæða þig skjótt:
bæði er í loptinu bogi þinn og spjót."

17.

Klappar á dyr með lófa sín:
„lúktu upp, Svíalín, dóttir mín!"

18.

„Bíð þú mín, faðir, um litla stund,
meðan eg geng í grænan lund!

19.

Bíð þú mín, faðir, um litla hríð,
meðan eg vek upp þernur mín!"

20.

Fyrr hjó kóngrinn lokur í frá,
heldr en Magni gat brandinum náð.

21.

„Velkominn, kóngr, í höll til mín!
þiggðu gull fyrir dóttur þín!"

22.

„Eg vil ei þitt gull nè fè,
og ekkert utan höfuð af þèr."

23.

Hann tók í hans gula lokk,
hann hjó hans höfuð við sængurstokk.

24.

„Það skal eg, faðir minn, muna þèr,
þú hjóst hann Magna fyrir augum mèr.

25.

Þó þú vilir mig manni gefa,
sjálf skal eg hann með vopnum vega."

26.

Kóngurinn fèkk svo mikinn þjóst:
hann kastaði höfðinu fyrir frúinnar brjóst.

27.

„Værir þú mèr svo vandalaus, sem þú ert skyld,
þú skyldir smakka þá hvössu egg."

28.

Þegar að sól á fjöllum rauð,
Svíalín þoldi sára nauð.

29.

Þegar að sól á fjöllum skein,
Svíalín fæddi fríðan svein.

30.

Ól hún þann hinn únga svein,
það vissi enginn utan þernan ein.

31.

Þernan spurði Svíalín sín:
„hvað skal heita sonrinn þín?"

32.

„Það má eg minnst til hefndanna gjöra:
sjálfur skal hann sitt föðurnafn bera."

33.

Þá var sveinninn vetra þrè,
þegar hann stè fyrir móður knè.

34.

Þá var sveinninn vetra fimm,
þegar hann gekk út og inn.

35.

Þá var sveinninn vetra tólf,
þegar hann stè á hallargólf.

36.

Leiddi hún hann til kirkjunnar,
nóglegt var þar fólkið inni.

37.

Blóðugan brand vafinn skyrtunni
hún þá lagði honum í knè.

38.

„Þessi skyrta var af höndum dregin,
þá faðir þinn var í lopti veginn."

39.

Magni spurði móður sín:
„hvert skal eg leita föðurbana mín?"

40.

„Eg get ekki sannara sagt þèr frá:
kóngrinn í höllinni okkur jók þrá."

41.

Magni beiddi móður sín:
„lofa mèr gánga hvert sem eg vil!"

42.

„Gakktu, gakktu, sonur minn!
gjörðu engum þínum frændum mein!"

43.

Magni gengr í höllina inn,
brugðið hafði hann brandi undir safalaskinn.

44.

Magni spurði móðurföður sín:
„hvað skal eg hafa í föðurbætur mín?"

45.

„Lambið er í hlöðunni með brotinn fót:
það skaltu hafa í föðurbót."

46.

Það vann hann kónginum fyrsta mein:
hann hjó fyrir borðum hans kertasvein.

47.

Það vann hann kónginum annað grand:
hann hjó fyrir borðum hans merkismann.

48.

Ekki þurkaði hann Magni af brandinum blóð:
þar hjó hann kónginn sem hann stóð.

49.

Svo var hann skjótr af höllinni út,
enginn gat náð í hans skikkjuskaut.

50.

Magni kom til móður sín:
„hvert hefir þú gengið, sonur minn?"

51.

„Eg hefi gengið upp með á,
heyrði eg fugla sýngja þrjá.

52.

Heyrði eg fugla sýngja,
eldri suma og ýngri.

53.

Eg get ei sannara sagt þèr frá:
eg hjó þann kóng, sem okkur jǫk þrá."

54.

„Of fá skyldir þú þína frændur sjá:
þú dræpir þá alla og breyttir svo þá.

55.

Nú skal setja eitt fjölmennt þíng,
Magni skal sitja í miðjum hríng."

56.

„Hvað á Magni á þíngið að gjöra?
honum þorir enginn sakir að bera."

57.

„Þann skal honum Magna dóminn dæma:
— fyrir mæði —

hann skal kóngr yfir Svíaríki vera."
— þann herlegi mann —
sigla þeir slóran ægi.

Afskr. **c** *kunde her ikke lægges til grund, da vi af den kun have skelettet: en angivelse af verserækken med de første ord af hvert vers, hvilket på isl. kaldes: at digtet er „boðað upp."*
Overskrift. **a**: Kvæði kallað Magna dans; **b**: Kvæði Magnadans kallað.
Omkvæd. 1) fyrir, **ab**; **d**: með. 2) herlegi, **b**: herlega; **d**: herleg. — þeir, **a** *ved sidste v.*: þau. — ægi, **ab**; **d**: æginn.
V. 1, l. 2. getr hann ekki, **d**: hann getr ei.
V. 4, l. 1. **ab** *tilföje:* gulli var hún byggð, *som står til overflod og forstyrrer både rim og versemål.*
V. 10, l. 2. ei, **b**; **a**: eigi.
V. 11, l. 2. skarlats, **b**: silki.
V. 17—19 fattes i **c**.
V. 19, l. 1. faðir, **b**; **a**: þar.
V. 22, l. 1. ei, **bc**; **a**: eigi.
V. 24, l. 2. mèr, **b**; **a**: á mèr.
V. 27, l. 1. mèr, *fattes i* **c**.
V. 31, l. 2. þín, **b**: þinn.
V. 34, l. 2. hann, **b**; **a**: að hann.
V. 37 fattes i **c**.
V. 38, l. 2. lopti, **b**; **a**: loptinu.
V. 39, l. 2. leita, **b**; **a**: að leita.
V. 40, l. 1. ekki, **c**; **ab**: ei.
V. 45, l. 1. er, **c**; *fattes i* **ab**.
V. 48, l. 1. þurkaði, **c**: þurkar. *L. 2.* sem, **b**; **a**: sem að.
V. 55, l. 2. miðjum, **b**: miðjan.
V. 56, l. 1. **c**: Hvað á hann.

34.

Ólöfar kvæði.

Kongen kommer ridende langs fjældet; der finder han et spædt drengebarn liggende under en sten. Han tager det op og betragter det med de ord: kun liden omhu har din moder for dig. Han tager barnet under sin kappe, rider hjem til sin datters, Olöfs, bur og banker på. Hun vil ikke lukke op, men han bryder låsen og går ind. Olöf byder da sin fader til sæde, og han begynder: hvis er denne fagre svend, som jeg fandt under hården sten? — Det hverken véd jeg eller bryder mig om at vide, siger hun. Samtalen fortsættes i spörsmål og svar: Hvorfor har drengen dine öjne, min datter? — Mangen mand er anden lig. Hvi blegner din kind så, min datter? — Jeg har sovet så lidet i nat. Hvi rinder der mælk af dit bryst, min datter? — Det er hverken mælk eller vin, men mit hjærteblod. Hvis var den grå ganger, jeg så stå for dit bur? — Det var ingen grå ganger, men en fruerhund (el. hinden fra bjærgene). Når har vel hind guldsadel på bag? — Det var ingen guldsadel, men ageruld. Hvis var vel den fagre mund, som du kysste ved brønden? — Det var ingen af dine riddere, det var min terne, jeg kysste. Når pleje dine terner at bære sværd ved lænd? — Det var intet riddersværd, men kvindens nögleknippe. Når pleje dine meer at bære spore på fod? — Det var ingen sporer, men guldsyde sko. Når pleje dine meer at bære rundskåret hår, som mine riddere? — Det var ikke rundskåret hår, men lokkerne lagte i krans. Når pleje dine meer at bære korte klæder, som mine riddere? — Når duggen driver kold

over enge, da holde kvinder deres klæder op. Da siger kongen:

Hvis er denne fagre hånd,
som hænger ved mit sadelbånd?

Hvis er denne fagre fod,
som hænger ved min sadelgjord?

Hvis er denne gule lok,
som hænger ved min foles top?

Hvis er dette blodige hoved,
som hænger ved min sadelbue?

Da udbryder Olöf:

Så görlig da kender jeg den mand,
der jeg så længe for alle vel and.

Jeg kender ham grant, som vel jeg må:
Så ofte han i mine arme lå.

Nu vilde jeg ønske, fader min,
at ilden kom over gården din.

Dig for inden at stande,
mig for uden at gange.

Du der inde brænde!
ingen råd du kende!

Straks hun havde det ord udtalt,
luen legte om höjen sal.

Folk og fæ blev der inde brændt,
kongen selv og alle hans mænd.

Dette er hovedindholdet af visen, som den foreligger i opskrr. **A—H**. **A** har desuden, forud for Olöfs forbandelse disse vers (27—30):

Nu må du sige mig for vist:
hvem var den mand, du undte best?

Villum må man ham kalde,
ham undte jeg bedst frem for alle.

Han gav mig guldvævet band,
sligt findes ikke i eders land.

Han gav mig guldringene fem,
han fik sin vilje for alle dem.

Af disse første otte opskrifter have dog de fire *sidste* (**E—H**) intet om det udsatte barn, men lade alle kongens spörsmål gælde ridderen, Olöfs elsker, som han har *fundet* og fældet; og de begynde da visen med kongens spörsmål til hende: om hun ikke vil giftes i år, hvortil *hun* svarer, at derpå har hun ikke tænkt. Efter indebrændingen tilföjer **C**, at Olöf døde af sorg; **EF** sige, at hun *løb* til skovs;*) **DG** derimod, at hun gik i kloster.

Helt anderledes lyder sagnet i **I** og i **K**. Den første af disse følger **A—D** indtil kongens spörsmål om mælken, som rinder af hendes bryst, med svaret herpå; men beretter derefter følgende: Kongen byder sine svende at tænde et bål i skoven og i hans datters påsyn at kaste hittebarnet på bålet. Da kan hun ikke længer fornægte sin moderfølelse, men griber barnet og lægger det ved sit bryst. Kongen spör da (som i **A**): hvem hendes elsker er, hun

*) *Formodenlig som afsindig; ti således genfinde vi dette træk i en mængde skotske viser.*

svarer: Vilhelm, — og dermed ender denne opskrift. Medens altså **E**—**H** ikke have noget om det udsatte barn, men vel om den dræbte elsker, har **I** omvendt kun det første, men ikke det sidste.

Opskr. **K** følger **A** lige så langt som **I** gör: til det punkt, hvor talen i de andre opskrifter bliver om elskeren; den har derpå til fælles med **I** faderens — han kaldes her ikke kongen, men Lave (Logi) — befaling om at tænde et bål i skoven (v. 16); men resten (v. 17—30) er aldeles afvigende fra alle de andre: Olöf klæder sig på og rider på sin hvide hest til skoven, hvor bålet blusser. Hun spör sin fader om hensigten hermed; han svarer, at det er hendes brudesæng, og kaster hende derpå selv på bålet. Hun beder om lidt at drikke i herrens navn. Hendes moder iler bort at købe vin. Hendes broder og hendes to søstre komme til og blive med gru og harme vidner til hendes pine. Da kom to duer flyvende fra østen, dalede ned i luen og flöj atter op med Olöfs sjæl imellem sig. Olöf steg så op til himlen, medens faderen sank ned til helvede.

I denne islandske vise, navnlig således som den foreligger i opskrr. **A**—**H** *), have vi vistnok den ældste bevarede form af et ældgammelt sagnkvad, der i forskellige senere skikkelser genfindes hos andre folk:

---

*) *Opskr.* I *er vistnok ufuldstændig. Det smukke træk med bålet i skoven, hvorved kongen fremtvinger sin datters tilståelse, hører måske oprindelig hjemme i sagnet, hvori det da måtte søge sin plads forud for kongens fremvisning af den dræbte elskers lemmer. — Hele den for* K *ejendommelige slutning må vi derimod betragte som en — måske ved det i* I *forekommende bål foranlediget — indblanding af en ganske anden vise, der ellers ikke er genfunden på islandsk, nemlig den dansk—svenske om „møen på bålet": Danm. gl. folkev., nr. 109; Arwidss., nr. 47. Ved denne slutning får* K *for resten også nogen lighed med den skotske vise om jomfruen, der brændes af sin broder: Eng. og sk. folkeviser, nr. 5.*

færøisk: „Faðir og dottir" i Antikv. tidsskr. f. 1849 —51, s. 88; samt i Schröters håndskr. (ny kgl. saml. 346. 8vo), nr. 15; særdeles nær overensstemmende med denne islandske;

svensk: Afzel., nr. 86; Arwidss., nr. 55;

dansk: hos Syv, nr. 73; Abr., nr. 204, samt i en flyvebladstekst, hvoraf noget hos Abr., IV, s. 362—64;

skotsk: i den opskr. af „Clerk Saunders," som findes hos Jamieson, I, s. 80;

spansk: „Blanca sois, señora mia," og „Ay cuán linda que eres, Alba", Primavera, nr. 136 og 136a (således anført af Ferd. Wolf i indledn. til Warrens' Schwed. Volkslieder, s. XXXV; jfr. W. Grimm i Altdän. Heldenlieder, s. 519);

slovensk: „Bestrafte Untreue" i Anast. Grüns Volkslieder aus Krain, s. 41.

På et senere udviklingstrin: som rent komisk vise, træffe vi den endvidere dansk: i en flyvebladstekst, der begynder:

Jeg gik mig i min stald, der så jeg — se, se!
i krybberne stod heste: én to tre;

og ligeledes tysk: hos Simrock, nr. 241 og 249; Hoffmanns Schles. Volksl., nr. 195; Walter, s. 97; Erlach, IV, s. 90; Firmenichs Germ. Völkerstimmen, III, s. 66; skotsk: hos Herd, II, s. 172.*)

---

*) *Et eksempel på samme gradvise overgang fra et gammelt alvorligt sagnkvad til en skæmtevise findes anført i Danm. gl. folkev., II, s. 673—74, i tillæg til nr. 76; jfr. samme værk, III, s. 278—80.*

A.

(Arnam. 151, d, 19.)

1.

Kóngur reið með steini fram,
— úngan leit eg hofmann —
hann fann fyrir sèr lítið barn.
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim mèr unni.

2.

Hann tekr upp barnið og horfir á:
„lítt gáir þín móðir að."

3.

Vefur hann barn í silkidúk,
reikar hann so að skemmunni út.

4.

Klappar á dyr med lófa sín:
„ljúktu upp, Ólöf, dóttir mín!"

5.

„Eg læt hèr engar lokur í frá:
mèr stár engin þernan hjá."

6.

Fatta hafði hann fíngr og smá,
með listum plokkar hann lokurnar frá.

7.

Ólöf kastar sessu blá:
„herra faðir, sittu þar á!"

8.

„Lítt var eg þinn herrann þá,
þú vildir ei láta lokur í frá.

9.

Hver á þenna fagra svein,
eg fann undir hörðum stein?"

10.

„Hirði eg ekki, hver hann á,
eg legg þar litla vakt uppá."

11.

„Heyrðu það nú, dóttir mín!
því ber sveinninn augun þín?"

12.

„Heyrðu það nú, faðirinn ríkur!
margur er maður öðrum líkur.'

13.

„Heyrðu það, Ólöf, dóttir mín!
því fer mjólk úr brjóstum þín?"

14.

„Ei er það mjólk, og ei er það vín,
heldr er það dreyri frá hjarta mín."

15.

„Hvenær höfðu þernur þín
spenntan spora, sem riddarar mín?"

16.

„Það var ekki sporinn spenntur,
heldur skór af gulli renndur."

17.

„Hvenær höfðu þernur þín
stutt klæði, sem riddarar mín?"

18.

„Drífur döggin kalda,
konur klæðum halda."

19.

„Hvenær höfðu þernur þín
kríngskorið hár, sem riddarar mín?"

20.

„Það var ekki skorið í kríng,
frúinnar lokkur lá í hríng."

21.

„Hver átti þann gángvarann grá,
sem stóð þínum búðum hjá?"

22.

„Það var ekki gángvarinn grá,
heldur frúinnar hundur smár."

23.

„Hver á þessa blóðuga hönd,
hángir við mín söðulbönd?"

24.

„Kenni eg hann nú, og kenni eg hann þá:
opt á mínum armi lá."

25.

„Hver á þetta blóðuga höfuð,
hángir við minn söðulboga?"

26.

„Kenni eg hann nú, og kenni eg hann víst:
þenna hefði eg kjörið til allra sízt."

27.

„Þú munt verða að segja flest:
hver er sá maður, þú unnir bezt?"

28.

„Vilbjálm nefni eg vaskan mann:
unni eg honum yfir aðra fram.

29.

Hann gaf mèr það gullofið band,
ekki er slíkt á yðar land.

30.

Hann gaf mèr þau fíngurgull fimm,
fyrir það fèkk hann viljann sinn.

31.

Vilda eg það, faðir minn!
að eldur kæmi í býinn þinn.

32.

Þú þar inni brynnir,
engin ráð þú kynnir.

33.

Þú þar inni værir,
eg fyrir utan stæði."

34.

Þegar hún hafði þetta mælt,
— úngan leit hún hofmann —
eldrinn upp í ríkjum spratt.
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim eg unni.

B.

(a: Giss. Sv., 42. b: kgl. fol., 40. c: G. Ív., 40.)

Úngan leit eg hofmann í fögrum runni;
skal eg í hljóði dilla þeim mèr unni.

1.

Kóngrinn reið með steini fram,

— úngan leit eg hofmann —
fann hann fyrir sèr lítið barn.
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim mèr unni.

2.

Tekr hann sveininn og horfir á:
„lítt fylgja þèr móður ráð."

3.

Tekr hann sveininn undir sín skinn,
so gengr hann í skemmuna inn.

4.

„Heyrðu það, Ólöf, dóttir mín!
því ber sveinninn augun þín?"

5.

„Undrast þú ekki, faðirinn ríkur,
þó hver sè öðrum maðrinn líkur!"

6.

„Hver átti þann gángvarann grá,
er fyrir þínum dyrum stár?"

7.

„Það var ekki gángvarinn grár,
heldur hind af fjalli stár."

8.

„Hver átti þá munna,
sem kysti þig við brunna?"

9.

„Það var ekki sveinar þín,
heldur Kristín, þerna mín."

10.

„Því næst höfðu þernur þín
gyltan brand á síðu sín."

11.
„Það var ekki gylltur brand,
heldur jómfrúr lyklaband."

12.
„Því næst höfðu þernur þín
gylltan spora á fæti sín."

13.
„Það var ekki spori spenntur,
heldur skór af gulli renndur."

14.
„því næst höfðu þernur þín
kríngskorið hár, sem sveinar mín."

15.
„Það var ekki skorið hár,
heldur lokkar lágu í hríng.

16.
„Því næst höfðu þernur þín
stutthala klæði, sem sveinar mín."

17.
„Döggin dreif hin kalda,
klæðum varð upp að halda."

18.
„Hver á þann hinn fagra fót,
hángir við mín söðulmót?

19.
Hver á þá hinu fögru hönd,
hángir við mín söðulbönd?

20.
Hver á það hið fagra höfuð,
hángir við minn söðulboga?"

21.

„Kenni eg hann vel, og kenni eg hann þá:
opt á mínum armi lá.

22.

Guð gæfi það, faðir minn,
að eldur brynni í höllu þín!

23.

Þú þar inni værir,
eg fyrir utan stæði!"

24.

Þegar hún hafði talað margt,
— úngan hitta eg hofmann —
eldr og eisa uppi var.
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim mèr unni.

C.

(J. Steph., 15.)

1.

Kóngrinn reið með steini fram,
— úngan leit eg hofmann —
hann fann fyrir sèr lítið barn.
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim eg unni.

2.

„Heyrðu það, Ólöf, dóttir mín!
því ber sveinninn augun þín?"

3.
„Kynja þig ei, minn faðirinn ríkur!
hver sè maðrinn öðrum líkur."

4.
„Heyrðu það, Ólöf, dóttir mín!
því fer mjólk úr brjóstum þín?"

5.
„Það er ei mjólk, og það er ei vín,
heldur dreyri frá hjarta mín."

6.
„Hver átti þann gángvarann grá,
sem eg hjá þínum garði sá?"

7.
„Það var ekki gángvari grá,
borgarbliðið blánkaði á."

8.
„Hver átti þann fagra munn,
sem kysti þig við laugarbrunn?"

9.
„Það var ei neinn af riddurum þín:
myntist eg við þernu mín."

10.
„Hvenær báru þernur þín
kríngskorið hár, sem riddarar mín?"

11.
„Það var ekki skorið í kríng,
frúinnar lokkar lágu í hríng."

12.
„Hvenær báru þernur þín
stuttan stakk, sem riddarar mín?"

13.

„Drífur dögg um nætur kalda,
svo kvinnur verða upp klæðum halda."

14.

„Hvenær báru þernur þín
gylltan brand við síðu sín?"

15.

„Það var ekki einn gylltur brand,
heldur frúinnar lyklaband."

16.

„Hvenær báru þernur þín
spenntan spora á fæti sín?"

17.

„Það var eigi spori spenntur,
heldur skór af gulli renndur."

18.

„Hver á þenna fagra fót,
sem hángir við mín söðulmót?"

19.

„Kenni eg hann, og kenni eg þá:
sízt vildi eg hann svona sjá."

20.

„Hver á þessa fögru hönd,
sem hángir við mín söðulbönd?"

21.

„Kenni eg hann, og kenni eg þá,
sem opt á mínum armi lá."

22.

„Hver á þetta fagra höfuð,
sem hángir við minn söðulboga?"

23.

„Vildi eg, sagði hún, faðir minn!
að eldur brynni í borgum þín.

24.

Og þú ekki útgáng næðir,
en eg fyrir utan slæði."

25.

Þegar hún hafði þetta mælt,
eldrinn tendrast upp um allt.

26.

Kóngrinn brann í borgum,
— úngan leit eg hofmann —
en frúin sprakk af sorgum.
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim eg unni.

D.

(Arnam. 153, g, 10.)

Úngan leit eg hofmann í fögrum runni;
skal eg í hljóði dilla þeim eg unni.

1.

Kóngrinn spurði dóttur klár:
— úngan leit eg hofmann —
„villtu giptast í ár?"
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim eg unni.

2.

„Vita það frúr og mínir menn,
að eg hefi ei hugsað það enn."

3.

„Hver átti þann fagra munn,
sem þú kystir við laugarbrunn?"

4.

„Það voru ekki riddarar þín:
eg mintist við þernur mín."

5.

„Hvernig bera þernur þín
búinn brand á síðu sín?"

6.

„Það var ekki búinn brandr,
heldur frúinnar lyklaband."

7.

„Hvernig bera þernur þín
kríngskorið hár, sem sveinar mín?"

8.

„Það var ekki skorið í kríng,
lokkar á frúnni lágu í hríng."

9.

„Hvernig bera þernur þín
spenntan spora á fæti sín?"

10.

„Það var ekki spori spenntur,
heldur skór af gulli renndur."

11.

„Hvernig bera þernur þín
stuttan stakk, sem sveinar mín?"

12.
„Drífur döggin kalda,
frúr fötum upp halda."

13.
„Heyrðu það, kæra dóttir mín!
hvernig er mjólk í brjóstum þín?"

14.
„Það er ei mjólk, og það er ei vín,
heldur tregi frá hjarta mín."

15.
"Þræt ei lengur, dóttir mín!
því ber sveinninn augun þín?"

16.
„Undrast ekki, faðir minn ríkur!
þó einn sè maður öðrum líkur."

17.
„Hver á þá hina fögru hönd,
sem hángir við mín söðlabönd?

18.
Hver á þann enn fagra fót,
sem hángir við mín söðlamót?

19.
Hver á það eð fagra höfuð,
sem hángir við minn gylltan söðul?"

20.
„Kenni eg hann, eg kenni hann víst:
eg vildi hann hafa kjörið til sízt.

21.
Kenni eg hann, eg kenni hann fljótt:
hann kom til mín hverja nótt.

22.

Kenni eg hann nú, eg kenni hann þá:
opt á mínum armi hann lá.

23.

Vilda eg það, faðir minn!
að eldur brenndi upp höllu þín.

24.

Þú þar inni brynnir
fyrir öll þín ráð, þú kynnir.

25.

Þú þar inni værir,
en eg fyrir utan stæði."

26.

Þegar hún hafði þetta mælt,
eldrinn upp um rjáfrið allt.

27.

Hún settist sjálf í helgan stein,
— úngan leit eg hofmann —
lifði þar alla daga ein.
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim eg unni.

E.

(Arnam. 151, d, 20.)

1.

Kóngur spyr að dóttur klár:
„viltu giptast í ár?"
Grós fögur lindin á.

2.

„Það veit eg og mínir menn,
eg hef ei hugsað það enn."

3.

„Hver átti þann fagra munn,
þú kystir við þinn laugarbrunn?"

4.

„Það voru ekki riddarar þín,
eg minntist við þernur mín."

5.

„Hvenær höfðu þernur þín
stuttan stakk, sem riddarar mín?"

6.

„Það var ekki stuttur stakkur,
heldur frúinnar möttull stuttur."

7.

Hvenær höfðu þernur þín
kríngskorið hár, sem riddarar mín?"

8.

„Það var ekki skorið í kríng,
frúinnar lokkar lágu í hríng."

9.

„Hvenær höfðu þernur þín
gylltan brand á síðu sín?"

10.

„Það var ekki gylltur brandur,
heldur frúinnar lyklahríngur."

11.

„Hvenær höfðu þernur þín
spenntan spora, sem riddarar mín?"

12.

„Það var ekki sporinn spenntur,
heldur skór af gulli renndur.

13.

„Hver átti þann gángvarann grá,
eg hjá þínum búðum sá?"

14.

„Það var ekki gángvarinn grá,
heldur frúinnar hindur smá."

15.

„Hvenær höfðu hindur þín
gylltan söðul á baki sín?"

16.

„Það var ekki söðull með gull,
hindur stóðu með akurull."

17.

„Hver á þá hinu fögru hönd,
sem hángir við mín söðulbönd?"

18.

„Eg kenni hann nú, eg kenni hann víst:
eg vildi hann hafa kosið til sízt."

19.

„Hver á það hið gula höfuð,
sem hángir við minn gylltan söðul?"

20.

„Eg kenni hann nú, eg kenndi hann þá:
opt á mínum armi lá.

21.

Vilda eg að, faðir minn!
eldur lèki í húsum þín.

22.
Þú þar inni brynnir
fyrir öll þau ráð, þú kunnir.

23.
Þú fyrir innan værir,
eg í dyrunum stæði."

24.
Þegar hún hafði þetta mælt,
þá spratt eldrinn upp um allt.

25.
Kóngurinn þar inni brann,
drottníngin til skógar rann.
Grós fögur lindin á.

F.

(a: kgl. fol., 72. b: G. Ív., 72.)

1.
Kóngrinn spurði dóttur klár:
— þegar á únga aldri —
„viltu giptast í ár?"
— lifi eg enn, og leik eg mèr aldri.

2.
„Það veit eg og mínir menn,
að eg hefi ekki hugsað það enn."

3.
„Hver á þennan gángvarann grá,
er eg fyrir þinni skemmu sá?"

4.

„Það var ekki gángvarinn grár,
heldur frúinnar hundur smár."

5.

„Hver á þessi góðu gráskinn,
eg fyrir þinni sæng hèr finn?"

6.

„Það eru ekki góð gráskinn,
heldur skinna-stakkur minn."

7.

„Hver átti þann fagra munn,
er kysti þig við laugarbrunn?"

8.

„Það voru ekki sveinar þín,
heldur Kristín, þerna mín."

9.

„Plagar það Kristín, þerna þín,
gylltan brand hafa við síðu sín?"

10.

„Það var ekki gylltur brandur,
heldur frúinnar lyklavöndur."

11.

„Plagar það Kristín, þerna þín,
spenna spora að fæti sín?"

12.

„Það var ekki spori spenntur,
heldur skór af gulli renndur."

13.

„Plagar það Kristín, þerna þín,
kríngskorið hár, sem riddarar mín?"

14.

„Það var ekki skorið í kríng,
heldur lokkar, er lágu í hríng."

15.

„Plagar það Kristín, þerna þín,
stutt hafa klæði, sem riddarar mín?"

16.

„Þegar drífr á döggin kalda,
kvinnurnar upp klæðum halda."

17.

„Hver á þá enu fögru hönd,
er hángir við mín söðulbönd?

18.

Hver á þann hinn gula lokk,
er hángir við míns fola topp?

19.

Hver á þetta fagra höfuð,
er hángir við minn gylltan söðul?"

20.

„Eg kenni hann vel, eg kenni hann víst:
en þig vilda eg hafa kjörið til sízt.

21.

Eg kenni hann vel, eg kenni hann þá:
opt á mínum armi lá.

22.

Vilda eg það, faðir minn!
eldur brynni í húsum þín.

23.

Þú fyrir innan værir,
en eg fyrir utan stæði.

24.

Þú þar inni brynnir
fyrir öll þau ráð, þú kynnir."

25.

Þegar að hálftalað var,
eldur brann í hverjum sal.

26.

Kónguriun þar inni brann,
— þegar á úngum aldri —
en drósin sig til skógar rann.
— lifi eg enn, og leik eg mèr aldri.

G.

(Arch. C, 4.)

1.

Kónguriun spurði dóttur klár:
— þegar á úngum aldri —
„viltu giptast í ár?"
— lifi eg enn, og leik eg mèr aldrei.

2.

„Það veit eg og mínir menn:
aldrei hefi eg hugsað það enn."

3.

„Hver átti þann gángvarann grá,
sem opt við þína skemmu stár?"

4.

„Ekki var það gángvari grá,
heldur var það hindin smá."

5.

„Hver átti þann fagra munn,
sem kysti þig við laugarbrunn?"

6.

„Ekki voru það sveinar þín,
heldur Kristín, þerna mín."

7.

„Var það Kristín, þerna þín,
með kríngskorið hár, sem riddarar mín?"

8.

„Ekki var það skorið í kríng,
heldur lokkar lágu í hríng."

9.

„Var það Kristín, þernan þín,
með búinn brand við síðu sín?"

10.

„Ekki var það búinn brandur,
heldur liljunnar lyklahængur."

11.

„Var það Kristín, þernan þín,
stuttklædd eins og riddarar mín?"

12.

„Drífur döggin kalda,
konur klæðum upp halda."

13.

„Var það Kristín, þernan þín,
með spenntan spora á fæti sín?"

14.

„Ekki var það spori spenntur,
heldur skór úr gulli renndur."

15.

„Hver á þennan gula lokk,
sem hángir við minn söðultopp?

16.

Hver á þessa fögru hönd,
sem hángir við mín söðulbönd?

17.

Hver á þenna fagra fót,
sem hángir við mín söðulmót?

18.

Hver á þetta blóðuga höfuð,
sem hángir við minn söðulboga?"

19.

„Eg kenni hann vel, eg kenni hann víst:
þig vildi eg hafa kjörið til sízt.

20.

Eg kenni hann vel, eg kenni hann þá:
opt hann á mínum armi lá.

21.

Eg vildaði, faðir minn!
eldur brynni í ríki þín.

22.

Þú fyrir innan brynnir
með öll þau ráð, þú kynnir."

23.

„Guð fyrirgefi þèr, dóttir mín,
að biðja svo fyrir föður þín!"

24.

Þegar hálftalað var,
eldur brann í hverjum sal.

25.

Þar brann inni kálfr og kið,
kóngur sjálfr og allt hans lið.

26.

Hún settist í helgan stein
— þegar á úngum aldri —
og gjörði engum manni mein.
— lifi eg enn, og leik eg mèr aldrei.

H.

(Arch. L, 4.)

1.

Kóngur talar við dóttur klár:
— þegar á úngum aldri —
„ekki viltu giptast í ár?"
— lifi eg enn, og leik eg mèr aldrei.

2.

„Það veit eg og mínir menn,
að ekki hef eg hugsað það enn."

3.

„Hver átti þann fagra munn,
sem kysti þig við laugalind?"

4.

„Það var ekki riddara þín,
heldur Kristín, þerna mín."

5.

„Plagar það Kristín, þerna þín,
með gylltan brand við síðu sín?"

6.

„Það var ekki brandrinn gylltur,
heldur frúinnar lyklahríngur.

7.

„Plagar það Kristín, þerna þín,
með kríngskorið hár, sem riddarar mín?"

8.

„Það var ekki skorið í kríng,
heldur lokkar lágu í hríng."

9.

„Plagar það Kristín, þerna þín,
stuttklædd eins og riddarar mín?"

10.

„Þá drífr á döggin kalda,
drósir á klæðum halda."

11.

„Hver á það hið fagra höfuð,
sem hángir við minn söðulboga?

12.

Hver á þá hina fögru hönd,
sem hángir við mín söðulbönd?

13.

Hver á þann hinn fagra fót,
sem hángir við mín söðulmót?"

14.

„Eg kenni hann nú, eg kenni hann víst:
hann vildi eg hefði orðið það sízt.

15.

Eg kenni hann nú, eg kenni hann þá:
opt á mínum armi lá.

16.
Guð gæfi það, faðir minn,
að eldur brynni í ríkjum þín!
17.
Þú fyrir innan værir,
en eg fyrir utan stæði!"
18.
„Guð fyrirgefi þèr, dóttir mín,
að biðja svo fyrir föður þín!"
19.
Áður en hálftalað var,
eldur brann í hverjum stað.
20.
Þar brann inni kálfr og kið,
— þegar á úngum aldri —
kóngrinn sjálfr og allt hans lið.
— lifi eg enn, og leik eg mèr aldrei.

I.
(Cod. Holm., 8.)
1.
Kóngur reið með steini fram,
— úngan hitti eg hofmann —
fann hann fyrir sèr lítið barn.
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim eg unni.
2.
Tekr hann svein og horfir á:
„lítt fylgja þèr móður ráð."
3.
Tekr hann svein undir sín skinn,
gengur so í höllina inn.

4.

„Hver mun eiga þann únga svein,
sem eg fann undir fögrum stein?"

5.

„Hirði eg ekki, hver hann á,
eg gef þar litla vakt uppá."

6.

„Heyr það, Óluf, dóttir mín!
því ber sveinninn augun þín?"

7.

„Undrast ei, minn faðirinn ríkur,
þó hver sè maðrinn öðrum líkur."

8.

„Heyr það, Óluf, dóttir mín!
því fer mjólk úr brjóstum þín?"

9.

„Það er ei mjólk, og það er ei vín,
heldur dreyri frá hjarta mín."

10.

Kóngur skipar sveinum þá:
„kveikið eldinn skógi á!

11.

Kastið sveini bálið á!
sjálf skal frúin horfa þar á."

12.

Úngan svein með engan þjóst
hún lagði á sitt hægra brjóst.

13.

„Þú munt verða að segja flest:
hverjum annt þú manni mest?"

14.

„Vilhjálm nefni eg vaskan mann,
— úngan hitti eg hofmann —
eg ann honum fyrir alla fram."
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim eg unni.

K.

(Ísl. bókm. fèl., 51. 8vo.)

1.

Logi reið með steinum fram,
— úngan hitti eg hofmann —
fann hann fyrir sèr lítið barn.
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim eg unni.

2.

Tekr hann barn og horfir á:
„lítt fylgja þèr móður ráð."

3.

Tekr hann barn og vefr í dúk,
reikar svo að skemmu út.

4.

Klappar á dyr með lófa sín:
„Ljúktu upp, Ólõf, dóttir mín!"

5.

„Eg læt þèr ekki lokuna frá:
mèr stóð engin þernan hjá."

6.

Mjóa hafði hann fíngr og smá:
með listum kroppaði lokuna frá.

7.

Ólöf kastar kodda blá:
„minn kæri faðir, sit þar á!"

8.

„Hver á þennan únga svein,
sem eg fann undir hörðum stein?"

9.

„Mig gildir eina, hver hann á:
mèr er þar engin forvitni á."

10.

„Heyrðu Ólöf, dóttir mín!
því fölnar nú kinnin þín?"

11.

„Hún er ei föl, og hún er ei fá:
eg hef so lítið sofið í nátt."

12.

„Heyrðu það, Ólöf, dóttir mín!
því flóar mjólk af brjóstum þín?"

13.

„Það er ei mjólk, og það er ei vín,
heldur dregið frá hjarta mín."

14.

„Heyrðu það, Ólöf, dóttir mín!
því ber sveinninn augun þín?"

15.

„Heyrðu það, kæri faðirinn ríkur!
margr er maðrinn öðrum líkur."

16.

Logi kallar á þræla sín:
„kyndið þið bál á skógi mín!"

17.

Logi kallar á sveina sín:
„þið skuluð söðla hesta mín."

18.

Ólöf fór í stakkinn blán.
gull með hverjum saumi lá.

19.

Ólöf tók sinn hvíta hest,
sú reið allra kvenna bezt.

20.

Þegar þau komu á skóginn fram,
sá hún þá, hvar bálið brann.

21.

„Heyrðu, kæri faðirinn minn!
því logar bál á skógi þín?"

22.

„Heyrðu það, Ólöf, dóttir mín!
það er brúðarsængin þín."

23.

Logi tók sitt gullbúið spjót,
og hratt henni á bálið út.

24.

Það var áðr en serkrinn brann:
„gefið að drekka í herrans nafn!"

25.

Móðir reið um torgir,
keypti vín með sorgir.

26.

Þar kom hennar bróðir:
völlurinn flaut í blóði.

27.

Þar komu hennar systur tvær:
þeizkan harminn báru þær.

28.

Dúfur komu úr austri tvær:
í miðjum loganum mættust þær.

29.

Dúfur flugu upp í annað sinn:
með Ólöfar sál á milli sín.

30.

Ólöf upp til himna stè,
— úngan hitti eg hofmann —
en Logi ofan til vítis hnè.
— í fögrum runni —
skal eg í hljóði dilla þeim eg unni.

L.

(Arnam. 153, h, 9.)

Kóngrinn reið með steini fram,
— ljúfan mann leit eg þann —
hann fann fyrir sèr lítið barn.
— við borgir —
hvar hann er, bíðr hann engar sorgir.

M.

(Arnam. 153, e, 48.)

1.

Kóngrinn spurði dóttur klár:
— fýsir mig á fjall að gá —
„viltu giptast í ár?"
— og grór fögur lindin á.

Overskrift. **Ba**: Ólöfar kvæði; **Bbe**: Kvæði af Ólufu og hennar syni; **G**: Kóngurinn og dóttir hans; **K**: Loga kvæði.

A. *Omkvæd:* 1) úngan leit eg hofmann, *sål. ved v. 1 og 11; ved v. 26:* ú. hitti eg h.; *ellers overalt:* ú. leit hún h. 3) hljóði, *skrives overalt:* ljóði. — mèr, *sål. de fleste steder, ved v. 5, 10, 25, 33 og 34:* eg, *hvilket også antyde ved v. 9, 29, 30, 31 og 32.*

— *v. 1, l. 1. Den i teksten optagne læsemåde står i hdskr. i parenthes efter denne:* Kóngur fram með steini gengur.

— *v. 6, l. 1.* Fatta, *hdskr.*: Fattar.

B. *Omkvæd: 1)* leit, *sål.* **a** *ved de første 17 vers, men siden:* hitta = hitti, *som* **bc** *have overalt, også i omkvædets stamme. 2)* **bc** *indskyde i omkvædets stamme et* harðla (í harðla fögrum runni), *men have ellers overalt:* í fögrum runni. *3)* mèr, **bc** *overalt:* eg.

— *v. 2, l. 1.* sveininn, **bc**: svein.

— *v. 4, l. 1.* Ólöf, **bc** *overalt*: Óluf.

— *v. 4—5. Mellem disse have* **bc** *flgde vers* (= **A**, *9.* **I**, *4.* **K**, *8*)*:* Hver á þann hinn únga svein,
er eg fann undir hörðum stein?

— *v. 5, l. 1.* faðirinn, **bc**: faðir minn. *L. 2.* öðrum maðrinn, *ombyttes i* **bc**.

— *v. 7, l. 1.* gángvarinn **bc**: gángvari. *L. 2.* hind af, **a**: hindur af; **bc**: hind á.

B, *v. 8, l. 1.* átti, **c**: áttu. *L. 2.* kysti, **bc**: kystu.
— *v. 9, l. 1.* var, **bc**: voru.
— *v. 10, l. 1.* því næst, **bc**: Hvenær *(ligeså i v. 12, 14 og 16). L. 2.* á, **bc**: við.
— *v. 11, l. 1.* gylltur, **b**: gyllti. *L. 2.* jómfrúr, **bc**: frúinnar.
— *v. 13, l. 1.* spori, **b**: sproti. *L. 2.* skór, **b**: spori.
— *v. 15, l. 2.* **b**: h. lokkur er í hríng lá; **c**: h. lokkur í hrínginn lá.
— *v. 17, l. 2.* upp, **bc**: uppi.
— *v. 18, l. 2.* hángir, **bc**: er hángir *(ligeså i de to n. v.)*.
— *v. 19, l. 1.* hinu, **b**: hina.
— *v. 20, l. 1.* **bc**: Hver á þetta höfuð [**c**: höfuðið] fagra.
— *v. 23, l. 1.* þú, **bc**: Og þú. *L. 2.* eg, **bc**: en eg.
— *v. 24, l. 1.* talað mart, **bc**: það talað þar.
C, *v. 21, l. 2.* á, *hdskr.*: í.
D, *v. 9, l. 2.* sín, *hdskr.*: síð.
E, *v. 20, l. 1. Hdskr. har efter* kenndi *et* eg, *hvilket kun ved en forglemmelse af skriveren er blevet stående, da han rettede linien fra:* Kenni eg hann nú og kenni eg hann þá, *som han først havde skrevet.*
F. *Omkvæd 1:* únga, *sål.* **a** *ved v. 1—10 og* **b** *ved v. 1—2; men ved v. 11—26 har* **a**, *og ved v. 26 også* **b**: úngum.
— *v. 2, l. 2.* ekki, **b**; **a**: ei.
— *v. 3, l. 1.* þennan, **b**; **a**: þenna.
— *v. 24, l. 1.* þar inni, **b**; **a**: fyrir innan.
K, *v. 6, l. 1.* Mjóa, *opskr.*: Mjóar.
— *v. 18, l. 1.* í, *opskr.*: á.

Samtlige opskrifters forhold indbyrdes kan ses af omstående tavle.

A.	B.	C.	D.	E.	F	G.	H.	I.	K.	L.	M.
1	1	1						1	1	1	
2	2							2	2		
3	3							3	3		
4									4		
5									5		
6									6		
7									7		
8											
9								4	8		
10								5	9		
11	4	2	15					6	14		
12	5	3	16					7	15		
									10		
									11		
13		4	13					8	12		
14		5	14					9	13		
			1	1	1	1	1				1
			2	2	2	2	2				
21	6	6		13	3	3					
22	7	7		14	4	4					
				15							
				16							
					5						
					6						
	8	8	3	3	7	5	3				
	9	9	4	4	8	6	4				
	10	14	5	9	9	9	5				
	11	15	6	10	10	10	6				
15	12	16	9	11	11	13					
16	13	17	10	12	12	14					
19	14	10	7	7	13	7	7				
20	15	11	8	8	14	8	8				
17	16	12	11	5	15	11	9				
18	17	13	12	6	16	12	10				

A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I.	K.
23	19	20	17	17	17	16	12		
	18	18	18			17	13		
					18	15			
25	20	22	19	19	19	18	11		
			21						
24	21	21	22	20	21	20	15		
26		19	20	18	20	19	14		
								10	
									16
								11	
								12	
27								13	
28								14	
29									
30									
31	22	23	23	21	22	21	16		
32			24	22	24	22			
33	23	24	25	23	23		17		
						23	18		
34	24	25	26	24	25	24	19		
						25	20		
		26							
				25	26				
			27			26			
									17
									til
									30

Indhold af 1ste del.

§ 5. Naar Samfundet tæller 500 Medlemmer, paaligger det Raadet, at bringe under Forhandling i Samfundet, hvorvidt nye og udførligere Love skulle vedtages. Indtil da skal Raadet paa det aarlige Møde afgive Beretning om det forløbne Aars Virksomhed og aflægge Regnskab.

Samfundet har udgivet:

I. Hrafnkel Freysgodes Saga, besørget af K. Gislason og oversat af N. L. Westergaard. 1847. Bogladepris 40 Sk.

II. Droplaugarsona saga, besørget og ledsaget med en Analyse og Ordsamling af K. Gislason. 1847. Bogladepris 1 Rdl. 8 Sk.

III. Hervarar saga ok Heiðreks konungs, besørget af N. M. Petersen og oversat af G. Thorarensen. 1847. Bogladepris 72 Sk.

IV. Bjarnar saga Hítdælakappa, besørget og oversat af H. Friðriksson. 1847. Bogladepris 84 Sk.

V. Vápnfirðinga saga, þáttr af Þorsteini hvíta, þáttr af Þorsteini stangarhögg, Brandkrossa þáttr, besørget og oversat af G. Thordarson. 1848. Bogladepris 76 Sk.

VI. Sagan af Þórði hreðu, besørget og oversat af H. Friðriksson. 1848. Bogladepris 72 Sk.

VII. Lucidarius, en Folkebog fra Middelalderen, besørget ved C. J. Brandt. 1849. Boglpr. 80 Sk.

VIII. Tvær Sögur af Gisla Súrssyni, udgivne ved K. Gislason. Med en Forklaring over Kvadene af Dr. S. Egilsson. 1849. Bogladepris 1 Rdl. 32 Sk.

IX. Kong Valdemar den andens Jyske Lov, ved N. M. Petersen. 1850. Bogladepris 84 Sk.

X. Bandamanna Saga, ved H. Friðriksson. 1850. Bogladepris 60 Sk.

XI. Grágás, Islændernes Lovbog i Fristatens Tid, udgivet og oversat af V. Finsen. (Förste Hefte.) 1850. Bogladepris 68 Sk.

XII. Færöiske Kvæder, ved V. U. Hammershaimb. I. *Sjurðar kvæði*. 1851. Bogladepris 1 Rdl. 24 Sk.

XIII. Valdemars sællandske Lov ved P. G. Thorsen. 1852. Bogladepris 80 Sk.

XIV. Eriks sællandske Lov ved P. G. Thorsen. 1852. Bogladepris 1 Rdl. 16 Sk.

XV. Fóstbræðra Saga ved K. Gislason. (Förste Hefte.) 1852. Bogladepris 68 Sk.

XVI. Grettis Saga ved G. Thordarson. (Förste Hefte.) 1853. Bogladepris 1 Rdl. 32 Sk.

XVII. Grágás, udgivet og oversat af V. Finsen. (Andet Hefte.) 1853. Bogladepris 64 Sk.

XVIII. Skånske Lov, ved P. G. Thorsen. 1854. Bogladepris 2 Rdl.

XIX. Íslenzk fornkvæði, ved Sv. Grundtvig og Jón Sigurðsson. (Förste Hefte.) 1854. Bogladepris 1 Rdl. 32 Sk.

XX. Færöiske Kvæder, ved V. U. Hammershaimb. (Andet Hefte.) 1855. Bogladepris 88 Sk.

XXI. Grágás, udgivet og oversat af V. Finsen. (Tredie Hefte.) 1855. Bogladepris 88 Sk.

XXII. Grágás, udgivet og oversat af V. Finsen. (Fjerde Hefte) 1856. Bogladepris 2 Rdl.

XXIII. Oldnordisk Sproglære, ved K. Gislason. (Förste Hefte.) 1858. Bogladepris 64 Sk.

Til Pressen forberedes:

Oldnordisk Sproglære, ved K. Gislason. (Andet Hefte.)

Fóstbræðra saga ved K. Gislason. (Andet Hefte.)

Grágás, besørget og oversat af V. Finsen. (Femte Hefte.)

Grettis Saga ved G. Thordarson. (Andet Hefte.)

Hávarðar saga Ísfirðings ved G. Thordarson.

Udsigt over Nordens gamle Literatur ved P. G. Thorsen.

Njáls saga ved K. Gislason.

Íslenzk fornkvæði, ved Sv. Grundtvig og Jón Sigurðsson. (Tredie Hefte.)

Færöiske Kvæder, ved V. Hammershaimb. (Tredie Hefte.)

Tiltrædende Medlemmer kunne erholde alle af Samfundet udgivne (I-XXIII) Skrifter for 20 Rdl. Anmældelser om Indtrædelse i Samfundet modtages saavel hos Samfundsraadets Medlemmer: *K. Gislason* (Forhaabningsholmsallee Nr. 1 B), *A. F. Krieger* (Nørregade 236), *O. Stephensen* (Boldhusgade 222), *P. G. Thorsen* (Kronprindsessegade 408) og *N. L. Westergaard* (Gammelstrand 7), som i den *Gyldendalske Boglade* (Klareboderne 8) og udenfor Kjøbenhavn hos dennes Commissionærer.